Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

తైత్తిరీయోపనిషత్తు

A GUIDE TO SCIENTIFIC THOUGHT AND PRACTICAL UTILITY OF VEDA

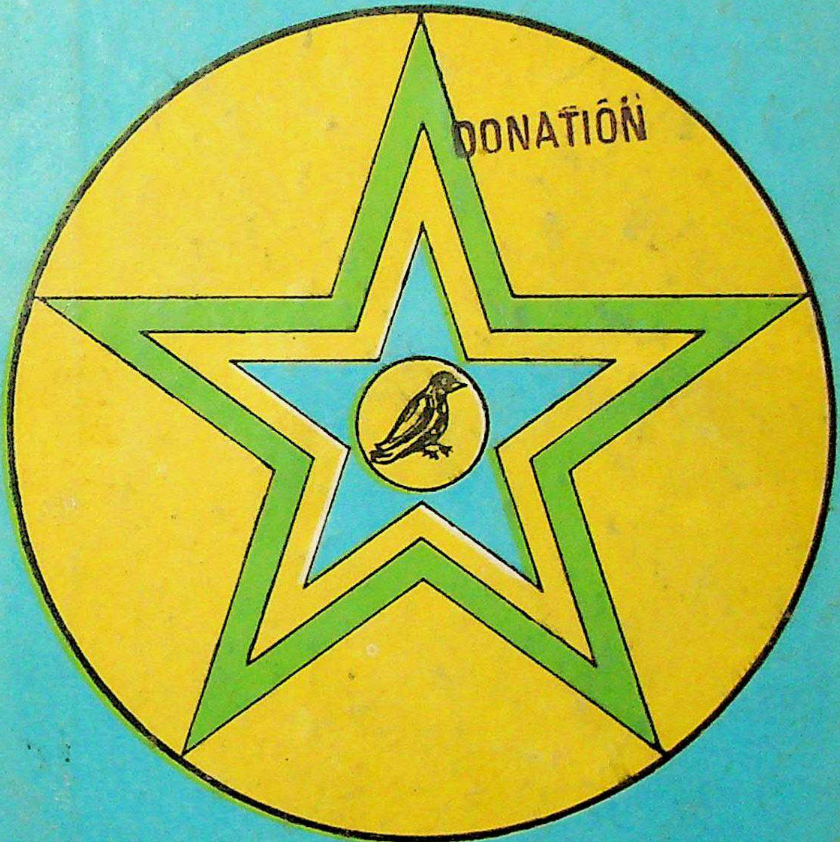

DONATION

డా॥ G.L.N. శాస్త్రి

జగద్గురు పీఠము - గుంటూరు శాఖ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri
D-7482
CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

DONATION

తైత్తిరీయోపనిషత్తు

(A GUIDE TO SCIENTIFIC THOUGHT AND PRACTICAL UTILITY OF VEDA)

స్వరయుక్తమంత్ర టీకా తాత్పర్య శాస్త్రీయ వివరణములు

"Forwarded free of Cost, and With The Compliments of the Department of Education, Government of India, New Delhi"

007481.

వివరణకర్త

డా॥ G. L. N. శాస్త్రి M. Sc, M. Phil, Ph. D.

భౌతికశాస్త్రశాఖాధ్యక్షులు, టి. [illegible] కళాశాల, [illegible]రు.

पुस्तकालय
पुस्तकालय
गुरुकुल कांगड़ी विश्वविद्यालय

007482.

THE GLOBE ROTATES

జగద్గురు పీఠము - గుంటూరుశాఖ

గుంటూరు - 522002

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

అన్ని హక్కులు గ్రంథకర్తవి ©

ప్రథమ ముద్రణము 1986

ప్రాప్తిస్థానములు :

G. L N శాస్త్రి,
5.21.125,
2/16 బ్రాడీపేట,
గుంటూరు-522002.

జగద్గురు పీఠము,
6.2.77, 2/3, అరండల్ పేట,
గుంటూరు-522002

ది వరల్డ్ టీచర్ ట్రస్ట్,
14.38.2,
రాధామాధవమ్,
ముప్పిడికోలనీ.
విశాఖపట్టణము-530002.

వెల : సాధారణ ప్రతి : రూ. 35/-
గ్రంథాలయ ప్రతి : రూ. 45/-

ముద్రణ :
వెల్ కమ్ ప్రెస్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్
2 వ లైను బ్రాడీపేట,
గుంటూరు - 522002.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

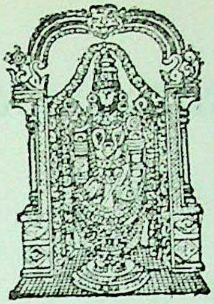

మతపరమైన గ్రంథముల ప్రచురణకై ఏర్పరచిన ద్రవ్య సహాయనిధినుండి తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమువారు 6,306 రూపాయలు ఈ గ్రంథప్రచురణమునకు ఆర్థికసహాయము చేసిరి. వారికి మా హృదయ పూర్వక కృతజ్ఞతలు.

మరియు

ఈ గ్రంథప్రచురణకు – సహృదయతో, నా మీద గల ప్రేమాభిమానములతో, నమ్మకముతో విరాళములను సమర్పించిన దాతలపేర్లు-

1.	శ్రీ చాగంటి సాంబశివ రావు	1000
2.	శ్రీ J రవీంద్ర గారు	500
3.	శ్రీ చమర్తి శంకరరాజుగారు	500
4.	శ్రీ M. ఆంజనేయులుగారు	300
5.	శ్రీ M. వీరయ్యగారు	200
6.	శ్రీమతి T. కృష్ణవేణిగారు	116
7.	శ్రీ M. సాంబశివశర్మగారు	116
8.	శ్రీ సర్వా వేంకట శేషయ్యగారు	100
9.	శ్రీ M. శ్రీరాములుగారు	100

శ్రీ వేంకటేశ్వరుని అభయము, వేదపురుషుని అనుగ్రహము కలిగి వీరు సంపూర్ణాయురారోగ్యైశ్వర్యములతో ఆనందమయ జీవితమును గడుపుదురుగాక।

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

విషయ సూచిక

		పుట•
	ముఖచిత్ర వివరణము	
1.	ముందుమాట	
2.	పరిచయము	i
3.	కృతజ్ఞతలు	xi
4.	సంప్రార్థనము	xiii
5.	వివరణకర్తృ వంశకాలాదులు	xix
6.	అంకితము	
7.	నేపథ్యము	xxi
8.	గణపతి ప్రార్థన	xxvi
9.	శిక్షావల్లి – మంత్రభాగము	1
10.	బ్రహ్మావల్లి – మంత్రభాగము	11
11.	భృగువల్లి – మంత్రభాగము	21
12.	శిక్షావల్లి – టీకాతాత్పర్య వివరణములు	29
13.	బ్రహ్మావల్లి – టీకాతాత్పర్య వివరణములు	121
14.	భృగువల్లి – టీకాతాత్పర్య వివరణములు	195
15.	అనుబంధము	257
16.	సవరించుకొనవలసిన కొన్ని అచ్చుతప్పులు	279

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

సమన్వయాంశ వివరణ సూచిక

1. షట్చక్రములు 33,201,260,261,262,263,264
2. భగవద్గీత 37,107,129,148,160,166,167,168,179,247
3. వ్యాకరణము 41,42,43,44,45,46,257,258
4. రసాయనిక శాస్త్రము 54,74,171,230
5. బైబిల్ 59,165,167
6. పురుషసూక్తము 59,60,122
7. రుద్రచమకము 60
8 మంత్రశాస్త్రము 60
9. సౌందర్యలహరి 60,62
10. జ్యోతిశ్శాస్త్రము 61,248,249,260
11. నారాయణీయము 61,80,93
12. రుద్రనమకమ్ 62
13. అర్థశాస్త్రము 65
14. ముప్పదిమూడుకోట్ల దేవతలు 72
15. ద్వాదశ ఆదిత్యులు 73,259
16. ఏకాదశరుద్రులు 73
17. అష్టవసువులు 73
18. అశ్వినీదేవతలు 74
19. ఇంద్రయోని **(Penial gland)** 81,82,265,266,267
20. వాస్తు - శంకుస్థాపన 81
21. శ్రీవిద్య 85
22. పంచవ్యాహృతులు 86
23. భౌతికశాస్త్రము 85,86,129,130,138,139,142,178, 179,203,204,207,209,211,214, 215,219,222,242,243,268,272

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

24. ప్రణవ రహస్యము 88,89,90,91,92,93,94,95,
25. దక్షిణామూర్తితత్త్వము 94
26. రామకృష్ణపరమహంస సూక్తి 100
27. పాతంజలము 89
28. మనుధర్మశాస్త్రము 107,109,112,113
29. శ్రీసూక్తము 122,248
30. హంస 123
31. పంచభూతములు 129,130,269
32. ఆదిత్య హృదయము 136
33. వృక్షశాస్త్రము 136
34. ఆస్తిక్య - నాస్తిక్యభావములు 159,160,161,162
35. సృష్టి - ప్రళయములు 164,165
36. బ్రహ్మసత్యమ్ - జగన్మిథ్య 165
37. తర్కము 160,161,176,177,178
38. రేఖాగణితము 162,270,271
39. అభయ, వరద ముద్రలు 182,183
40. కార్య - కారణములు 200,201
41. మహాన్యాసము 214
42. కర్మసిద్ధాంతము 242,243,244,246
43 బీజగణితము 243,244
44. కంప్యూటర్ ప్రయోగము 244,245
45. విధివ్రాత, పురుష ప్రయత్నము 243,246
46. మంత్రపుష్పము 265
47 పంచకోశములు 272,273,274,275,276

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ముఖచిత్ర వివరణ

తిత్తిరిపిట్ట వేగంగా తిని క్రక్కిన వేదభాగాన్ని కృష్ణయజుర్వే దానికి సంబంధించిన తైత్తిరీయోపనిషత్తుగా చెబుతారు. ఉపనయన సంస్కారముతో రెండవ జన్మవచ్చేవారిని ద్విజులు అంటారు. వీరు వేదాధ్యయనము చేస్తారు. అండజన్మ, పక్షిజన్మ అని రెండు జన్మ లను కలిగి వుంటాయి కాబట్టి పక్షులనుగూడా ద్విజులంటారు. అలాంటి ద్విజత్వం కలిగిన వారికి - ద్విజత్వం కలిగిన తిత్తిరిపిట్ట సంకేతం అది వేదాన్ని తినడంఅంటే అధ్యయనం చేయడం అనీ, అది వేదాన్ని క్రక్కడం అంటే అధ్యయనం చేసిన వేదాన్ని మరల ప్రవచనం చెయ్యడం (అంటే ఇంకొకరికి వినిపించునట్లు చెప్పడం) అనీ అర్థంచేసు కోవాలి. కృష్ణయజుర్వేదానికి సంబంధించిన విద్య కాబట్టి ఈ పిట్ట చిత్రంలో నల్లగా చూపబడింది. పిట్టచుట్టూ క్రక్కబడిన వేదం చిన్న వృత్తంలో చూపబడింది. దానిచుట్టూ మూడు పంచశీర్ష నక్షత్రాలు న్నాయి. ఒక్కొక్క నక్షత్రం ఒక్కొక్క వల్లిని. అంటే - మొదటి నక్షత్రం శిక్షావల్లిని, రెండవది బ్రహ్మానవల్లిని, మూడవది భృగువల్లిని సూచిస్తాయి. 'ఈ వల్లులలో ముఖ్యంగా ఐదుఐదు చొప్పున ముఖ్య మైన విషయాలు ప్రతిపాదింపబడతాయి' అని ఆ నక్షత్రాల ఐదు శీర్షాలు తెలియజేస్తాయి.

శిక్షావల్లిలో తెలుపపడే ఐదుముఖ్యవిషయాలు ఏవంటే — 1) అధిలోకము 2) అధిజ్యౌతిషము 3) అధివిద్యము 4) అధిప్రజము 5) ఆధ్యాత్మము. ఆనందవల్లి లేదా బ్రహ్మానవల్లిలో తెలుపబడేముఖ్య

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

విషయాలు ఏవంటే 1) ఆకాశము, 2) వాయువు, 3) అగ్ని, 4) ఆపస్సు, 5) పృథివి. ఇంకా అన్నమయ, ప్రాణమయ, మనోమయ విజ్ఞానమయ, ఆనందమయపురుషులు. భృగువల్లిలో తెలుపబడే ముఖ్యవిషయాలు ఏవంటే 1) అన్నమయకోశము 2) ప్రాణమయ కోశము 3) మనోమయకోశము 4) విజ్ఞానమయకోశము 5) ఆనంద మయ కోశము.

ఈ విషయాలన్నీ గూడా కేంద్రంవద్దవున్న తిత్తిరిపిట్ట క్రక్కిన వేదంయొక్క తేజస్సులోని కే చిట్టచివరకు లీనమౌతాయిఅని చెప్పడం కోసం మూడు నక్షత్రాల చుట్టూఉన్న పెద్దవృత్తంలో గూడా తిత్తిరి పిట్టచుట్టూ చిన్నవృత్తం లోవున్న రంగే చూపబడినది. ఈ తేజస్సు విశ్వగోళం (Cosmic globe) అంతా వ్యాపిస్తుంది అని తెలియ జేయడం కోసం దీని చుట్టూ ఆ పెద్ద వృత్తాకారపరిధి చూపబడింది.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ముందు మాట

నాకు వేదాలను నేర్చుకోవాలని కోరికఉండేది. భారతీయ సంస్కృతీపరమైన వాతావరణం మా ఇంట్లో సమృద్ధిగా ఉంది. కాని, మా నాన్నగారు నాకు వేదాలను నేర్పలేదు. నేను ఇతరత్ర నేర్చుకో లేదు. కాని, 24 సంవత్సరాలు గడిచి 25వ సంవత్సరంలో అడుగు పెట్టినపుడు - అంటే, 1965వ సంవత్సరంలో - ప్రాతఃస్మరణీయులు, అస్మత్ గురువరేణ్యులు, అంతర్జాతీయ ఆధ్యాత్మిక సేవాసంస్థయిన జగద్గురుపీఠాన్ని నెలకొల్పినవారు-అయిన ఎక్కిరాల కృష్ణమాచార్యుల వారి అనుగ్రహంవల్ల నా కోరిక తీరింది. వాల్తేరు - ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయంలో ఒకవైపు నా వృత్తికి సంబంధించిన భౌతికశాస్త్రంలో పరిశోధనా కార్యక్రమాన్ని నిర్వర్తిస్తున్నప్పుడు, ఇంకొకవైపు గురుదేవుల సాన్నిధ్య - అనుగ్రహ - ప్రభావంవలన నా ప్రవృత్తికి సరిపడే వేద, ఇతిహాస, మంత్ర, జ్యోతిష, హోమియోశాస్త్ర, యోగ, క్రతువిద్యా, కావ్యాదులలో శిక్షణా కార్యక్రమంగూడా పూర్తయింది. శంకర భగవత్పాదుల సౌందర్యలహరి, శివానందలహరులను తెలుగులో ఛందోబద్ధపద్యాలలో అనువదించగలిగిన కవితాశక్తి, సామర్థ్యాలను గూడా గురుదేవులు ప్రసాదించారు.

ఈ గ్రంథరచనకు ప్రేరణ :

“స్వాధ్యాయ ప్రవచనే ఏవేతి నాకో మాద్గల్యః” అన్న ఉపనిషత్ సూక్తినిఅనుసరించి గురుదేవులవద్ద నేర్చుకొన్న విషయాలనన్నిటినీ మరల మరల మననంచేయడం, శ్రద్ధాసక్తులు కలిగినవారికి వీటిలో శిక్షణా తరగతులను నిర్వహించడం నా నిత్యానుష్ఠానాలలో ఒకటైపోయింది. ఈ శిక్షణాతరగతులను నిర్వహిస్తున్నపుడు వేదమంత్రాలకు-ముఖ్యంగా

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఉపనిషత్ మంత్రాలకు-సరియైన అర్థంగూడా తెలిస్తే నేర్చుకున్న విద్య సార్థకమౌతుందనిపించింది. నాకు ఈ కోరికఉన్నట్లు గురుదేవులకు ఎలా తెలిసిందో ఏమో ఆ యేడు జరిగే గురుపూజల్లో అంటే 1981 సంవత్సరంలో జరిగే గురుపూజల్లో మూడు రోజులూ ఉదయం, సాయంత్రంగూడా తైత్తిరీయోపనిషత్తులోని శిక్షావల్లిని వివరిస్తూ ప్రసంగించారు. అల్లాగే, 1982, 1983 సంవత్సరాల గురుపూజల్లో మిగిలిన ఆనందవల్లి, భృగువల్లులకు వివరణ ప్రసంగరూపంలో పూర్తి చేశారు. వేదమంత్రాలకు సరియైన పద్ధతిలో అర్థాలు చెప్తే అన్నిరకాల వాళ్ళు - అంటే సైన్సు విద్యార్థులు, ఆర్ట్సు విద్యార్థులు, పండితులు, పామరులు, సనాతనాలు, అధునాతనాలు గూడా అర్థంచేసుకొని ఆనందించగలరని మాస్టరుగారి ప్రసంగాలు విన్నతర్వాత నాకు అనిపించింది. ఇంతవరకు చాలామంది ఈ వేద వాఙ్మయానికి దూరంగా ఉండడానికి కారణం - చెప్పేపద్ధతిలో ఉండే దోషంవల్లగాని, చెప్పే విషయంలోని దోషంవల్ల కాదని-అనిపించింది. అందుకే ఈ గ్రంథాన్ని ఒక శాస్త్రీయమైన పద్ధతిలో వ్రాయాలని ప్రేరణ కలిగింది.

శాస్త్రీయమైనపద్ధతి అంటే ?

సైన్సు బాగా అభివృద్ధిచెందిన ఈ రోజుల్లో ఏ విషయాన్నైనా ఒక శాస్త్రీయమైనపద్ధతితో వివరిస్తేగాని ఆధునికమానవులకు నచ్చదనేది సత్యం. శాస్త్రీయంగా అంటే, భౌతికశాస్త్ర (Physics) ప్రకారం అనో, రసాయనికశాస్త్ర (Chemistry) ప్రకారంఅనో కాదు. ఒక కట్టుదిట్టమైన పద్ధతితో (Systematic Method), హేతుబద్ధమైన చర్చలతో (Reasonable and Argumentative Discussion) చెప్పే విధానాన్ని 'శాస్త్రీయమైనపద్ధతి' అనాలి. ఈ ప్రస్తుతగ్రంథంలో వివరణభాగమంతా అల్లాంటి శాస్త్రీయమైనపద్ధతి (Scientific Method) లో వ్రాయబడింది. ఈ వివరణలో సందర్భాన్నిబట్టి అన్నిరకాలసైన్సుశాస్త్రాలతోపాటు - తత్త్వశాస్త్ర, యోగశాస్త్ర, మంత్రశాస్త్ర, తర్కశాస్త్రాలకు సంబంధించిన

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

విషయాలుగూడా - ఆయా శాస్త్రాలకు సరిపడే ఉదాహరణలతో చిత్ర పటాలతో, ఉపనిషత్తులోని విషయాలను సమన్వయపరచడానికి ప్రయత్నించాను. అందువల్ల కొందరికిది వేదాంతగ్రంథంలా కాకుండా ఒక సైన్సుపుస్తకంలాగా కూడా అనిపించవచ్చు.

ఈ గ్రంథంలో వాడిన భాష ఎలాంటిది ?

ఒకరికి తెలిసిన విషయాన్ని ఇంకొకరికి చెప్పాలన్నా, అందివ్వాలన్నా అందుకు ఉపయోగించే భాష – కాలాన్నిబట్టి మార్చాల్సి వుంటుంది. నేను కొన్ని పూర్వగ్రంథాలను చదివాను. ఆ గ్రంథాల్లో ఉపయోగించిన భాషలో అన్నీ తెలిసిన అక్షరాలే, తెలిసినమాటలే అయినా చదవడానికే కష్టమైంది. ప్రతి పదంలోను సున్నాలు, అర సున్నాలు, ప్రావడులు, సంశ్లిష్టసంయుక్తాక్షరాలు, క్రొత్త అర్థాలు తొంగిచూచే సంధులు ఆ గ్రంథాలనిండా ఉన్నాయి. అలాంటిభాషలో వ్రాస్తే, ఈ కాలంవాళ్ళు ఈ గ్రంథం చదువలేరేమోననిపించింది. అది సంపూర్ణంగా వీరగ్రాంథిక భాష. ప్రస్తుతం చెలామణిలోవున్న గ్రాంథికభాషకంటె బాగా జటిలమైంది. అలా అని గ్రంథాన్ని పూర్తిగాసరళమైన గ్రామ్య, వ్యావహారిక భాషలలో వ్రాయడంగూడా నాకిష్టంలేదు. ఎందుకంటే ఈ సరళగ్రామ్య, వ్యావహారిక భాషలుగూడా ప్రాంతాన్నిబట్టి మారతాయి. కాబట్టి, అన్ని ప్రాంతాలవారికి ఆ భాషగూడా పూర్తిగా అర్థమవదు. అందుచేత అటు వీరగ్రాంథికం కాకుండా ఇటు వీరగ్రామ్య, వ్యావహారికంకాకుండా మధ్యేమార్గంగా ప్రస్తుతం చెలామణిలో వున్న గ్రాంథికభాషనే ఏ విధంగా మార్పులు చేస్తే- అర్థసందిగ్ధత లేకుండా; పెడర్థాలకు, అనర్థాలకు దారితీయకుండా; చదువుకోవడమేమీ అంతకష్టంకాదు అనిపించే విధంగా ఉంటుందో - ఆ ప్రకారం మార్పులుచేసి వ్రాశాను. అనర్థాలకు దారితీసే కొన్ని సంధులను విడదీసి వ్రాశాను.[ఉదా : 1) 'తమ్మునితో నక్క- ఇట్లనియె' అని వ్రాయడానికి బదులు 'తమ్మునితో అక్క- ఇట్లనియె' అని, 2) సర్వ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

జీవులకన్నముపెట్టవలెను' అని వ్రాయడానికిబదులు సర్వజీవులకు అన్నము పెట్టవలెను' అని 3) 'నీవు నా కండగా నుండవలెను' అని వ్రాయుటకు బదులు 'నీవు నాకు అండగా ఉండవలెను' అని వ్రాసేవిధంగా అన్నమాట!] ఈ 'ముందుమాట' శీర్షికలో వాడిన భాషలోనే వ్రాయవచ్చు. కాని, ఇదీ ఒకరకమైన వ్యావహారికభాషే! ఈ వ్యావహారిక భాషతో వచ్చే చిక్కేమిటంటే కాలాన్నిబట్టి మార్చవలసిన అవసరం ఈ వ్యావహారికభాషలకు ఉంటుంది. ఈ శీర్షికలోవాడిన వ్యావహారిక భాష కొంతకాలం అయింతర్వాత ఇంకా ఎన్నో మార్పులు పొందుతుంది. (గ్రంథంచివర అనుబంధ శీర్షికను మళ్ళీ ఈ ముందుమాట శీర్షికలో వాడిన శిష్టవ్యావహారికభాషలోనే వ్రాశాను). ముందువచ్చే క్రొత్తతరాలవారు కూడా ఈ గ్రంథాన్ని చదువుకునేటప్పుడు వాళ్ళకి ఈ భాష ఎబ్బెట్టుగా అంటే క్రొత్తరకంగా అనిపించకుండా ఉండాలంటే కాలంతో పెద్దగా మార్పులు పొందకుండా ఉండేది; అన్ని ప్రాంతాలవారికి అర్థమై, చదవడానికి సౌలభ్యంగా ఉండేది; అనర్థాలకు, పెడర్థాలకు దారితీయనిది అయిన భాషను ఎన్నుకోవడమే మంచిదని కొంచెం గ్రాంథికశైలి అనిపించే విధంగానే వ్రాశాను. ['గ్రంథమని చెప్పుకొనవలెనన్నచో గ్రాంథికభాషను', 'పుస్తకం అని చెప్పుకుంటే చాలనుకుంటే వ్యావహారిక భాషని' వాడాలి అని ఒక వాదము!]

గ్రంథంలో వాడిన పారిభాషిక పదాలు :

వేదాంతపరిభాష, పాండిత్యపరిభాష సూటి సత్యానికి బంగారు కోటలా పని చేస్తాయి. వీటివల్ల విషయ ప్రవేశం అందరికి అందుబాటులో ఉండకపోవడమే కాక విసుగ్గూడా వస్తుంది. అందుకని తప్పనప్పుడు తప్ప వీలైనంతవరకు పాండిత్యపద ప్రకోపాన్ని, వేదాంతధోరణిని విస్మరించి సాధ్యమైనంతవరకు అందరకీ అర్థమయ్యే పారిభాషిక పదాలనే వ్రాశాను.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

విసుగురాకుండా చదువుకోవాలంటే చిన్నసలహా !

మంత్రాలు, టీక, తాత్పర్యం, వివరణ అన్నీ చదువుకోవాలని పిస్తే- అన్నీ చదవండి. టీక చదవడం అనవసరం అనుకుంటే సూటిగా తాత్పర్యం, వివరణలు చదువుకోండి. తాత్పర్యం కూడా అనవసరం అను అనుకుంటే సూటిగా వివరణ చదువుకోండి. ఇంక వివరణ గూడా అనవసరమనుకుంటే .... ('ఊఁ అనవసరమనుకుంటే ?') ...... 'అసలు గ్రంథాన్నే కొనకండి !' ......

సమన్వయాన్ని అర్థంచేసుకునేది ఎలా ?

వివరణ చదువుకునేటప్పుడు మీకు అర్థమవనివి, పరిచయంలేనివి అయిన వివిధ శాస్త్రాల్లోని విషయాలు వస్తాయి. 'అవన్నీ నిజమేనా ?' అని అనుమానమొస్తే ఆయా శాస్త్రాల విషయాలు తెలిసినవారిని అడిగి తెలుసుకుంటే ఈ గ్రంథంలోగల సమన్వయం మీకు ఆనందాన్నిస్తుంది. (ఉదా:-72,73,74 పేజీలలో అష్టవసువుల గురించి చెప్పేటప్పుడు-వసువులంటే ద్రవ్యాత్మకలోకానికి, అంటే - భౌతికపదార్థస్థితిని పొందడానికి సంబంధించిన లోకానికి దేవతలని (Lords of the Plane of Manifestation), భీష్ముడు అష్టవసువులలో ఒకడని, ఏడుగర్భాలు అస్థిరంగా ఉండి నిలవకపోయినతర్వాత ఎనిమిదవ గర్భంలో పుట్టిన భీష్ముడు స్థిరంగా నిలిచాడని చెప్పే భారతకథలోని విషయం చెప్పబడింది. దీన్ని రసాయనిక శాస్త్రపరంగా - సమన్వయపరుస్తూ ప్రకృతిలో భౌతికపదార్థస్థితినిపొందే మూలకాలుగూడా పీరియాడిక్ టేబుల్‌లో 7+1 = 8 వర్గాలు (Groups) గా చేయబడ్డాయని మొదటిఏడువర్గాల మూలకాలు తక్కువ స్థిరంగాను, 8వ గ్రూపుకు చెందిన మూలకాలు ఎక్కువ స్థిరమైన (Most Stable) ఎలక్ట్రాన్ విన్యాసం (Electron Configuration) కలిగి స్థిరంగా ఉంటాయని చెప్పబడింది. ఒక్క భారతకథే తెలిసి, రసాయనికశాస్త్ర విషయం తెలియకపోయినా ఈ సమన్వయం అర్థం

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

కాదు, చదివి ఆనందించలేరు. లేదా రసాయనికశాస్త్ర విషయమే తెలిసి భారతకథావిషయం తెలియకపోయినా అంతే! అందుచేత 'ఏదో ఒక్క విషయమే తెలిసినవారు ఆ రెండో విషయం తెలిసినవారిని సంప్రదించి సమన్వయంలోని నిజాన్ని అర్థంచేసుకుని ఆనందించండి' అని నా అభ్యర్థన.)

ఉపనిషత్తులో చెప్పబడిన విషయాలు కేవలం వేదాంతులకు, వృద్ధులకు పండితులకే కాదని, అందరూ నిత్యమూ ఉపాసించతగిన, తెలిసికొనవలసిన, తెలిసికొన్నవి ఆచరణలో పెట్టవలసిన విషయాలేనని తెలియజెప్పడమే నా ప్రధానధ్యేయం. ఈ ప్రయత్నంలో సఫలుణ్ణి అయితే ఆగొప్పతనం-గురుదేవుల అనుగ్రహానిది; విఫలుణ్ణి అయితే-అది నా ప్రయత్న, సామర్థ్యలోపానిది. అందుచేత, నా యీ ప్రయత్నంలో లోపాలుంటే పెద్దలు వాత్సల్యభావంతో మన్నించండి. కోయిలలవంటి శ్రుతివిద్యాపారంగతులు లేతకొమ్మవంటి నా యీ గ్రంథ వివరణ ప్రతిలోగల పత్రాల్లోని చిగురువంటి గుణాన్ని స్వీకరించి, వగరువంటి దోషాలను విడవమని నా ప్రార్థన. ఆధునిక యువకులకు ఈ సమన్వయ వివరణ బాగా ఉపయోగపడుతుందని నా గట్టినమ్మకం. సోదరులంతా చక్కగా ఈ గ్రంథాన్ని ఉపయోగించుకొని అర్థం తెలిసి ఉపనిషత్తులను చదువుకుంటారని ఆశిస్తాను.

— వివరణకర్త.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

పరిచయము

కులపతి ఏక్కిరాల కృష్ణమాచార్య.

ఋషిప్రోక్తమైన వేదవిద్య నిత్యనూతనము. అది మంత్రముల రూపమున మానవుని ధర్మమునకు దైవముచే అందింపబడినది. అట్టి వేదవిద్యను అధ్యయనము చేయుట, బోధ చేయుట, అందు చెప్పబడిన ప్రకారము ఆచరించుట, అట్లాచరించు విధానములను ప్రచారము చేయుట అను నాల్గు పద్ధతుల నవలంబించు వానిని ఆర్యుడందురు. ఆర్యధర్మము పాటించుటవలన ఇహలోకసుఖము, పరలోక సుఖము సిద్ధించును. ఈసిద్ధి తనకును, తనచే ప్రభావితమై పరిసరములకును వర్తించును. ఈ ప్రయత్నమునకు సౌలభ్యము చేకూర్చుటకై జగద్గురు పీఠము ఈ గ్రంథములను అందుబాటులోనికి గొనివచ్చుచున్నది.

నవీనశాస్త్రపరిశోధన, దాని ననుసరించిన నాగరికజీవనము కారణముగా మానవునకు కలిగిన వికాసమునకు, ఆర్యధర్మమును జత పరుపనిచో మానవునకు సుఖశాంతులు లభింపవు. ఇట్లనుటకు ఈ శతాబ్దిలోని రెండు ప్రపంచ మహాసంగ్రామములే నిదర్శనములు. ఇంకను సంఘమున, సమాజమున నాగరికత పెరిగినకొలదియు భద్రత తగ్గుట, సంపన్నత తగ్గుట అన్నది గూడ దీనికి నిదర్శనమే. దీనిని అరికట్టి, సంపన్నమైన ఇహపరసాధకమైన సుఖజీవితమును అలవరచు కొనవలెనన్నచో ఏనాటికైనా వేదధర్మము నాశ్రయింపక తప్పదు. మతములలో నొకదానిని పట్టుకొని లాభము లేదు. వేదధర్మము చక్కగా దర్శనము కావలెనన్నచో వేదమునందేమున్నదో తెలియుట ఆవశ్యకము.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

వేదము మనలో నాలుగు విధములుగ వర్తించును. ఒకటి శ్వాస. రెండు కంఠనాదము, వాక్యము దాని యర్థము. మూడు మనస్సు, నాలుగు - దేహము. ఈ నాలుగు వరుసగా సామవేదము, ఋగ్వేదము, యజుర్వేదము, అథర్వాణవేదము అని పెద్దలచేత సంకేతము చేయబడినవి. వీనికి సంబంధించిన గ్రంథములను ఆ ఋషులే పలికి యుండుటచేత ఆ గ్రంథమునుకూడ వేదము లందురు. అనేక రహస్యములను వివరించుటకు ఈ ఋషులు అనేక సంకేతములను ఉదాహరణలుగా, ఉపమానములుగా, ఉపదేశములుగా సృష్టించి యిచ్చిరి. అట్టి సంకేతములు - 'విద్యలు' (Seeds of wisdom) అనబడును. అందొక్కొక్క విద్య ఒక్కొక్క బీజమై, ఒక జాతి వృక్షము వంటి మహా దర్శనమును సాధకునియందు అంకురింపజేసి, విస్తరింప జేయును. ఒకొక్క విత్తనము ఒక్కొక్క ప్రత్యేక వృక్షమునే అంకురింప జేయును. దాని పుష్పములు, రంగులు, వాసన, కాయలు, పండ్లు, రుచి దానివేగాని ఇంకొక చెట్టునకుండవు. ఇట్టి విద్యలు వేద వాఙ్మయమున కొన్ని వేలున్నవి. అన్ని పండ్ల చెట్లును, అన్నికూరల మొక్కలును ఆహారమునకు వినియోగపడినట్లు, దేహపోషణము, ప్రాణరక్షణము చేసినట్లు ఈ మహావిద్యలన్నియు వేద దర్శనమునకు, ఇహపరసాధనమునకు వినియోగపడి సాధకుని తరింపజేయును. దహర విద్య, పంచాగ్ని విద్య, అక్షివిద్య, ఆయతనవిద్య మొదలగునవి కొన్ని ముఖ్యమైన విద్యలకుదాహరణములు. వీనిలో పక్షులను సంకేతముగా స్వీకరించిన విద్యలు కొన్ని యున్నవి. సుపర్ణ విద్య, త్రిసుపర్ణ విద్య, హంసవిద్య, కపింజల విద్య, తిత్తిరి విద్య, కుశిక విద్య అనునవి కొన్ని ముఖ్యమైన ఉదాహరణలు. "పిట్టకథలు" అను సంప్రదాయము వీని నుండియే ఏర్పడినది.

విచిత్రమైన పిట్టకథలలో తిత్తిరిపిట్ట కథ ముఖ్యమైనది. వేద విద్యను వేగముగా భుజించి ఈ తిత్తిరిపిట్ట మరల క్రక్కినదట. దానిని

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

పిట్టల రూపమున స్వీకరించి, భుజించిన బ్రహ్మవేత్తలైన శిష్యులు 'తైత్తిరీయము'అనబడు కృష్ణ యజుర్వేద శాఖకు సంబంధించిన వారైరి. ఉచ్ఛ్వాస-నిశ్వాసములకును, జీవ-దేహ సంబంధమునకునుగల కథలు పిట్టకథలుగా బ్రహ్మవిద్యయందు సంకేతింపబడినవి. దేహమున ప్రాణ ప్రతిష్ఠ చేయుచు వచ్చుచు పోవుచున్న శ్వాసయే పక్షిగా నుపదేశింప బడినది. దానిని హంస మంత్రము రూపముగా నుపదేశించునపుడు హంసయను పిట్టగను, హరిమంత్రముగా నుపదేశించునపుడు మూపున విష్ణువును ధరించిన గరుత్మంతుడుగను, సంకేతింపబడినవి. ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసములు రెండును ఈ పక్షికి రెండు రెక్కలు. ఆయుర్దాయమున గల సంవత్సరములు, మాసములు, పక్షములు, వారములు, అహో రాత్రములు, మున్నగునవి రెక్కల ఈకలు. యుగములు, మహా యుగములు, కల్పములు, మహాకల్పములు తోక యందలి ఈకలు. అంతర్యామి అనుభూతి కలవాని జీవితమున గరుత్మంతుడు విష్ణుని వాహనముగా చెప్పబడెను. అదిలేని జీవులజీవితమున అమృత కుంభ మును కొనితెచ్చుచున్న గరుడుడుగా సంకేతింపబడెను. తాము నేర్చు కొనిన అంశములనబడుదర్భలపై ఈ అమృత కుంభము దింపబడు టయు, కాలబద్ధులైన జీవులు పాములుగా దర్భలు నాకుటయు పిట్ట కథగా పురాణ విద్యలలో ముఖ్యవిద్యగా సంకేతింపబడినది. పిప్పల వృక్షముపైనున్న ఒకే సుపర్ణుడు అంతర్యామి, బహిర్యాములనబడు రెండు సువర్ణములుగను, ఈ సృష్టిలో బహుశాఖల జ్ఞాన, కర్మల ననుభవించుచున్న రంగు, రంగుల రెక్కలు గల అనేక సువర్ణములు గను ఋగ్వేదము వర్ణించుచున్నది. ఒకే సుపర్ణుని-ఇంద్రుడు, మిత్రుడు, మున్నగు బహువిధములుగా పెద్దలు వర్ణించుచున్నారని గూడ చెప్ప బడినది.

జీవునకు - దేహమునకు పెండ్లి కుదుర్చు పురోహితునిగా సుపర్ణుడు చెప్పబడినాడు. అదేవిధముగా కంఠస్వరమునకును, శ్వాసకును

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

గల సంబంధమును భూమికిదింపువాడుగా 'హంస' అను పక్షి వర్ణింపబడెను. ఈ హంస సృష్టికర్త వాహనము. వాక్కు అనబడు సరస్వతి ఈ హంస వాహనమునెక్కి "సోహం" అను శ్వాసయందు పచారులు చేయుచుండును. అదే విధముగా కంఠనాదమునకును, మనస్సునకును గల సంబంధము తిత్తిరిపిట్టగ వర్ణింపబడెను. ఉచ్చరించు ధ్వనిని బట్టి మనస్సుయొక్క అనుభవము మారును. పిడుగు పడినపుడు గుండెలదరును. మనస్సు దిమ్మరబోవును. సంగీతము వినిపించినపుడు మనస్సు ప్రాణమునకు చక్కని కుటీరముగా కట్టుకొనును. ఇట్లే అకారాది క్షకారాంత ధ్వనులలో ఒక్కొక్కదాని యుచ్చారణమునకు మనస్సుపై నొక్కొక్క ప్రభావమున్నది. దీనిననుసరించి మరల ఈ మనస్సు ఎట్టి శబ్దముల నుచ్చరింపవలెనో నిర్ణయించుకొనవలెను. దానితో భాష పుట్టును. పుట్టిన భాషలోని ధ్వనుల ప్రయోగముచే మరల ప్రభావితమైన మనస్సు ఆయా ధ్వనులకు అర్థములను నిర్ణయించుకొనును. దీనితో శబ్దార్థములు సాహిత్యముగ దిగి వచ్చును. దానికి సంకేతము చిలుక. ఈ చిలుక జోస్యమే 'శుకమహర్షి' అను పదమునకుగల మంత్రార్థము, పరాశరుడు, వ్యాసుడు, శుకుడు అనువవి తండ్రి, కొడుకు, మనుమడు పేర్లుగా పెట్టుకొని ఉండవచ్చును గాని అవి ఆ పేర్లకు వెనుకనున్న సంకేతవిద్యలనుకూడ సూచించుటకు వాడబడినవి. అట్లే, పరాశరుని తండ్రి యగు శక్తి పేరు కూడ. వశిష్ఠుడను పదము సౌరకుటుంబములోని ఒక వెలుగులముద్దకు సంకేతముగ వేదములందు వాడబడినది. వశిష్ఠుడనగా వసువులు గలవాడు. ఇది ధనిష్ఠుడో, బలిష్ఠుడో వంటి పదము. ఇంతకును ఒక్కొక్క పదము ఒక్కొక్క విద్యకు సంకేతము. తిత్తిరిపిట్టకథలోని తైత్తిరీయము కూడ కృష్ణయజుర్వేద సంహితలోని ఉపదేశమునకు సంకేతము. నాలుగు వేదములలో నొక్కొక్కదాని మోక్షవిద్యా రహస్యోపాసనము ఒక్కొక్క ఉపనిషత్తుగా నుపదేశింపబడినది. తైత్తిరీయ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

వేదమగు కృష్ణయజుర్వేదమునకు మోక్షరహస్యమే తైత్తిరీయోపనిషత్తు. ఇందు అనేక రహస్య విద్యలు, సంకేతములు ఉపదేశింపబడినవి. వేదము, ఉపనిషత్తు అను గ్రంథములు స్వర ప్రధానములు, శ్రుతిప్రధానములు అగు మంత్రములు. అనగా మననము చేయువారిని రక్షించునవి. వానికిగల అర్థ తాత్పర్యాదులను జతపరచుకొని మననము చేసికొనినచో ప్రయత్నము ఫలవంతముగ నుండును. ప్రస్తుత గ్రంథము తైత్తిరియోపనిషత్తులోని శిక్షావల్లి, ఆనందవల్లి లేక బ్రహ్మవల్లి, భృగువల్లులకు అపూర్వమైన వివరణము.

శిక్షావల్లి అధ్యాయములో ఐదు మహా సంకేతములు చెప్పబడినవి. ఈ అధ్యాయమొక ముఖ్యమైనవిద్య. ఇందు మానవుడు వేదము నభ్యసించుటకు కావలసిన ఐదు తాళముచెవులవంటి ప్రయోగములున్నవి. అవి –

1. అధిలోకము (Application to the planes of the creation)
2. అధిజ్యోతిషము (Application to the layer of light)
3. అధివిద్యము (Application to the process of learning of knowing)
4. అధిప్రజము (Application to the process of reproduction)
5. అధ్యాత్మము (Application to the vehicle of utterence)

ప్రకృతినుండి గ్రహించిన ఏ సత్యమునైనను ఈ ఐదు మహా సంకేతముల దీపపు వెలుగులో చదువుకొనవలయునని ఉపదేశింపబడినది.

సూర్యచంద్రుల వలన నేర్పడు తిథులు శుక్ల పక్షమునందు 15, కృష్ణపక్షమునందు 15. అందు శుక్లపక్షమందలి 15 తిథులు

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

5+5+5గా విభజింపబడి 'అధిలోకము' అనబడు బాహ్యప్రపంచమందలి 15 అంశములుగా సంకేతింపబడినవి; 1. పృథివి 2. అంతరిక్షము 3. ద్యౌ 4. దిశలు 5. అవాంతరదిశలు I అగ్ని II. జ్యోతి III. ఆదిత్యుడు IV. చంద్రుడు V. నక్షత్రములు. 1) ఆపస్సు 2) ఓషధులు 3) వనస్పతులు 4) ఆకాశము 5) ఆత్మ.

కృష్ణపక్షమందలి 15 తిథులకు సంకేతములు అధ్యాత్మము అను పేర నుపదేశింపబడినవి. 1) ప్రాణము 2) అపానము 3) వ్యానము 4) ఉదానము 5) సమానము A) చక్షువు B) శ్రోత్రము C) మనస్సు D) వాక్కు E) త్వక్. 1) చర్మము 2) మాంసము 3) స్నాయువు 4) అస్థి 5) మజ్జ.

ఈ విభాగము నధిష్ఠానముగా జేసికొని పంక్తి ఛందస్సు రూపమున జీవుడు అంతర్బహిర్లోకములను గూర్చి ప్రవచనము చేసెనని చెప్పబడినది.

ఇక్లే ఇందలి మూడవది త్రయీవిద్య. ఇది భూః, భువః, సువః అను వ్యాహృతుల స్వరూపము నుపదేశించి, 'మహః' అనబడు నాల్గవ లోకముయొక్క అనుభూతిని తురీయస్థితిగా స్థాపించును. ఛందస్సుల కధిపతియైన కంఠధ్వనిని విశ్వరూపుడగు ఋషభుడుగ నుపదేశించుట ఇందలి మరియొక విద్య. ఈ విద్యల ఉపదేశము జరుగునట్టి గురుశిష్య సంబంధము ఇందలి మరియొక విద్య. "బ్రహ్మచారులు నా దగ్గరకు వత్తురుగాక!" మొదలగు మంత్రములను న్యాసము చేసుకొనుట ఈ విద్యయొక్క స్వరూపము. ఇక అంతర్హృదయమైన ఆకాశమును గుప్పిటపట్టి అనుభవమునకు తెచ్చునట్టి దహరవిద్య మరియొక ఉపదేశము. "సయ ఏషో అంతర్ హృదయ ఆకాశః" అనబడు మంత్రములలో నిదిరియొసగబడినది. ఓంకారమును పరబ్రహ్మముగను ఈ సృష్టిని

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

సర్వముగను చూచుచుండుట, వినుచుండుట, సంభాషణాదులలోగూడ స్మరించుచుండుట, శ్వాసనుగూడ ఓంకారముగ ధ్యానముచేయుట మొదలగు బ్రహ్మవిద్య ఇందలి "ఓ మితిబ్రహ్మ" మొదలగు మంత్రము లలో నుపదేశింపబడినది. ఈ సమస్త విద్యలతో కూడిన వేదవిద్యను అధ్యయనము చేసినవాడు జీవితాంతమువరకు ప్రవచనముచేయుచునే యుండవలెనను మహావ్రతము "ఋతంచ స్వాధ్యాయ ప్రవచనేచ" మున్నగు మంత్రములలో చెప్పబడినది.

నేనను ప్రజ్ఞయే విత్తనమునుండి వృక్షముగా విచ్చుకొనునట్లు ధ్యానము చేయవలెనను వృక్షవిద్య "అహం వృక్షస్య రేరివ" అను మంత్రములలో ప్రసాదింపబడినది. ఈ వేదవిద్యామార్గము ననుసరించి తరింపతలచినవాడు జీవితమును ఏ నియమముల ప్రకారము నడుపు కొనవలెనో ఆ నియమములను గురువు శిష్యులకు చెప్పవలసిన విధాన మంతయు "వేదమనూచ్య" మొదలగు మంత్రములలో నుపదేశింప బడినది. "ఇది ఆదేశము, ఇది ఉపదేశము, ఇది వేదమందలి ఉపనిషత్తు, ఇది అనుశాసనము, ఈ విధముగ ఆచరింపవలెను" అని నిర్దేశింపబడినది.

రెండవదియగు ఆనందవల్లిలో భగవంతుడు సత్యము, జ్ఞానము, అనంతముగా అనుభవింపబడుననియు; అన్నమయుడు, ప్రాణమయుడు, మనోమయుడు, విజ్ఞానమయుడు, ఆనందమయుడుగా, పంచకోశము లలో ఈ సృష్టియందంతర్యామిగా వర్తించుచున్నాడనియు, జీవుడుగా నుపాసించి దేవుడుగా ప్రవేశించుచున్నాడనియు స్థాపింపబడినది. దేవుడే తానింతమందిగా పుట్టి ఇన్ని రూపములతో ఆనందింపదలచెననియు, వేడిమి వెలుగు రూపమున తపస్సుచేసి సూర్యుడుగా వానినుండి సృష్టిగా దిగివచ్చెననియు గూడ స్థాపింపబడినది. అటుపైన ఆనంద సాధనను చేయవలసిన ఉపాసన; నేను అతడు అను పదములను వాడు టలో మంత్రములుగా నెట్లువాడి తరింపవలెనో గూడ చెప్పబడినది.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

మనస్సు, వాక్కులు, ఆనందమును నిర్వచింప లేవనియు ధ్యానరూపమున అది ఆనందమున నిమిడి వర్ణింపవలెననియు కూడ చెప్పబడినది. ఆనందము ఒక్కొక్క కక్ష్యలో కొంత కొంత అనుభవింపబడుననియు ఇట్లు సూక్ష్మ సూక్ష్మములైన కక్ష్యల నారోహణముచేసి బ్రహ్మా నందము ననుభవింపవలెననియు గూడ చెప్పబడినది.

మూడవదియగు భృగువల్లి యందు తండ్రికిని పుత్రునకును గల సంబంధము భృగువునకు వరుణకును గల సంబంధముగా ఇతిహాసము కల్పింపబడినది. ఈ తండ్రికొడుకుల సంబంధమే కఠోపనిత్తునందు మరొక విధముగ చెప్పబడినది. ఇందు చెప్పబడిన భృగువే అందు చెప్ప బడిన ఉశనసుడు అనబడు వాజశ్రవసుడు. భృగువు, శుక్రుడు, భార్గవుడు, ఉశనసుడు, కవి అను పదములు వేద వాఙ్మయమున సమా నార్థకములై ఒకే అంశము నుపదేశించును. "కవులలో నేను ఉశనసు డనబడు కవిని" అని గీతలో సూక్ష్మోపదేశము చేయబడినది. జనన మరణముల నడుమ గల దేహబద్ధ జీవితమును యమలోకముగా కఠో పనిషత్తు బోధించును. ఇచ్చట యమలోకమనగా యమనియమాదు లతో యమింపబడు లోకము భృగువునకును వరుణునకును సంవాదము రూపము ఈ భృగువల్లిలో పంచకోశముల ఉపాసన సాధన తరణో పాయము చెప్పబడినది. ఇందు అన్నమయకోశము మొదలు అన్ని కోశములును బ్రహ్మము యొక్క అంతర్యామిత్వమే యని సోపాన క్రమమున స్థాపింపబడినది. వేదమార్గమున బ్రహ్మవిద్యను స్థాపించు వాడు బ్రాహ్మణుడు. అతడు వహింపవలసిన దీక్షలోని నియమములు దీని చివర భాగమునందు చెప్పబడినవి.

1. అన్నమును నిందింపరాదు, పారవేయరాదు, శరీరము అన్నము ప్రాణము ఒకే పరబ్రహ్మము యొక్క రూపములని మరువ రాదు.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

2. అభిమానము, గర్వము మొదలగు కారణములతో అన్నపానీయములను తిరస్కరించుటగాని, వలసినచోట దానము చేయకుండుటగాని చేయరాదు. జలములలో అగ్నిని, అగ్నియందు జలములను ధ్యానము చేయవలెను.

3. ఏ పని చేసినను పదిమందికీ అన్నము వర్ధిల్లునట్లు సంకల్పించి పనికివచ్చిన దానినే చేయవలెను

4. తనకున్నంతలో నెవరికిని చోటులేదనక దానము చేయవలెను. ఇట్టి నియమములను చెప్పిన వెనుక పరబ్రహ్మమును ఏ విధముగా ధ్యానించిన నే ఫలము కలుగునో అట్టి ఫలశ్రుతి చెప్పబడినది. దానికి చివర "ఈ సూర్యునిలో నెవడు వెలుగుచున్నాడో అతడే నేను" అను మోక్షమంత్రము నుపాసించినవాడు అన్నమయాది కోశములలో జీవించుచున్ననూ బద్ధుడుగాక తరించునను ఫలశ్రుతిలో ఉపనిషత్తు పరిసమాప్తి చేయబడెను.

ఇది మోక్షవిద్య గనుక దీని నుపాసించువారు భోగ మోక్షముల ననుభవించి తరింపగలరు.

ఈ మంత్రములలో నేమున్నది, అందలి రహస్యములెట్టివి, వాని ప్రయోగమెట్టిది మొదలగు ముఖ్యాంశములీ గ్రంథమున మన శాస్త్రిగారిచే ఎల్లరకును సుబోధకమగునట్లుగా వివరింపబడినవి. చిరకాలము జగద్గురు పీఠమునందలి వివిధ ప్రాంతముల విద్యార్థులకు వేదవిద్యను నేర్పుచున్న అనుభవశాలి జి. యల్. యన్. శాస్త్రి తన బోధనామృతమును అనుభవసరళిలో జతపరచి యీ గ్రంథమును విద్యార్థుల కొరకై పొందుపరచిరి. ఇట్లే మిగిలిన ఉపనిషద్భాగములకు మరికొన్ని మంత్రములకు చక్కగా అర్థమును, పరమార్థమును వివరింపబోవు

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

చున్నారు. మన సంస్థలో వివిధ ప్రాంతములయందు వేదాధ్యయనము దాదాపు ఇరవై సంవత్సరాలుగా జరుగుచున్నది. దాని ప్రణాళికను స్థిరపరచి తరగతుల నేర్పరచి పరీక్షలు పట్టభద్రత ఏర్పరచుచున్నాము గనుక విద్యార్థులకు గ్రంథము లభ్యము చేయుటకై ఈ వివరణతో గూడిన పుస్తకములను గ్రంథములుగా ప్రచురించెదము. ఈ ప్రయత్నము చేయువారికిని దీని ఫలితములను పొందువారికిని వేదపురుషుడు ఆయురారోగ్యైశ్వర్యములు చేకూర్చి ఇహపర సౌఖ్యములను సమకూర్చునుగాక !

రుధిరోద్గారి

పుష్యశుద్ధద్వాదశి.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

కృతజ్ఞతలు

ఈ గ్రంథాన్ని వ్రాయడానికి అవసరమైన శరీరాన్నిచ్చి, నన్ను పెంచి, పోషించిన తల్లిదండ్రులకు ముందుగా ప్రేమపూర్వక కృతజ్ఞతలు, హృదయాంజలులు.

ఆధ్యాత్మిక మార్గంలో నన్ను అపురూపంగా తీర్చిదిద్ది, ఈ గ్రంథాన్ని వ్రాయడానికి జ్ఞానభిక్షను ప్రసాదించి, గ్రంథానికి 'పరిచయం' వ్రాసిన గురుదేవులు కులపతి ఎక్కిరాల కృష్ణమాచార్య గారికి భక్తిపూర్వక కృతజ్ఞతలు, సాష్టాంగ దండప్రణామములు.

నేను బద్ధకిద్దామన్నా వీలులేకుండా, ఎప్పుడు విరామసమయం దొరికితే అప్పుడల్లా వచ్చి నన్ను తొందరపెట్టి, చెప్పిన విషయాలన్నిటినీ ముత్యాలవంటి అక్షరాలతో ఎప్పటికప్పుడు వ్రాసి, లిఖిత ప్రతిని తయారుచేసిపెట్టి, ఈ గ్రంథం వెలుగులోకి రావడానికి కారకుడైన BVS శర్మగారికి; గ్రంథానికి మొదట్లో ఉన్న పద్యాలకు చక్కని దస్తూరీతో లిఖిత ప్రతిని తయారుచేసి పెట్టిన M. రామ్మూర్తి గారికి; కొన్ని ముఖ్యమైన విషయాల వివరణకై నమూనా చిత్ర పటాలను గీసి ఇచ్చిన V.V. సుబ్బారావుగారికి; ముద్రణ ప్రతికి తగిన విధంగా ఆచిత్రపటాలకు తుదిరూపాన్ని తీర్చిదిద్ది గ్రంథం ఆకర్షణీయంగా ఉండడానికి కావలసిన అందచందాలను, అలంకారాలను జతకూర్చి, అత్యంత సుందరంగా ముఖచిత్రాన్ని గీసి ఇచ్చిన పోతురాజు శ్రీనివాసరావు గారికి - నా హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతాభివందనములు.

వేదమంత్రాలకు విజ్ఞానశాస్త్రపరంగా వివరించిన అంశాలను లిఖిత ప్రతిలో చదివి, వెంటనే తమ ప్రధాన, ప్రథమ విశ్వాసాన్ని

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ప్రకటించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం యాజమాన్యం వారికి. శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామివారి అనుగ్రహానికి కృతజ్ఞతా పూర్వక నమస్సుమాంజలులు.

గ్రంథాన్ని ప్రచురింపబోతున్నామనంగానే సహృదయతతో, నామీదగల ప్రేమాభిమానాలతో, నమ్మకంతో విరాళాలను ఇచ్చిన దాతలకు, ప్రచురణ పూర్వమూల్యాలను పంపిన ప్రోత్సాహకులకు కృతజ్ఞతాపూర్వకాభినందనములు.

గ్రంథ ముద్రణకు అవసరమైన ద్రవ్యసహాయాన్ని అందించి, గ్రంథాన్ని ప్రచురించిన జగద్గురు పీఠము - గుంటూరుశాఖవారికి కృతజ్ఞతలు.

అత్యంత శ్రద్ధాసక్తులతో గ్రంథాన్ని ముద్రించి, ఆర్ష విజ్ఞాన వికాసానికి నేను చేసిన కృషికి దోహదపడిన వెల్‌కమ్ ప్రెస్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్ యాజమాన్యము వారికి, వారి ముద్రణాలయ సాంకేతిక పరివారానికి ముఖ్యంగా కంపోజిటర్లైన చి॥ రామకృష్ణ, చి॥ పరిమి వెంకటరమణ, చి॥ సుబ్రహ్మణ్యం లకు నా ప్రత్యేక కృతజ్ఞతలు.

ఈ గ్రంథం వెలుగులోకి రావడానికి ఇంకా ప్రత్యక్షంగాను, పరోక్షంగాను నాకు సహాయసహకారాలందించిన వారు ఎందరో వున్నారు. అందరి పేర్లు ఇక్కడ తెలుపలేకపోయినా వారందరినీ హృదయంలోనే గుర్తుపెట్టుకొని కృతజ్ఞతలు తెలియజేస్తున్నాను.

— వివరణకర్త.

—✱—

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

సంప్రార్థనము

జగన్మాత

శ్లో॥ శర్వాణి శారదారాధ్యే
శరచ్చంద్ర నిభాననే।
శరణ్యే త్ర్యంబకే దేవి
శాతోదరి నమోஸ్తు తే॥

ప్రణవ బ్రహ్మము

మ॥ 'కణ'రూప 'ప్రథమంబు' నవ్య'నవ' సంఖ్యల్ తెల్పు'బ్రహ్మ'దులున్
'అణు''కేంద్రాం'తర'సూక్ష్మమున్' – 'సుఘన' దివ్యంబైన
'బ్రహ్మాండము'న్
'క్షణ – కల్పా' న్వీత 'బీజవృక్ష' విధవిజ్ఞానమ్ము నిక్షిప్తమౌ,
'ప్ర-ణవ' బ్రహ్మమునుచ్చరింతు మొదటన్, ప్రజ్ఞావికాసమ్ముకై.

గణపతి

కం॥ అక్షర గణపతి – వాక్స
ల్లక్షణ గుణ, సిద్ధి, బుద్ధి, లబ్ధి కరుండున్
అక్షరకుక్షి వినాయక,
నిక్షిప్తాధారచక్రనిలయునిఁ గొల్తున్.

కులదైవము

సీ॥ భౌతిక దేహపార్వతికి నాత్మేశుకున్
సారమై పుట్టు కుమారు డెవరు?
శుక్రధాతువుయొక్క – సూక్ష్మ తేజమ్ముగా
నార్యుడెవరు సుషుమాగ్నియందు ?

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

షట్చక్రకృత్తికా స్వచ్ఛసారసుధల
నందుంచు పెరుగు షడాస్యు డెవరు ?
ఆధారచక్ర పదార్థతత్త్వమ్మును
సత్త్వమ్ముగామార్చు శక్తుడెవరు ?

గీ॥ సర్పవాలమునుండి శీర్షమ్ముదాక
వ్యష్టికుండలినీవల్లి కధిపతెవరు ?
అట్టి స్కందుండు కులదైవమగును మాకు
ముందు ప్రార్థింతు వానినే ముక్తికొరకు.

కం॥ విప్రబమ్ముందగ విబుధులు
నబ్రహ్మణ్యమ్ము పోయి అసాంతముగా
సుబ్రాహ్మమయమగుటకు
సుబ్రహ్మణ్యుని గొలిచెద శుచిమంతుడనై.

గాయత్రి

శా॥ ఆయుర్ద్రాయ గుణాభివృద్ధికిని, ధన్యత్వమ్ము చేకూరగా,
సాయంప్రాతోదయ మధ్యకాలములలో సంధ్యా జపమ్ముందునన్,
ధ్యేయమ్ముందున ప్రజ్ఞఁగూర్చి, పెడబుద్ధిన్ తీరుగా దిద్దు, శ్రీ
గాయత్రీ పరదేవతన్ గొలిచెదన్ కైవల్య సంసిద్ధికై.

తల్లి

మ॥ నవమాసమ్ములు నన్ను మోసి, తనప్రాణస్పందనమ్మిచ్చి, యీ
నవరంధ్రమ్ముల కాయమున్ కనుచు నానందాబ్ధిలోమున్గి, నా
లవరూపమ్మును పెంచగా తన తనూలావణ్యామర్పించి, న
న్నవనిన్ నిల్పిన మాతృమూర్తియగు-శేషమ్మన్ గొల్తు.

నెల్లప్పుడున్.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

తండ్రి

మ॥ సిరులన్ గోరక, ధర్మమార్గముననే జీవించి, సంతానమే
స్థిరమౌసంపద యంచునెంచి, తనయాసక్తిన్ శక్తినర్పించి, సు
స్థిర విద్యాసుగుణమ్ములున్ కలుగురీతిన్ పెంచి, పోషించి, ఈ
శ్వరునిన్ జేరిన తండ్రియైన - హనుమచ్ఛాస్త్రిన్ గొల్తు
నెల్లప్పుడున్.

గురువు

మ॥ స్థిరచిత్తుండును, బుద్ధిశాలి, ఘనసౌశీల్య స్వభావుండు, సా
దరహాసద్యుతి మంతుడున్, సకలవిద్యా సారచంద్రాపుడున్,
నరరూపాచ్యుత పుణ్యమూర్తి, భవచింతల్ దీర్చు సౌజన్య సుం
దరుడౌ, శ్రీగురు వెక్కిరాలకుల కృష్ణస్వామినే గొల్చెదన్.

పరమ గురువు

మ॥ భవరోగార్త జనాళిబాధలు హరింపన్ జేసి రక్షించగా,
నవమంత్రమ్ములు సృష్టిజేసి తనజ్ఞానమ్మున్ ప్రసాదించగా,
అవనిన్ తిండికి లోటు లేనటుల నెల్లన్ శిష్యులన్ సాకగా -
శివధాత్రచ్యుత తత్త్వమూర్తియగు శ్రీ సీవీవినే గొల్చెదన్.

బ్రహ్మ

ఉ॥ అన్నియు లీనమై, ప్రళయమందుననున్న విశాల విశ్వమున్
తిన్నగ పూర్వరూపముగ తీరుగ తెచ్చెడి సృష్టిలోన, తా
నెన్నడు సృష్టికర్తనను నించుకభావము పొందకుండగా,
"తన్ను"నను గ్రహింపుమని-తండ్రిని కోరిన బ్రహ్మఁగొల్చెదల్.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

విష్ణువు

శా॥ ఆరాధింతును చిత్తశుద్ధిగ ఘనశ్యామ ప్రభా దేహునిన్,
క్షీరాబ్ధిస్థిత శేషతల్పశయనున్, శ్రీసేవితాంఘ్రిద్వయున్,
స్మేరాస్యద్యుతిమత్కపోలయుగళన్, శ్రీభూపతిన్, స్వర్ణ కే
యూరాలంకృత బాహునిన్, ప్రబలరమ్యారోలసత్ కౌస్తుభున్.

మహేశ్వరుడు

మ॥ శశిరేఖామరవాహినీకలితశీర్ష స్థానసంశోభితున్,
శశిసూర్యానలనేత్రునినిన్, విమల భస్మశ్రీసుసంపన్నునిన్,
విశదప్రాభవ నీలకంఠపరితోవేల్లత్ సమీరాంధసున్
దశకంఠార్చితదివ్యమూర్తి, శివునిన్ - ధ్యానించి పూజించెదన్.

సరస్వతీదేవి

గీ॥ పలుకు "సంకల్ప"మై "పరా" వాక్కుగాను,
చలిత "భావము" – వాక్కు "పశ్యంతి" గాను,
ప్రథమ "సంకేత" "మధ్యమా" వాక్కుగాను,
వ్యక్తభా "షోచ్చరణము"గ "వైఖ"రగుచు,
నాల్కపై నాడు "వాణికి" నతులు శతము.

లక్ష్మీదేవి

కం॥ పద్మముఖి, పద్మగంధిని,
పద్మాక్షి, పద్మధాత్రి, పద్మవికాసిన్,
పద్మిని, పద్మనివాసిని,
పద్మప్రియ, పద్మనాభపత్నిని గొలుతున్.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

పార్వతీదేవి

కం॥ "ఉ" - అనిన నాపకుండగ,
"మా"యనిననుగూడ తపము మానక చేయన్,
ధ్యేయార్ధ దేహమందిన -
"మాయమ్మ" "నుమను" గొలుతును, మానసమందున్.

శ్రీరాముడు

మ॥ నతులన్ జేయుచు మ్రొక్కెదన్ - శుభకరజ్ఞాన ప్రకాశాన్వయున్,
పితృవాక్పాలన ధీరుసన్, సదయగంభీరాస్య సంశోభితున్,
స్మితభాషిత్వ సువర్తనున్, క్షితిసుతారక్తైకపత్నీవ్రతున్,
మిత భాషిత్వ ఋతవ్రతున్, సుగుణ సమ్మిశ్రైక — శ్రీరామునిన్.

శ్రీకృష్ణుడు

గీ॥ బహుళ భార్యలు గల్గిన బ్రహ్మచారి,
భోగ భాగ్యమ్ములందిన యోగవిభుడు,
బుల్లి నోటను విశ్వమ్ము చెల్లువాడు,
నెమలి ఈకతో భ్రమపెట్టు నేర్పుఁగలిగి
గుల్లపుల్లతో గుండెలన్ గొల్లగొట్టు -
నల్లనయ్యకు నర్పింతు నతులు శతము.

జగత్పిత

కం॥ శుక, పశు, ఝుర, నిర్ఝర, నర,
పిక, గిరి, తరు, నిధులతోడ విరియును జగమున్,
శకలములుగ కనబడు నీ
సకలము నొక దేహమైన స్వామినిఁ గొల్తున్.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

కం॥ దేవాలయ దేహములో
దేవతలందరును దేహ దివ్యాంగములై,
ఈ విశ్వ దేహమందున
దేవునిగా చెల్లునట్టి దేహిని గొలుతున్.

—★—

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

వివరణకర్తృ వంశ కాలాదులు

కం॥ నిండైన విగ్రహమ్మును,
పండిన డెందమ్ముగల్గి, బ్రహ్మకు సముడౌ
కౌండిన్యఋషికి చెందిన
పండితవంశమ్ము గొర్తి వారిది భువిలో

కం॥ పొంగిన ఉత్సాహముతో
మంగళకరమతులునోచు మాముత్తాతల్
సింగముగ నిలిచి చేసిరి
సంగమ్మును వీడి సప్తసంతానమ్ముల్.

సీ॥ రంగయ్య ముత్తాత, రామ్మూర్తి మాతాత,
అవ్వ బుచ్చెమ్మ, మంగమ్మ బామ్మ,
సహృదయ సౌశీల్యసంస్కారపూర్వక
సద్గుణుండు హనుమచ్ఛాస్త్రితండ్రి,
సాధు సౌజన్య సంస్కార సద్గుణవతి,
శాంతరూపమ్ము శేషమ్మ తల్లి.
అన్నయ్యలిరువు, రనుజులిద్దరు నాకు
అక్కలిద్దరు, చెల్లెలొక్క తేను

ఆ॥వె॥ కైకలూరు వద్ద కల్దిండి ఊరుకు
దాపునున్న వెంకటాపురమ్ము
నేను పుట్టినట్టి నేలమైయుండగా -
పట్టవిద్యసాగె బందరందు.

గీ॥ విక్రమాశ్వీజ ద్వాదశి వెన్నెలందు,
భాగ్యశశితోడ, పాతాళ భానుకుజులు
భాతృ శుక్ర, బుద్ధి బుధ, లాభగురుశనులు,
నొచు, శతభిషా నక్షత్ర యుక్త మిధున
లగ్న(సాయన కర్కాట లగ్న)మందు.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

కం॥ పదిపై తొమ్మిది వందల
పదినాల్గుల వత్సరమున, పదియవ నెలలో,
పదిపై రెండవ తేదీ
పదకొండుంబావుకు, శశిభాసిలపుడితిన్.

కం॥ నను 'లక్ష్మీనారాయణ'
యనిమాతామహుని లక్ష్మయార్యుని పేరున్
ఘనముగ పెట్టెను తండ్రియు,
తన తండ్రిని చూచుచుండె తల్లియు నాలో.

కం॥ శాస్త్రములు చదవవలెనని
'శాస్త్రి' యనియు కలిపినారు జననీ జనకుల్
'శాస్త్రి' యనియు 'జీ ఎల్లెన్
'శాస్త్రి' యనియు పిలుచుటయ్యె సామాన్యముగా.

కం॥ బందరు, కాశీ, వార్తే
రందుఁ జదివితి పరిశోధనాంతము వరకున్,
కుందనపు బ్రహ్మవిద్యా
మందారమ్మిచ్చె కృష్ణమాచార్యుండున్.

కం॥ మిత్రునివలె నాదుకొను క
ళత్రము 'విష్ణుప్రియ' విమలచరిత, మరియున్
పుత్రిక - 'అనంత శశికళ'
పుత్రుడు 'శివసుందరుండు' పుణ్యఫలమ్ముల్.

గీ॥ పరమనైష్ఠిక స్వచ్ఛంద భావజీవి,
బంధరహితుడు, బహుళ సద్గ్రంథకర్త,
శేషయార్య సర్వాకుల శేఖరుండు,
మహిత గాంభీర్యమూని మా మామగారు.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

అంకితము

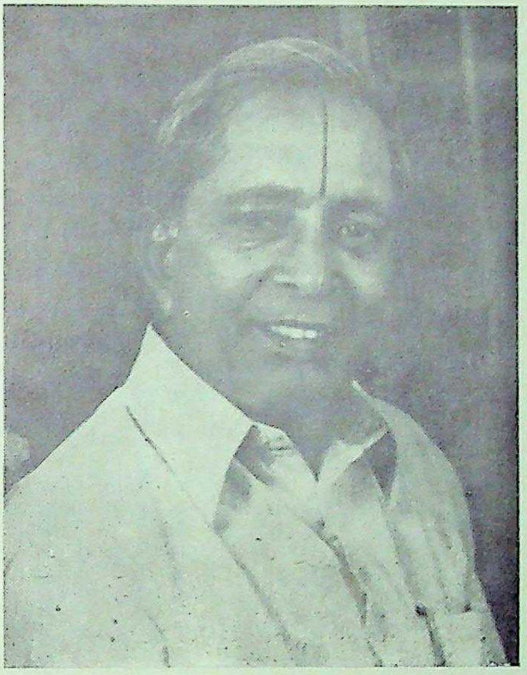

మ॥ స్తవనీయాత్మనివాసికిన్, శ్రుతిశిరస్సారభ్య సంవాసికిన్,
ధవళస్వచ్ఛమనస్వికిన్, వివిధ శాస్త్రజ్ఞానవర్చస్వికిన్,
శ్రవణానంద వచస్వికిన్, భువన సంజాతాప్త తేజస్వికిన్,
శివవిష్ణ్వాత్మకమూర్తికిన్, స్మితముఖశ్రీ కృష్ణమాచార్యకున్

శా॥ సారూప్యౌషధ శాస్త్రమున్, శుభకర స్మార్త ప్రయోగమ్ములన్,
హోరా శాస్త్ర పురాణముల్, క్రతువులున్, హోమాభిషేకార్చనల్,
ధారాశుద్ధి కవిత్వయోగములు - వాత్సల్యముతో నేర్పె, సు
స్మేరాస్య ప్రభతోడ - నట్టి గురువౌ - శ్రీ కృష్ణమాచార్యకున్.

శా॥ శ్రీరామాయణ భారతార్థములతో శ్రీకారమున్ బెట్టి, సం
సారాక్రాంత విలక్షణారహిత సంస్కారార్థమార్గ ప్రయో
గారంభప్రభవోపదేశయుత వేదాంతార్థముల్ జెప్పె, సు
స్మేరాస్యప్రభతోడ - నట్టి గురువౌ - శ్రీ కృష్ణమాచార్యకున్.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

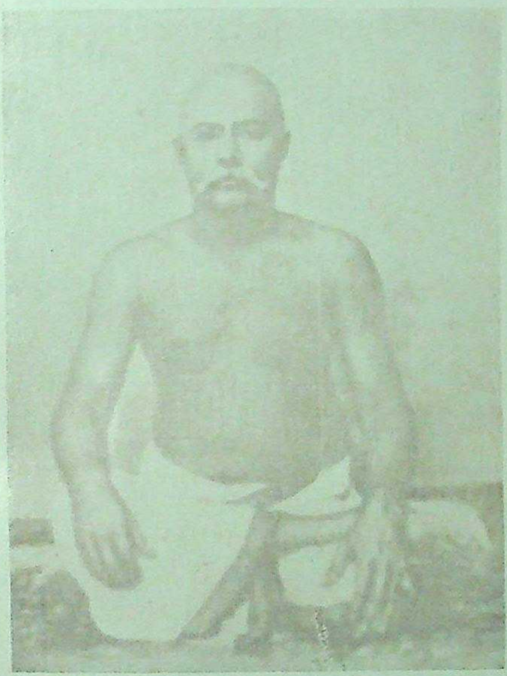

మాస్టర్ C. V. V.

మ॥ భవరోగార్త జనాళిబాధలు హరింపన్ జేసి రక్షించగా.
నవ మంత్రమ్ములు సృష్టిజేసి తవజ్ఞానమ్మున్ ప్రసాదించగా.
అవనిన్ తిండికిలోటులేనటుల నెల్లన్ శిష్యులన్ సాకగా-
శివధాత్ర్యచ్యుత తత్త్వమూర్తియగు శ్రీ సీవీవి నే గొల్చెదన్.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

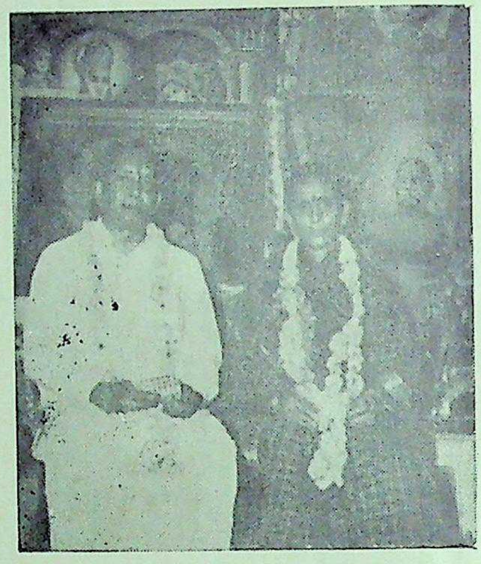

పత్నీసమేతులైన
మాస్టర్ E. K.

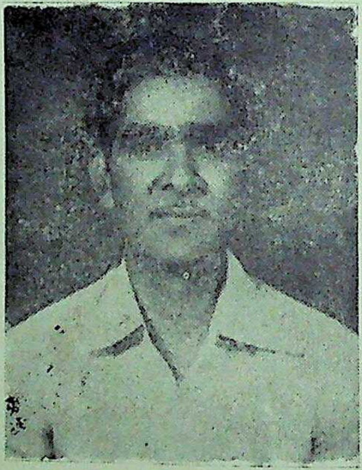

గ్రంథవివరణకర్త-G. L. N. శాస్త్రి

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

నేపథ్యము

ఈ భూగోళముమీదఉన్న సర్వజీవులు పార్థివులు. అనగా పృథివికి సంబంధించినవారు. ఈ భూమిపై ఆధారపడినవారు. ఈ భూమి సత్యమునకు కట్టుబడి సూర్యునిచుట్టును తిరుగుచున్నది. ఆ సూర్యుడు ధర్మమునకుకట్టుబడి ఉన్నవాడగుటచే అంతరిక్షములోగల సూర్య కుటుంబబాధ్యతను వహించుచున్నాడు. ఎన్నడును మారని ధర్మము(లు) ఈ అంతరిక్షములో అంతర్లీనమై ఉన్నది(వి). దానిపట్ల మన బుద్ధి వికసించినపుడు ఆ ధర్మమును మనము క్రొత్తగా కనిపెట్టినట్లు చెప్పుకొనుచున్నాము. కనిపెట్టిన రోజునుండి మాత్రమే మనకు ఆ ధర్మమును గుఱించి తెలిసినను మనము కనిపెట్టకపూర్వమునుండిగూడ ఆ ధర్మము అంతరిక్షములో అంతర్లీనమై సాధ్యస్థితిలోవున్న సత్యముగా ఉన్నదని తెలుసుకొనవలెను. ఉదా: మొట్టమొదటగా మానవుడు సముద్ర జలమును త్రాగిననాడు 'సముద్రపు నీరు ఉప్పగా నుండును' అని తాను కనిపెట్టినట్లు చెప్పను. కాని, సముద్రపు నీరు అంతకుముందు గూడ ఉప్పగానే ఉండి ఉండునను విషయమును మరచిపోరాదు. అనగా, సముద్రపునీరు ఉప్పగా నుండును' అను ధర్మము అంతరిక్షములో అంతర్లీనమై ఉన్న సత్యమేగదా! అట్లే, పరమాణువులో ప్రోటానులు, ఎలక్ట్రానులు, న్యూట్రానులు ఉన్నవని శాస్త్రజ్ఞులు చెప్పిననాటినుండియే కాక అంతకుపూర్వముగూడ అట్లే అవి పరమాణువునందు ఉండి ఉండును! ఈ విధముగా అంతరిక్షములో అంతర్లీనమై ఉన్న చెక్కుచెదరని సత్యములనే 'వేదము' అందురు.

వేదము అపౌరుషేయము :

మనము చదువుకొను కొన్ని పుస్తకములకు ఆ పుస్తకములను వ్రాసిన గ్రంథకర్తలుందురు (There will be somebody to claim the authorship for any book). ఎక్కువ పుస్తకములలో ఎక్కువ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

లుండును. అంకెల మధ్యగల కొన్ని ధర్మములు ఈ ఎక్కములు పుస్తకములలో ఉండును. మొట్టమొదటగా ఈ ఎక్కములను చెప్పిన వారికి పూర్వముగూడ ఈ అంకెల ధర్మములున్నవి. ఉదా : 6×6=36 అని మనకు తెలియుటకు పూర్వముగూడ 6×6=36 అనునది సత్యమేగదా! అనగా, ఎక్కములకు గ్రంథకర్త లేడు (No body can claim the authorship for multiplication tables). ఈ ఎక్కములకు ప్రత్యేకించి ఎవరో ఒక పురుషునియొక్క కర్తృత్వము లేదు కాబట్టి వీటిని అపౌరుషేయములు అనవలెను. అట్లే, అంతరిక్షములో అంతర్లీనమైయున్న శాశ్వతధర్మములను ఒక గ్రంథముగా, ఒక భాషలో వ్రాసుకొనినచో అది ఆ భాషలో వ్రాసుకొనిన 'వేదగ్రంథము' (A text book of technical know-how of space and nature) అగును. అనగా, గ్రంథస్థము చేయబడిన వేదమును 'వేదగ్రంథము' అనవలెను. అంతరిక్షములో అంతర్లీనమైయున్న శాశ్వత సత్యములను, ధర్మములను తెలుపు ఇట్టి వేదగ్రంథమునకుగూడ ప్రత్యేకించి ఒక పురుషునియొక్క కర్తృత్వము లేదు కాబట్టి - వేదమునుగూడ అపౌరుషేయము అని భారతీయులు చెప్పుదురు.

వేదజ్ఞానము - బుద్ధి :

కేవలము ఇంద్రియములచే తెలుసుకొను విషయములనే అంగీకరించువారిని 'భౌతికవాదులు' (Materialists) అందురు. జ్ఞానము-ఇంద్రియములచేత తెలుసుకొనబడునదిమాత్రమే కాదు. పంచేంద్రియములకు అందని, పంచేంద్రియములు గ్రహించలేని విషయములు గూడ ఉండును. పంచేంద్రియములకు గోచరమగువానినే అంగీకరించు భౌతికవాదికూడ - పంచేంద్రియములకు గోచరముకాని 'బుద్ధి' అనునది ఉన్నదని అంగీకరించవలసియుండును. అంగీకరించనిచో మనము 'నీకు బుద్ధిలేదా ?' అని ఆ భౌతికవాదిని అడుగవచ్చును. అప్పుడు అతనిలో పంచేంద్రియములకు గోచరముకాని 'బుద్ధి' 'కోపము' బయటపడును.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

పంచేంద్రియములకు సంబంధించని ఈ 'బుద్ధి' ఉండుటచేతనే మానవుడు వివేకవంతుడై జంతువులకన్న ఉన్నతుడుగా గుర్తింపబడుచున్నాడు. వివేకముగా పనిచేసినవానిని 'బుద్ధిలేదా గాడిదా?' అని పెద్దవారు తిట్టుటనుగూడ మనము వినుచుందుము. ఈ బుద్ధిచేతనే మానవుడు పంచేంద్రియాతీత జ్ఞానమును గూడ గ్రహించుట, (Receive), ధారణ చేయుట (Retain), గుర్తు తెచ్చుకొనుట (Recall or Recollect), మరియు గ్రహించినవాటిని మరల వ్యక్తపరచుట (Represent or Reproduce) చేయగలుగుచున్నాడు. వేదము అతీంద్రియజ్ఞానముగూడ కాబట్టి మనలోని ఈ 'బుద్ధి' (Intellect) ని ఉపయోగించి వేదమును అర్థము చేసుకొనవలెను.

ఉపనిషత్తు :

కర్మ, ఉపాసనా, జ్ఞానములు అని వేదము మూడు విధములు. ఉపాసనా జ్ఞానములను బోధించునట్టి వేదభాగమును 'ఉపనిషత్' అందురు. వేదములో చెప్పబడిన అతి ముఖ్య విషయములను సంగ్రహ పరచి చివరకు వ్రాయబడినవే ఉపనిషత్తులు. వేదమునకు అంతము నందు (చివరగా) వ్రాయబడినవగుటచే 'వేదాంత శాస్త్రములు' అని, వేదమునందలి ముఖ్యవిషయముల సంకలనములు అగుటచే 'వేద శీర్షములు' (శ్రుతి శిరస్సులు) అనికూడ ఈ ఉపనిషత్తులకు నామాంతరములు గలవు. 'ఉప-నిషతి ఇతి ఉపనిషత్' అని ఉపనిషత్పదమునకు నిర్వచనము. 'ఉప' అనగా, 'దగ్గఱగా', 'నిషతి' – అనగా 'తీసుకొని వెళ్ళునది' అని అర్థము. 'దేని దగ్గఱకు?' అని ప్రశ్న వేసినచో 'ఈ సమస్త విశ్వమునకు కారణమైన ఆ పరమాత్మ సాన్నిధ్య మధురానుభూతిని కలిగించు యోగమార్గ మోక్షస్థితికి' అని చెప్పుకొనవలెను. కాబట్టి మోక్షస్థితికి దారితీయు యోగము, యోగజీవనములను గూర్చి ఈ ఉపనిషత్తులు చెప్పునని గ్రహించవలెను.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

యోగవిద్య - ఉపనిషత్తులు :

మానవసృష్టి జరిగిననుండి మానవునకు యోగవిద్య ఉపదేశింపబడుచున్నది. వేద సంప్రదాయములో ఈ యోగవిద్య అవిచ్ఛిన్నముగా మార్పులు లేకుండా నిలబడినది. అనాదిగా వచ్చుచున్న ఈ యోగమార్గముతో సమన్వయముకుదరని ఏ శ్రోత్రమార్గమైనను వర్జింపవలసినదియే అగును. ఈ సమన్వయమును, ఆ సనాతన యోగమార్గమును నిలబెట్టునవియే గురుకులములు. ఈ గురుకులములలో సనాతన ఉపాసనా యోగమార్గములను బోధించు ఉపనిషత్తులు చాలగలవు. కొందరు ఈ ఉపనిషత్తుల సంఖ్యను 108గా చెప్పుదురు. కాని, వాటిలో సుప్రసిద్ధముగా అందరును ఎక్కువగా చదువుకొనునవి అనగా, ప్రధానమైనవి పది. ఈశ, కేన, కఠ, ప్రశ్న, ముండక, మాండూక్య, ఐతరేయ, తైత్తిరీయ, ఛాందోగ్య, బృహదారణ్యకములనునవి వీటిపేర్లు.

తైత్తిరీయోపనిషత్తు :

ఇంతకు ముందు తెలిపిన దశోపనిషత్తులలోనిదే ఒకటియైన తైత్తిరీయోపనిషత్తునందు - యోగవిద్యా విధానము, యోగ జీవన విధానము జమిలిగా పేనబడి ఉండును. ఎక్కువమంది ఆంధ్రులు యజుశ్శాఖీయులు అనగా యజుర్వేదమునకు సంబంధించినవారు. ఈ యజుర్వేదమునకు సంబంధించినదే ఈ తైత్తిరీయోపనిషత్తు. ఆచరణ మాని చర్చలోనికిదిగు బుద్ధిపోయి, పూర్తిగా ఆచరణలోనికి దిగువారిని యోగసాధకులందురు. సత్యమును విమర్శద్వారా తెలుసుకొనుటకు ప్రయత్నించువాడు—తత్త్వశాస్త్రపండితుడు (Philosopher). సత్యమును ఆచరణ ద్వారా తెలుసుకొనువాడు - యోగసాధకుడు (Occultist). అట్టి సాధకుని ఆచరణకొరకై యోగ, జీవన సమన్వయమును తెలుపు విషయములు ఈ తైత్తిరీయోపనిషత్తునందు ఉండును. గురుదేవులు ఈ ఉపనిషత్తునకు చక్కని పరిచయమును వ్రాసిరి.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఆ పరిచయము ఈ గ్రంథమునకు ప్రాణము. అందు ఎక్కువమందికి తెలియని, ఉపనిషత్తులకు సంబంధించిన పెక్కు విషయములున్నవి. తైత్తిరీయమునుగూర్చి ఉపోద్ఘాతముగా ఆ విషయములు చదువుకొనిన చాలును. ఇంక ఈ గ్రంథములో చెప్పబడునవి వ్రాసి ఈ నేపథ్య శీర్షికను ముగించెదను.

ఈ తైత్తిరీయోపనిషత్తును ముఖ్యముగా ఐదు అధ్యాయములుగా చెప్పుదురు. 1. శిక్షావల్లి 2) బ్రహ్మవల్లి లేక ఆనందవల్లి 3) భృగువల్లి 4) నారాయణ ప్రశ్నము 5) చిత్తి ప్రశ్నము. అనునవి వీటిపేర్లు మొదటి నాలుగు అధ్యాయములు పూర్తిగా బ్రహ్మవిద్యాపరముగా నుండును అందుచే ఆ నాలుగింటిని మాత్రమే ఈ ఉపనిషత్తునందు చెప్పుట సంప్రదాయముగా వచ్చుచున్నది. ప్రస్తుత గ్రంథమున మొదటి మూడు వల్లులు టీకా, తాత్పర్య, వ్యాఖ్యానసహితముగా వివరింప బడినవి, ఏ విద్యనైన నేర్చుకొనునపుడుగాని, ప్రసంగమునకుగాని, ఒక క్రతువునకుగాని ఆద్యంతములందు ప్రార్థనాపూర్వక శాంతిపాఠము లుండుట భారతీయుల సంప్రదాయము. ఈ మూడు వల్లులుగూడ అట్టి శాంతిపాఠములతోనే ప్రారంభింపబడినవి. ఈ శాంతి పాఠములకుగూడ టీకా, తాత్పర్య, వివరణాదులీయబడినవి. నిత్యము పారాయణ చేసు కొనువారి సౌకర్యార్థము మూడు వల్లులు, పూర్వశాంతిపాఠము నుండి ఉత్తరశాంతిపాఠమువరకు – అనువాకముల మధ్యలో టీకా తాత్ప ర్యాదుల అడ్డులేకుండా, పూర్తిగా ఒకేచోట, ఒక్కొక్క అనువాకము ఒక్కొక్క పేరావలె, సస్వరముగా గ్రంథమునకు ప్రారంభములో ఈయబడినవి. తరువాత, అనువాకానుసారము టీకా, తాత్పర్యాదు లీయబడినవి. (ఈ అనువాకములలో మంత్రములు స్వరయుక్తముగా తెలుపబడలేదు) ఉపాసకులు. సాధకులు గ్రంథస్థ విషయములను గ్రహించి వేదమయ జీవితమును గడుపుదురుగాక!

— వివరణకర్త.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

గణపతి ప్రార్థన

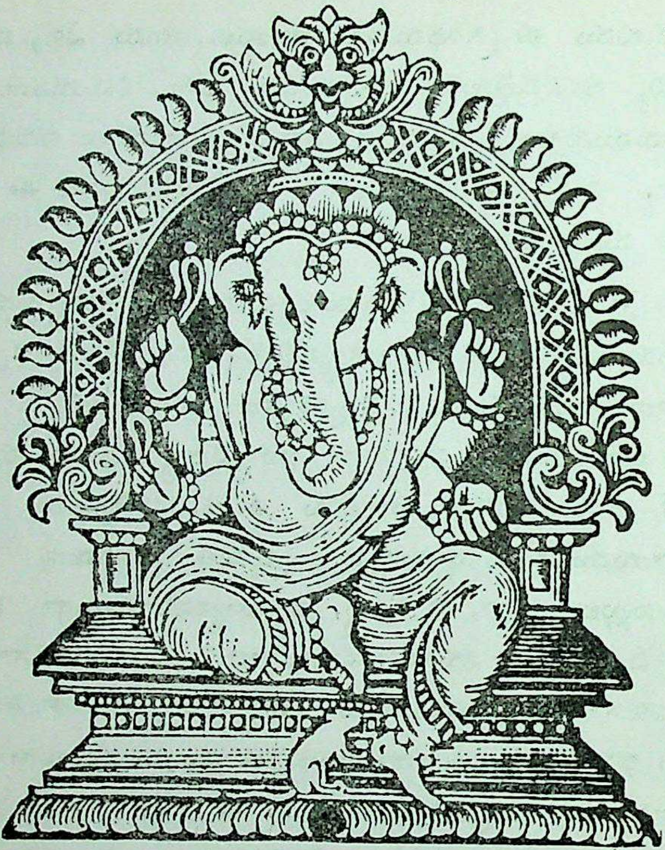

ఓం గణానాం త్వా గణపతిగ్ం హవామహే

కవిం కవీనా ముపమశ్ర వ స్తమమ్ ।

జ్యేష్ఠ రాజం బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణస్పత

ఆనశ్శృణ్వన్నూతిభి స్సీదసాదనమ్ ॥

శ్రీ మహాగణాధిపతయే నమః ।

గురుభ్యో నమః । హరిఃఓమ్ ॥

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

శ్రీరస్తు

తైత్తిరీయోపనిషత్తు

శిక్షావల్లి

పూర్వ శాంతి పాఠము

శ్రీ గురుభ్యోనమః । హరిః ఓమ్ ॥

శం నో మిత్ర శ్శం వరుణః । శం నో భవ త్వర్యమా । శం న ఇంద్రో బృహస్పతిః । శం నో విష్ణు రురుక్రమః । నమో బ్రహ్మణే । నమ స్తే వాయో । త్వ మేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మాసి । త్వ మేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మ వదిష్యామి । ఋతం వదిష్యామి । సత్యం వదిష్యామి । త న్మా మవతు । త ద్వక్తార మవతు । అవతు మామ్ । అవతు వక్తారమ్ । ఓం శాన్తి శ్శాన్తి శ్శాన్తిః ॥

*　　*　　*

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

శీక్షాం వ్యాఖ్యాస్యామః । వర్ణ స్స్వరః । మాత్రా బలమ్ ।
సామసంతానః । ఇత్యుక్త శ్శీక్షాధ్యాయః ॥

సహ నౌ యశః । సహ నౌ బ్రహ్మవర్చసమ్ । అథాతస్సగ్ం
హితాయా ఉపనిషదం వ్యాఖ్యాస్యామః । పంచస్వధికరణేషు । అధి
లోక మధిజ్యౌతిష మధివిద్య మధిప్రజ మధ్యాత్మమ్ । తా మహాసగ్ం
హితా ఇత్యాచక్షతే । అథాధిలోకమ్ । పృథివీ పూర్వరూపమ్ ।
ద్యౌ రుత్తరరూపమ్ । ఆకాశ స్సంధిః । వాయు స్సంధానమ్ । ఇత్య
ధిలోకమ్ । అథాధిజ్యౌతిషమ్ । అగ్నిః పూర్వరూపమ్ । ఆదిత్య
ఉత్తరరూపమ్ । ఆప స్సంధిః । వైద్యుత స్సంధానమ్ । ఇత్యధిజ్యౌతి
షమ్ । అథాధివిద్యమ్ । ఆచార్యః పూర్వరూపమ్ । అన్తేవాస్యుత్తర
రూపమ్ । విద్యా సన్ధిః । ప్రవచనగ్ం సన్ధానమ్ । ఇత్యధివిద్యమ్ ।
అథాధిప్రజమ్ । మాతా పూర్వరూపమ్ । పితోత్తరరూపమ్ । ప్రజా

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

సన్ధిః । ప్రజననగ్ం సన్ధానమ్ । ఇత్యధిప్రజమ్ । అథాధ్యాత్మమ్ । అధ
రాహనుః పూర్వరూపమ్ । ఉత్తరాహనురుత్తరరూపమ్ । వాక్సన్ధిః ।
జిహ్వా సన్ధానమ్ । ఇత్యధ్యాత్మమ్ । ఇతీమా మహాసగ్ంహితాః ।
య ఏవ మేతా మహాసగ్ంహితా వ్యాఖ్యాతా వేద । సన్ధీయతే
ప్రజయా పశుభిః । బ్రహ్మవర్చసేనాన్నాద్యేన సువర్గ్యేణ లోకేన ॥

యశ్ఛన్దసా మృషభో విశ్వరూపః । ఛన్దోభ్యోఽధ్యమృతా
త్సంబభూవ । స మేన్ద్రో మేధయా స్పృణోతు । అమృతస్య దేవ
ధారణో భూయాసమ్ । శరీరం మే విచర్షణమ్ । జిహ్వా మే మధు
మత్తమా । కర్ణాభ్యాం భూరి విశ్రువమ్ । బ్రహ్మణః కోశోఽసి మే
ధయా పిహితః । శ్రుతం మే గోపాయ । ఆవహంతీ వితన్వానా ।
కుర్వాణా చీర మాత్మనః । వాసాగ్ంసి మమ గావ శ్చ । అన్నపానే
చ సర్వదా । తతో మే శ్రియ మావహ । లోమశాం పశుభిస్సహ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

స్వాహా । ఆమాయన్తు బ్రహ్మచారిణ స్స్వాహా । విమాయన్తు
బ్రహ్మచారిణ స్స్వాహా । ప్రమాయన్తు బ్రహ్మచారిణ స్స్వాహా ।
దమాయన్తు బ్రహ్మచారిణ స్స్వాహా । శమాయన్తు బ్రహ్మచారిణ
స్స్వాహా । యశోజనే ఽసాని స్వాహా । శ్రేయా న్వస్యసోఽసాని
స్వాహా । తం త్వా భగ ప్రవిశాని స్వాహా । సమా భగ ప్రవిశ
స్వాహా । తస్మిన్థ్సహస్రశాఖే । నిభగాహం త్వయి మృజే స్వాహాః ।
యథాఽఽపః ప్రవతా యన్తి । యథా మాసా అహర్జరమ్ । ఏవం
మాం బ్రహ్మచారిణః । ధాతరాయన్తు సర్వత స్స్వాహా । ప్రతివేశో
ఽసి ప్రమా భాహి ప్రమాపద్యస్వ ॥

భూ ర్భువ స్సువ రితి వా ఏతా స్తిస్రో వ్యాహృతయః ।
తాసాముహస్మై తాం చతుర్థీమ్ । మాహాచమస్యః ప్రవేదయతే ।
మహ ఇతి । త ద్బ్రహ్మ । స ఆత్మా । అఙ్గాన్యన్యా దేవతాః ।

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

భూరితి వా అయం లోకః । భువ ఇత్యన్తరిక్షమ్ । సువరిత్యసౌ
లోకః । మహ ఇత్యాదిత్యః । ఆదిత్యేన వావ సర్వే లోకా మహీ
యంతే । భూరితి వా అగ్నిః । భువ ఇతి వాయుః । సువరిత్యాదిత్యః ।
మహ ఇతి చన్ద్రమాః । చంద్రమసా వావ సర్వాణి జ్యోతీగ్ంషి
మహీయంతే । భూరితి వా ఋచః । భువ ఇతి సామాని । సువరితి
యజూగ్ంషి । మహ ఇతి బ్రహ్మ । బ్రహ్మణా వావ సర్వే వేదా
మహీయంతే । భూరితి వై ప్రాణః । భువ ఇత్యపానః । సువరితి
వ్యానః । మహ ఇత్యన్నమ్ । అన్నేన వావ సర్వే ప్రాణా మహీ
యన్తే । తా వా ఏతాశ్చతస్రశ్చతుర్ధా । చతస్రశ్చతస్రో వ్యాహృ
తయః । తా యో వేద । స వేద బ్రహ్మ । సర్వేఽస్మై దేవా బలి
మావహన్తి ॥

స య ఏషోఽన్తర్హృదయ ఆకాశః । తస్మిన్నయం పురుషో

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

మనోమయః । అమృతో హిరణ్మయః । అన్తరేణ తాలుకే । య ఏష స్తన ఇవావలంబతే । సేన్ద్రయోనిః । యత్రాసౌ కేశాన్తో వివర్తతే। వ్యపోహ్య శీర్షకపాలే । భూ రిత్యగ్నౌ ప్రతితిష్ఠతి । భువ ఇతివాయౌ। సువ రిత్యాదిత్యే । మహ ఇతి బ్రహ్మణి । ఆప్నోతి స్వారాజ్యమ్ । ఆప్నోతి మనసస్పతిమ్। వాక్పతి శ్చక్షుష్పతిః। శ్రోత్రపతి ర్విజ్ఞానపతిః। ఏతత్తతో భవతి। ఆకాశశరీరం బ్రహ్మ । సత్యాత్మ ప్రాణారామం మన ఆనన్దమ్ । శాన్తిసమృద్ధ మమృతమ్ । ఇతి ప్రాచీనయోగ్యో పాస్స్వ ॥

పృథివ్యంతరిక్షం ద్యౌ ర్దిశో ఽవాంతరదిశాః । అగ్ని ర్వాయు రాదిత్య శ్చన్ద్రమా నక్షత్రాణి । ఆప ఓషధయో వనస్పతయ ఆకాశ ఆత్మా । ఇత్యధిభూతమ్ । అథాధ్యాత్మమ్ । ప్రాణో వ్యానో ఽపాన ఉదాన స్సమానః । చక్షు శ్శ్రోత్రం మనో వా క్త్వక్ । చర్మ మాగ్ం స

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

సర్గ్ం స్నావాఽస్థి మజ్జా । ఏత దధి విధాయ ఋషి రవోచత్ । పాఙ్క్తం వా ఇదగ్ం సర్వమ్ । పాఙ్క్తేనైవ పాఙ్క్తగ్ స్పృణో తీతి ॥

ఓ మితి బ్రహ్మ । ఓ మి తీదగ్ం సర్వమ్ । ఓ మిత్యేతదను కృతిహస్మ వా అప్యో శ్రావయే త్యాశ్రావయన్తి । ఓ మితి సామాని గాయంతి । ఓగ్ం శోమితి శస్త్రాణి శగ్ంసన్తి। ఓ మిత్యధ్వర్యుః ప్రతి గరం ప్రతిగృణాతి । ఓ మితి బ్రహ్మ ప్రసౌతి । ఓ మిత్యగ్నిహోత్ర మనుజానాతి । ఓ మితి బ్రాహ్మణః ప్రవక్ష్యన్నాహ బ్రహ్మోపాప్న వానీతి । బ్రహ్మైవోపాప్నోతి ॥

ఋతం చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । సత్యం చ స్వాధ్యాయ ప్రవచనే చ । తపశ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । దమశ్చ స్వాధ్యాయ ప్రవచనే చ । శమశ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । అగ్నయశ్చ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । అగ్నిహోత్రం చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ।
ఆతిథయశ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । మానుషం చ స్వాధ్యాయ
ప్రవచనే చ । ప్రజా చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । ప్రజనశ్చ
స్వాధ్యాయ ప్రవచనే చ । ప్రజాతిశ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ ।
సత్యమితి సత్యవచా రాథీతరః । తప ఇతి తపోనిత్యః పౌరుశిష్టిః ।
స్వాధ్యాయప్రవచనే ఏవేతి నాకో మౌద్గల్యః । తద్ధి తపస్తద్ధి తపః ॥

అహం వృక్షస్య రేరివా । కీర్తిః పృష్ఠం గిరేరివ । ఊర్ధ్వ
పవిత్రో వాజినీవ స్వమృత మస్మి । ద్రవిణగ్ం సవర్చసమ్ । సుమేధా
అమృతోఽక్షితః । ఇతి త్రిశఙ్కో ర్వేదానువచనమ్ ॥

వేద మనూచ్యాఽఽచార్యోఽంతేవాసిన మనుశాస్తి । సత్త్యం
వద । ధర్మం చర। స్వాధ్యాయా న్మా ప్రమదః। ఆచార్యాయ ప్రియం

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ధన మాహృత్య ప్రజాతంతు మా వ్యవచ్ఛేత్సీః । సత్యాన్న
ప్రమదితవ్యమ్ । ధర్మాన్న ప్రమదితవ్యమ్ । కుశలాన్న ప్రమదిత
వ్యమ్ । భూత్యై న ప్రమదితవ్యమ్ । స్వాధ్యాయప్రవచనాభ్యాం న
ప్రమదితవ్యమ్ । దేవపితృకార్యాభ్యాం న ప్రమదితవ్యమ్ । మాతృ
దేవో భవ । పితృదేవో భవ । ఆచార్యదేవో భవ । అతిథిదేవో
భవ । యాన్యనవద్యాని కర్మాణి । తాని సేవితవ్యాని । నో ఇత
రాణి । యాన్యస్మాకగ్ం సుచరితాని । తాని త్వయోపాస్యాని ।
నో ఇతరాణి । యే కే చాస్మచ్ఛ్రేయాగ్ంసో బ్రాహ్మణాః । తేషాం
త్వయాఽఽసనేన ప్రశ్వసితవ్యమ్ । శ్రద్ధయా దేయమ్ । అశ్రద్ధయా
ఽదేయమ్ । శ్రియా దేయమ్ । హ్రియా దేయమ్ । భియా దేయమ్ ।
సంవిదా దేయమ్ । అథ యది తే కర్మవిచికిత్సా వా వృత్తవిచికిత్సా
వా స్యాత్ । యే తత్ర బ్రాహ్మణాః సమ్మర్శినః । యుక్తా ఆయుక్తాః ।

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

అలూక్షా ధర్మ కామాస్స్యుః । యథా తే తత్ర వర్తేరన్ । తథా తత్ర వర్తేథాః । అథాభ్యాఖ్యాతేషు । యే తత్ర బ్రాహ్మణా స్సంమర్ శినః । యుక్తా ఆయుక్తాః । అలూక్షా ధర్మ కామాస్స్యుః । యథా తే తేషు వర్తేరన్ । తథా తేషు వర్తేథాః । ఏష ఆదేశః । ఏష ఉపదేశః । ఏషా వేదోపనిషత్ । ఏత దనుశాసనమ్ । ఏవ ముపాసితవ్యమ్ । ఏవ ముచైత దుపాస్యమ్ ॥

ఉత్తర శాంతి పాఠము

శం నో మిత్ర శ్శం వరుణః । శం నో భవ త్వర్యమా । శం న ఇన్ద్రో బృహస్పతిః । శం నో విష్ణు రురుక్రమః । నమో బ్రహ్మణే । నమ స్తే వాయో । త్వ మేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మాసి । త్వా మేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మావాదిషమ్ । ఋతమవాదిషమ్ । సత్యమవాదిషమ్ । తన్మామావీత్ । తద్వక్తారమావీత్ । ఆవీన్మామ్ । ఆవీద్వక్తారమ్ । ఓం శాన్తి శ్శాన్తి శ్శాన్తిః ॥

* * *

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

బ్రహ్మవల్లి = ఆనన్దవల్లి

పూర్వ శాంతి పాఠము

హరిః ఓమ్ ॥ సహ నా వవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై । తేజస్వి నావధీత మస్తు మా విద్విషావహై ।
ఓం శాన్తి శ్శాన్తి శ్శాన్తిః ॥

* * *

బ్రహ్మవిదాప్నోతి పరమ్ । తదేషాఽభ్యుక్తా । సత్యం జ్ఞాన మనన్తం బ్రహ్మ । యో వేద నిహితం గుహాయాం పరమే వ్యోమన్ । సో ఽశ్నుతే సర్వా న్కామా న్సహ । బ్రహ్మణా విపశ్చితేతి । తస్మా ద్వా ఏతస్మా దాత్మన ఆకాశ స్సంభూతః ఆకాశా ద్వాయుః । వాయో రగ్నిః । అగ్నే రాపః । అద్భ్యః పృథివీ । పృథివ్యా ఓష

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ధయః । ఓషధీభ్యో ఽన్నమ్ । అన్నాత్పురుషః । స వా ఏష
పురుషో ఽన్నరసమయః । తస్యేద మేవ శిరః । అయం దక్షిణః పక్షః ।
అయ ముత్తరః పక్షః । అయ మాత్మా । ఇదం పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా ।
తదప్యేష శ్లోకో భవతి ॥

అన్నాద్వై ప్రజాః ప్రజాయన్తే । యాః కాశ్చ పృథివీగ్ం
శ్రితాః । అథో అన్నే నైవ జీవన్తి । అథైనదపియన్త్యన్తతః ।
అన్నగ్ం హి భూతానాం జ్యేష్ఠమ్ । తస్మా త్సర్వౌషధ ముచ్యతే ।
సర్వం వై తేఽన్నమాప్నువన్తి । యేఽన్నం బ్రహ్మోపాసతే ।
అన్నగ్ంహి భూతానాం జ్యేష్ఠమ్ । తస్మాత్సర్వౌషధముచ్యతే ।
అన్నాద్భూతాని జాయన్తే । జాతాన్యన్నేన వర్ధన్తే । అద్యతేఽత్తి
చ భూతాని । తస్మాదన్నం తదుచ్యత ఇతి । తస్మాద్వా ఏతస్మా దన్న
రసమయాత్ । అన్యోఽన్తర ఆత్మా ప్రాణమయః । తేనైష పూర్ణః ।

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

సవా ఏష పురుషవిధ ఏవ। తస్య పురుషవిధతామ్ । అన్వయం పురుష విధః । తస్య ప్రాణ ఏవ శిరః । వ్యానో దక్షిణః పక్షః । అపాన ఉత్తరః పక్షః । ఆకాశ ఆత్మా । పృథివీపుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా । తదప్యేష శ్లోకో భవతి ॥

ప్రాణం దేవా అనుప్రాణన్తి । మనుష్యాఃపశవశ్చయే । ప్రాణో హి భూతానా మాయుః । తస్మా త్సర్వాయుష ముచ్యతే । సర్వమేవత ఆయుర్యన్తి । యేప్రాణం బ్రహ్మోపాసతే । ప్రాణో హి భూతానా మాయుః । తస్మా త్సర్వాయుష ముచ్యత ఇతి । తస్యైష ఏవ శారీర ఆత్మా । యః పూర్వస్య । తస్మా ద్వా ఏతస్మా త్ప్రాణ మయాత్ । అన్యోఽన్తర ఆత్మా మనోమయః । తేనైష పూర్ణః । స వా ఏష పురుషవిధ ఏవ । తస్య పురుషవిధతామ్ । అన్వయం పురుషవిధః । తస్య యజురేవ శిరః । ఋగ్దక్షిణః పక్షః । సామో

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

త్తరః పక్షః । ఆదేశ ఆత్మా । అథర్వాఙ్గిరసః పుచ్ఛంప్రతిష్ఠా । తద

ప్యేష శ్లోకో భవతి ॥

యతో వాచో నివర్తన్తే । అప్రాప్య మనసా సహ । ఆనందం

బ్రహ్మణో విద్వాన్ । న బిభేతి కదాచనేతి । తస్యైష ఏవ శారీర

ఆత్మా । యః పూర్వస్య । తస్మా ద్వా ఏతస్మాన్మనోమయాత్ ।

అన్యోఽన్తర ఆత్మా విజ్ఞానమయః । తేనైష పూర్ణః । స వా ఏష

పురుషవిధ ఏవ । తస్య పురుషవిధతామ్ । అన్వయం పురుషవిధః ।

తస్య శ్రద్ధైవ శిరః । ఋతం దక్షిణః పక్షః । సత్య ముత్తరః పక్షః ।

యోగ ఆత్మా । మహః పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా । తదప్యేష శ్లోకో భవతి ॥

విజ్ఞానం యజ్ఞం తనుతే । కర్మాణి తనుతేఽపి చ । విజ్ఞానం

దేవా స్సర్వే । బ్రహ్మ జ్యేష్ఠ ముపాసతే । విజ్ఞానంబ్రహ్మ చేద్వేద ।

తస్మాచ్చే న్న ప్రమాద్యతి । శరీరే పాప్మనో హిత్వా । సర్వా

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

న్నాఽమాన్నమశ్నుత ఇతి । తస్యైష ఏవ శారీర ఆత్మా । యః పూర్వస్య । తస్మాద్వా ఏతస్మాద్విజ్ఞానమయాత్ ॥ అన్యోఽన్తర ఆత్మాఽఽనన్దమయః । తేనైష పూర్ణః । స వా ఏష పురుషవిధ ఏవ । తస్య పురుషవిధతామ్ । అన్వయం పురుషవిధః । తస్య ప్రియమేవ శిరః । మోదో దక్షిణః పక్షః । ప్రమోద ఉత్తరః పక్షః । ఆనంద ఆత్మా । బ్రహ్మ పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా । తదప్యేష శ్లోకో భవతి ॥

అసన్నేవ స భవతి । అసద్బ్రహ్మేతి వేద చేత్ । అస్తి బ్రహ్మేతి చేద్వేద । సంతమేనం తతో విదురితి । తస్యైష ఏవ శారీర ఆత్మా । యః పూర్వస్య । అథాతోఽనుప్రశ్నాః । ఉతావిద్వానముం లోకం ప్రేత్య । కశ్చన గచ్ఛతీ3 । ఆహో విద్వానముం లోకం ప్రేత్య । కశ్చిత్సమశ్నుతా3 ఉ । సో ఽకామయత । బహు స్యాం ప్రజాయేయేతి । స తపో ఽతప్యత । స తపస్తప్త్వా ।

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఇదగ్ం సర్వ మసృజత । యదిదం కించ । తథ్సృష్ట్వా । తదేవాను
ప్రావిశత్ । తదనుప్రవిశ్య । సచ్చ త్యచ్చాభవత్ । నిరుక్తం చాని
రుక్తం చ । నిలయనం చానిలయనం చ । విజ్ఞానం చావిజ్ఞానం చ ।
సత్యం చానృతం చ సత్య మభవత్ । యదిదం కించ । తథ్సత్య
మిత్యాచక్షతే । తదప్యేష శ్లోకో భవతి ॥

అస ద్వా ఇద మగ్ర ఆసీత్ । తతో వై సదజాయత । తదా
త్మానగ్ం స్వయమకురుత । తస్మా త్త థ్సుకృత ముచ్యత ఇతి ।
యద్వై తథ్సుకృతమ్ । రసో వై సః । రసగ్గ్ హ్యేవాయం లబ్ధ్వా
ఽఽనన్దీ భవతి । కో హ్యేవాన్యా త్కః ప్రాణ్యాత్ । య దేష
ఆకాశ ఆనన్దో న స్యాత్ । ఏష హ్యేవాఽఽనన్దయాతి । యదా హ్యే
వైష ఏతస్మి న్నదృశ్యే ఽనాత్మ్యే ఽనిరుక్తే ఽనిలయనే ఽభయం
ప్రతిష్ఠాం విందతే । అథ సో ఽభయం గతో భవతి । యదా హ్యే

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

వైష ఏతస్మిన్నుదరమన్తరం కురుతే । అథ తస్యభయం భవతి । తత్త్వేవ భయం విదుషో ఽమన్వానస్య । తదప్యేష శ్లోకో భవతి ॥

భీషా ఽస్మా ద్వాతః పవతే । భీషోదేతిసూర్యః । భీషా ఽస్మా దగ్ని శ్చేన్ద్రశ్చ । మృత్యు ర్ధావతిపంచమ ఇతి । సైషా ఽఽనన్దస్య మీమాగ్ంసా భవతి । యువా స్యా థ్సాధు యువాఽధ్యాయకః । ఆశిష్ఠో దృఢిష్ఠో బలిష్ఠః । తస్యేయం పృథివీ సర్వావిత్తస్య పూర్ణా స్యాత్ । స ఏకో మానుష ఆనన్దః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య । తే యే శతం మానుషా ఆనన్దాః । స ఏకో మనుష్యగంధర్వాణా మానన్దః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య । తే యే శతం మనుష్య గంధర్వాణా మానన్దాః । స ఏకో దేవగంధర్వాణా మానన్దః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య । తే యే శతం దేవగన్ధర్వాణా మానన్దాః । స ఏకః పితౄణాం చిరలోకలోకానా మానన్దః । శ్రోత్రియస్య చాకా

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

మహాతస్య । తే యే శతం పితౄణాం చిరలోకలోకానా మానన్దాః । స ఏక ఆజానజానాం దేవానా మానన్దః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య । తే యే శత మాజానజానాం దేవానా మానన్దాః । స ఏకః కర్మదేవానాం దేవానా మానన్దః । యే కర్మణా దేవా నపి యన్తి । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య । తే యే శతం కర్మదేవానాం దేవానా మానన్దాః । స ఏకో దేవానా మానన్దః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య । తే యే శతం దేవానా మానన్దాః । స ఏక ఇన్ద్రస్యానన్దః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య । తే యే శతమిన్ద్రస్యానన్దాః । స ఏకో బృహస్పతే రానన్దః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య । తే యే శతం బృహస్పతే రానన్దాః । స ఏకః ప్రజాపతే రానన్దః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య । తే యే శతం ప్రజాపతే రానన్దాః । స ఏకో బ్రహ్మణ ఆనన్దః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య ।

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

స యశ్చాయం పురుషే । యశ్చాసావాదిత్యే । స ఏకః । స య ఏవం విత్ । అస్మాల్లోకాత్ప్రేత్య । ఏత మన్నమయ మాత్మాన ముపసంక్రామతి । ఏతం ప్రాణమయ మాత్మాన ముపసంక్రామతి । ఏతం మనోమయ మాత్మాన ముపసంక్రామతి । ఏతం విజ్ఞానమయ మాత్మాన ముపసంక్రామతి । ఏత మానన్దమయ మాత్మాన ముపసంక్రామతి । తదప్యేష శ్లోకో భవతి ॥

యతో వాచో నివర్తన్తే । అప్రాప్య మనసా సహ । ఆనన్దం బ్రహ్మణో విద్వాన్ । న బిభేతి కుతశ్చనేతి । ఏతగ్ం హ వావ న తపతి । కి మహగ్ం సాధు నాకరవమ్ । కిమహం పాప మకరవమితి । స య ఏవంవిద్వా నేతే ఆత్మానగ్గ్ం స్పృణుతే । ఉభే హ్యేవైష ఏతే ఆత్మానగ్గ్ం స్పృణుతే । య ఏవం వేద । ఇత్యుపనిషత్ ॥

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఉత్తర శాంతి పాఠము

సహ నా వవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహవీర్యం కరవా
వహై । తేజస్వి నా వధీత మస్తు మా విద్విషావహై । ఓం
శాన్తి శ్శాన్తి శ్శాన్తిః ॥

*　　*　　*

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

భృగువల్లి

007482 पुस्तकालय गुरुकुल कांगड़ी विश्वविद्यालय

పూర్వ శాంతి పాఠము

॥ హరిః ఓమ్ సహ నా వవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహవీర్యం కరవావహై । తేజస్వి నా వధీత మస్తు మా విద్విషావహై । ఓం శాన్తి శ్శాన్తి శ్శాన్తిః ॥

* * *

భృగు ర్వై వారుణిః । వరుణం పితర ముపససార । అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి । తస్మా ఏతత్ప్రోవాచ । అన్నం ప్రాణం చక్షు శ్శ్రోత్రం మనో వాచ మితి । తగ్ం హోవాచ । యతో వా ఇమాని భూతాని జాయన్తే । యేన జాతాని జీవన్తి । యత్ప్రయ న్త్యభిసం విశన్తి । త ద్విజిజ్ఞాసస్వ । త ద్బ్రహ్మేతి । స తపో ఽతప్యత । స తప స్తప్త్వా ॥

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

అన్నం బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ । అన్నాద్ధ్యేవ ఖల్విమాని భూతాని జాయన్తే । అన్నేన జాతాని జీవన్తి । అన్నం ప్రయన్త్యభిసంవిశన్తీతి । తద్విజ్ఞాయ । పునరేవ వరుణం పితరముపససార । అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి । తగ్ం హోవాచ । తపసా బ్రహ్మ విజిజ్ఞాసస్వ । తపో బ్రహ్మేతి । స తపోఽతప్యత । స తపస్తప్త్వా ॥

ప్రాణో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ । ప్రాణాద్ధ్యేవ ఖల్విమాని భూతాని జాయన్తే । ప్రాణేన జాతాని జీవన్తి । ప్రాణం ప్రయన్త్యభిసంవిశన్తీతి । తద్విజ్ఞాయ । పునరేవ వరుణం పితరముపససార । అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి । తగ్ం హోవాచ । తపసా బ్రహ్మ విజిజ్ఞాసస్వ । తపో బ్రహ్మేతి । స తపోఽతప్యత । స తపస్తప్త్వా ॥

మనో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ । మనసో హ్యేవ ఖల్విమాని

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

భూతాని జాయన్తే । మనసా జాతాని జీవన్తి । మనః ప్రయ న్త్యభి
సంవిశ న్తీతి । తద్విజ్ఞాయ । పున రేవ వరుణం పితర ముపససార ।
అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి । తగ్ం హోవాచ । తపసా బ్రహ్మ విజి
జ్ఞాసస్వ । తపో బ్రహ్మేతి । స తపో ఽతప్యత । స తప స్తప్త్వా ॥

విజ్ఞానం బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ । విజ్ఞానా ద్ధ్యేవ ఖల్విమాని
భూతాని జాయన్తే । విజ్ఞానేన జాతాని జీవన్తి । విజ్ఞానం ప్రయ న్త్యభి
సంవిశ న్తీతి । తద్విజ్ఞాయ । పున రేవ వరుణం పితర ముపససార ।
అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి । తగ్ం హోవాచ । తపసా బ్రహ్మ విజి
జ్ఞాసస్వ । తపో బ్రహ్మేతి । స తపో ఽతప్యత । స తప స్తప్త్వా ॥

ఆనన్దో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ । ఆనన్దా ద్ధ్యేవ ఖల్విమాని
భూతాని జాయన్తే । ఆనన్దేన జాతాని జీవన్తి । ఆనన్దం ప్రయన్త్యభి

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

సంవిశ న్తీతి । సైషా భార్గవీ వారుణీ విద్యా । పరమే వ్యోమ న్ప్రతి
ష్ఠితా । య ఏవం వేద ప్రతితిష్ఠతి । అన్నవానన్నాదో భవతి । మహా
న్భవతి ప్రజయా పశుభి ర్బ్రహ్మవర్చసేన । మహా న్కీర్త్యా ॥

అన్నం న నిన్ద్యాత్ । తద్వ్రతమ్ । ప్రాణో వా అన్నమ్ ।
శరీర మన్నాదమ్ । ప్రాణే శరీరం ప్రతిష్ఠితమ్ । శరీరే ప్రాణః ప్రతి
ష్ఠితః । త దేత దన్న మన్నే ప్రతిష్ఠితమ్ । స య ఏత దన్న మన్నే
ప్రతిష్ఠితం వేద ప్రతితిష్ఠతి । అన్నవా నన్నాదో భవతి। మహా న్భవతి
ప్రజయా పశుభి ర్బ్రహ్మవర్చసేన । మహా న్కీర్త్యా ॥

అన్నం న పరిచక్షీత । తద్వ్రతమ్ । ఆపో వా అన్నమ్ ।
జ్యోతి రన్నాదమ్ । అప్సు జ్యోతిః ప్రతిష్ఠితమ్ । జ్యోతిష్యాపః ప్రతి
ష్ఠితాః । త దేత దన్న మన్నే ప్రతిష్ఠితమ్ । స య ఏత దన్న మన్నే

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ప్రతిష్ఠితం వేద ప్రతితిష్ఠతి। అన్నవా నన్నాదో భవతి। మహా
న్భవతి ప్రజయా పశుభి ర్బ్రహ్మవర్చసేన। మహా న్కీర్త్యా॥

అన్నం బహు కుర్వీత। తద్వ్రతమ్। పృథివీ వా అన్నమ్।
ఆకాశోఽన్నాదః। పృథివ్యా మాకాశః ప్రతిష్ఠితః। ఆకాశే పృథివీ
ప్రతిష్ఠితా। తదేత దన్నమన్నే ప్రతిష్ఠితమ్। స య ఏత దన్న
మన్నే ప్రతిష్ఠితం వేద ప్రతితిష్ఠతి। అన్నవా నన్నాదో భవతి। మహా
న్భవతి ప్రజయా పశుభి ర్బ్రహ్మవర్చసేన। మహా న్కీర్త్యా॥

న కంచన వసతౌ ప్రత్యాచక్షీత। తద్వ్రతమ్। తస్మా
ద్యయాకయా చ విధయా బహ్వన్నం ప్రాప్నుయాత్। అరాధ్యస్మా
అన్న మిత్యాచక్షతే। ఏతద్వై ముఖతో ఽన్నగ్ం రాద్ధమ్।
ముఖతో ఽస్మా అన్నగ్ం రాధ్యతే। ఏతద్వై మధ్యతో ఽన్నగ్ం

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

రాద్ధమ్ । మధ్యతో ఽస్మా అన్నగ్ం రాధ్యతే । ఏతద్వా అన్తతో

ఽన్నగ్ం రాద్ధమ్ । అన్తతో ఽస్మా అన్నగ్ం రాధ్యతే । య ఏవం

వేద । క్షేమ ఇతి వాచి । యోగక్షేమ ఇతి ప్రాణాపానయోః ।

కర్మేతి హస్తయోః । గతి రితి పాదయోః । విముక్తి రితి పాయౌ ।

ఇతి మానుషీ స్సమాజ్ఞాః । అథ దైవీః । తృప్తి రితివృష్టౌ । బలమితి

విద్యుతి । యశ ఇతి పశుషు । జ్యోతి రితి నక్షత్రేషు। ప్రజాతి రమృత

మానన్ద ఇత్యుపస్థే । సర్వ మిత్యాకాశే । తత్ప్రతిష్ఠేత్యుపాసీత ।

ప్రతిష్ఠావా న్భవతి । తన్మహ ఇత్యుపాసీత । మహా న్భవతి । తన్మన

ఇత్యుపాసీత । మానవా న్భవతి । తన్నమ ఇత్యుపాసీత । నమ్యన్తే

ఽస్మై కామాః । తద్బ్రహ్మేత్యుపాసీత । బ్రహ్మవా న్భవతి ।

తద్బ్రహ్మణః పరిమర ఇత్యుపాసీత । పర్యేణం మ్రియన్తే ద్విషన్త

స్సపత్నాః । పరి యే ఽప్రియా భ్రాతృవ్యాః । స య శ్చాయం

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

పురుషే । యశ్చాసా వాదిత్యే । స ఏకః । స య ఏవం విత్ ।
అస్మాల్లోకా త్ప్రేత్య । ఏత మన్నమయ మాత్మాన ముపసంక్రమ్య ।
ఏతం ప్రాణమయ మాత్మా న ముపసంక్రమ్య । ఏతం మనోమయ
మాత్మాన ముప సంక్రమ్య । ఏతం విజ్ఞానమయ మాత్మాన ముప
సంక్రమ్య । ఏత మానన్దమయ మాత్మాన ముప సంక్రమ్య । ఇమాం
ల్లోకా న్కామాన్నీ కామ రూప్యనుసంచరన్ । ఏత థ్సామ గాయ
న్నాస్తే । హా౩వు హా౩వు హా౩వు । అహమన్న మహమన్న మహ
మన్నమ్ । అహ మన్నాదో౩ ఽహమన్నాదో౩ ఽహమన్నాదః ।
అహగ్గ్ శ్లోకకృ దహగ్గ్ శ్లోకకృ దహగ్గ్ శ్లోకకృత్ । అహ మస్మి
ప్రథమజా ఋతా౩స్య । పూర్వం దేవేభ్యో అమృతస్య నా౩భాఇ ।
యో మా దదాతి స ఇ దేవ మా౩ఽఽవాః । అహ మన్న మన్న
మద న్త మా౩ద్మి । అహం విశ్వం భువన మభ్యభవా౩మ్ । సువర్ణ
జ్యోతీః । య ఏవం వేద । ఇత్యుపనిషత్ ॥

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఉత్తర శాంతి పాఠము

సహ నా వవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవా
వహై । తేజస్వి నా వధీత మస్తు మా విద్విషావహై । ఓం శాన్తి
శ్శాన్తి శ్శాన్తిః ॥

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

శ్రీరస్తు

తైత్తిరీయోపనిషత్తు

ప్రథమాధ్యాయము - శీక్షావల్లి

(టీకాతాత్పర్య వివరణములు)

పూర్వ శాంతి పాఠము

శం నో మిత్ర శ్శం వరుణః । శం నో భవ త్వర్యమా । శం న ఇంద్రో బృహస్పతిః । శం నో విష్ణు రురుక్రమః । నమో బ్రహ్మణే । నమస్తే వాయో । త్వ మేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మసి । * త్వ మేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మ వదిష్యామి । ఋతం వదిష్యామి । సత్యం వదిష్యామి । త న్మా మవతు । త ద్వక్తారమవతు । అవతు మామ్ । అవతు వక్తారమ్ । ఓం శాన్తి శాన్తి శాన్తిః ॥

టీక : మిత్రః=మిత్రుడు, కొలతలకు, **(Lord of Measures)** పగటికి, ప్రాణప్రవృత్తికి అనగా ఆకర్షణాత్మక ప్రక్రియకు అధిష్ఠాన దేవత. నః = మాకు (అనగా విద్యనేర్పు గురువు, నేర్చుకొను శిష్యులకు); శం = సుఖమును, శాంతిని (కలిగించు లేదా కలుగజేయు వాడుగా); వరుణః = వరుణుడు, ఆవరణము గలవాడు, **(Lord of Boundaries)** అపాన ప్రవృత్తికి అనగా వికర్షణాత్మక ప్రక్రియకు, రాత్రికి అధిష్ఠాన దేవత; నః = (మాకు); అర్యమా = అర్యముడు (నాగలివలె దున్నుచు పోవువాడు) చూపునకు, నేత్రమునకు అధిష్ఠాన

* వైదిక సంప్రదాయ పాఠము ననుసరించి "త్వమేవ".
శాంకరభాష్య ప్రకారము "త్వామేవ".

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

దేవత (**Lord of Spur**). నః = మాకు; శం = సుఖమును, శాంతిని (కలుగజేయు వాడుగా) భవతు = అగుగాక !; ఇంద్రః = ఇంద్రుడు (అంతరిక్ష దేవత), నః = మాకు, శం = సుఖమును, శాంతిని (కలుగజేయు వాడుగా అగు గాక); బృహస్పతిః = (అందుకొనవలసిన దానిని వాక్కుగా అందజేయువాడు అనగా వాక్కునకు, బుద్ధికిని అధిష్ఠాన దేవత) బృహస్పతి, ఉరుక్రమః = త్రివిక్రముడు (కాల, దిశాత్మకముగా విస్తరించు పాదప్రక్షేపము గల); విష్ణుః = విష్ణువు (దేశకాలాత్మక స్వరూపుడు, సర్వవ్యాపకుడు) (**Lord of Pervasion**); నః = మాకు; శం = సుఖమును, శాంతిని (కలుగజేయు వాడుగా అగుగాక); బ్రహ్మణే = చెప్పువానిగా మరియు వినువానిగా వేషము వేసుకొనిన ఓ బ్రహ్మ ! నమః = నమస్కారము; వాయో = ఓ వాయుదేవతా ! (**Lord in the form of his expansion or in the form of Pulsation**); తే = నీ కొఱకు; నమః = నమస్కారము; త్వం + ఏవ = త్వమేవ = నీవే; ప్రత్యక్షం = ప్రత్యక్షమైన అనగా ఎదురుగా కనబడు; బ్రహ్మ + అసి = బ్రహ్మ అగుచున్న వాడవు; త్వం+ ఏవ = త్వమేవ = నిన్నే; ప్రత్యక్షం = ప్రత్యక్షమైన; బ్రహ్మ = బ్రహ్మము (అని); వదిష్యామి = చెప్పుచున్నాను. అనగా ఉచ్చారణగా పలుకుచున్నాను; ఋతం = ఋతస్వరూపునిగా; వదిష్యామి = చెప్పుచున్నాడను; సత్యం (**Truth**)=సత్య స్వరూపునిగా (కూడ నిన్నే); వదిష్యామి = చెప్పుచున్నాడను, తత్ =ఆ బ్రహ్మము; మాం=నన్ను (అనగా విద్యార్థి అగు నన్ను); అవతు = రక్షించును గాక; తత్ = ఆ బ్రహ్మము; వక్తారం = ఆచార్యుని లేదా గురువుని (కూడ); అవతు = రక్షించుగాక, మాం = నన్ను; అవతు = రక్షించుగాక (**Protect**); వక్తారం = గురువుని; అవతు = రక్షించుగాక; ఓం శాంతిః, శాంతిః, శాంతిః = (ఆధ్యాత్మిక, ఆధిభౌతిక, ఆధిదైవిక తాపములు) శాంతించుగాక !

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

తాత్పర్యము :-

మిత్ర, వరుణ, అర్యమ, ఇంద్ర, బృహస్పతి, విష్ణు దేవత లారా! మాకు సుఖ శాంతులను కలుగజేయు వారుగా అగుదురు గాక! ఓ బ్రహ్మమా! నమస్కారము. వాయుదేవతా నీకు నమస్కారము. నీవే ప్రత్యక్ష బ్రహ్మము అయి ఉన్నావు. (నిజముగా ముమ్మాటికి) నీవే ప్రత్యక్ష బ్రహ్మగా చెప్పుచున్నాను, అప్రయత్న సత్యముగా వచ్చు మాట రూపముగా (నిన్నే) చెప్పుచున్నాను. సత్య రూపమైన మాటగా (నిన్నే) చెప్పుచున్నాను. ఆ బ్రహ్మము నన్ను రక్షించు గాక! ఆచార్యుని రక్షించుగాక! నన్ను రక్షించు గాక! ఆచార్యుని రక్షించు గాక! ఆధ్యాత్మిక, ఆధిభౌతిక, ఆధిదైవికములైన తాపత్రయములు శాంతింపబడుగాక !

వివరణము :-

శాంతి పాఠమును "శం" అను అక్షరముతో ప్రారంభించుట ఎంతైనను సమంజసము. "శం" అనగా 'శాంతి' అని అర్థము. శర్మ అనగా గూడా 'శాంతికలవాడు' అనియే అర్థము. శాంతము లేని శర్మలందరును ఆ పేరునకు తగరు. విద్యార్థి అనగా (గురువు లేక ఆచార్యుని వద్దకు వచ్చి) విద్యను అర్థించువాడని అర్థము, విద్య అనగా అక్షరములను, చదువుట, వ్రాయుట మాత్రమే కాదు. అక్షరములను వ్రాయగలుగుట, చదవగలుగుటలను "అక్షరాస్యత" (Literacy) అందురు. చదువుట, వ్రాయుట నేర్చిన వారిలో కూడ బుద్ధి వికసించని వారుండవచ్చును. బుద్ధి యనగా యుక్తాయుక్త వివేకజ్ఞానమునకు సంబంధించిన ఒకశక్తి. మానవునిలో బుద్ధిఉండుటకు అవకాశము ఉండుట చేతనే జంతువులకన్న వేరుగా గుర్తింప బడుచున్నాడు. వివేకరహితముగ పనిచేసినవానిని "బుద్ధి లేదా గాడిదా"అని అనుటకూడా మనము వినుచుందుము ఈబుద్ధి వికసించుటకు పంచజ్ఞానేంద్రియముల ద్వారా

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

తెలియబడు విషయములే కాక ఇంద్రియాతీతమైన విషయములుకూడ తెలియవలెను. అప్పుడు మాత్రమే నిద్రాణమై యున్న బుద్ధికి జ్ఞానోదయము కల్గును. ఈ విధమైన జ్ఞానోదయమును కలుగజేయునదియే విద్య. ఇట్టి జ్ఞానము కల్గుటకు జ్ఞానమునకు సంబంధించిన దేవతల అనుగ్రహమును సంపాదించు ఉద్దేశముతో విద్యార్థి ముందుగా జ్ఞానమునకు, కొలతలకు సంబంధించిన దేవతను ప్రార్థించవలెను. "మితి" అనగా మానము (Measure) లేదా కొలత అని అర్థము. ఈ కొలతలకు అధిష్ఠాన దేవత "మిత్రుడు" (సంస్కృతములోని "మిత్ర" అను పదమునుండి Metre అను ఇంగ్లీషు పదము పుట్టినది. దీనిని కొలతలకు ఉపయోగించుట తెలిసిన విషయమే కదా!) అందుచే "శంనో మిత్రః" అనగా మిత్రుడు మాకు శాంతిని కలుగుజేయుగాక అని ప్రార్థించుట జరిగినది.

దేవతలు మన చుట్టును ఉన్న అవరణములోనే ఉందురు. రేడియోస్టేషను ప్రసారము చేసిన పాట మనచుట్టును వుండు చోటులో ఉండును. మన రేడియోను ట్యూన్ చేసికొనినచో అది మనకు వినబడును. అట్లే మన చుట్టును ఉన్న ఆవరణములోని దేవతలతో సంబంధ మేర్పడుటకుగాను "శంనోవరుణః" అని ఆవరణమునకు సంబంధించిన దేవత అయిన వరుణుని ప్రార్థించుట జరిగినది. ఈ మిత్రావరుణులకు మరికొంత వివరణ అవసరము.

సూర్యుడు తూర్పు దిక్కున ఉదయించుటతో పగలు ప్రారంభమగును. ఆ తూర్పు దిక్కున ఉదయించు సూర్యునిబట్టి మనము నిర్వర్తించుకొనబోవు కార్యక్రమములను ఏర్పరచుకొందుము. ఈ కార్యక్రమములను నిర్ణయించు కాలమును కొలతగా ఇచ్చును కాబట్టి తూర్పు దిక్కున ఉన్న సూర్యుని మిత్రుడు అందురు. మరియు

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

తూర్పున సూర్యోదయముతో పగలు ప్రారంభమగును. కాబట్టి మిత్రుడు పగటికి, కాలమునకు, కొలతలకు అధిష్ఠాన దేవత (Lord of Day, Time and Measures)

అట్లే పడమటి దిక్కునవున్న సూర్యుని వరుణుడు అందురు. వరుణుడు రాత్రికి, ఆవరణములకు (Space) అధిష్ఠాన లేదా అభిమాన దేవత. (Lord of Night and boundaries) ఇట్లు చెప్పుటకు గలకారణము కుండలినీయోగ రహస్యము తెలిసిన విశదమగును.

అంతరిక్షములో కొంత పరిమాణము (Volume) మేరకు విస్తరించి వున్న మన శరీరములో వెన్నెముకకు పైన ప్రజ్ఞ (Consciousness) అనియు, వెన్నెముకకు క్రింద ద్రవ్యము (Matter) అనియు యోగవిద్యలో సంకేతము గలదు. ఈ వెన్నెముకను యోగదండము, మేరువండము అను పేర్లతోగూడ పిలుచుదురు. [1] ఈ వెన్నెముక పై భాగమున కెదురుగా భ్రూమధ్య ప్రాంతములో ఆరవ చక్రమైన ఆజ్ఞా చక్రముండును ఇది తూర్పుదిక్కును తెలియజేయును. బాహ్యారంగములో తూర్పుదిక్కున గల సూర్యుడెట్లో, మన అంతరంగములో ఈ ఆజ్ఞా చక్రమువద్దగల ప్రజ్ఞాకేంద్రము అటువంటిది. ఈ ప్రజ్ఞాకేంద్రము వద్దనే జ్ఞాననేత్రము (Wisdom Centre) ఉండును. జ్ఞాననేత్రమున్న ఈదిశను జ్ఞానదిశఅనియు, ఈదిశవద్ద ప్రజ్ఞాకేంద్రమును మిత్రుడనియు అందురు. 2) వెన్నెముక అడుగుభాగమున కెదురుగా మొదటిదైన మూలాధార చక్రముండును. ఇది పడమటి దిక్కును తెలియజేయును. బాహ్యారంగములో పడమటి దిక్కునగల సూర్యుడెట్లో, మన అంతరంగములో ఈ పృథివీతత్వమునకు సంబంధించిన మూలాధార చక్రమువద్ద గల కేంద్రము అటువంటిది. ఇది శరీరములోని మొత్తము బలము (Strength) నకు స్విచ్ వంటిది. పడమటి దిక్కువద్దగల ఈ కేంద్రమునే వరుణుడు అందురు. "భృగుర్వై వారుణిః" అని భృగువల్లి

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ప్రారంభింపబడును. ద్రవ్యాత్మక శరీర నిర్మాణమునకు కారణభూతమైన శుక్ర (Sperm) ధాతువునకు సంబంధించిన భృగువు, ఈద్రవ్యాత్మక శక్తికి సంబంధించిన కేంద్రమైన వరుణుని కొడుకుగా చెప్పబడుట ఇందులకే! ప్రజ్ఞ పగలుగాను. ద్రవ్యము రాత్రిగాను కూడా సంకేతము గలదు. అందువలన ప్రజ్ఞాకేంద్రము మిత్రుడు, ద్రవ్యకేంద్రము వరుణుడు వరుసగా పగటికి, రాత్రికి అభిమాన దేవతలుగా చెప్పబడిరి.

సూర్యోదయము—నిద్రనుండి మెలకువ వచ్చు స్థితిని తెలియజేయును. ఈ మెలకువతోనే మనకు — మనము — మనచిరునామా — మన ఉద్యోగము — మన చదువు — డిగ్రీలు — డ్యూటీలు — భార్యాపిల్లలు మొదలగునవన్నియు "శతపత్ర భిత్తి" న్యాయమువలె అత్యల్పకాలములో వరుసలో గుర్తుకు వచ్చుట జరిగి మనస్సు, బుద్ధి వికసించుట జరుగును. బుద్ధివికాసము, జ్ఞానమునకు దారితీయును. కాబట్టి ఈ జ్ఞానోదయమును సూర్యోదయముతో సమన్వయపరచవలెను. ఈ సూర్యోదయము తూర్పుదిక్కున జరుగును కాబట్టితూర్పును "జ్ఞానదిశ" అందురు. మనలో నిద్రాణమై మరుగునపడి ఉన్న విషయములు వెలుగు లోనికివచ్చుటకు ఈతూర్పుదిశ, అక్కడవున్న సూర్యుడు లేదా మిత్రుడు ఉపకరించినారు కాబట్టి ఈదిశను జ్ఞానదిశ అనియు, మిత్రుని జ్ఞానదేవత అనియు గ్రహించవలెను. తూర్పు — జ్ఞానదిశ అగుటచేతనే ఎవరికైన ఒక విషయము ఎంత చెప్పినను అర్థము కానపుడు మన పెద్దవారు "తూర్పు తిరిగి దండము పెట్టుము" అని అందురు. 'ఆ జ్ఞాన దిశ, దానిదేవత కరుణించి అర్థము అగునట్లు చేయవలసినదే ఇక మావలన కాదు' అని ఇందలి భావము.

"అర్" అనగా దున్నుట (To Plough) అని అర్థము. అందువలననే "అరక" అనగా దున్ను సాధనము అయిన "నాగలి" అని అర్థము. శాంతి పాఠములోని "అర్యముడు" అనగా దున్నుతూ పోవు

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

నట్లగుపడువాడు. ఎవరు దేనిని దున్నుచున్నారని ప్రశ్న రావచ్చును. ఈ అర్యముడు కూడ సూర్యునికి గల ఒక పేరు. సూర్యోదయ దిశనుండి క్రమ-క్రమముగా ఆకాశ క్షేత్రమును తన కిరణములతో దున్నుకొనుచూపోవుచూచివరకు పశ్చిమదిక్కును చేరునట్లు కనపడుచున్నాడు. కాబట్టి ఇట్టి సూర్యుని "ఆర్యముడు" అందురు, మన బుద్ధి అనునాగలి కూడ నేర్చుకొనబోవు అంతరిక్షములో అంతర్లీనమై ఉన్న జ్ఞానమును క్షేత్రమును దున్నుచూ పోవుచూ మోక్షము అను పంటను పొందుటకు గాను, తత్ సంబంధమైన అర్యముని ప్రార్థించుట జరిగినది. ఈ దేవత చూపుద్వారాఅందుకోనవలసినవాడు. అనగాచూపునకు,కంటికిఅధిష్ఠాన దేవత. (చక్షో సూర్యో అజాయత - పురుషసూక్తం) **(Lord of Spur).**

తరువాత ఇంద్రుని ప్రార్థించుట జరుగును. "ఇదం - ద్రః - ఇంద్రః" అని ఇంద్ర పదమునకు నిర్వచనము. "ఇదిగో నేను ఇక్కడ ఉన్నాను" అని అంతరిక్షములోని ఏ బిందువు వద్ద నైననూ వ్యక్తమగుటకు అధిష్ఠాన దేవత ఇంద్రుడు. దృగ్గోచరమగు జ్ఞానము పొందుటకు ఉపకరించు ఇంద్రియములకు పైన ఉన్న వాడు. అనగా ఇంద్రియములకు అధిపతిఅయిన మనస్సే ఇంద్రుడు. నేర్చుకొనబోవు విద్యమనస్సు ద్వారా గ్రహింపబడుట జరుగును. కాబట్టి ఇంద్రుని ప్రార్థించుట జరిగినది.

బృహస్పతి అనగా అందుకొవలసిన దానిని వాక్కుగా అందించువాడు. అందుకోవలసిన జ్ఞానము. ఆ జ్ఞానవిద్య వాక్కు ద్వారా అందును కాబట్టి "జ్ఞాన విద్యకు, వాక్కునకు కూడ బృహస్పతియే గురువు" మనస్సైన ఇంద్రునికి గురువు బృహస్పతి. మరియు సర్వ దేవతలకును కూడా గురువు బృహస్పతియే. దేవతలనగా మనలోనే యుండి మనచే మంచి పనులు చేయించు శక్తులు. "ఇట్లు చేయుటవలన జ్ఞానము, సుఖము అభివృద్ధి అగును" అని మంచిని ప్రబోధించువాడు బృహస్పతి. (జీవో - జ్ఞానసుఖే - అనగాబృహస్పతి అనగాగురువు జ్ఞానమును,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

సుఖమునుఇచ్చువాడు అని జ్యోతిష్యశాస్త్రకారులు కూడ చెప్పు దురు.) అందుచే అట్టి బృహస్పతిని ప్రార్థించుట జరిగినది.

జ్ఞానసముపార్జనకు ఎంతమంది సహాయ సహకారములో కావల యును. అట్టి సర్వులుగాను వ్యాపించినట్టి విష్ణువును (సర్వం విష్ణుమయం జగత్, విశ్వంబు విష్ణుండు, వ్యాపనశీలః విష్ణుః) ప్రార్థించుట జరుగును. మరియు ఈ విష్ణువు ఎట్టి వాడనగా ఉరుక్రముడు. ఒక పాదమును స్థూల ప్రదేశాత్మకమైన భూమిపైననూ, రెండవ పాదమును సూక్ష్మనిర్దేశా త్మకమైన ఆకాశముపైననూ, ఇక మూడవ పాదమునూ ఈ చెప్పిన రెండును ఉన్నట్లు చూడగల్గుటకు కారణ లేక కేంద్రస్థానమైన శిరస్సును కూడ తన మూడు పాదములతో కొలచినవాడు. అట్లు విక్ర మించిన వాడగుటచే విష్ణువునకు ఉరుక్రముడని పేరు వచ్చినది. అందు వలననే స్థూల, సూక్ష్మ, కారణాత్మకముగా (Physical Vital or Subtle and Causal) జ్ఞాన మభివృద్ధి యగుటకు ఉరుక్రముడైన విష్ణువుని ప్రార్థించుట జరిగినది.

బ్రహ్మణే అనుటలో పరబ్రహ్మ స్మరణ జరుగును. ఇటు—జ్ఞాన మునుపదేశించు వానిగాను, జ్ఞానమును పొందు వానిగాను భౌతిక రూపములలో కూడా గుణాతీత స్థితినుండి గుణమయుడుగా వ్యక్తమగు చున్న ఆ పరబ్రహ్మకు నమస్కరించుట జరిగినది. 'ప్రార్థించుచున్నా నని' 'నమస్కరించుచున్నానని' చెప్పుటకు "శ్వాసను" పెట్టుబడి పెట్టి చెప్పవలెను. అట్టి శ్వాసకు కారణభూతమైనది వాయువు. దానికి అధి ష్ఠాన దేవత అయిన వాయుదేవుని నమస్కరించుట జరిగినది. మరియు ఈ వాయుదేవుని "నీవే ప్రత్యక్ష బ్రహ్మ అయివున్నావు" అని నిర్ధా రించి చెప్పుట జరుగును ప్రతివారు 'నీవు' అనునపుడు ప్రత్యక్షబ్రహ్మ అని; 'నేను' అనునపుడు 'ఈశ్వరుడు' అని తెలుసుకొనవలెను. ఈశ్వరుడు ఎవరితో చేయబడి ఎవరియొక్క భాగమో ఆయన

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

పరమేశ్వరుడు లేదా పరబ్రహ్మ, ఈ రెంటికీ భేదము తెలియవలె నన్నచో ఒక ఉదాహరణ చెప్పుకొనవలెను. నల్లబల్ల (BLACK BOARD) మీద ఒక వృత్తమును గీసినచో, ఆ వృత్తములో ఇమిడి వున్న నల్లబల్ల భాగము ఈశ్వరుడు. ఆ వృత్తములోని చోటు దేనితో చేయబడి దేనియొక్క భాగమో అటువంటి వెనుకఉన్న (BACK GROUND) నల్లబల్ల పరమేశ్వరుడు లేదా పరబ్రహ్మ. అనగా ఈశ్వరుడు - చిన్ననేను (SOUL) పరమేశ్వరుడు లేదా పరబ్రహ్మ - పెద్దనేను (SPIRIT) లేదా ఈ రెంటిసీ నిప్పురవ్వ, నిప్పువంటివిగా అర్థము చేసికొనవచ్చును. ఈ విషయమే భకవద్గీతలో–

"ఈశ్వర స్సర్వభూతానాం హృద్దేశే అర్జున తిష్ఠతి" అని చెప్ప బడినది. అనగా ప్రతిజీవి హృదయంలోను ఉన్నవాడు ఈశ్వరుడు అని అర్థము.

ఈ పరబ్రహ్మ → దేవ, గంధర్వ, యక్ష కిన్నెర, మానవాది రూపములుగా వ్యక్తమగునని చెప్పునపుడు సంకోచము, సందేహము కలుగుటకు అవకాశము కలదేమోకాని, వాయువుగా వ్యక్తమైనాడని చెప్పుట ప్రత్యక్ష సత్యము. మన ఆస్తిత్వమునకే కారణభూతమైనటు వంటిది. 'పరబ్రహ్మ వాయువుగా వ్యక్తమగుట సత్యముగాదు' అని ఎవరైనా అన్నచో అట్లు వప్పుకొనక పోవుటను చెప్పుటకుగూడా శ్వాసలోని నిశ్వాసవాయువునే పెట్టుబడిపెట్టి చెప్పవలెను. కాబట్టి, ఆ నిశ్వాసలోని వాయురూప వాక్యములుగా ఆ పరబ్రహ్మ వ్యక్తమౌ చున్నాడు గదా! ఎవరైన ఇంకెట్లు కాదనగలరు? అనగా నేను నిన్నే ప్రత్యక్షబ్రహ్మగా చెప్పుచున్నాననునపుడుగూడ నిన్నే పెట్టు బడిపెట్టి, నిన్నే ఉచ్చారణగా చేయుచు, నిన్నే పలుకుచున్నాను. అందు చేతనే ఓ వాయుదేవతా నీవు వ్యక్తపరబ్రహ్మ ప్రత్యక్షరూపము అని నమస్కరించుటజరిగినది. రెండవసారిమరల చెప్పుట–'ఈవిధముగా నేను

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

చెప్పిన విషయములో ఏమాత్రము అనుమానము లేదు. నిన్నే ప్రత్యక్షబ్రహ్మగా నొక్కి వక్కాణించుచున్నాను' అని నిర్ధారణ.

ఎవరు - మనలోనుండి పలుకుచున్నపుడు, ఆపలుకుచున్నది మనమేఅనుకొని భ్రమపడుచున్నామో - ఆయన మాటను అనగా అప్రయత్నసత్యముగావచ్చిన ఆమాటను 'ఋతము' అందురు. ఋషులు శాపములిచ్చినపుడు, ఆశీర్వదించునపుడు వారినోటినుండి అప్రయత్నముగా వెలువడు మాటనుగూడ ఋతముగా అర్థము చేసు కొనవలెను. మన ప్రయత్నము వలన వచ్చినమాట మనమాట యగును. మన ప్రమేయములేక మనలోనుండి వచ్చినమాట పర మాత్మనిమాట అగును అట్టి అప్రయత్నసత్యమును ఋతమందురు. అట్టి ఋతస్వరూపునిగా ఓ బ్రహ్మమా నిన్నే చెప్పుచున్నాను" అని తరువాత చెప్పబడినది.

అప్రయత్నముగా వచ్చిన ఋతమునుండి నేను గ్రహించిపలుకు మాటలోని సత్యస్వరూపునిగాకూడ నిన్నే చెప్పుచున్నాను - అను టలో తన కర్తృత్వము లేదని వినయ పూర్వకముగా చెప్పుట జరు గును. ఋతము - సత్యములకు భేదము తెలిసికొనవలెనన్నచో మరల ఒక ఉదాహరణ చెప్పుకొనవలెను. 'పంచదార తియ్యగానుండును.' అను ధర్మము అంతరిక్షములో అంతర్లీనమైయున్నది. ఈ అంతర్లీనమై ఉన్న ధర్మమును 'ఋతము' అందురు అనగా పంచదారను తినిన తరువాత అది తియ్యగా నుండునని తెలిసికొనిన ధర్మమును సత్యము గాను, పంచదారను తినినతరువాత నుండి మాత్రమేకాక తినక పూర్వమునుండిగూడా అది తియ్యగానే వుండునన్న ధర్మమునుఋతము గాను అర్థము చేసికొనవలెను.

ఇన్నివిధములుగా పరబ్రహ్మమును ప్రార్థించి చివరకు ఓ బ్రహ్మమా! నన్నును ఆచార్యుని మా ప్రయత్నము సఫల మగునట్లు

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

సంరక్షింపుము. అనగా 'శిష్యునకు విద్యను కలుగజేయుటలోనూ, ఆచార్యునకు బోధనావక్తృత్వసామర్థ్యమును కలుగజేయునట్లుగాను సంరక్షింపుము'. అని గురుశిష్యులిద్దరితరపున శిష్యుడే అభ్యర్థనము చేయుట జరుగును. ప్రార్థనవలన కలుగుఫలము కేవలము తనకు మాత్రమే దక్కవలెననెడి స్వార్థము శిష్యునకు ఉండరాదనునది ఇందు సూచితము. ఆపదలోనున్నపుడు 'రక్షించండి' అని ఒక్కసారికాక 'రక్షించండి, రక్షించండి' అనునట్లే ఇక్కడకూడ రెండుసార్లు "తన్మామవతు। తద్వక్తారమవతు। అవతుమాం। అవతువక్తారమ్" అని రెండుసార్లు రక్షించమనుట పునరుక్తి దోషమునుకాక సహజత్వమునే (NATURALITY) సూచించును.

చిట్టచివరకు 'ఈ విద్యాసముపార్జనవలన నాలోని తాపములు ఉపశమింపబడి నేను, నాచుట్టుప్రక్కల వాతావరణము సుఖశాంతులలో వర్ధిల్లుగాక! అని ప్రార్థన ముగియును. శాంతిః, శాంతిః, శాంతిః అని ముమ్మారు ఉచ్చరింపబడుటవలన మూడు విధముల తాపములు శమింపబడవలెనన్న అర్థములో ఇట్లనుట జరిగినది. ఈ మూడు విధముల తాపములనే తాపత్రయములు అని సాధారణముగా మనము వాడుచుందుము. అవి —

1. ఆధ్యాత్మికతాపము 2. ఆధి భౌతికతాపము 3. ఆధిదైవికతాపము

మన శరీరమునకు వచ్చు జ్వరము, పంటిపోటు, గుండెనొప్పి మొదలైనవానిని ఆధ్యాత్మిక తాపములనియు; ఇంటిలో దొంగలు పడుట, పొరుగువారితో పోట్లాటలు, కొట్లాటలు మొదలైనవి ఆధిభౌతిక తాపములుగాను ఇక అతివృష్టి అనావృష్టి మొదలైనవానిని ఆధిదైవిక

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

తాపములుగా చెప్పుకొనవచ్చును. ఆధ్యాత్మిక తాపముపశమించినచో వ్యక్తిగతముగా ప్రతిఫలమును, ఆధిభౌతిక తాపోపశమనముతో సమాజమునకు ప్రతిఫలమును, ఆధిదైవిక తాపోపశమనముతో జగత్కళ్యాణమే ప్రతిఫలముగాను సిద్ధించును.

ఇట్టి ప్రార్థనలు, శాంతిపాఠములు కుల, వర్గ, వర్ణ, మత, జాతి విభేదము లేక సర్వులకును శ్రేయస్సును చేకూర్చును. భారతీయుల ప్రార్థనలన్నియు ఈవిధముగా స్వార్థరహితముగా నుండునని గుర్తించుకొనవలెను. విద్యాభ్యాస ప్రసంగాది సమయములలో, ఆద్యంతముల యందుకూడ ఇట్టి ప్రార్థనలు పఠించి పరబ్రహ్మ అనుగ్రహమును పొందవచ్చును.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

మంత్రము :- శీక్షాం వ్యాఖ్యాస్యామః। వర్ణ స్స్వరః। మాత్రాబలమ్ । సామ సంతానః । ఇత్యుక్త శ్శీక్షాధ్యాయః । 1

టీక :- శీక్షాం=శిక్షను, వ్యాఖ్యాస్యామః=వివరముగా చెప్పుచున్నాము, వర్ణః=వర్ణములు, స్వరః=స్వరములు, మాత్రా=మాత్రలు, బలమ్=బలము, సామ=సామము, సంతానః=సంతానము (అని)ఇతి=ఈవిధముగా, శీక్షాధ్యాయః=శిక్షాధ్యాయము, ఉక్తః=చెప్పబడినది.

తాత్పర్యము :- వర్ణములనియు, స్వరములనియు, మాత్రలనియు, బలమనియు, సామ మనియు, సంతాన మనియు, ఆరు విధములుగా శిక్షనుగూర్చి చక్కగా చెప్పబడినది. ఇదియే శిక్షాధ్యాయము.

వివరణము :- వేదాంగములలో నొకటియగు "శిక్ష" (శిక్షా-నసో) అక్షరములను, పదములను, ఎట్లు పలుకవలెనో శిక్షించు శాస్త్రము **(Science of pronounciation or Articulation of Sound)** దీనికి సంబంధించిన అధ్యాయమగుటచే దీనిని శిక్షాధ్యాయము అందురు. 'శిక్ష' అనుటకుబదులు 'శీక్షా'అనుట ఒకవిధమైన వైదిక ఛాందసము.

వర్ణములు :- 'వర్ణము' అను పదమునకు సంస్కృతమున చాల అర్థములుగలవు. రంగు, **(Colour)**, అక్షరము **(letter or alphabet)** తెగ (Class, ఒక విధమైన గీతిక (సంగీతములో 'వర్ణము' లని కొన్ని పాటలను వ్యవహరింతురు) మొదలగునవి. ప్రస్తుత సందర్భమును బట్టి వర్ణము లనగా అక్షరములని అర్థము చెప్పుకొనవలెను. అక్షరములనగా 'అ'కారాది 'క్ష'కారాంతముగా నున్న అక్షరములు. ఇవి క్షరము కానివి. అనగా నశింపనివి. అందుచే అక్షరములని పేరువచ్చెను. అక్షరాభ్యాసమనగా నశింపనిదగు విద్యను అభ్యసించు సంస్కారము. వ్రాయబడిన అక్షరములను చెరిపినను అవి నాశము చెందనివియే అగును. మరియు నేర్చినవిద్య-ఇంకొకరిచే దొంగిలింపబడి నాశనువనిది.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

అక్షరములు సంఖ్యలవలెనే అంతరిక్ష ధర్మములుగా ఉన్నవి. వాటిని కాగితముపై వ్రాసినపుడు వ్యక్తరూపమును (సిద్ధస్థితి or manifested state), వ్రాయనపుడు లేదా వ్రాసిచెరిపినపుడు అవ్యక్తరూపము లోను (సాధ్యస్థితి Potential State) ఉండును. అందుచే వాటినిఅక్షరము లనిరి

"అ" నుండి "క్ష" వరకు అగ్ని బీజమైన "ర" (రేఫము) (Trill) సాయముతో ఉచ్చరింప బడునవి కావున అక్షరములని పేరు వచ్చినది.

స్వరములు : 'స్వరము' అను పదమునకుకూడ చాల అర్థములు కలవు. ప్రస్తుత సందర్భమును బట్టి స్వరమనగా మాట తీరు లేక మాటయొక్క స్థాయి అని అర్థము చెప్పుకొనవలెను. పాణిని ప్రకారము-

"సమాహార స్వరితః" అని స్వరిత పదమునకు నిర్వచనము. అనగా హెచ్చుతగ్గులు లేక మామూలుగా మాట్లాడు స్థాయిని 'స్వరితము' అందురు.

"ఉచ్చై రుదాత్తః" అని ఉదాత్తపద నిర్వచనము. అనగా మామూలుగా మాట్లాడు స్థాయికన్న హెచ్చు స్థాయిని 'ఉదాత్తము' అందురు.

"నీచై రనుదాత్తః" అని అనుదాత్త పద నిర్వచనము. అనగా మామూలుగా మాట్లాడు స్థాయికన్న తక్కువ స్థాయిని 'అను దాత్తము' అందురు.

మామూలు స్థాయిలో పలుకు మాటనే నిర్దిష్టమైన కాలవ్యావధిలో సాగదీసి ఉచ్చరించినచో ఆ స్థాయి "దీర్ఘ స్వరిత" మగును.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

వైదిక సంప్రదాయ ప్రకారము అనుదాత్తముగా ఉచ్చరింపవలసిన అక్షరమునకు క్రిందుగా అడ్డగీత (—) నుంచుటయు, స్వరితముగా నుచ్చరింపవలసిన అక్షరమునకు పైన నిలువుగా గీతను (।) ఉంచుటయు, ఉదాత్తముగా నుచ్చరింపవలసిన అక్షరమునకు పైనగాని క్రిందగాని ఏగుర్తును ఉంచకపోవుటయు, దీర్ఘస్వరితముగా ఉచ్చరింపవలసిన అక్షరమునకు పైన రెండు నిలువుగీతల (॥) నుంచుటయు పాఠకుల సౌకర్యార్థము సాధారణముగా పాటింపబడును. (కాని, కొందఱు, చెప్పుటతోడనే తేలికగా అర్థమగునని పై నిలువుగీత ఉదాత్తమును, క్రింద అడ్డగీత అనుదాత్తమును, ఏ గీత లేనిచో స్వరితమును తెల్పునని చెప్పుచుండుటగూడ కలదు) ఉదా:- పైన చెప్పబడిన మంత్రమును స్వరయుక్తముగా వ్రాసినపుడు "శీక్షాం వ్యాఖ్యాస్యామః" అగును. అపుడు 'వ్యా' అనునది దీర్ఘస్వరితము, 'స్యా' అనునది. అనుదాత్తము. అదే విధముగా "సామ సంతానః" అనునపుడు 'మ' అనునది స్వరితము. ఏగుర్తులేనివన్నియు ఉదాత్తములు అగును. స్వరితములు కంఠస్థానమును స్పృశించుచు వ్యక్తమగును. ఉదాత్తములు మూర్ధస్థానమును స్పృశించుచు వ్యక్తమగును. అనుదాత్తములు నాభి లేదా హృదయస్థానమును స్పృశించుచు వ్యక్తమగును.

మాత్రలు : అక్షరమును ఉచ్చరించుటకు తీసుకొనవలసిన కాలమును నిర్దేశించు కాలమానములను మాత్రలందురు. ఇవి ముఖ్యముగా మూడు రకములు (1) హ్రస్వము (2) దీర్ఘము (3) ప్లుతము. హ్రస్వదీర్ఘములు ఛందస్సులోని లఘు, గురువులవంటివి.

ఒక హ్రస్వాక్షరమును మామూలుగా ఉచ్చరించుటకు పట్టు కాలమును ప్రమాణముగా తీసికొని దానికి రెట్టింపు కాల వ్యవధితో

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఉచ్చరించు అక్షరమును దీర్ఘము అందురు. ఉదా :- 'అ' అనునపుడు హ్రస్వము, 'ఆ' అనునపుడు దీర్ఘము అగును.

ఒక హ్రస్వాక్షరమును మామూలుగా ఉచ్చరించుటకు పట్టు కాలమునకు మూడు రెట్లు కాలవ్యవధితో ఉచ్చరించు అక్షరమును ప్లుతము అందురు. ఒక్కొకప్పుడు మూడు రెట్లు కాలవ్యవధికన్న ఎక్కువ వ్యవధితో ఉచ్చరింపవలసినవిగూడ ఉండును.

(శిక్షావల్లిలో ప్లుతములు రావుగాని మిగిలిన వల్లులలో ప్లుతములుకూడ వచ్చును. ఇట్టి ప్లుతములకు ప్రక్కగా కాలవ్యవధిని సూచించు అంకెనుగూడ తెలుపుదురు. ఉదా :— 'హా3' ఉ)

బలము : అక్షరములను ఉచ్చరించునవుడు చేయవలసిన ప్రయత్నవిశేషమును బలము అందురు.

ఉదా :- 'మ' అక్షరమును ఉచ్చరింపదలచినచో పెదవులు రెంటిని కలుపవలయును. ఈ విధముగా పెదవులను కలుపు ప్రయత్నమును బలమందురు.

సామము :- అక్షరములను అతివేగముగను, అతిమందముగను పలుకక మధ్యమ వత్తిగా, సమముగా ఉచ్చరించుటను 'సమత' లేక "సమము" లేక "సామము" అందురు.

సంతానము :- "వర్ణానాం అవిలంబేనోచ్చారణం సంహితా సంజ్ఞంస్యాత్ " అని "సంహిత" లేక "సంతాన" పదమునకు ప్రమాణము. అక్షరములను పదములను ఉచ్చరించునపుడు విలంబనము అనగా ఆలస్యము లేక ఉచ్చరించుట 'సంతాన' మనబడును.

పైన చెప్పబడిన అరు విషయములను జాగ్రత్తగా గుర్తుపెట్టుకొని వేదమను పఠించవలెను. లేనిచో అనర్థము, పెడర్థములకు దారి తీయును.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఉదా : 'తే' అను పదమును ఉదాత్తముగ ఉచ్చరించినచో 'వారు'అని అర్థమునిచ్చును. ఆ పదమునే అనుదాత్తముగా ఉచ్చరించినచో 'నీకొఱకు' అను అర్థమునిచ్చును. అట్లే 'మా' అనుపదమును ఉదాత్తముగా ఉచ్చరించినచో 'వద్దు' అను అర్థము నిచ్చును. ఆ పదమునే అనుదాత్తముగా ఉచ్చరించినచో 'నన్ను' అను అర్థము నిచ్చును. ఒక్కొక్కప్పుడు స్వరభేదమువలన అర్థము పూర్తిగా మారి వ్యతిరేకార్థము వచ్చి వినాశమునకు దారితీయుటగూడ జరుగ వచ్చును.

ఉదా : ఇంద్రుడు హతుడగుటకు వృత్రాసురుని గురువు చెప్పిన సంకల్పమంత్రములో "ఇంద్రశత్రుః" అను పదములోని అక్షర ముల స్వరములను వృత్రాసురుడు తప్పుగా ఉచ్చరించుటవలన ఇంద్రుడు హతుడగుటకు బదులు తానే హతుడయ్యెను.

ఒక్కొక్కప్పుడు ఉచ్చరింపవలసిన అక్షరములను ఉచ్చరింప వలసిన విధముగా ఉచ్చరించకపోయినచో అనర్థములకు దారితీయును.

ఉదా : 'కార్యం సకలం కురు' అను వాక్యమును 'కార్యం శకలం కురు' అను రీతిలో 'స' కు బదులు 'శ' ను ఉచ్చరించినచో 'కార్యమును సంపూర్ణముగా చేయుము' అను అర్థమునకు బదులు 'కార్యమును ముక్కలుముక్కలుగా చేయుము అనగా చెడగొట్టుము' అను వ్యతిరేకార్థము వచ్చును. [ఈ వాక్యములోని "స" అనునది దంత్యము. అనగా దంతముల సహాయముతో నాలుక ఉచ్చరించవల సిన అక్షరము. "శ" అనునది తాలవ్యము అనగా తాలుక సహాయ ముతో నాలుక ఉచ్చరించవలసిన అక్షరము (నోటిలో నాలుకపైన డిప్పవలె డొల్లగాఉండుదానిని తాలుక లేదా తాలు(Palate) అందురు. దీనిని బట్టి అక్షరముల స్వరములందే కాక ఉచ్చారణలోగూడ చాల జాగ్రత్తగ నుండవలెనని గుర్తించుకొనవలెను. అక్షరములను సరిగా ఉచ్చరించు విధానము ఈ క్రింద తెలుపబడినది.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

అ, క, ఖ, గ, ఘ, జ, హ - వీనిని నాలుక సహకారముతో ఉచ్చరించవలెను.

ఇ, చ, ఛ, జ, ఝ, ఞ, య, శ, -వీనిని తాలు స్థానసహకారముతో ఉచ్చరించవలెను.

ఋ, ట, ఠ, డ, ఢ. ణ, ర, ష - వీనిని మూర్ధస్థాన సహకారముతో ఉచ్చరించవలెను.

ౡ, త, థ, ద, ధ, న, ల, స, - వీనిని దంతముల సహకారముతో ఉచ్చరించవలెను.

ఉ, ప, ఫ, బ, భ, మ - వీనిని పెదవుల సహకారముతో ఉచ్చరించవలెను.

జ, ఞ, న, ణ, మ, - వీనిని ముక్కు సహకారముతోగూడ ఉచ్చరించవలెను.

ఎ, ఏ, ఐ, - కంఠము, తాలుకల సహకారముతో ఉచ్చరించవలెను.

ఒ, ఓ, ఔ, - కంఠము, పెదవుల సహకారముతో ఉచ్చరించవలెను.

వ - దంతముల, పెదవుల సహకారముతో ఉచ్చరించవలెను,

(ఎంత విపులముగా చెప్పినను సంగీతమునకు **Postal tuition** ఎట్లు కుదరదో, అట్లే అక్షరోచ్చారణకుగాని, వేదమును చదువు విధానమునకుగాని పైన చెప్పిన వన్నియు సమగ్రములు కావు. గురువు ముఖతః ఉచ్చరించినపుడు శ్రద్ధగావిని తిరిగి ఉచ్చరించు ఒక్క పద్ధతియే సరియైనది. ఈ విధముగానే వేదము చదువుట వచ్చును. వేదములను 'శ్రుతులు' అనుటలోగల ఔచిత్యమిదియే! వేదమును చదువు వారిలో అధమ పాఠకులను గూర్చి ఈ క్రింద ఉదహరించిన శ్లోకమును గుర్తుపెట్టుకొనుట సందర్భ శుద్ధిగా, సముచితముగానుండును.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

"గీతీ శీఘ్రీ శిరఃకంపీ తథా లిఖితపాఠకః
అనర్థజ్ఞో ఒల్పకంఠశ్చ షడేతే పాఠకాధమా"

ఈ శ్లోకార్థము ఏమనగా -

(వేదమును) పాటపాడినట్లు చదువువాడు, మితిమీరిన వేగముగా చదువువాడు, తలను (పైకి క్రిందకూ) కంపించుచూ చదువువాడు, పాఠమును చదువునట్లు చదువువాడు, అర్థము తెలియక చదువువాడు, నెమ్మదిగా నూతిలో నుండి వచ్చు మాటయొక్క స్థాయిలో చదువువాడు. — ఈ ఆరుగురినీ అధమపాఠకులందురు. అదే విధముగా ఉత్తమ పాఠకులను గూర్చి ఈక్రింది శ్లోకం చెప్పబడినది.

"మాధుర్య మక్షరవ్యక్తిః పదచ్ఛేదస్తు సుస్వరః
ధైర్యం లయసమర్థం చ షడేతే పాఠకాగుణాః"

ఇంకనూ శ్రుతులనెట్లు చదువవలెనో తెలుపుటకు చాల విషయములు గలవు గాని గ్రంథవిస్తరణభీతిచే ఇక్కడ వాటినన్నిటిని సంపూర్ణముగా వ్రాయుట జరుగలేదు. — వివరణకర్త)

మంత్రము :- సహ నౌ యశః। సహనౌ బ్రహ్మవర్చసమ్। అథాతస్సగ్ంహితాయా ఉపనిషదం వ్యాఖ్యాస్యామః। పంచస్వధికరణేషు। అధిలోక మధిజ్యౌతిష మధివిద్య మధిప్రజమధ్యాత్మమ్। తా మహాసగ్ంహితా ఇత్యాచక్షతే। అథాధిలోకమ్। పృథివీ పూర్వరూపమ్। ద్యౌరుత్తరరూపమ్। ఆకాశస్సంధిః వాయుస్సంధానమ్। ఇత్యధిలోకమథాధిజ్యౌతిషమ్॥ అగ్నిః పూర్వరూపమ్। ఆదిత్య ఉత్తరరూపమ్। ఆపస్సంధిః। వైద్యుతస్సంధానమ్। ఇత్యధిజ్యౌతిషమ్। అథాధివిద్యమ్।

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఆచార్యః పూర్వరూపమ్। అన్తేవాస్యుత్తరరూపమ్। విద్యా సన్ధిః। ప్రవచనగ్ం సన్ధానమ్। ఇత్యధివిద్యమ్। అథాధిప్రజమ్। మాతా పూర్వరూపమ్। పితోత్తరరూపమ్। ప్రజాసన్ధిః। ప్రజననగ్ం సన్ధానమ్। ఇత్యధిప్రజమ్। అథాధ్యాత్మమ్। అధరాహనుః పూర్వరూపమ్। ఉత్తరాహనురుత్తరరూపమ్। వాక్సంధిః। జిహ్వా సంధానమ్। ఇత్యధ్యాత్మమ్। ఇతీమా మహాసగ్ంహితాః। య ఏవ మేతా మహాసగ్ంహితావ్యాఖ్యాతా వేద। సంధీయతే ప్రజయా పశుభిః। బ్రహ్మవర్చసేనాన్నాద్యేన సువర్గ్యేణ లోకేనః। 2

టీక :- నౌ = మాకు (శిష్యాచార్యులమగు మాకు), యశః = కీర్తి, సహ = కూడా (అగుగాక), బ్రహ్మవర్చస**మ్** = బ్రహ్మతేజస్సు, నౌ = మాకు, సహ = కూడా (అగుగాక) అథ = ఇకమీాదట (Now) పంచసు = ఐదుగానున్న, అధికరణేషు = ఆశ్రయముల చేత, సగ్ంహితాయాః = సంహితలయొక్క **(Of great Voiume**s**)**, ఉపనిషదం = ఉపాసనమును, వ్యాఖ్యాస్యామః = వివరించుచున్నాము. అధిలోక మధిజ్యౌతిష మధివిద్య మధిప్రజ మధ్యాత్మమ్ = (అవియేవి యన) అధిలోకము, అధిజ్యౌతిషము, అధివిద్య, అధిప్రజము, అధ్యాత్మము అని ఐదుసంహితములు, తాః = ఆ ఐదింటి(నే), మహాసగ్ంహితాః = మహాసంహితలని, ఆచక్షతే = పలుకుచున్నారు; అథ = ఇక (పైన) అధిలోక**మ్** = లోకసంహితకు సంబంధంచిన విషయము (చెప్పబడుచున్నది) (ఈలోకసంహితకు) పూర్వరూపమ్ = ముందు లేక క్రిందుగా లేక మొదటగా కన్పడు అక్షరరూపము, పృథివీ = భూమి అనియు, ఉత్తరరూపమ్ = తర్వాత లేక పైదిగా కన్పడు అక్షరరూపము, ద్యౌః = అంతరిక్షమనియు, సంధిః = ఈ ముందు చెప్పబడిన రెండింటికి సంబంధించిన అక్షరరూపము, ఆకాశః = ఆకాశమనియు, సంధానమ్ = ఈ ముందు చెప్పబడిన రెంటిని సంధానపరచు అక్షరరూపము, వాయుః = వాయువనియు, ఇతి = ఈ విధముగా

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

లోకమ్='లోకము'అను సంహితను గురించి చెప్పబడిన ఉపాసనము, అథ = ఇక, అధిజ్యౌతిషమ్ = జ్యోతిస్సంహితకు సంబంధించిన విషయము (చెప్పబడుచున్నది) (ఈ జ్యోతిస్సంహితకు) పూర్వరూపమ్= ముందు లేక క్రిందుగా లేక మొదటిదిగా కన్పడు అక్షరరూపము, అగ్నిః = అగ్ని (అనియు), ఉత్తరరూపమ్ = తర్వాత లేక పైదిగా కన్పడు అక్షరరూపము, ఆదిత్యః = సూర్యుడు (అనియు), సంధిః = ఈ రెంటికి సంబంధించిన అక్షరరూపము, ఆపః=ఉదకము (అనియు), సంధానమ్ = ఈ రెంటిని సంధానపరచు అక్షరరూపము, వైద్యుతః= విద్యుత్తు (అనియు), ఇతి=ఈవిధముగా, అధిజ్యౌతిషమ్=జ్యోతిస్సంహితనుగూర్చి చెప్పబడిన ఉపాసనము, అథ = ఇక, అధివిద్యమ్ = విద్యాసంహితకు సంబంధించిన విషయము (చెప్పబడుచున్నది) (ఈ విద్యాసంహితకు), పూర్వరూపమ్ = ముందు లేక క్రిందుగా లేక మొదటిదిగా కన్పడుఅక్షరరూపము, ఆచార్యః=ఆచార్యుడు(అనియు), ఉత్తరరూపమ్ = తర్వాత లేక పైదిగా కన్పడు అక్షరరూపము, అంతేవాసీ = శిష్యుడు (అనియు), సంధిః = ఈ రెంటికి సంబంధించిన అక్షరరూపము, విద్యా = విద్య (అనియు), సంధానమ్ = ఈ రెంటిని సంధానపరచు అక్షరరూపము, ప్రవచనగ్ం=ప్రవచనము (అనియు), ఇతి = ఈ విధముగా, అధివిద్యమ్ = విద్యాసంహితను గురించి చెప్పబడిన ఉపాసనము, అథ=ఇక, అధిప్రజమ్=ప్రజాసంహితకు సంబంధించిన విషయము (చెప్పబడుచున్నది.) (ఈప్రజాసంహితకు) పూర్వరూపమ్ = ముందులేక క్రిందుగా లేక మొదటిదిగా కన్పడు అక్షరరూపము, మాతా = తల్లి(అనియు), ఉత్తర రూపమ్ = తర్వాత లేక పైదిగా కన్పడు అక్షరరూపము, పితా = తండ్రి (అనియు), సంధిః = ఈ రెంటికి సంబంధించిన అక్షరరూపము, ప్రజా = ప్రజ (అనియు). సంధానమ్ = ఈ రెంటిని సంధానపరచు అక్షరరూపము, ప్రజననగ్ం=ప్రజననము(అనియు), ఇతి=ఈ విధముగా, అధిప్రజమ్ =

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ప్రజాసంహితను గురించి చెప్పబడిన ఉపాసనము, అథ=ఇక, అధ్యాత్మమ్=అధ్యాత్మసంహితకు సంబంధించిన విషయము (చెప్పబడుచున్నది) (ఈ అధ్యాత్మసంహితకు). పూర్వరూపమ్=ముందు లేక క్రిందుగా లేక మొదటిదిగా కన్పడు అక్షరరూపము, అధరాహనుః = క్రింది (పెదవితోఁగూడిన కదిలెడి) దవడ (అనియు), ఉత్తరరూపమ్= తర్వాత లేక పైదిగా కన్పడు అక్షరరూపము, ఉత్తరాహనుః= పై (పెదవితోఁకూడిన కదలని) దవడ (అనియు), సంధిః = ఈ రెంటికి సంబంధించిన అక్షరరూపము, వాక్=వాక్కు అనియు), సంధానమ్= ఈ రెంటినీ సంధానపరచు అక్షరరూపము, జిహ్వా=నాలుక (అనియు) ఇతి = ఈ విధముగా, అధ్యాత్మమ్=అధ్యాత్మసంహితను గురించి చెప్పబడిన ఉపాసనము, ఇతి=ఈ విధముగా, ఇమాః = చెప్పబడిన, మహాసంహితాః = గొప్ప ఉపాసనములను, యః=ఎవడు. ఏవమ్=ఈ (పైన చెప్పబడిన) వ్యాఖ్యాతాః=వివరింపబడిన విధముగా, ఏతాః= మహాసంహితాః=గొప్ప సంహితలు (ఇదిటిని), వేద = (ఉపాసన ద్వారా) తెలుసుకొనుచున్నాడో (సః=వాడు], ప్రజయా = సంతానము తోను, పశుభిః = పశువులతోను, బ్రహ్మవర్చసేన = బ్రహ్మవర్చస్సుతోను, అన్నాద్యేన = ఆహారాది భోగ్యవస్తు సముదాయముతోను, సువర్గేణలోకేన=స్వర్గలోకము లేదా సు+వర్గము=మంచి బంధుమిత్రవర్గాదులతోను, సంధీయతే=కూర్చబడినవాడు లేదా పొందబడినవాడు (అగుచున్నాడు).

తాత్పర్యము :- విద్యను నేర్చుకొనుటకు ముందుగా శిష్యుడు తనకు, (తనవలన) తన గురువునకు బ్రహ్మవిద్యావిషయికమగు కీర్తి, బ్రహ్మవర్చస్సు కలుగవలయునని ప్రార్థించును.

ఇక ఐదు అధికరణములగానున్న సంహితలయొక్క ఉపాసనమును వివరించుచున్నాము. 1. అధిలోకము 2. అధిజ్యౌతిషము 3.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

అధి విద్య 4. అధిప్రజ 5. అధ్యాత్మము - అని ఈ ఐదుపేర్లతో ఈ సంహితలు చెప్పబడును. వీనినే మహాసంహితలు (Great volumes) అని కూడ అందురు.

పూర్వాక్షరరూపమును భూమిగాను, ఉత్తరాక్షరరూపమును అంతరిక్షముగాను, ఈ రెంటిసంధిని ఆకాశముగాను, ఈ రెంటినీ సంధానము చేయు దానిని వాయువుగాను, అధిలోకసంహిత నుపాసించవలెను.

పూర్వాక్షరరూపమును అగ్నిగాను, ఉత్తరాక్షరరూపమును ఆదిత్యునిగాను, ఈ రెంటి సంధిని జలములుగాను, ఈ రెంటినీ సంధానము చేయుదానిని విద్యుత్తుగాను, అధిజ్యోతిషసంహిత నుపాసించవలెను.

పూర్వాక్షరరూపమును ఆచార్యునిగాను, ఉత్తరాక్షరరూపమును శిష్యునిగాను, ఈ రెంటిసంధిని విద్యగాను, రెంటినీ సంధానము చేయుదానిని ప్రవచనముగాను అధివిద్యాసంహిత నుపాసించవలెను.

పూర్వాక్షరరూపమును, తండ్రిగాను, ఉత్తరాక్షరరూపమును తల్లిగాను, ఈ రెంటిసంధిని సంతానముగాను, ఈ రెంటినీ సంధానము చేయుదానిని ప్రజననముగాను, అధిప్రజాసంహిత నుపాసించవలెను.

పూర్వాక్షర రూపమును క్రింది పెదవిని కలిగిన కదిలెడి దవడగాను, ఉత్తరాక్షరరూపమును పై పెదవినికల్గిన కదలని దవడగాను, ఈ రెంటికి సంధిని వాక్కుగాను, ఈ రెంటినీ సంధానము చేయుదానిని నాలుకగాను అధ్యాత్మసంహిత నుపాసించవలెను.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఈ చెప్పబడిన ఐదు మహాసంహితలను ఎవడు ఈ విధముగా ఉపాసించునో వాడు చక్కని సంతానముతోను, గోగణాది పశుసంపదతోను, మృష్టాన్నభోజన వస్త్రాది సౌకర్యములతోను, మంచి బంధుమిత్రవర్గముతోను స్వర్గలోక సదుపాయములను అనుభవించును.

వివరణము :- మా (గురుశిష్యులు) ఇద్దరికి యశస్సుతో విద్య వచ్చుగాకఅనియు, ఇంకొకరి విధానమును విమర్శ (**Comment or Criticsie**) చేయకుండా మా ప్రయత్నము కొనసాగుగాక అనియు, వెలుగులుకలిసి ఒకేవెలుగు ఐనట్లుగా (**Homogenius**) మా ఇరువురి వర్చస్సులు కలిసిఉండుగాక అనియు, శిష్యుడే గురుశిష్యులిద్దరితరఫున ప్రార్థనచేయుటతో విద్య నేర్చుట ప్రారంభమగుట చక్కని సాధన సంప్రదాయమును తెలియ జేయును.

"పృథివీ" పదము నుండి "పార్థివ" పదము పుట్టినది. ఈ పార్థివ లోకము రజస్సంబంధమైన లోకము. అనగా అణువులతోకూడిన ఘన భూలోకమే ఈ పృథివి. ఇది మనము నిలబడుటకు, మన అస్తిత్వమునకు, వ్యక్తరూపమునకు కారణమైనది. అన్నింటికంటె క్రిందుగా కనబడునది ఘనపదార్థము. ఒక గ్లాసులో ఘన, ద్రవ, వాయుపదార్థములున్నచో అన్నిటికన్న క్రింద ఘనపదార్థము వుండును (**The Mostly Gravitated or Gross State of matter is solid**). అందువలన క్రిందుగా నుండునది 'పృథివీలోకము' అని ఇక్కడ చెప్పబడినది. మీదుగా నుండునది ద్యులోకము. " ద్యౌః" అనుపదము నుండి ద్యులోకము పుట్టినది. దీని నుండియే 'దివ్య' లేదా '**THEOS,**' అను సంస్కృత, ఆంగ్ల పదములు పుట్టినవి. దివము అనగా ఆకాశము కాదు. మనకు ఆకాశమునలె కనపడు దానిపైది. నేర్చుకొన్నది - జ్ఞానరూపంలో క్రిందుగా ఉంటే ఆ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

పైన తెలియవలసివున్నది- దివ్యజ్ఞానరూపములో ఉండును. ఈ జ్ఞాన, దివ్యజ్ఞాన రూపములకు ప్రతీకమైన పృథివీ, ద్యులోకములకు సంధిగా ఆకాశమును ఊహించవలెను. ఇది పృథివీ ద్యులోకాలకు మధ్య కవాటము వంటిది (Gate or boundary Line). ఇంట్లో విషయములు తెలిసినవి. బైట విషయములు- తెలియవలసినవి. అనగా ఈ శరీర సంబంధ విషయములు- తెలిసినవి. వీనికి కారణభూతమైన బాహ్యారంగ విషయములు- తెలియవలసినవి. ఈ రెంటికి మధ్య సంధానము జరుగవలెను. "వాయుస్సంధానమ్" అనగా ఈ వాయువుద్వారా లోపలకు బైటకు మధ్య సంధానము, ప్రసారము (Coupling, communication) జరుగును. ఇచ్చట ప్రసారమనగా ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసలద్వారా జరుగు ప్రక్రియ. ఈ శ్వాస-వాయురూపమే కాబట్టి అంతరంగ, బాహ్యారంగాలను పృథివీ, ద్యా లోకములతోను, సంధానమును వాయువుతోను పోల్చిరి. ఈ వాయువువల్ల జరుగు శ్వాసలోని సోఽహం లోపల వున్న జీవాత్మ [అహం] బయట వున్న పరమాత్మ (సః) ఒకడే అని తెలియును 'సోహం' అనగా సః+అహమ్=వాడే నేను అని అర్థం. ఈ వాయువు ఉన్నంత వరకు జీవనవ్యాపారము జరుగును. ఆగిపోవుటతో జీవన వ్యాపారము నిలచిపోవును. ఇది ఒకరకమైన ఉపాసనామార్గము. [ఉపాసనమనగా శాస్త్రానుసారము విచ్ఛేదములేక శాస్త్రనిర్దిష్టమగు ఒక ఆలంబనమునందు బుద్ధిని ప్రవేశపెట్టి ఎల్లపుడు దానిని స్మరించు విధానము. ఒక పర్యాయము ధ్యేయమునందు బుద్ధిని ప్రవేశపెట్టిన చాలదు]

ఈ మొదటి సంహితలో ఇంకొక సమన్వయము కలదు. మనము ఎరుగున్న విషయములనుండి ఎరుగవలసిన విషయములవైపు చూచునపుడు ముందు కనపడునది కార్యము (effect or result). అటుపైన ఉపాసనలో కనపడునది కారణము (CAUSE). కనులు తెరువగనే ముందు తెలియునది పృథివి, అటుపైన దానికి కారణభూతమైన ద్యులో

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

కము కనుక, పృథివీపూర్వరూపమ్, ద్యౌరుత్తరరూపమ్ అని చెప్ప బడినది. అట్లే ఇతర సంహితలలో అగ్నిముందు తెలియబడునది [కార్యము]. అటుపైన తెలియబడునది దానికారణభూతమైన ఆదిత్య లోకము. అట్లే మన ఉనికికి కారణము తల్లి - పృథివీరూపము. అటు పైన తండ్రి - కారణరూపుడు అని తల్లి చెప్పగా తెలియును.

ఇక రెండవసంహితలో పూర్వరూపమైన అగ్నికి ఆదిత్యుడు ఉత్తరరూపము. ఆదిత్యునిలో మనము చూడలేని వెలుగులు, వేడి చాల సూక్ష్మముగా వుండును, అగ్నిలో మనము చూడగల్గు వెలుగు, వేడి వ్యక్తమై కనపడును. ఈ అగ్ని, ఆదిత్యుల మధ్య సంధిగా ఆపస్సులు, సంధానముగా విద్యుత్తు అని చెప్పబడినది

ఆపస్సులు [నీరు] సంధిగా పనిచేయుటకు విద్యుత్తు ద్వారా సంధానము జరుగును. ఉదజని ఆమ్లజని కలసి నీరుగా ఏర్పడు ప్రక్రియ లో దీనిని అన్వయించవచ్చును. ఇవి రెండును కలసినపుడు విద్యుత్తు పుట్టును. [వర్షమువచ్చుటకు ముందు మేఘముల మధ్య మెరుపుగూడ విద్యుత్తే] లేదా నీటిలో విద్యుత్తు పంపినచో ఇవి రెండును వేరగును. అందుచే అగ్ని, ఆదిత్యులకు ఆపస్సు [నీరు] సంధి, విద్యుత్తు సంధాన ముగా చెప్పబడినవి. [$2H_2 + O_2 \rightleftarrows 2H_2O + x$ కెలోరీలశక్తి]

'ఆచార్యః పూర్వరూపమ్' అనగా నేర్పు గురువు ముందు, 'అంతే వ్యాస్యుత్తరరూపమ్' అనగా నేర్చుకొను శిష్యుడు తర్వాత అని సమన్వయించినచో ఇద్దరి మధ్య ప్రవచనము అనగా 'గురువు అనుట శిష్యుడు అనుసరించుట' అనునది సంధానము అగును. ఇద్దరి మధ్యన సంధి విద్యయగును. ఇట్లే ఇతర సంహితలనుగూర్చి కూడా తెలియ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

వలెను. ప్రకృతినుండి గ్రహించు ఏసత్యమునైనను ఈ ఐదు మహా సంకేతాల దీపపువెలుగులో చదువుకొనవలయునని ఉపదేశము.

పైన చెప్పబడిన విధముగా ఐదు మహాసంహితలను అర్థము చేసుకొని ఉపాసించువానికి చక్కని సంతానము, గోగణాది పశు సంపద, మృష్టాన్నభోజన వస్త్రాది సౌకర్యములు కలుగును. అప్పుడు వానిస్థితి స్వర్గలోకములో ఉండునట్లు సుఖసంతోషములతో నుండును. ఇక్కడ స్వర్గలోకమును తాత్పర్యములో చెప్పబడిన మంచి సౌకర్యములు, అనగా సు + వర్గముగా [మంచి బాధుమిత్ర సదుపాయ సౌకర్యాదులుగా] అర్థము చేసుకొనవలెను. అట్టివాడు మంచి బృహ్మణశక్తి కలిగి తేజస్వంతుడు కూడ అగును.

మంత్రము :- యశ్ఛన్దసా మృషభో విశ్వరూపః। ఛన్దోభ్యో ఽధ్యమృతాథ్సంబభూవ। స మేన్ద్రో మేధయా స్పృణోతు। అమృతస్య దేవ ధారణో భూయాసమ్। శరీరం మే విచర్షణమ్। జిహ్వా మే మధుమత్తమా। కర్ణాభ్యాం భూరి విశ్రువమ్। బ్రహ్మణః కోశో ఽసిమెధయా పిహితః। శ్రుతం మే గోపాయ। అవహంతీ వితన్వానా। కుర్వాణా చీర మాత్మనః। వాసాగ్ంసి మమ గావశ్చ। అన్నపానే చ సర్వదా। తతో మే శ్రియ మావహ। లోమశాం పశుభి స్సహ స్వాహా। అమాయన్తు బ్రహ్మచారిణ స్స్వాహా। విమాయన్తు బ్రహ్మచారిణ స్స్వాహా। ప్రమాయన్తు బ్రహ్మచారిణ స్స్వాహా। శమాయాన్తు బ్రహ్మచారిణ స్స్వాహా। యశో జనే ఽసాని స్వాహా। శ్రేయా న్వస్యసో ఽసాని స్వాహా। తం త్వా భగ ప్రవిశాని స్వాహా। స మా భగ ప్రవిశ స్వాహా। తస్మిన్థ్సహస్రశాఖే। నిభగాహం త్వయి మృజే స్వాహా। యథాః

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఽఽవః ప్రవతా యన్తి । యథామాసా అహర్జరమ్ । ఏవం మాం బ్రహ్మచారిణః । ధాత రాయన్తు సర్వత స్స్వాహా । ప్రతివేశో ఽసి ప్రమా భాహి ప్రమా పద్యస్వ ॥ 3

టీక : యః = ఏయది, ఛందసాం = (వేదముల) గమనరీతికి, ఋషభః = (ప్రాధాన్యమైన) వృషభరూపముగా (వచ్చిన) ('ర' రూపమై వచ్చిన), విశ్వరూపః = విశ్వరూపుడుగా (వచ్చిన) (సః = ఆ ప్రణవము), అమృతాత్ =అమృతస్వరూపములగు, ఛందోభ్యః= వేదములలో, సంబభూవ=చక్కగాప్రకాశించుచున్నదైన, ఇంద్రః = ఇంద్రరూపముగా, సః = ఆ ప్రణవము, మా = నన్ను, మేధయా= ప్రజ్ఞచేత, స్పృణోతు = స్పృశించి, సంతోషింపచేయుగాక, అమృతస్య = అమృతత్వమునకు కారణమైన (బ్రహ్మజ్ఞానమును), ధారణః= ధరించువాడనుగా, భూయాసమ్ = అయ్యెదనుగాక, శరీరంమే విచర్షణమ్ = (నా) శరీరము శిధిలముగాకుండ యోగ్యమైనదిగా ఉండుగాక, జిహ్వామే మధుమత్తమా = (నా)నాలుక మధురభాషణముకలదిగా అగుకాక, కర్ణాభ్యాం భూరివిశ్రువమ్ (నా) చెవులవలన విస్తారముగా వినుదునుగాక, బ్రహ్మణఃకోశోసి = పరమాత్మయందునివాసస్థానమైన నీవు, మేధయాపిహితః = (మా)సామాన్య ప్రజ్ఞచేత కప్పబడితివి, శ్రుతంమేగోపాయా = (నా)శ్రవణపూర్వకజ్ఞానమును రక్షించుము, ఆవహంతీవితన్వానా = (నన్ను) చక్కగా నడిపించుచు వ్యాప్తి లేక విస్తరింపచేయుదానివిగా అగుగాక, కుర్వాణా చీరమాత్మనః=(నన్ను శారీరకముగా) దీర్ఘకాలముండునట్లుగా చేయుదానివి (అగుగాక), వాసాగ్ంసి మమగావశ్చ = (నాకు) వస్త్రములను, గోవులను, అన్నపానేచసర్వదా = (ఇల్లువాకిలి) అన్నపానీయాదులన్నియు ఎల్లప్పుడు కలుగచేయుదానివిగా(అగుగాక), తతో మే శ్రియమావహ = అటుపిమ్మట నాకు సిరులను, లోమశాం పశుభిస్సహాస్వాహా =(వెంట్రుకలు

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

వంటిపైన బాగా విస్తారముగా మొలచు) గొఱ్ఱె మొదలైన పశువులను కూడా (పొందింపచేయు దానివిగా అగుగాక), ఆమాయన్తు బ్రహ్మచారిణ స్స్వాహా = బ్రహ్మవిద్య నేర్చుకొనువారు నావద్దకు వచ్చుగాక, విమాయన్తు బ్రహ్మచారిణ స్స్వాహా = వివిధరకముల కోరికలతోఉండు బ్రహ్మచారులు నావద్దకు వచ్చుగాక, ప్రమాయన్తు బ్రహ్మచారిణ స్స్వాహా ప్రమాణ లేదా శ్రేష్ఠబుద్ధిగల బ్రహ్మచారులు నావద్దకు వచ్చుగాక, దమాయన్తు బ్రహ్మచారిణ స్స్వాహా = దమముగల బ్రహ్మచారులు నావద్దకు వచ్చుగాక, శమాయన్తు బ్రహ్మచారిణ స్స్వాహా = శమముగల బ్రహ్మచారులు నాదగ్గరకు వచ్చుగాక, జనే జనులలో, యశః = కీర్తిగలవాడను, అసాని = అయ్యెదనుగాక, వస్యసః = ధనవంతునికంటె, శ్రేయాన్ = శ్రేష్ఠుడను, అసాని = అయ్యెదనుగాక, తం త్వా భగ ప్రవిశానిస్వాహా = పూజ్యమైన ఆ నిన్ను ప్రవేశించెదనుగాక, స మా భగప్రవిశ స్వాహా= అట్టి నీవు నాయందు ప్రవేశించుము, తస్మిన్ సహస్రశాఖే= వివిధ సంప్రదాయ, శాఖ, రూపాదులలో వ్యక్తమగు ఓ ప్రణవమా, అహం = నేను, త్వయి = నీయందు, నిమృజే = క్షాళనము చేసుకొన్నవాడను (అగుదునుగాక), యథాఽఽపః ప్రవతాయంతి = పల్లమువైపునకు నీరు ఎట్లుపోవునో, యథామాసాఅహర్జరమ్ = మాసమునందు రేయింబవళ్ళు ఏవిధముగా లీనమగుచున్నవో, ఏవం = ఈ విధముగా, మామ్ = నన్ను, బ్రహ్మచారిణః = బ్రహ్మచారులు, సర్వతః = అంతటనుండి, అన్నివిధముల, ఆయంతు = వచ్చెదరుగాక, ప్రతివేశోసి = సమీపమునందుగల ఇంటివలెనుంటివి, మా = నన్ను, ప్రభాహి = ప్రకాశింపచేయుము, మా = నన్ను, ప్రపద్యస్వ = పొందుము.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

తాత్పర్యము : ఛందస్సులకు మొదటిరూపమై, విస్తరించు విశ్వరూపమై, అమర వేదములలో ప్రకాశించు ఈశ్వరస్వరూపమైన ప్రణవబ్రహ్మమా! నన్ను మేధావంతునిగా చేయుము. అమృతత్వమునకు కారణమైన బ్రహ్మజ్ఞానమును ధరించువాడనుగా అయ్యెదనుగాక. నా శరీరము శిథిలము కాకుండ యోగ్యమైనదిగా నుండుగాక. నాలుక మధుర భాషణము చేయునది అగుగాక. నా చెవులవలన విస్తారముగా సద్విషయములను విందునుగాక. ఓ ప్రణవబ్రహ్మమా! పరమాత్మయే నివాసస్థానమై ఉండియు నీవు మా సామాన్య జ్ఞానముచేత కప్పబడితివి. నా శ్రవణపూర్వక ఆత్మజ్ఞానమును రక్షించుము అటుపైన నన్ను చక్కగా నడిపించుచు, వృద్ధికలుగుచుండునట్లు - గో, మేషాది పశుగణములను, అన్న వస్త్ర, పానీయాదులను పొందింపజేయుదువు గాక. శమదమాది విశిష్టగుణములుగల బ్రహ్మవిద్యాసక్తులు అడ్డుపెట్టబడకుండ నావద్దకు విస్తారముగా వచ్చుదురుగాక. ప్రజలలో నేను శ్రేష్ఠుడను అయ్యెదనుగాక. నేను నిన్ను, నీవునన్ను ప్రవేశించుదుముగాక. నేను నీయందు క్షాళనము అగుదునుగాక. నీరు పల్లపుదిశలలో పోవునట్లు, మాసములో రేయింబవళ్ళు లీనమగునట్లు నన్ను సద్బ్రహ్మచారులు చేరవచ్చెదరుగాక. సమీప గృహమువలె నున్న (అనగా చక్కని అందుబాటుగావున్న) ప్రణవమా! నన్ను ప్రకాశింపచేసి నన్నుపొందుము.

వివరణము : ఈ అనువాకమునందు హోమపూర్వక మంత్రములు చెప్పబడినవి. (మంత్రాంతమున స్వాహా అనునది ఈ విషయమును చెప్పును.)

వినెడిది ఉచ్చరింపబడుటకు పూర్వము ఉచ్చరించువానిలో ఉచ్చరించు వానిగా నుండును. సముద్రములో అల రాకపూర్వము ఆ అల సముద్రములోనే సముద్రముగా నుండును. అట్లే ఈ సమస్త

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

సృష్టి సృష్టింపబడుటకు పూర్వము సృష్టించువానిలో సృష్టికారునిగా ఉండును. అవ్యక్తసరస్సుగా బ్రహ్మలోనుండి వ్యక్త శబ్దరూపములో సరస్వతి బయటకు ఉచ్చారణద్వారా వ్యక్తమై ప్రవహించును. బైబిలు నందుగూడ సృష్టికి సంబంధించిన వాక్యములు ఈ క్రింది విధముగా కలవు.

First there was the word, The word was with the God. He utteredforth the word and there was the World. భగవద్గీతలో "ఓమిత్యేకాక్షరంబ్రహ్మ" అనగా- సృష్టి విచ్చుకొనునది 'ఓమ్ - అను ప్రణవము నుండి' అని ఉండును. (బ్రహ్మ = బృహ్మాణ శక్తిగల లేదా చక్కగా విచ్చుకొని విస్తరిల్ల గలవాడు అని అర్థము). ఉపనిషత్తులలో గూడ "సోఽకామయత, బహుస్యాం ప్రజా యేయేతి:... ఇదగ్ం సర్వ మసృజత" అని చెప్పబడును. అనగా భగవంతుడుకూడ పెక్కు-మందిగా అవవలెనని కోరికకలుగగా ఒకడైన తాను ప్రపంచములో వివిధ జీవరాసులుగా మారెను. (uni has become verse to form universe) ఈవిధముగా సృష్టిప్రక్రియకు, వాక్ ప్రక్రియకు సంబంధము, సామ్యము గలదు. వెలుగు వ్యక్తస్వరూపమును చూపగలదు. అవ్యక్త స్థితిని చూపలేదు భగవంతుడు తాను ఇంతమందిగా అవవలెనని కోరుకొని శబ్దరూపములో. ఉచ్చరించిన తర్వాత ఈప్రపంచము వచ్చినదని పై ఉపనిషత్ వాక్యము తెలుపుచున్నది. ప్రపంచము వెలుగులోనికి రాకపూర్వము శబ్దరూపములో ఉన్నదని దీనినిబట్టి తెలియును. వెలుగు ఉన్నచో ఎక్కడ, ఎవరున్నది (Location) తెలియును. వెలుగు లేనపుడుకూడ "ఎక్కడ ఉన్నావు" అని ప్రశ్నించి నపుడు అవతలివానినుండి "ఇక్కడ ఉన్నాను" అని శబ్దరూపములో సమాధానము వచ్చును. ఈ సమాధానము వచ్చిన దిశనుబట్టి, చెప్పిన వ్యక్తిగొంతుబట్టి ఎటువైపుగా (Direction) ఎవరు వున్నది తెలియును. (దిశశ్రోత్రాత్ - అనిపురుషసూక్తమంత్రము), అనగా Location కు

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

వెలుగు, కన్ను ఎట్లో, Direction కు శబ్దము, చెవి అట్లని అర్థముచేసుకొనవలెను.

'వృషభో విశ్వరూపః' అనుటలో - ఉచ్చరించు వాక్యంలోని పదములు, ఆ పదములలోని అక్షరములు ఉచ్చరింపబడవలెనన్నచో గొంతులోని Vocal Chords మధ్యనుండి రావలెను. ఈ Vocal Chords చమకములో "గ్రావాణః" అను పదములో తెలుపబడినవి. (గ్రావాణశ్చమే). గ్రావాణములనగా తిరగటిరాళ్ళు, అనిఅర్థము. ఈ తిరగటి రాళ్ళ నడుమనుండి పిండి ఎలావచ్చుచున్నదో, ఈ Vocal Chords మధ్యనుండి వాక్కు అలా వచ్చుచున్నది. గ్రావాణపదములో "గ" కారమును తొలగించినచో "రావాణము" అని వచ్చును. దీని అర్థము 'రవమును అనగా శబ్దమును పుట్టించునవి' అని వచ్చును చమకములో గ్రావాణశ్చమే తరువాత స్వరవశ్చమే, ఉపరవాశ్చమే అని వుండుట ఈ అర్థమును సమర్థించును. అందుచేతనే చమకములో ఈ పదము వేయబడినది. ఈరెండు రావాణముల Vocal Chords) మధ్యనుండి అక్షరములు బయటపడుటకుముందు రేఫము (ర్) పుట్టును. ఈ రేఫమునకు నిశ్వాసాత్మకమైన "హ" కారము తోడైనపుడు అది బయటకు ఉచ్చరింపబడుటకు వీలగుస్థితిలో ఉండును. దీనికి శక్తిబీజము "ఈమ్" తోడైనపుడు పూర్తిగా ఉచ్చరింపబడి బయటకువచ్చును. అపుడు నిశ్వాసము-'హ'; రేఫము-'ర్', శక్తి-'ఈం' ఈ బీజములు కలిసి "హ్రీం" అగును. ఈ హ్రీం మీద - ఉచ్చరింపబడవలసినవి, వ్యక్తమవవలసినవి ఆధారపడియుండును. అందువలననే "అతస్త్వా మారాధ్యాం హరిహర విరించ్యాదిభిరపి" అని శంకరాచార్యులవారు సౌందర్యలహరిలో హరిహరులుగూడ శక్తిమీదనే ఆధారపడి, ఆరాధించుదురని చెప్పినారు. (అనగా హరిహర శబ్దములు ఉచ్చరింపబడుటకు లేదా వ్యక్తమగుటకు 'హ్రీం' సహకారములేనిదే సాధ్యముకాదు అని ఇందలి భావము).

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఋగ్వేద, 'ర' కారములు వాక్కు సంబంధమైనవి - అను అర్థములో "వాగేవఋక్" అందురు. కావున, వాక్యములకు, పదములకు, అక్షరములకు, పదముల కొలతలకు, వాక్కుయొక్క గమనమునకు ఈ "ర" నాంది అగుటచే "ఛందసాం" ఋషభో విశ్వరూపః" అని 'ర' కారమును ఋషభము లేదా వృషభము అనుట ఈ మంత్రములో జరిగినది. దీనిని జ్యోతిశ్శాస్త్రములో వృషభరాశితో పోల్చుదురు. రాసులలో రెండవదైన వృషభము వాక్కు స్వభావమునుగూడ తెల్పును. వృషభములో నున్న గ్రహమును బట్టి వాక్కు ఎట్లుండునో తెలియును. కావున ఈ మంత్రములో రేఫముమీద - ఉచ్చరింపబడబోవు అక్షర, పద, వాక్యములు అధారపడినవి అని చెప్పుట ఎంతయు సమంజసము. మరియు "చత్వారి శృంగా, త్రయోఽస్యపాదా, ద్వే శీర్షే స ప్తహస్తాసో అస్య, త్రిధాబద్ధో, వృషభోరోరవీతి, మహోదేవో మర్త్యాగ్ం ఆవివేశ" అని నారాయణప్రశ్నలో చెప్పబడును. వాక్కు వృషభముతో ఈ మంత్రమునందు పోల్చబడినది. ఈ వృషభము విచిత్రమైనది.

'దీనికి నాలుగు కొమ్ములు, మూడుపాదములు, రెండుతలలు, ఏడు హస్తములు వుండి మూడువిధములుగా గుంజకు కట్టబడినది', అని చెప్పబడినది. ఇందులోని సంకేతములను విడదీసినచో నాలుగు కొమ్ములనగా పరా, పశ్యంతి, మధ్యమా, వైఖరి అను- సంకల్పము, భావము, సంకేతము, ఉచ్చారణలకు ప్రతీకలైన వాక్కుయొక్క నాలుగుస్థితులను తెలియజేయును. మూడుపాదములు-తార, మధ్యమ, మంద్ర స్థాయిలను లేదా ఉదాత్త, స్వరిత, అనుదాత్త స్థాయిలను తెలియచేయును. రెండుతలలు - వాక్కులోని శబ్దము, అర్థములను తెలియజేయును. ఏడుహస్తములు సప్తస్వరములను తెలియజేయును. 'మాట్లాడువారుగా, మాట్లాడబడువాక్కుగా, వినువారుగా- వాక్కు మూడువిధములుగా ముడివేయబడినది' అని "త్రిధాబద్ధో" అనునది తెలియచేయును. ఇట్టి అనేకరీతులలో వృషభమునకు ప్రాధాన్యము గలదు.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

"సమేంద్రో మేధయా" అనుచోట ఇంద్ర అను పదమునకు — ఇదమ్ ద్రః='ఇదిగో నేను ఇక్కడఉన్నాను' అని అర్థము. అనగా చోటులో ఏబిందువువద్దనైనను గుప్తస్థితిలో లేదా అవ్యక్తస్థితిలో (Potential State) ఉన్నవానిని ఇంద్రశబ్దముతో చెప్పుదురు. ఇది పరమేశ్వరునకు గూడ సమన్వయమగును, "శ్రుతం గర్తసదమ్" అని నమకములోను, "ఈశావాస్యమిదంసర్వమ్"అని ఈశావాస్యోపనిషత్తునందును ఈశుడు ప్రతిపాదింపబడును. అందుచేతనే వేదసంప్రదాయములో ఇంద్రునకు, రుద్రునకు దగ్గరసంబంధము కలదు. ఈ ఇంద్రుడు అంతరిక్షమునకు అధిపతి. అంతరిక్షములోని ఆకాశము శబ్దగుణకము కాబట్టి, ఇంద్ర రూపముగా అనగా వాక్కురూపముగా అని అర్థము చెప్పుకొనవలెను. "మేధయా" అనుటతో 'ముందు మేధస్సుచేత నన్ను స్పృశింపుము' అని కోరుటజరిగినది. అనగా అన్నిటికన్న మనిషికి ముందు కావలసినది డబ్బుకాదని దీనినిబట్టి తెలియును. సద్వినియోగపరచు బుద్ధి ముందు ఉండవలెను. అందుచేతనే సౌందర్యలహరిలో శంకరాచార్యులవారు ఫలశ్రుతిశ్లోకమునందు అమ్మవారి అనుగ్రహము "సరస్వత్యా లక్ష్మ్యా విధిహరిసపత్నో విహరతే"అని సరస్వతి అనుగ్రహముముందు లక్ష్మీ కటాక్షము తర్వాత భక్తునికి వచ్చునని చెప్పిరి. ఐనను లక్ష్మీకటాక్షము పొందుటకు అనగా సిరులనుపొందుటకు ముందు ఈ దేహధారి ఐన మానవుడు చాల అర్హతలు పొందవలెనని "శరీరం మే విచర్షణమ్ ... తో మొదలిడి "అన్నపానేచసర్వదా వరకు చెప్పి అటుపైన 'తతో మే శ్రియమావహ, అని ఇచ్చట చెప్పుట జరిగినది.

1. 'శరీరం మే విచర్షణమ్' : 'శరీరమాద్యం ఖలు ధర్మసాధనమ్' అని చెప్పుదురు. వేదాంతములో ఈ శరీరము శాశ్వతముగాదు అది ఎన్నడో పోవునదియే అని చెప్పినను, శారీరికమైన ఆకలి, దప్పిక కలిగి పరితపించునపుడు ఆ చెప్పు వేదాంతము-చెప్పువానికి వినువానికి, గూడ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఎక్కడు. అందుచే మంచిపనులు చేయుటకు ఈ శరీరము ఇవ్వబడినది. శరీరము శిథిలము కాకుండ యోగ్యమైనదిగా ఎక్కువ ధర్మకార్యము లను సాధించుటకు ఉపకరించునదిగా (Serviceable) ఉండుగాక అని ఇక్కడ చెప్పబడినది. ఇది ఒక అర్హత.

2. 'జిహ్వా మే మధుమత్తమా' : అన్ని ఇంద్రియముల కంటె నాలుక చురుకైనది. మిగిలిన ఇంద్రియములకు ఒక్కొక్క వ్యాపారమే! కళ్ళకు - చూచుట, చెవులకు — వినుట, ముక్కుకు — వాసనచూచుట మొదలైనవి. కాని, ఈనాలుకకు రెండువ్యాపారములు (1) తినుట (2) తిట్టుట, ఈ రెండు వ్యాపారములలో ఇది బరితెగించకుండ ఉండు టకు నాలుకచుట్టును. కత్తెరబోనువంటి కొరుకుడుపండ్లు, కోరపండ్లు, దంతములు భగవంతుడు జాగ్రత్తపడి ఏర్పాటు చేసెను. మిగిలిన ఇంద్రియములు రెండురెండుచొప్పున ఉండును. కాని నాలుకఒక్కటే! ఐనను చాల చురుకుదనముతో వ్యవహరించును. ఈ నాలుక అనవసర మైన మాటలు మాట్లాడకుండ ఎప్పుడును మధురభాషణము లే చేయుచుండునదిగా ఉండుగాక. నలుగురు దీని మాటలవలన సుఖ మును, సంతోషమును, ఆనందమును పొందుదురుగాక అను ఉద్దే శ్యముతో ఈ మంత్రము ఈయబడినది. దీనిని సాధించినప్పుడు మరి యొక అర్హతవచ్చును.

3. 'కర్ణాభ్యాం భూరి విశ్రువమ్' : చెవులు అనవసరమైనవి కాక మంచి విషయములనే విస్తారముగా వినుచుండునుగాక, చెవులకు భూష ణములు సద్భాషణములేగాని తదితర అలంకారములు కావు. అనగా పై రెండింటివలన ఇంట్లోఐనా, గవర్నమెంటులోనైనా బ్రతికినంత కాలము పలుకవలసిన మధురభాషణములు చేయుచు వినవలసిన మంచివిషయములనే వినుచు గడుపుచుండుముగాక అని దీనిఅర్థము. "స్వస్తి న ఇంద్రో వృద్ధశ్రవాః" అనగా "పెద్దలమాటలు వినుటవలన

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఇంద్రుడు పెద్దవాడై నాడు, అటువంటి ఇంద్రుడు మనకు మంచిచేయు గాక" అను మన్త్రములోగూడ పెద్దలమాట వినుటకు ప్రాధాన్యము ఈయబడినది.

4. 'బ్రహ్మణః కోశోసి మేధయా పిహితః' : సహజముగా జ్ఞానరూపములో ప్రణవబ్రహ్మము మనలో ఇమిడిఉన్నను, మన లౌక్యము దానిని కప్పి మరుగుపరచును. అందుచే మా లౌక్యముపోయి కప్పబడినప్రణవబ్రహ్మము మేల్కొనుగాక అని ఈ మంత్రార్థము.

5. 'శ్రుతంమేగోపాయ' : 'వినుటవలన రక్షిపబడుదునుగాక'! అని దీనిఅర్థము. 'ఎవరు చెప్పుచున్నారు?' అనుదానితో సంబంధము లేక ఏమి చెప్పబడుచున్నదో దానిని వినుట జరుగవలెను. తండ్రి తొడపై కూర్చుండుటకు మరుజన్మలో తనకు కొడుకై పుట్టవలెనని, నారాయణునిగూర్చి తపస్సుచేసినచో తండ్రి తొడపై కూర్చుండు భాగ్యము లభించునని సురుచి ధ్రువునికి చెప్పినది. దీనిని కేకలు వేయుటగాకాక ఉపదేశముగా గ్రహించి ధ్రువుడు నారాయణునికై తపస్సు చేసి, మెప్పించి తారాపథములో తొడమీదకన్న చెక్కుచెదరని స్థిరమైన స్థానమును పొందెను. అందుచే, వినుటవలన నేను రక్షింపబడుదునుగాక, రక్షింపబడినది నిలబడుగాక అని ఈ మంత్రార్థము. ఇన్ని అర్హతలు పొందిన తరువాత 'తతోమే శ్రియమావహ' అప్పుడు సిరులువచ్చుట జరుగునని అర్థము.

6. 'కుర్వాణా చీరమాత్మనః' : ఆత్మకు శరీరము — వస్త్రము వంటిది. ఈ ఆత్మ దేహములో సుస్థిరతకు నా శరీరము దీర్ఘకాలము ఉండునట్లు అగుకాక అని అర్థము. మిగిలిన మంత్రములలో నిరంతరము శమదమాది గుణములుగల బ్రహ్మచారులు నావద్దకువచ్చి నా అతిథి

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

సత్కారములు పొందుదురుగాక అని గృహస్థధర్మము ప్రతిపాదింప బడినది.

'వాసాగ్ంసి... సర్వదా' గోవులు, గొఱ్ఱెలు మొదలైన పశు సంపద ఉన్నపుడు వ్యవసాయాది కృషికర్మలు సమృద్ధిగాజరిగి, పాడి, పంట లభివృద్ధిచెంది, అన్నపానీయాదులకు లోటులేక – ఎల్లప్పుడు ఇంటికి వచ్చిన నలుగురికి వినియోగ పరచుటకు, అతిథి మర్యాదలు జరుపుటకు వీలగును. కేవలము ధనముండుటవలన తత్క్షణ, సత్వర వినియోగమునకు వీలుకాక పోవచ్చును. [పూర్వపురోజులలో ఇచ్చి పుచ్చుకొనుటలు – గో, గణాది పశువుల ద్వారా, వస్తువినిమయము ద్వారా (Barter system) ఉండెడిది. వాటినే వారు సంపదగా నిర్ణ యించెడివారు.] ఈ అర్థములో 'వాసాంగ్‌సిమమగాశ్చ' అన్నపానేచ సర్వదా।' అని చెప్పబడినది. అటుపైన 'తతోమేశ్రియమావహ' అని ధనముయొక్క మాట చెప్పబడినది. ధనముకన్న సంపద ముఖ్యమని దీనినిబట్టి తెలియును అందువలన ధనమునుండి సంపదవైపునకు **(From Money to Wealth)** మన దృష్టి మారవలెనని ఇందలి ఉప దేశము.

'యశోజనేఽసాని స్వాహా' : శిథిలముకాని యోగ్యమైన శరీరము ద్వారా ప్రజోపయోగకరమైన పుణ్యకార్యములు చేసి, ఈశరీరము నకు సార్థకతనుతెచ్చు కీర్తినిపొంది యశశ్శరీరునిగా పేరుతెచ్చుకొన వలెనను ఉద్దేశ్యముతో ఈ మంత్రము చెప్పబడినది.

'శ్రేయాన్వస్యసోఽసానిస్వాహా' : ధనవంతుడగుట కంటె శ్రేష్ఠు డగుట మంచిది. అనగా గొప్పవాడగుటకంటె మంచివాడగుటను కోరుట ఉత్తమము. ధనమున్నంత మాత్రమున ఇతరులకు ఉపయోగ పడవలెనను సదుద్దేశ్యము ఉండకపోవచ్చును. కాని, శ్రేష్ఠబుద్ధి

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

కలిగినవాడు మంచిపనులు చేయుట ఒకవేళ తనవలన కాని పక్షములో వాటిని చేయించగలవారిచేత చేయించుటకు చిత్తశుద్ధితో ప్రయత్నించి సఫలుడగును. అందుచే ధనవంతునికంటె శ్రేష్ఠుడగుట ఉత్తమమని ఈ మంత్రములో చెప్పబడినది.

'తంత్వాభగ... త్వయిమృజేస్వాహా' : వివిధరకములైన ఆరాధనా, సంస్కృతీ, సంప్రదాయములున్నను, అవి అన్నియు ఆ ప్రణవము యొక్క వ్యక్తవిధానములే అని గౌరవించవలెను. అంతేగాని మనమెఱుగున్న పద్ధతిని, మనకునచ్చిన పద్ధతిని గొప్పదని; మిగిలిన విధానములు చెడ్డవని, లోపభూయిష్టములని అనెడు విమర్శతోగూడిన అసహనబుద్ధి పనికిరాదు. ఇట్టి మలినబుద్ధి కలుగకుండుటకై ముందుగానే నిర్మలమైన ప్రణవములో క్షాళనము చెంది పునీతుడగుటను, తన మలిన భావములకు ప్రణవశుద్ధి కలుగుటను – కోరుచు ఈ మంత్రము చెప్పబడినది. మరియు, 'తస్మిన్ సహస్రశాఖే' అనునపుడు – 'ఓం' అను ఏకాక్షర ప్రణవము వేద, వేదాంగ, శాస్త్రాదులుగా శాఖోపశాఖలై విస్తరిల్లవలెననిగూడ ఈ మంత్రమునకు అర్థము చెప్పుకొనవలెను.

'యథాఽఽపః ప్రవతాయన్తి' : ఎక్కడెక్కడ వున్న నీటి ప్రవాహములకు పల్లపుప్రాంతములు సముద్రమువలె ఆశ్రయము నీయగల సమర్థస్థితిలో నుండును. నీరు మెరక ప్రాంతమునకు చేరదు. అట్లే ఎవరైన తనవద్దకు వచ్చినపుడు చెట్టెక్కి కూర్చుండు వానివద్ద ఆశ్రయము లభింపదు. తనపై ఆధారపడువారున్నప్పుడు, వచ్చినపుడు తాను చెట్టు క్రిందవుండి వారికాశ్రయమును ముందు చూడవలెను. పల్లమెక్కడ వుండునో నీటికి తెలిసినట్లు – తనవద్ద ఆశ్రయము లభించునని వివిధ బ్రహ్మచారులకు తెలియవలెనని – అందుకు అనువుగా తానుండవలెనని కోరుచూ ఈ మంత్రము చెప్పబడినది.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

'యథా మాసాఅహర్జరమ్' : అన్నిరోజులు ఒకే విధముగా నుండవు. మరియు అన్ని రేయింబవళ్ళుగూడ ఒకేకాలవ్యవధిని, ధర్మమును కలిగి వుండవు. అయినను మాసములో అవి అన్నియు లీనమగును. అనగా ఎక్కువ తక్కువలను పక్షపాతబుద్ధి లేక మాసము తనయందు ఆ రేయింబవళ్ళ నన్నిటినీ లీనము చేసికొనును. అట్లే వివిధ మనస్తత్వములు, సంప్రదాయములుగలవారైనను అన్నిరకముల బ్రహ్మచారులు ఏకోన్ముఖులై నా ఆశ్రయములో వర్ధిల్లవలె నని కోరుచూ ఈ మంత్రము చెప్పబడినది.

'ప్రతివేశోఽసి...పద్యస్వ' : ఆశ్రయము-దూర, భారమైనచో చేరుట కష్టము. కాని ప్రణవవిషయములో ఆ విధముగా కాదు, మనలో నిరంతరము జరుగు ఉచ్ఛ్వాస, నిశ్వాసాత్మకమైన 'సోహం' [స్ + ఓ + హ + ం] లో ఇమిడివున్న ఓ + ం = ఓం "హృదయస్థమనాసన్నమ్" అన్నట్లుగా వున్నది. అట్టి ప్రణవమునందు లీనమగుటకై 'నేను ఒకవేళ అసమర్థుడనైనచో ఆ ప్రణవమే కరుణించి నన్ను తనయందుంచుకొని నన్ను తనంతగా (ఆశ్రయ సమర్థునిగా) చేయుగాక' అని కోరుచూ (మార్జార కిశోర న్యాయము.) ఈ చిట్ట చివరి మంత్రము చెప్పబడినది.

మంత్రము :- భూర్భువ స్సువ రితి వా ఏతా స్తిస్రో వ్యాహృతయః। తాసాముహస్మై తాం చతుర్థీ మ్। మాహాచమస్యః ప్రవేదయతే। మహ ఇతి। తద్బ్రహ్మ। స ఆత్మా । అఙ్గాన్యన్యా దేవతాః। భూ రితి వా అయం లోకః। భువ ఇత్యన్తరిక్షమ్। సువరిత్యసౌ లోకః। మహ ఇత్యాదిత్యః । ఆదిత్యేన వావ సర్వే లోకా మహీయన్తే । భూ రితి వా అగ్నిః । భువ ఇతి వాయుః। సువ రిత్యాదిత్యః। మహ ఇతి చన్ద్రమాః । చన్ద్రమసా వావ సర్వాణి

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

జ్యోతీగ్ంషి మహీయంతే । భూ రితి వా ఋచః । భువ ఇతి సామాని। సువ రితి యజూగ్ంషి। మహ ఇతి బ్రహ్మ। బ్రహ్మణా వావ సర్వే వేదా మహీయంతే। భూ రితి వై ప్రాణః। భువ ఇత్యపానః। సువరితి వ్యానః। మహ ఇత్యన్నమ్। అన్నేన వావ సర్వే ప్రాణామహీయన్తే। తా వా ఏతాశ్చతస్ర శ్చతుర్ధా। చతస్ర శ్చతస్రో వ్యాహృతయః । తా యో వేద।స వేద బ్రహ్మ । సర్వే ఽస్మై దేవా బలి మావహన్తి ॥ 4

టీక :- భూః = 'భూః' అనియు, భువః = 'భువః' అనియు సువః = 'సువః' అనియు, ఇతి= ఈ విధముగా, ఏతాః= ఈ, తిస్రః = మూడున్ను, వ్యాహృతయఃవై = వ్యాహృతులు గదా, తాసామ్= ఆ వ్యాహృతులకు. ఏతాం = ఈ, చతుర్థీమ్ = నాలుగవ వ్యాహృతిని, మహః ఇతి='మహః' అని, మాహాచమస్యః = మాహాచమస్య మహర్షి, ప్రవేదయతే = తెలుసుకొనెను, తత్ = 'మహః' అను ఆ వ్యాహృతియే, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, సః = ఆ 'మహః' అను వ్యాహృతియే, ఆత్మ = ఆత్మ, అన్యాః = ఇతరములగు, దేవతాః = దేవతలు, అంగాని=అంగములు, భూః ఇతి='భూః' అను వ్యాహృతి, అయం = ఈ, లోకఃవై =లోకముకదా (ఈ లోకము అనగా మనుష్యలోకము), భువఃఇతి = 'భువః' అను వ్యాహృతి, అంతరిక్షమ్ = అంతరిక్షలోకము, సువఃఇతి='సువః' అను వ్యాహృతి, అసౌలోకః = స్వర్గలోకము, మహః ఇతి = 'మహః' అనువ్యాహృతి, ఆదిత్యః = ఆదిత్యలోకము, సర్వే = సమస్తమైన, లోకాః = లోకములు, ఆదిత్యేన = ఆదిత్యునిచేత, మహీయంతే వావ = వృద్ధిపొందుచున్నవి గదా, భూఃఇతి = 'భూః' అను వ్యాహృతి, అగ్నిః = అగ్ని, భువః ఇతి = 'భువః' అను వ్యాహృతి, వాయుః = వాయువు, సువఃఇతి = 'సువః' అను వ్యాహృతి, ఆదిత్యః=ఆదిత్యుడు, మహఃఇతి = 'మహః'

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

అను వ్యాహృతి, చంద్రమాః = చంద్రుడు, సర్వాణి = సమస్తమైన, జ్యోతీగ్ంషి = జ్యోతిస్సులు, చంద్రమసా = చంద్రునిచేత, మహీయంతే వావ = వృద్ధినిపొందుచున్నవిగదా, భూఃఇతి = 'భూః' అను వ్యాహృతి, ఋచఃవై = ఋక్కులుగదా, భువఃఇతి = 'భువః' అను వ్యాహృతి, సామాని = సామములు (సామవేదము), సువఃఇతి = 'సువః' అను వ్యాహృతి, యజూగ్ంషి=యజుస్సులు (యజుర్వేదము), మహఃఇతి='మహః' అను వ్యాహృతి, బ్రహ్మ = ఓంకారము, సర్వే వేదాః = వేదములన్నియు, బ్రహ్మణ = ఓంకారముచేత, మహీయంతేవావ = వృద్ధిని పొందుచున్నవిగదా! భూఃఇతి = 'భూః' అను వ్యాహృతి, ప్రాణఃవై = ఆకర్షణాత్మక ప్రాణశక్తిగదా, భువఃఇతి= 'భువః' అను వ్యాహృతి, అపానః = వికర్షణాత్మక అపానశక్తిగదా, సువఃఇతి='సువః' అను వ్యాహృతి, వ్యానః=వ్యాపనశీలకశక్తిగదా, మహఃఇతి = 'మహః' అను వ్యాహృతి, అన్నం = అన్నముగదా, సర్వే = సమస్తమైన, ప్రాణాః = ప్రాణములు, అన్నేన = అన్నముచేత, మహీయంతేవావ = వృద్ధిపొందుచున్నవి గదా! తాః = ఆ, ఏతాః = ఈ, చతస్రః = నాలుగు (వ్యాహృతులు), చతుర్ధావా = నాలుగువిధములుగదా, వ్యాహృతయః = వ్యాహృతులు, చతస్రః చతస్రః = నాలుగు నాలుగుచొప్పున, తాః = ఆ వ్యాహృతులను, యః = ఎవ్వడు, వేద = ఉపాసించునో, సః = వాడు, బ్రహ్మ = బ్రహ్మమునే, వేద = ఉపాసించుచున్నాడు, అస్మై = ఈ (చెప్పిన విషయము) ఎరిగినవానికి, సర్వేదేవాః = దేవతలందరును, బలిమ్ = పూజను, ఆవహంతి = చేయుచున్నారు.

తాత్పర్యము :- 'భూః', 'భువః', 'సువః' అను మూడును వ్యాహృతులని చెప్పబడును. 'మాహాచమస్యుడు' అను మహర్షి "మహః" అను నాల్గవ వ్యాహృతి కలదని తపః ప్రభావముచేత కనిపెట్టెను.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

అదియే బ్రహ్మము. అదియే ఆత్మ. భూః, భువః, సువః - అను వ్యాహృతులు అంగములైనచో ఈ 'మహః' అను వ్యాహృతి అంగి అగును. అనగా అంగికారణమై అంగములకు పెరుగుదల ఏర్పడునట్లు ఈ 'మహః' అను వ్యాహృతికారణమై 'భూః,భువః,సువః' అను వ్యాహృతులకు స్థితి, పెరుగుదలలుకలుగుచున్నవి. ఈ అంగ భూతములైన వ్యాహృతులు చతుర్విధములైన లోక, దేవ, వేద, ప్రాణ దృష్టి, ఉపాసనా రూపములుగా చెప్పబడినవి.

1. 'భూః' అను వ్యాహృతిని ఈ లోక (అనగా భూలోక) దృష్టితో ఉపాసించవలయును. 'భువః' అను వ్యాహృతిని అంతరిక్ష దృష్టితో ఉపాసించవలయును. 'సువః' అను వ్యాహృతిని స్వర్గలోక దృష్టితో ఉపాసించవలయును. 'మహః' అను వ్యాహృతిని ఆదిత్య లోకదృష్టితో ఉపాసించవలయును. ఈ పైలోకము లన్నియు ఆదిత్య లోకము వలన ప్రకాశ సమన్వితములై వృద్ధి పొందుచున్నవి. దీనిని లోక దృష్టి ఉపాసనమందురు.

2. 'భూః'అను వ్యాహృతిని అగ్నిదృష్టితో ఉపాసించవలయును, 'భువః'అను వ్యాహృతిని వాయుదృష్టితో ఉపాసించవలయును. 'సువః' 'మహః' అను వాటిని వరుసగా ఆదిత్య, చంద్ర దృష్టులతో ఉపాసించవలయును. ఈ దేవతలు చంద్రునిచేత పరిపూర్ణులై పూజ్యులగుచున్నారు. దీనిని దేవవిశేషదృష్టి ఉపాసనమందురు.

3. 'భూః','భువః','సువః','మహః' అను వ్యాహృతులను వరుసగా ఋగ్వేద, యజుర్వేద, సామవేద, ఓంకారదృష్టులతో ఉపాసించవలయును. వేదములన్నియు ఓంకారముతో ప్రారంభింపబడి ఓంకారముతో అంతమై, లీనమగునవి అగుటవలన ఈ వేదములన్నియు ఓంకారమువలన పూజనీయములై వృద్ధిపొందుచున్నవి. దీనిని వేదదృష్టి ఉపాసనమందురు.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

4. 'భూః', 'భువః', 'సువః', 'మహః' అను వ్యాహృతులను వరుసగా ప్రాణ, అపాన, వ్యాన, అన్న దృష్టులతో ఉపాసించవలెను అన్నముచేతనే ప్రాణములన్నియు పోషింపబడుచున్నవి. కావున ఈ కర్షణాలన్నియు అన్నముచే వృద్ధిపొందును అని చెప్పబడినది. దీనిని ప్రాణసృష్టి ఉపాసనమందురు.

పై దానినిబట్టి 'భూః' అను వ్యాహృతి-పృథివి, అగ్ని, ఋగ్వేదము, ప్రాణము అను నాలుగు విధములు; 'భువః' అను వ్యాహృతి - అంతరిక్షము, వాయువు, సామవేదము, అపానము అను నాలుగు విధములు; 'సువః' - అను వ్యాహృతి - స్వర్గము, అదిత్యుడు, యజుర్వేదము, వ్యానము అను నాలుగు విధములు; 'మహః'-అను వ్యాహృతి-ఆదిత్యలోకము, చంద్రుడు, ఓంకారము, అన్నము అను నాలుగు విధములుగను అగును ఈ విధముగా 4 × 4 = 16 అంగభూతములుగా ఈ వ్యాహృతులను ఎవడు ఉపాసించునో అతడే బ్రహ్మము నెరుగును. దేవతలందరు అతనినే పూజింతురు.

వివరణము : 1) భూలోకమనగా ద్రవ్యమయాత్మకలోకము **(Plane of Matter or Materialisation)**, భువర్లోకమనగా శక్తిమయాత్మకలోకము **(Plane of Force)**, సువర్లోకమనగా ప్రజ్ఞామయాత్మకలోకము **(Plane of Consciousness)**, ఈ మూడులోకములు కలిసినపుడు నాల్గవది పుట్టును. అనగా ప్రజ్ఞ, శక్తి, ద్రవ్యము కలిసినపుడు జీవి పుట్టును. ఈ జీవి అంగి అనుకొనినచో పై మూడును అంగములగును. (Force = బలము అయినను శక్తిగా ఇక్కడ అనువదింపబడినది).

ఉదా : పిండి, నీళ్ళు, ఉప్పు, వేడి కలిసినపుడు రొట్టెపుట్టును. అప్పుడు ఈ రొట్టె - అంగి, మిగిలినవి - దాని అంగములగును. ఈ అంగి - అంగముల సంబంధమే ఇచ్చట చెప్పబడినది. మరికొన్ని ఉదా

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

హరణలు : దేవుడు - అంగి, దేవతలు - అంగములు; సూర్యుడు - అంగి. వాని కిరణములు అంగములు; చంద్రుడు - అంగి, అతనికళలు అంగములు; అన్నము - అంగి, బియ్యము, నీళ్ళు, ఉప్పము దాని అంగములు.

భూలోకమనగా అది, ఇది అను పేర్లతో చెప్పబడు భౌతిక లోకము. సువర్లోకమనగా వీడు, వాడు అనుచూ వానిలోను వీనిలోను ఉన్న అంతర్యామిని గుర్తించు లోకము. ఇది ప్రజ్ఞకు సంబంధించి నది. భువర్లోకమనగా పైనచెప్పిన ద్రవ్యమునకు ఈ ప్రజ్ఞకు మధ్యన ఉండు లోకము **(Intermediate Plane)**. దీనినే అంతరిక్ష లేదా శక్త్యాత్మక లేదా చైతన్యాత్మక లేదా స్పందనాత్మకలోక మని కూడా అందురు.

భూలోకమునకు అష్టవసువులు అధిష్ఠాన దేవతలు. భువర్లోకము నకు ఏకాదశరుద్రులు అధిష్ఠాన దేవతలు. సువర్లోకమునకు ద్వాదశ ఆదిత్యులు అధిష్ఠాన దేవతలు. ఈ 8+11+12 = 31. ఈ 31 కాక సృష్టి ప్రారంభమునకు ఒక అధిష్ఠాన దేవత ముగింపునకు మరియొక అధి ష్ఠాన దేవత (ఈ ఇద్దరినే అశ్వినీ దేవతలు అందురు) కలిసి మొత్తము మీద 33 ఒక వర్గముగా ప్రతిసృష్టి ప్రక్రియకు అవసరమగు దేవతా కోటి (కోటి అనగా వర్గము) చెప్పబడినది. ఈ క్రింది శ్లోకము దానినే చెప్పును.

త్రయ స్త్రింశత్ సహస్రాణి
త్రయ స్త్రింశత్ శతానిచ ।
త్రయ స్త్రింశచ్చ దేవానాం
సృష్టి స్సంక్షేప లక్షణాః ॥

ఈ ముప్పదిముగ్గురు అంగములైనచో పరమాత్మ అంగి యగును అందుచే 'అంగాన్యన్యా దేవతాః' అని చెప్పబడినది.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

అవ్యక్తస్థితిలోనున్న సర్వాంతర్యామి వ్యక్తసృష్టిగా ఒక దానికన్న ఒకటి స్థూలమగు మూడు లోక మార్గములలో రూపొందుట జరుగును. 1) దేవలోకము (Plane of Light) లేదా వికిరణాత్మక లోకము (Plane of Radiation). దీనికి 12 మంది ఆదిత్యులు అధిష్ఠాన దేవతలు. ఒక్కొక్క రాశిలో వున్నపుడు సూర్యుడు ఒక్కొక్క ఆదిత్యునిగా ప్రభావమును కలిగియుండును. కావున మేషాది మీన పర్యంత రాశులకు ద్వాదశ (12) ఆదిత్యులగుదురు. ఈ వికిరణాత్మక లోకమునే 'ప్రజ్ఞాత్మక', 'సూర్యాత్మక' (Solar) లోకము లని గూడ అందురు.

వికిరణాత్మక లోకము తరువాత అంతకన్న స్థూలమగు స్పందనాత్మక లోకము (Plane of Vibration) నందు తరువాత సృష్టి వ్యక్తమగును. ఈ లోకమునకు 11 మంది రుద్రులు అధిష్ఠాన దేవతలు. పంచజ్ఞానేంద్రియములు + పంచ కర్మేంద్రియములు+చిత్తము కలిసి మొత్తము ఏకాదశ రుద్రు లగుదురు. ఈ స్పందనాత్మక లోకమునే అంతరిక్ష, మనో, చంద్రాత్మక (Lunar) లోకము లని గూడ అందురు.

స్పందనాత్మక లోకము తరువాత అంతకన్న స్థూలమగు వసు లోకము (Plane of Materialisation or Precipitation) నందు తరువాత స్పష్టముగా సృష్టి వ్యక్తమగును. ఈ లోకమునకు 8 మంది వసువులు అధిష్ఠాన దేవతలు. "భూమిరాపోఽనలో వాయుః ఖం. మనో బుద్ధి రేవచ, అహంకార ఇతీయం మే భిన్నా ప్రకృతి రష్టధా" అన్న గీతావాక్యానుసారము - భూమి, జలము, అగ్ని, వాయువు, ఆకాశము, మనస్సు, బుద్ధి అనునవి అహంకారముతో కలసి అష్ట వసువు లగును. (పరమాత్మ అయిన శ్రీకృష్ణుని ప్రధానమైన అష్ట భార్యలు అష్ట ప్రకృతులకు లేదా అష్ట వసువులకు ప్రతీక లే!). ప్రకృ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

తిలో వుండు మూలకములు (Elements) గూడ 7+1=8 గ్రూపులలో వ్యక్తమై, చివరిదైన 8వ లేదా '౦' గ్రూపులో స్థిరమైన ఎలక్ట్రాన్ విన్యాసము (Stable configuration) కలిగిన మూలకము లుండునని రసాయనిక శాస్త్రము Periodic Table నందు చెప్పును. అనగా సృష్టి విధానములో అత్యంత స్థిరత్వము అష్టవసువులకు చెందిన వసులోకములో జరుగునని గ్రహించవలెను. (పరమాత్మ పరముగా శ్రీకృష్ణుడు భౌతిక సృష్టిలోనికి జీవునిగా దిగివచ్చుట — అష్టమ గర్భములోనే అనియు, అట్లే జీవాత్మ పరముగా — భీష్ముడు గంగాపుత్రునిగా భౌతిక సృష్టిలోనికి వచ్చునది గూడ అష్టమ గర్భములోనే అనియు చెప్పుట ఇందులకే! ఈ కథలలో ఇంకనూ, తెలిసికొనవలసిన విషయములు చాలగలవు) ఈ వసులోకమునే పృథివ్యాత్మక (Planetary) లోకమని గూడ అందురు.

అశ్వినీదేవతలిద్దరు (నాసత్యుడు, దస్రుడు) సృష్టి ప్రారంభమునకు, సృష్టి ముగింపునకు సంబంధించిన దేవతలు. వీరిని మనలో శ్వాసకు కారణమైన ఉచ్ఛ్వాసమునకు, నిశ్వాసమునకు సంబంధించిన వారుగా అర్థము చేసికొనవలెను.

2) పీల్చబడునది–వాయువు (Permiating matter), పీల్చుటకు ఉపయోగపడునది అగ్ని (Kindling and Combustive force), పీల్చువాడు ఆదిత్యుడు (Radiating Consciousness). అగ్ని–పుట్టుటకు, వాయువు–పెరుగుటకు. ఆదిత్యుడు– ప్రసార ప్రక్రియకు ప్రతీకలుగా ఉన్నచో ఈ మూడింటితో నాల్గవ వానిగా మనలో 'మనస్సు'– అనువాడు పుట్టును. వానినే చంద్రునిగా ఇచ్చుట చెప్పబడినది. (చంద్రమా మనసోజాతః - పురుషసూక్తము). ఈ చంద్రునిచేతనే తెలివి, ఊహ, గ్రహణశక్తి అను వెలుగులు వృద్ధి చెందును.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

3) 'ఋక్' అనగా రేఫము (The Trill), 'సామ' మనగా నిశ్వాసాత్మక నాదము (Voice, 'యజుస్సు' అనగా ఆ పుట్టిన నాదాత్మకభాషలో మన దినచర్య. ఈ మూడును కలిసినపుడు నాల్గవవాడు ఉచ్చరించువానిగా లేదా సృష్టికర్తగా పుట్టి మేల్కొ నును. ఇట్టి సృష్టిని - వాక్కుగా ఉచ్చరించు వానిని బ్రహ్మ అందురు. ఈ బ్రహ్మవల్లనే పైన చెప్పబడిన రేఫ, నాద, భాషలకు, ప్రతీకలైన ఋక్, సామ, యజుర్వేదములు, వృద్ధి చెందుచున్నవని ఇచ్చట చెప్పబడెను.

(4) ప్రాణమనగా ఆకర్షణ లేదా స్వీకరించుశక్తి, (Receiving faculty), అపాన మనగా వికర్షించు లేదా విడచుశక్తి (Rejecting faculty), వ్యానమనగా వ్యాపించు శక్తి (Permiating faculty), ఈ మూడింటి కలయికతో నాల్గవదైన అన్నము (Transition Layer Between Two States Of Matter) -అనగా పై మూడుశక్తులు ఉండు అన్నమయజీవి పుట్టి వ్యవహరించును. ఈ అన్నమువలననే ఒకస్థితి నుండి మరియొకస్థితికి ద్రవ్యము మార్పులు చెందుచు ప్రాణ, అపాన, వ్యాన శక్తులు అభివృద్ధి చెందుచున్నవని ఇచ్చట చెప్పబడినది.

సారాంశము : భూః, భువః, సువః, అనునవి మూడు వ్యాహృతులు. 'మాహాచమస్యుడు' అను మహర్షి 'మహః'అను దానిని నాల్గవ వ్యాహృతిగా కనిపెట్టెను. అదియే బ్రహ్మ, అదియే ఆత్మ. ఈ మహః అను అంగికి భూః, భువః, సువః అనునవి వ్యాహృతులు. అంగియొక్క అధీనముగా ఇతరాంగములకు వృద్ధి ఎట్లు కల్గునో అటులనే ఇతర వ్యాహృతులకు ఈ వ్యాహృతి వలన అట్టి వృద్ధి కలుగుచున్నది. ఈ విధముగా తెలిసినవాడే బ్రహ్మనెరుగును. అతనియందే దేవతలు వ్యక్తమై అతనిని దేవతలు కొల్చుదురు.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

చమసమనగా సోమపానార్థము ఉపయోగించుపాత్ర. భూమి మీదనుండి చూచినపుడు ఆకాశము ఒక అర్థగోళమువలె కన్పించును. భూమి ఉపరితలము ఒక వర్తులాకారతలమువలె ఉండి, అడుగున మరియొక అర్థగోళమును ఊహింపచేయుటకు వీలుగా నుండును. పై అర్థగోళమును ఆకాశపుడిప్పగను, క్రింది అర్థగోళమును పాతాళపు డిప్పగను, అట్లే - పై అర్థగోళమును పగలుకు సంబంధించినదిగను, క్రిందిది రాత్రికి సంబంధించినదిగను, అట్లే పైది - సూర్యాత్మకముగను, క్రిదింది - చంద్రాత్మకముగను, అట్లే పైది - హిరణ్యాత్మకముగను **(Golden)**, క్రిందిది - రజతాత్మకముగను **(Silver)** ఊహించి ఒక పాత్రయొక్క స్వరూపముగా ధ్యానించినచో అదియే 'చమస' మనబడును. జీవుడు కళ్ళుతెరుచుట తోడనే పై అర్థగోళము మహా - గొప్పగా కన్పడును. తనచుట్టును మహాగొప్పగా కన్పడు ఈ ఆవరణ- 'చమస' పాత్రను 'మహా'అను ఉపసర్గతో'మహాచమసము' అనుటజరిగినది మాహాచమస్యుడు ఈవిధముగ ధ్యానించుటవలన'మహాచమసము' అను పేరుతో వ్యవహరించుట జరిగినదని కూడా చెప్పవచ్చును. దీనికి ప్రతీకగనే అనేక సోమయాగములందు మాహాచమస్యుడు అట్టి పాత్రను ఉపయోగించెను. ఇట్టి మహాచమస్యునిచే దర్శింపబడిన 'మహః'వ్యాహృతిని - అంగములవంటి భూః, భువః, సువః వ్యాహృతులకు 'అంగి'గా ఎవడు ఉపాసించునో వానికి మహత్త్వము సిద్ధించి దేవతల పూజలందుకొనును.

మంత్రము : స య ఏషోఽన్తర్హృదయ ఆకాశః । తస్మిన్నయం పురుషో మనోమయః। అమృతో హిరణ్మయః । అన్తరేణ తాలుకే। య ఏష స్తన ఇవావలంబతే । సేన్ద్రయోనిః। యత్రాసౌ కేశాన్తో వివర్తతే । వ్యపోహ్య శీర్షకపాలే । భూ రిత్యగ్నౌ ప్రతితిష్ఠతి । భువ ఇతి వాయౌ । సువ రిత్యాదిత్యే । మహ ఇతి

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

బ్రహ్మణి । ఆప్నోతి స్వారాజ్యమ్ । ఆప్నోతి మనసస్పతిమ్ । వాక్పతి శ్చక్షుష్పతిః। శ్రోత్రపతి ర్విజ్ఞానపతిః। ఏత త్తతో భవతి। ఆకాశశరీరం బ్రహ్మ । సత్యాత్మ ప్రాణారామం మన ఆనన్దమ్ । శాన్తిసమృద్ధ మమృతమ్ । ఇతి ప్రాచీనయోగ్యో పాస్స్వ ॥ 5

టీక :- అంతః+హృదయే = హృదయ మధ్యభాగమున, యః = ఏ, ఏషః = ఈ, ఆకాశః = (దహర) ఆకాశము కలదో, తస్మిన్ =ఆ దహరాకాశమునందు, మనోమయః = మనోమయుడును అమృతః = మరణరహితుడును, హిరణ్మయః = తేజస్వంతుడును, (అగు) సః అయమ్ = ఆ ఈ, పురుషః = పురుషుడు, తాలుకే = తాలుకను (నాలుకపైన ఉన్న అంగటి అనగా నాలుకతో లొట్టలు వేయునపుడు నాలుకకు తగులు భాగము (Palate) అంతరేణ=మధ్య భాగమునందు; యః = ఏ, ఏషః = ఈ, స్తనః = స్తనము, ఇవ = వలె, అవలంబతే = వ్రేలాడుచున్నదో, యత్ర = ఎచ్చట, అసౌ = ఈ, కేశాంతః = కేశములయొక్క మొదలు, వివర్తతే = వంపుతిరిగి సుడివలె (విశేషస్థితిలో వేరుగా)నున్నదో (శిఖకు మూలస్థానము), శీర్షకపాలే = శిరః కపాలములను, వ్యపోహ్య = వేరుచేయునదిగా కని పించి బయలు వెడలునది, (ఏదికలదో) సా = అది (యే), ఇంద్ర యోనిః = ఇంద్రగ్రంథి, భూః='పుట్టుక' అనువాడు, అగ్నౌ = అగ్ని యందు [తన్ను తాను], ఇతి = ఈవిధముగా, ప్రతితిష్ఠతి =స్థాపనము చేసుకొనుచున్న వాడు అగుచు, భువః='బ్రతుకుట'అనువాడు, వాయౌ= వాయువునందు [తన్ను తాను], ప్రతితిష్ఠతి=స్థాపనము చేసుకొనుచున్న వాడు అగుచు, సువః = "నేను" అని ఎవరికి వారికి తెలియు, ఆదిత్యే = సూర్యునియందు [తనకు తానే], ప్రతితిష్ఠతి = స్థాపన

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ముచేసుకొనుచున్నవాడు అగుచు, మహాఇతి=ఈ మొత్తము ఉన్నటు వంటిదైన, బ్రహ్మణి = చుట్టునువున్న బ్రహ్మయందు, ప్రతితిష్ఠతి = [తనకు తానే] స్థాపించుకున్నవాడుగా అగుచున్నాడు, స్వర్+రాజ్యం [స్వః+రాజ్యమ్] = స్వారాజ్యమ్ = తన ఏలుబడి దాసినిగా, ఆప్నోతి = పొందుచున్నాడు, మనసఃపతి = మనస్సునకు పతిగా, ఆప్నోతి = పొందుచున్నాడు, వాక్పతిః = వాక్కుమీద అనగా మాట్లాడగల్గుటలో ఆధిపత్యము, చక్షుష్పతిః = నేత్రములమీద అనగా చూడకల్గుటలో ఆధిపత్యము, శ్రోత్ర పతిః = శ్రోత్రములకు అనగా వినగల్గుటలో ఆధిపత్యము, విజ్ఞానపతిః = విజ్ఞానాధిపతి అనగా తెలుసుకొనుటలో ఆధిపత్యము, [పొందుచున్నాడు] తత్ = తర్వాత ఏతత్ = ఈ చెప్పబోవునది, భవతి = అగుచున్నాడు, ఆకాశ శరీరమ్ = ఆకాశములో ఈ శరీరము ఒక ప్రమాణము **(Unit)** అని, సత్యాత్మ="నేనున్నా"నను సత్యమును తెలుసుకొను లోకము(నందు) ప్రాణారామం=ప్రాణము అను తోట (లో నేక్రీడించుచు), మనఆనందమ్ = మనస్సు అను ఆనందము(లో), శాంతి సమృద్ధమ్ = తరుగని శాంతి (యే జీవితముగా భావించి), అమృతమ్=ఎడబాటు లేనిదిగా బ్రహ్మ = బ్రహ్మానందస్థితిలో (ఉండునని), ప్రాచీన యోగ్య = ప్రాచీన యోగ్యుడా, ఉపాస్వ = ఉపాసించుము.

తాత్పర్యము :- హృదయమధ్యభాగమునగల దహరాకాశము- మనోమయుడును, మరణరహితుడును, జ్యోతిర్మయుడును, తేజస్వంతుడును అగు ఆ పరమపురుషునికి స్థానముగా ఉపాసించుమని మొదట చెప్పబడినది. తాలుక యొక్క (అంగటి భాగము) మధ్య భాగముపైనుండి క్రిందికి స్తనమువలె వ్రేలాడుచున్నట్లు అగుపడునది ఒకటి ఉండును. శిరస్సుపై కేశములు శిఖవద్ద సుడితిరుగు చోటునుండి

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

తిన్నగా లోపలికి ఊహించు రేఖ ఈ స్తనమూలబిందువుకు చేరును. ఆ మూలబిందువును 'ఇంద్రయోని' లేదా 'ఇంద్రగ్రంథి' అందురు. ఇదియే జీవికి మొదట పుట్టుక స్థానము (యోని). ఇచ్చట 'పుట్టుక' అనునది అగ్నియందు తనకుతాను స్థాపనముచేసుకొనును. 'బ్రతుకుట' అనునది వాయువునందు తనకుతాను స్థాపనము చేసుకొనును. "నేను" అని ఎవరికి వారికే తెలియు జ్ఞానసూర్యునియందు తనకుతానే స్థాపించుకొనును. తరువాత ఈమొత్తము శరీరముగా వ్యక్తమై చుట్టునూవున్న బ్రహ్మయందు తనకుతానే స్థాపించుకొనును. ఈ విధముగా బ్రహ్మయందు తానుండి తనవలుబడిని తాను పొందును. మనసునకు లోబడి ఉండక దానికి ఆధిపత్యము వహించుచు అల్లే చక్షువులకు, వాక్కుకు, శ్రోత్రములకు, విజ్ఞానమునకు లోబడిఉండక వాటికి ఆధిపత్యము వహించును. అటుపైన ఆకాశములో ఈ శరీరము ఒక భాగము (Unit) అనియు, 'నేనున్నా'నను సత్యము తెలియులోకములో, ప్రాణములు అను తోటలో విహరించుచు, మనస్సు అను ఆనందమును పొందుచు, తరుగని శాంతిసంపదలతో, వియోగములేని యోగస్థితిలో బ్రహ్మ (ఆనంద) స్థితిలో ఉండునట్లుగా ఉపాసించవలెనని ప్రాచీనయోగ్యునికి (శిష్యునికి) (మాహాచమస్యుడు అను ఆచార్యుడు) ఉపాసనామార్గముగా ఉపదేశించెను.

వివరణము :- ఈ మంత్రములలో ఉపాస్యమానములైన విద్యగురించి చెప్పబడినది. దీనినే 'దహరవిద్య' లేదా 'అంతర్ హృదయ విద్య' అని కూడా అందురు. ఇచ్చట మనశరీరములో పరమపురుషుని స్థానము చెప్పబడినది. నారాయణ ప్రశ్నమునందుకూడా దీని ప్రసక్తి ఈ క్రింది మంత్రములో ఈయబడినది.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

దహ్రం విపాపం పరమేఽశ్మ భూతం
యత్పుణ్డరీకం పురమధ్యసగ్ంస్థమ్ ।
తత్రాపి దహ్రం గగనం విశోక
స్తస్మిన్ యదన్తస్తదుపాసితవ్యమ్ ॥

హృదయాంతర భాగము 'దహరాకాశము' అనబడును. దీనినే 'దహరము' అనికూడా అందురు సూర్యునిలోవున్న పరమపురుషుడే ప్రతి హృదయాంతరమందలి దహరాకాశపురుషుడని ఈ మంత్రము లోని ఉపదేశము. బ్లాక్ బోర్డుమీద వృత్తమును గీసినపుడు వృత్తము బయటవున్న బ్లాక్ బోర్డే వృత్తములోపలగూడ ఉండునుగదా! అట్లే మరియొక ఉదాహరణ : గోదావరిలో బిందె మునిగివున్నపుడు బిందెలో గోదావరి వుండును. అట్లుండుటకు కారణము బిందె గోదావరిలో వుండుటయేగదా ! అదేవిధముగా మన శరీరము బయటవున్న ఆకాశము మన శరీరములోపల హృదయమధ్యమున ఉన్నది. బైట ఆకాశమును 'చోటు' అని, హృదయములోని ఆకాశమును 'మాటు' అని చెప్పవచ్చును. చోటులో మనము ఉండుటచే మన హృదయములోగూడ చిన్నచోటు 'మాటు'రూపములో వున్నది. బైటవున్న చోటును 'పెద్దనేను' (Spirit)కు సంబంధించినది అన్నచో, లోపలవున్న చోటు 'చిన్న నేను'(Soul) కు సంబంధించినది. ఈ 'చోటు' అను ఆయన మనలోవుండి మనపేరుతో పలుకుతూ ఉచ్చరించుచున్నాడు. చోటులో విద్యుత్తు తటస్థము (Neutral) గా వున్నది. దీనిని చోటులోని విద్యుదాశయము (pool of electricity) అనవచ్చును. అది ఇవతలకు వ్యక్త

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

మైనపుడు విద్యుచ్ఛక్తి అగును. మొట్టమొదటగా సూర్యుని చోటు మధ్యలో డైనమో యంత్రముగా ఏర్పాటు చేసినట్లు ఊహించవలెను. ఈ విద్య అన్ని శాస్త్రములయందు సమన్వయపరచి అష్టాంగ యోగము లోను ఆగమశాస్త్రము (దేవాలయ నిర్మాణాది విషయములు) లోను ఇవ్వబడినది. ఈ 'చోటు'అను ఆయన ఇంద్రియములలో మేల్కొనిన పుడు ఆ స్థితిలోని చోటును 'ఇంద్రుడు' అనికూడ అందురు. (ఇదమ్+ ద్రః=ఇంద్రః అనగా ఇదిగో ఇక్కడవున్నాను అని అర్థము.)

ఎక్కడ శిరస్సుపై కేశములు వివర్తములై సుడి ఏర్పడునో అక్కడనుండి తిన్నగా తాలుక (**Palate** లేదా అంగటి) పైనవున్న భాగమును కలుపు రేఖ, బ్రహ్మరంధ్రమునుండి తిన్నగా క్రిందకు పోవు రేఖ కలిసిన చోట స్తనమువలె వ్రేలాడుచు ఒకటి వుండును. దానిని ఇంద్రయోని లేదా ఇంద్రగ్రంథి అందురు. దీనినే **Penial gland** అందురు. ఇది జీవునికి మొదటి పుట్టుక స్థానము. జీవునిలో చంద్రాత్మక **(Magnetic)**, సూర్యాత్మక **(Electric)**, ప్రజ్ఞలు రెండు వుండును. జీవుడు భౌతిక శరీరరూపములో వ్యక్తమగుటకుముందు తన తత్త్వము నకు సరిపడు తల్లిదండ్రులను ఎన్నుకొనును. తండ్రి ఎడమముక్కు నుండి చంద్రాత్మకప్రజ్ఞ లోపలికిపోయి, ఇడానాడిద్వారా ఈ ఇంద్ర యోని స్థానమునుచేరి తొమ్మిదిరోజులు అక్కడ వుండును. భ్రూమధ్య మునుండి సూటిగా లోపలకు గీసినగీత బ్రహ్మరంధ్రమునుండి క్రిందకు గీసిన నిలువుగీతకూడ అక్కడనే కలియును. భ్రూమధ్యము తూర్పు దిశను, బ్రహ్మరంధ్రము ఉత్తరదిశను సూచించును. అందుచే ఇవి రెండును కలియు బిందువు ఈశాన్య బిందువగును. జీవునకు ఈ ఈశాన్య బిందువు ప్రథమ పుట్టుకస్థానము. దీనిని అనుసరించియే ఇంటి స్థలమునందు కట్టబోవు ఇంటికి శంకుస్థాపనము ఈశాన్య దిక్కులో చేయుదురు. ఈ ఇంద్రయోని లేదా ఇంద్రగ్రంథి మనస్సునకు అతీత మైన ప్రవర్తనపై ఆధిపత్యము కలిగియుండును. పరవశత్వము,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

తన్మయీకరణము, మత్తు, తెలివితప్పుట, సంగీతజ్ఞానము, హిస్టీరియా, ఉన్మాదము మున్నగు స్థితులు ఈ గ్రంథికి సంబంధించినవి. ఈ గ్రంథి లోపమువలన జడత్వము, మూగ, అంధ, బధిరత్వములుకూడ కలుగ వచ్చును భక్తియోగ సాధనకు ఈ గ్రంథియే కారణము. దీని ఉనికిని ప్రతిరోజు గుర్తుంచుకొనుటకు భ్రూమధ్య ప్రాంతములో బొట్టును పెట్టుకొనుమని భారతీయులు చెప్పుదురు.

గోడకుఅవతల వస్తువు ఉన్నపుడు కంటితో చూడవలెనన్నచో గోడ అడ్డమగును. కాని వస్తువున్నట్లు తెలియుటకు గోడ అడ్డము కాదు. అదేవిధముగా బయటచోటుకి హృదయములోమాటుకి దీని ద్వారా అనుసంధానము ఉండును. శిరస్సుపై భాగము ఆకాశపుడిప్ప వలె ఉండి, హృదయములోని ఆకాశమునకు ఈ యోనిద్వారా అను సంధానమును కలిగియుండును. ఇది స్వయం భూః **(Self Propelled)** స్థానము. అందువలననే మనస్సునకు, చక్షువులకు, వాక్కునకు, శ్రోత్ర మునకు విజ్ఞానమునకు లోబడివుండక వాటిపై ఆధిపత్యము వహించు నని ఈ మంత్రములో చెప్పబడినది.

ఆకాశ, దహరాకాశములకు అనుసంధానము తిన్నగా వున్న ప్పటి స్థితిలో పైనచెప్పిన ఆధిపత్యము ఈ యోని స్థానమునకు వుండి, ఆకాశమునకు ఒక చిన్నప్రమాణమే (Unit) ఈ దేహము అని తెలియుట జరుగును. అంతేగాని ఈ దేహము స్వయంప్రతిపత్తి గల్గిన వేరొక భాగముగా గుర్తించుట జరుగదు. అట్టిస్థితిలో మనస్సే ఆనందమయస్థితిలో వుండును. మనస్సే పరబ్రహ్మము అగును. తరుగని శాంతిగా జీవించుట జరుగును. జీవించుట అనగా శాంతియేగాని శాంతి ఒక మెట్టుకాదు. ద్వైతభావము లేనపుడే ఇట్టి శాంతి సమృద్ధిగా నుండును. ఇది 'సాధువిద్య' కాని 'భంగుసాధు జీవితము' కాదు. ఈ ఉపాసనను మహాచమస్యుడను ఆచార్యుడు ప్రాచీనయోగ్యుడను శిష్యునికి ఉపదేశము చేసినట్లుగా చెప్పుదురు.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

మంత్రము :- వృథివ్యంతరిక్షం ద్యౌ ర్దిశో ఽవాంతరదిశాః। అగ్ని ర్వాయు రాదిత్య శ్చన్ద్రమా నక్షత్రాణి । ఆప ఓషధయో వనస్పతయ ఆకాశ ఆత్మా । ఇత్యధిభూతమ్ । అథాధ్యాత్మమ్ । ప్రాణో వ్యానోఽపాన ఉదానస్సమానః । చక్షు శ్శ్రోత్రం మనో వాక్త్వక్ । చర్మమాగ్ంసగ్గ్ం స్నావాఽస్థి మజ్జా । ఏత దధి విధాయఋషి రవోచత్ । పాఙ్క్తం వా ఇదగ్ం సర్వమ్ । పాఙ్క్తేనైవ పాఙ్క్తగ్గ్ స్పృణోతీతి ॥ 6

టీక :- పృథివి=భూమి లేక భౌతికపదార్థము, అంతరిక్షమ్= అంతరిక్షము లేక ఆకాశము, ద్యౌః = ద్యులోకము లేక వెలుగుల లోకము, దిశః = దిక్కులు, అవాంతరదిశాః=అవాంతర దిక్కులు, అగ్నిః = అగ్ని, వాయుః = వాయువు, ఆదిత్యః = సూర్యుడు, చంద్రమాః = చంద్రుడు, నక్షత్రాణి = నక్షత్రములు, ఆపః = జలములు, ఓషధయః = ఓషధులు, వనస్పతయః = వనస్పతులు, ఆకాశః = ఆకాశము, ఆత్మ = ఆత్మ, ఇతి = ఈ విధముగా, అధిభూతమ్ = అధిభౌతిక పంచకము, అథ = ఇక, అధ్యాత్మమ్ = దేహమునకు సంబంధించిన పంచకత్రయము, ప్రాణః = ప్రాణవాయువు, వ్యానః = వ్యానవాయువు, అపానః = అపానవాయువు, ఉదానః = ఉదానవాయువు, సమానః = సమానవాయువు, చక్షుః = నేత్రములు, శ్రోత్రమ్ = చెవులు, మనః = మనస్సు, వాక్ = వాక్కు, త్వక్ = దేహము, చర్మ = చర్మము, మాగ్ంసగ్గ్ం=మాంసము, స్నావా = నరవిశేషము, అస్థి = ఎముక, మజ్జ = క్రొవ్వు, ఏతత్ = ఈ విధముగా, ఋషిః = తెలిసిన ఒక ఋషి, అధివిధాయ = పై విధముగా, ఇదమ్సర్వం = ఈ కనపడు ప్రపంచ మంతయు,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

పాఙ్క్తంవా = పంచకమే, పాఙ్క్తేనఏవ = పంచకముచేతనే, పాఙ్క్తం = పంచకత్రయము, స్పృణోతిఇతి = నిండించుచున్నాడు అని, అవోచత్ = పలికెను.

తాత్పర్యము :- ఈ అనువాకమునందు పరబ్రహ్మమును పృథివ్యాది పాంక్తస్వరూపమున ఉపాసించునట్టి విధానము చెప్పబడు చున్నది. పృథివి, అంతరిక్షము, వెలుగులలోకము, దిక్కులు, అవాంతరదిక్కులు-ఇవి ఐదును లోకపాంక్తము. అగ్ని, వాయువు, ఆదిత్యుడు, చంద్రుడు, నక్షత్రములు- ఈ ఐదును దేవతాపాంక్తము. జలములు, ఓషధులు, వనస్పతులు, ఆకాశము, ఆత్మ-ఈ ఐదును భూపాంక్తము. ఈ ఐదు, ఐదుగా చెప్పిన మూడు పాంక్తవర్గములు ఆధిభౌతికమైనవి. అనగా బాహ్యపాంక్తత్రయము. ప్రాణము, వ్యానము, అపానము, ఉదానము, సమానము-ఇవి వాయుపాంక్తము. నేత్రము, శ్రోత్రము, మనస్సు, వాక్కు, శరీరము - ఇవి ఇంద్రియపాంక్తము. చర్మము, మాంసము, స్నాన, అస్థి, మజ్జ ఇవి ధాతుపాంక్తము. ఈ ఐదు ఐదుగా చెప్పిన మూడు పాంక్తవర్గములు ఆధ్యాత్మికమైనవి. ఈ కనపడు ప్రపంచమంతయు ఆధిభౌతిక పాంక్తత్రయము, ఆధ్యాత్మిక పాంక్త త్రయముల రూపములచేతనే ఉన్నదను విషయమును తెలిసినఋషులు చెప్పుదురు.

వివరణము : వ్యక్తమగు సృష్టిని శుక్లపక్షముతోను, అవ్యక్తమగుసృష్టిని కృష్ణపక్షముతోను సమన్వయపరచినచో శుక్లపక్షతిథులు 15, కృష్ణపక్షతిథులు 15 కు వరుసగా బ్రహ్మాండములోను పిండాండములోను ఆధిభౌతిక, ఆధ్యాత్మికఅంగములు 15 చొప్పున చెప్పబడినవి. వ్యక్తమగు సృష్టిస్వరూపములోవున్న ప్రపంచము ఐదు చొప్పున మూడువర్గములుగా బ్రహ్మాండమునందును ఐదుచొప్పున మూడు

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

వర్గములుగా పిండాండమునందును కలిగియుండును. అనగా సృష్టికి- ఐదు సంఖ్యకు చాల దగ్గరసంబంధమున్నది. అందుచేతనే ఐదు+ఐదు+ఐదుగా అటు బాహ్యరంగములోను, ఇటు అంతర్ రంగములోను అనగా బ్రహ్మాండ, పిండాడములలో కలిగివుండుటచేతనే ఈ కనపడు సృష్టివి ప్ర+ పంచము='చక్కగా-ఐదు' అను పేరుతో పిలిచిరి. అందుచేతనే ఈ అనువాకములో వాటి వివరణ తాత్పర్యములో తెలిపిన విధముగా తెలుసుకొనవలెను. అధి భౌతికముగా ఉన్న ఐదు - ఐదు + ఐదు=15 అను సంఖ్యకు, ఆధ్యాత్మికముగా ఐదు + ఐదు + ఐదు=15 అనుసంఖ్యకు ప్రతీకగనే శ్రీవిద్యలో అమ్మవారి మంత్రమునకు "క,ఏ,ఈ,ల,హ్రీం; హ,స,క,హ,ల,హ్రీం; స,క,ల,హ్రీం" అను పదిహేను అక్షరములు ఉన్నవి. అమ్మవారు ప్రకృతి, అయ్యవారు- పురుషుడు, వ్యక్తమైన సృష్టి అమ్మవారికి సంబంధించినది. లీనమగు సృష్టి ప్రళయము. ఇది అయ్యవారికి సంబంధించినది. మరియు 15 శుక్ల పక్షతిథులు సృష్టి వ్యక్తమగుటకును, 15 కృష్ణపక్ష తిథులు సృష్టిలీనమగుటను ప్రతీకలు. అందుచేతనే ఈ అనువాకములో చెప్పిన పద్ధతిననుసరించి శ్రీవిద్యలోగూడ వ్యక్త సృష్టిస్వరూపిణిఐన అమ్మవారి మంత్రమునకు $3 \times 5 = 15$ అక్షరములు ఈయబడినవి. పంచభూతములు; పంచతన్మాత్రలు; పంచజ్ఞానేంద్రియములు; పంచకర్మేంద్రియములు; మనస్సు, బుద్ధి, చిత్తము, అహంకారము, ప్రజ్ఞలుకలిసి మరల ఐదు ఐదుగా వున్నవి. అనగా సృష్టికి ట్రేడ్ మార్కు- లేదా ఎంబ్లమ్ (Emblem) ఐదుగా గ్రహించవలెనని ఈ మంత్ర సారాంశము. సృష్టికి సంబంధించిన ఈ విషయములు పంక్తి ఛందస్సులో వేదములందుండును. పంక్తి అనగా 'ఐదు' అని అర్థము.

ప్రాణాపాన వ్యానోదాన సమానములను (ప్రాణ, అపాన, వ్యాన, ఉదాన, సమానములు) పంచవ్యాహృతులందురు. మనము దేనినైన స్వీకరించుటకు లేదా ఆకర్షించుటకు అవసరమగుబలమును 'ప్రాణ' మనియు, విడుచుటకు లేదా వికర్షించుటకు అవసరమగు బలమును

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

'అపాన' మనియు, కేంద్రమునుండి బయటకు అనగా పరిధి వైపునకు విస్తరింప జేయుటకు అవసరమగు బలమును 'వ్యాన' మనియు, బయట పరిధినుండి కేంద్రమువైపునకు ముడుచుకొను లేదా సంకోచింపజేయుటకు అవసరమగు బలమును 'ఉదాన' మనియు. ఈ నాలుగు బలములను ఎప్పటికప్పుడు సమన్వయ పరచు బలమును 'సమాన'బలమనియు అందురు. 'కర్ష' అనగా- పట్టుట (Grip), ఈడ్చుట, లాగుట,దున్నుట మొదలగు అర్థములు గలవు. (నాగలిని చేతబట్టి లాగువాడు లేదా దున్నువాడు కాబట్టి వ్యవసాయ దారునకు "కర్షకుడు" అను పేరు వచ్చినది. ('కృషి' అను పదమునకు 'కృ', 'కర్ష్' అనునవి మూల ధాతువులగును). పట్టునకు-ధనాత్మకముగను, విడుపునకు-ఋణాత్మకముగను ఈ కర్షణ ఉండునని గుర్తించుకొనవలెను. ప్రత్యయముతో కూడిన ఈ 'కర్ష' పదముతో పై ఐదు వ్యాహృతులకుసంబంధించిన బలములను ఈ క్రింద నుదహరించిన పేర్లతో వ్యవహరింతురు —

ప్రాణము = ఆకర్షణ = **Attraction or force of in take**

అపానము = వికర్షణ = **Repulsion or force of out going or expulsion**

వ్యానము = అపకర్షణ = **Centrifugal force**

ఉదానము = అపాకర్షణ = **Centri petal force.**

సమాన= సంకర్షణ= **Poise or equilibrium, or Coordinating force.**

మనము తిను ఆహారము మనలో ఈ ఐదు బలములను కలుగ జేసి మనలను కాపాడునదిగా వుండునట్లు చేయవలెనని భోజనమునకు ముందు, ఈ బలముల పేర్లు వ్యాహృతులతో చెప్పుచూ కొద్ది కొద్దిగా అన్నమును—

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఓం ప్రాణాయ స్వాహా
ఓం అపానాయ స్వాహా
ఓం వ్యానాయస్వాహా
ఓం ఉదానాయ స్వాహా
ఓం సమానాయ స్వాహా

అని మనలోని జఠరాగ్ని హోమగుండము నందు 'స్వాహా' అనుచు సమర్పించుదుము. మనలో ఈ బలములు గుప్తముగా అనగా సాధ్య స్థితిలో ప్రాణాపాన వ్యానోదాన సమాన నాడుల ద్వారా పనిచే యును [''ఓం" యొక్క ప్రాశస్త్యము రాబోవు అను వాకము నందు వివరింపబడును.]

మంత్రము :- ఓ మితి బ్రహ్మ । ఓ మితీదగ్ం సర్వమ్ । ఓ మిత్యే తదనుకృతిహస్మ వా అప్యోశ్రావయేత్యా శ్రావయన్తి । ఓ మితి సామాని గాయంతి। ఓగ్ం శో మితి శస్త్రాణి శగ్ంసన్తి। ఓ మిత్యధ్వర్యుః ప్రతిగరం ప్రతిగృణాతి । ఓ మితి బ్రహ్మ ప్రసౌతి। ఓ మిత్యగ్నిహోత్ర మనుజానాతి। ఓ మితి బ్రాహ్మణః ప్రవక్ష్యన్నాహ బ్రహ్మోపాప్నవానీతి। బ్రహ్మైవోపాప్నోతి॥ 7

టీక:- ఓం ఇతి = 'ఓం' అను శబ్దముయొక్క రూపమును, బ్రహ్మ = పరబ్రహ్మమని, ఇదంసర్వమ్ = ఈ కనపడు సమస్తమైన దియు, ఓం ఇతి = ఓంకారమనియే, ఓం ఇతి ఏతత్ = ఈ ఓంకార మనునది, అనుకృతి = అనుకరణమని, హస్మవై = తెలిసినవిషయమే గదా!, అపి = మరియు, ఓ శ్రావయ ఇతి = 'ఓ శ్రావయ అని, ఆశ్రావయంతి = తిరిగి పలుకుచున్నారు, ఓం ఇతి = 'ఓం' అనియే, సామాని = సామవేద మంత్రములను, గాయంతి = గానము చేయు

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

చున్నారు, ఓగ్ంశోమ్ ఇతి = 'ఓగ్ంశోమ్' అని, శస్త్రాణి = శస్త్ర మంత్రములను, శగ్ంసన్తి = చెప్పుచున్నారు, ఓమ్ ఇతి = 'ఓం'అని అధ్వర్యుః = అధ్వర్యుడు, ప్రతిగరం = ప్రతిగరమును, ప్రతిగృణాతి= బదులు పలుకుచున్నాడు, ఓం ఇతి = 'ఓం' అనియే, బ్రహ్మ = బ్రహ్మ అను ఋత్విక్కు, ప్రసౌతి = అనుజ్ఞ నిచ్చుచున్నాడు, ఓం ఇతి = 'ఓం' అని అగ్నిహోత్రమ్ = అగ్నిహోత్రమును చేయుటగ, అనుజానాతి = అనుజ్ఞ నిచ్చుచున్నాడు బ్రాహ్మణః = బ్రాహ్మణుడు, బ్రహ్మ = వేదాది శాస్త్రములను, ఉపాప్నవానీతి = పొందెదనని, ప్రవక్ష్యన్ = ప్రవచనము చేయదలచినవాడై, ఓం ఇతి = 'ఓం' అని, ఆహ = పలికెను, బ్రహ్మఏవా = బ్రహ్మమునే, ఉపాప్నోతి = పొందుచున్నాడు.

తాత్పర్యము :- 'ఓం' అను అక్షరము పరబ్రహ్మస్వరూపము. ఈ కనపడునదంతయు ఓంకారాత్మకమే. దేనిని చెప్పుటకైనను ఓంకారమునే ఉచ్చరించి, అనుకరించుట సుప్రసిద్ధమైన విషయము. 'ఓ శ్రావయ' అనియు, 'ఓం' అనియు, 'ఓగ్ంశోమ్' అనియు, 'ఓమ్' అనియు ఈ విధముగా వరుసగా యజ్ఞ, యాగాదులలో ఏపనికైనను ముందు 'ఓం' కారపూర్వక పదములను పలుకుదురు. చివరకు అగ్నిహోత్రమును చేయుటకు అనుజ్ఞను ఒసగునపుడుకూడ 'ఓం' అనియే చెప్పుదురు. బ్రాహ్మణుడు వేదశాస్త్రాధ్యయనములకు ముందు 'ఓం' అని పలికి బ్రహ్మంతవాడగుచున్నాడు.

వివరణము :- ఈ అనువాకములో 'ఓం' అను ప్రణవము యొక్క ప్రాశస్త్యమును తదుపాసనమును చెప్పబడినది. 'ఓం' అనునది ఏకాక్షర పదములలో బహు విశిష్టమైనది. భగవద్గీతలోకూడ "ఓమిత్యేకాక్షరంబ్రహ్మ" అనియు, "తస్మాదోమిత్యుదాహృత్య యజ్ఞదానతపః క్రియాః, ప్రవర్తన్తే విధానోక్తాః సతతం బ్రహ్మవాదినామ్"

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

అనియు కృష్ణభగవానునిచే చెప్పబడినది. 'క్షరముకాని అనగా ఎన్నడును నశించని ఏకాక్షరమైన 'ఓం' బ్రహ్మకు ప్రతీక అనియు, అందువలన శాస్త్రోక్తములగు యజ్ఞ, దాన, తపఃక్రియలన్నియు ఎల్లప్పుడును 'ఓం' అని చెప్పిన పిమ్మటనే అనుష్ఠింపబడుచున్న'వని దీని అర్థము. "తస్య వాచకః ప్రణవః" అని పాతంజలముకూడ చెప్పును. అనగా పరమేశ్వరుని వాచకరూపము 'ఓం' అని దీని అర్థము. వాఙ్మయమునందలి మిగిలిన పదములన్నియు ఒక ఎత్తు, 'ఓం' అనునది ఒక ఎత్తు. ఏ భాషలో ఏ పదమైనను మానవుడు తన భావమును ఆ భాషలో వ్యక్తము చేయుటకు ఏర్పరచుకున్న సంకేతమగును. కాని, 'ఓం' అనునది మానవునిచే ఏర్పరచబడినది కాక, సృష్టిలోనే పరమాత్మను, జీవాత్మను అనుసంధానపరచు 'శ్వాస' లో నిక్షిప్తమైవున్న ఏకాక్షర పదము. పరమాత్మ నిశ్వాసముపై జీవుని ఉచ్ఛ్వాసము ఆధారపడి వుండును. పరమాత్మ ఉచ్ఛ్వాసముపై జీవుని నిశ్వాసము అధారపడివుండును. ఏ వ్యక్తి అయినను ఉచ్ఛ్వాసము చేయునపుడు కుల, వర్గ, వర్ణ, మత, జాతి భేదములు లేక 'సో' అనియు, నిశ్వాసము చేయునపుడు 'హం' అను శబ్దములు శ్వాసను అనుసరించును. ఈ రెండు తుకగములు కలసి 'సోఽహం' అగును. 'సోఽహం' అను పదమును విడదీసినపుడు సః+అహమ్ అగును. అనగా 'వాడే నేను' అని అర్థము వచ్చును. ఇక్కడ 'వాడు' అనగా పరమాత్మ, 'నేను' అనగా జీవాత్మ. అనగా నిశ్వసించు భగవంతునిపై -ఉచ్ఛ్వాసము చేయు మానవుని అస్తిత్వము ఆధారపడి వున్నదని ఇందలి భావము.

'సోఽహం' అను పదము (స్+ఓ) + (హ్+ం) అను విధముగా ఏర్పడినది 'స్', 'హ్' లు హల్లులు. ఇవి భాషకు, లిపికి దేహముల వంటివి. 'ఓ', 'ం' లు అచ్చులు. ఇవి ప్రాణముల వంటివి. కాబట్టి 'సోహం' అనుపదమునకు 'ఓం' అనునది ప్రాణప్రదమగును. ఈ 'ఓం' అనుపదము పరమాత్మకు జీవాత్మకు మధ్య ప్రాణోపదేశ మంత్రముగా సంధింప

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

బడి, మానవుడేర్పరచుకొనిన సంకేత పదముగా కాక సహజముగనే (అనగా పుట్టుకతో పాటుగా) ప్రతివారి శ్వాసలో నిక్షిప్తమైనది. కావున 'ఓం' ను, ఒక భాషాతీత, మతాతీతమైన ఒక విశిష్ట మంత్రముగా 'భా-రతీయులు' (భా = వెలుగును, జ్ఞానమును, రతి = కోరుట) అనగా వెలుగును, జ్ఞానమును కోరువారు (తమసోమా జ్యోతిర్గమయ' అనునది భారతీయుల సూక్తి) స్వీకరించిరి. మరల 'ఓం' లో 'ఓ' అనునది పరమాత్మకు సంకేతము కాగా, 'ం' అనునది జీవాత్మకు సంకేతమగును. 'ఓ' అని ఉచ్చరించునపుడు - నోరు తెరువబడి పెదవులు దూరమై ఒక విధమైన అపరిమితత్వమును (unconditioned and unlimittedness), 'ం' అనునపుడు నోరు మూయబడి పెదవులు మూతబడి ఒక విధమైన పరిమితత్వమును (conditioned or limitted ness) తెలియజేయును. విత్తనము నుండి వృక్షము వెలువడునట్లు 'ఓ' నుండి 'ం' కు జరుగు సృష్టి విధానము, మరల వృక్షమంతయు విత్తులోనికి లీనమగునట్లు 'ం' నుండి తిరిగి 'ఓ' లోనికి లీనమగు ప్రళయ విధానమును ఈ 'ఓ⇄ం' అను ఏకాక్షర ద్విగతి చర్యా మంత్రములో ఇమిడివున్నవి. 'ఓం' అనునపుడు బయటవున్న ఆకాశమునకు (చోటు), మన హృదయములోనున్న దహరాకాశమునకు (మాటు) మధ్య జరుగు శ్వాసపై మనస్సును లీనముచేయుటయే 'ఓంకారోపాసన' లేదా 'ప్రణవోపాసన'. ఇదియే ప్రణవ రహస్యము.

'ఓం' ను 'ప్రణవము' అందురు. ఈ పుస్తకములోనే సంప్రార్థన శీర్షిక యందు మొదట ఒక పద్యమున్నది. ఆ పద్యము యొక్క వివరణ తెలిసికొనినచో ప్రణవ రహస్యము, ప్రాశస్త్యము ఉపాసనము తెలియును. మరల ఆ పద్యమును ఇక్కడ వ్రాసి, వివరించిన సమంజసముగ నుండును.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

మ॥ 'కణ'రూప'ప్ర'థమం'బు-నవ్య'నవ'సంఖ్యల్ తెల్పు'బ్రహ్మ'దులున్
'అణు''కేంద్రాం'తర'సూక్ష్మమున్'-'సుఘన'దివ్యంబైన
'బ్రహ్మాండము'న్
'క్షణ-కల్పా'న్వితి, 'బీజ-వృక్ష' విధవిజ్ఞానమ్ము నిక్షిప్తమా
'ప్ర-ణవ'బ్రహ్మము నుచ్చరింతు మొదటన్ ప్రజ్ఞావికాసమ్మునై.

"ప్రధాన కారణము (Primary cause) ను, విశ్వప్రజ్ఞ (Cosmic Consciousness) సంకేతుడును, అయిన ఆది నారాయణుని నుండి నవ నవోన్మేషముగా విచ్చుకొను నవబ్రహ్మల (Nine fold awakenings) వరకు, ఏకకణజీవి (uni cellular Species) అమీబానుండి నవమాస ప్రవర్ధమానుడైన మానవుడు (Human Species) మొదలగు జీవుల వరకు, ప్రారంభము (Begining) నుండి ఇప్పటి (Present) వరకు, పురాతనము (Ancient) నుండి అధునాతనము (Modern) వరకు, ప్రమాణము (Unit) నుండి పరిమాణము (Magnitude) వరకు, పాత (Old) నుండి క్రొత్త (New) వరకు - జరుగు ప్రజ్ఞాత్మక వికాసము; ఒకటి నుండి తొమ్మిదివరకు-జరుగు సంఖ్యాత్మక వికాసము; అణువునుండి బ్రహ్మాండము వరకు, సూక్ష్మము (Subtle) నుండి స్థూలము (Gross) వరకు, గుప్తము (Potential or latent) నుండి వ్యక్తము (Manifested) వరకు, కేంద్రము (Centre) నుండి పరిధి (Circumference) లేదా అవధి (boundary); వరకు, ఏమియు లేనట్లు కనబడు (Seeming nothingness) ఆకాశము నుండి అన్నియువున్నట్లు కనబడు (apparent something) పృథివీ తత్త్వమువరకు-కలుగు ప్రాదేశాత్మకవికాసము (Spatial unfoldment) క్షణము (Microscopic unit of time) నుండి కల్పము (Macrascopic unit of time) వరకు, తత్క్షణ (Instantaneous) స్థితి నుండి కాల్పనిక (Imaginary) స్థితివరకు-జరుగు కాలాత్మకవికాసము;-ఇవి బీజము (seed) నుండి వృక్షము (tree) విచ్చుకొను మానవవికాస విజ్ఞానము (Science of

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

the Silent process of unfoldment) వలె దేనియందు గుప్తమై ఒక దానితో ఒకటి పరస్పర సంపూరక సంబంధమును **(Complimentary dependence)** కలిగివుండునో అట్టి 'ప్ర - ణవ' బ్రహ్మను నా ప్రజ్ఞ సంపూర్ణముగా వికసించి ఉన్నతి చెందుటకు ప్రప్రథమముగా ఉచ్చరించు దును." - అని స్థూలముగా పై పద్యమునకు తాత్పర్యము.

పై వివరణ ఇంకను పూర్తిగా అర్థమగుటకు మరికొన్ని విష యములను గూడా గుర్తించుకొనవలెను. "ప్రణవము" అను సంస్కృత పదము - ప్ర+నవ = ప్రణవ అయినదిగా గ్రహించవలెను. 'ప్ర'-అన్న ఏకాక్షర పదమునకు ప్రారంభము, ప్రథమము, ఒకటి, ప్రమాణము, చక్కగా అని; నవ-అన్న ద్వ్యక్షర పదమునకు క్రొత్త, తొమ్మిది అను అర్థములు చెప్పుకొనవలెను. సృష్టికి ఆదియందు యోగ నిద్రలో ఒంటిగింటి రామలింగమువలె వున్న నారాయణుని నుండి సృష్టిని సంపూర్ణ స్థితిలోనికి వికసింపజేయుటకు అవసరమైన నవ బ్రహ్మల వరకు- అన్నపుడు మనలో జరుగు కథను అనుసంధానము చేయవలెను. గర్భస్థుడైన-శుక్రశోణిత జీవకణము పూర్తిగా మానవ రూపమును పొంది ప్రసవింపబడుటకుగూడా తొమ్మిది నెలలు పట్టును. ఒక్కొక్క నెలకు ఒక్కొక్క బ్రహ్మచొప్పున సంపూర్ణ మానవ రూపమును పొందుటకు నవబ్రహ్మలు పనిచేయుదురు. 'బ్రహ్మ' అనగా 'బృహ్మణ శక్తి గలవాడు' లేదా 'బృహ్మణము చేయువాడు' అని అర్థము. (ఒక విషయమును విపులముగా అర్థమగునట్లు వివరించి చెప్ప గలవాడెవడైనను బృహ్మణ శక్తి గలవాడు లేదా 'బ్రాహ్మణుడు' అగును). పూర్తిగా మానవ రూపమును పొందుట రెండు స్థితులలో జరుగును. 1) జీవపరిణామము**(Cosmogenesis)**, 2) మానవపరిణామము

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(**anthropogenesis**). ఏకకణ జీవినుండి మానవ కణము వరకు జరుగు వికాసమును జీవపరిణామమని, మానవ కణమునుండి పూర్తి మానవ రూపము వచ్చువరకు జరుగు వికాసమును మానవ పరిణామమనియు అందురు. ఈ రెండు వికాసములకు నవబ్రహ్మలు కారకులగుదురు. సంఖ్యాత్మక వికాసము ఒకటి నుండి తొమ్మిది వరకు జరుగును. అటు పైన మరల అంకెలు పునరావృతమగును. సృష్టి ప్రళయములుగూడా ఇదే విధముగా ఒక దానినుండి రెండవ దానిలోనికి వికసించుచు, ముకుళించుచు పునరావృతమగుచుండుననునది ఇందు సూచితము. అణువు నుండి బ్రహ్మాండమువరకు విచ్చుకొనుట ప్రాదేశాత్మక వికాసము. ఇది 'అణోరణీయాన్ మహతోమహీయాన్' అను నారాయణీయ మంత్రమునకు సరిపడు బృహ్మణము. అదే విధముగా క్షణము (**second**)-కాలమును కొలుచుటకు స్వల్ప ప్రమాణము, కల్పము-చాల పెద్దప్రమాణము. పైన చెప్పబడిన వికాసములను అర్థము చేసుకొనుటకు మన మెఱుగున్న "బీజ - వృక్ష" వికాసమును ఉదాహరణగా ఇచ్చుట జరిగినది. ఇవి రెండును ఒక దానిలో ఒకటి నిక్షిప్తమై వుండును. బీజములో వృక్షము గుప్తముగా వుండును. ఇది ప్రళయ స్థితి. బీజము వృక్షముగా ఆవిర్భావము చెందుట-సృష్టిస్థితి. ఈ రెండు ప్రక్రియలు బీజ-వృక్షములలో నిక్షిప్తమై వుండును. బీజము నుండి వృక్షముగా వికాసము చెందుట చాల మానముగా జరుగును. మఱ్ఱిచెట్టు క్రింద - దక్షిణ దిక్కునకుతిరిగి ఒక ముని చేతి చూపుడు వ్రేలును, బొటన వ్రేలిని కలిపి వుంచి (చిన్ముద్ర) స్థిరముగా ధ్యాన స్థితిలో వుండును. ఆయనను దక్షిణామూర్తి అందురు. చూపుడు వ్రేలు-బ్రహ్మను (వాడు=సః), బొటన వ్రేలు, నేను (అహం) ను సూచించును. ఈ రెంటినీ కలుపుట-అనగా సః+అహమ్=సోఽహం అనగా 'వాడే నేను' అను మంత్రము. ఇది బ్రహ్మవిద్యాసారము.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

'మఱ్ఱిబీజమునుండి పెద్ద మఱ్ఱిచెట్టు ఏవిధముగా విచ్చుకొనునో అట్లే ఈ చిన్న మంత్రమునుండి సమస్త బ్రహ్మవిద్యయు విస్తరణము చెందును. చివరకు దీనిలోనికే లీనమగును,' అని తెలియుచెప్పుటకోసము ఈ ముని మఱ్ఱి చెట్టు క్రింద కూర్చుండెను. ఇది మౌనముగానే జరుగువికాసము కాబట్టి ఆయనది 'మౌనవ్యాఖ్య' అనిరి. దక్షిణామూర్తిశివుడే! శివుడనగా మంత్రశాస్త్రములో 'ఓం' అని అర్థము. (తస్యవాచకః ప్రణవః- పాతంజలము) ఓం అంటే-ప్రణవం, ప్ర+నవ=ప్రణవ కాబట్టి, "ప్ర" నుండి నవ"కు, "నవ" నుండి "ప్ర" కు సృష్టి ప్రళయ వికాసములు జరుగుచుండునని ఇందలి సంకేతార్థము. మరియు, ప్ర - అనగా చక్క-గా నవ-అనగా క్రొత్తగా లేదా చక్క-ని యౌవన దశలో వున్నవాడని ప్రణవస్వరూపుడైన దక్షిణామూర్తిని మన పురాణములు కీర్తించును. మరియు, ప్ర=1 నవ = 9; కాని, సంఖ్య 1-ప్రజ్ఞకు, 9-ద్రవ్యమునకు, ప్రతీకలు. అందుచే ప్రణవము "ప్రజ్ఞనుండి - పదార్థమునకు అనెడి సృష్టి వికాసమును గూడ స్ఫురింపజేయును.

పైన చెప్పిన కారణములవలన 'ఓం'అను అక్షరమునకు అంతటి ప్రాశస్త్యము కలదు. ఈ అనువాకములో మరికొన్ని ఉదాహరణలతో ఓం కార వైశిష్ట్యము చెప్పబడుచున్నది. యజ్ఞసమయములలో హవిస్సునిచ్చెడి సమయమైనదని తెల్పుటకు "ఓ శ్రావయ" అని 'ఓ' తో ప్రారంభించి చెప్పుదురు. సామగానమును ప్రారంభించుటకు ముందుగూడ 'ఓ' తోనే మొదలిడుదురు. హోతలు శస్త్రములను పఠించునపుడు "ఓ గ్ం శోం"అని ప్రారంభింతురు. బ్రహ్మ-ఇతరబుత్విక్కు-లకు యజ్ఞసమయములో 'ఓం ప్రోక్ష' అని అనుజ్ఞ నిచ్చును. అధ్వర్యుడు 'ఓఽదామోద' అని ప్రతిగరమును పలుకును. యజ్ఞములో 'అగ్నిని తీసుకొనిరమ్ము'అని అనరు. 'ఓం'అని అందురు. అట్లే ఎవరైన

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ప్రశ్నించినపుడు "ఊ" అనుటకు బదులు 'ఓం' అనుట సంస్కృత భాష యందలి సంప్రదాయము. (ఓ = అని గూడ తెలుగులో చెప్పుదురు.) ఏ బ్రాహ్మణుడైనను స్వాధ్యాయనమునందును, గురువు శిష్యునికి వేదమును బోధించునపుడును 'ఓం' తోనే ప్రారంభించుదురు. అప్పుడు మాత్రమే అధ్యయన, ప్రవచనములకు శుద్ధి, సిద్ధి కలిగి బ్రహ్మస్థితిని పొందుట జరుగును.

మంత్రము :- ఋతం చ స్వాధ్యాయ ప్రవచ నే చ । సత్యం చ స్వాధ్యాయ ప్రవచనే చ । తపశ్చ స్వాధ్యాయ ప్రవచనే చ దమశ్చ స్వాధ్యాయ ప్రవచనే చ । శమశ్చ స్వాధ్యాయ ప్రవచనే చ । అగ్నయశ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । అగ్నిహోత్రంచ స్వాధ్యాయ ప్రవచనే చ । అతిథయశ్చ స్వాధ్యాయప్రవచనేచ । మానుషం చ స్వాధ్యాయప్రవచనే చ । ప్రజా చ స్వాధ్యాయ ప్రవచనే చ । ప్రజనశ్చ స్వాధ్యాయ ప్రవచ నే చ । ప్రజాతిశ్చ స్వాధ్యాయప్రవచ నే చ । సత్యమితి సత్యవచా రాథీతరః । తప ఇతి తపోనిత్యః పౌరుశిష్టిః । స్వాధ్యాయ ప్రవచనే ఏవేతి నాకో మౌద్గల్యః । తద్ధి తపస్తద్ధి తపః ॥ 9

టీక :- ఋతంచ = ఋతమును, స్వాధ్యాయప్రవచనేచ = తనకు తాను చదువుకొనుట, ఇతరులకు చెప్పుటలును, సత్యంచ=సత్యమును, తపశ్చ = తపస్సును, దమశ్చ = బాహ్యేంద్రియ నిగ్రహమును, శమశ్చ = అంతరేంద్రియ నిగ్రహమును, అగ్నయశ్చ= అగ్నులును, అగ్నిహోత్రంచ=అగ్నిహోత్రములును, అతిథయశ్చ = అతిథులును, మానుషంచ = మనుష్యసంబంధ వ్యవహారమును, ప్రజాచ = సంతానమును, ప్రజనశ్చ = భార్యా సంగమమును, ప్రజాతిశ్చ=సంతతికి సంతతి పొందుటయును, (తప్పక అనుష్ఠింపతగినవి) సత్యంఇతి=సత్యమును పలుకుటయే రాథీతరః=రథీతరవంశస్థుడగు,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

సత్యవచాః=సత్యవచసుడను మహర్షి (యొక్క) (అభిమతము), తపః ఇతి = తపస్సుచేయుటయే, పౌరుశిష్టిః=పురుశిష్టి మహర్షి పుత్రుడగు. తపోనిత్యః = తపోనిత్యుడను మహర్షి (యొక్క) (అభిమతము), స్వాధ్యాయప్రవచనే ఏవఇతి = స్వాధ్యాయ ప్రవచనములే, మౌద్గల్యః = ముద్గలమహర్షి పుత్రుడగు, నాకః = నాకుడును ఆచార్యుని (అభిమతము). తత్ హి = (కావున) అవి, తపః = తపశ్శబ్ద వాచ్యములు, తత్ హి =(కావున) అవి, తపః=తపశ్శబ్ద వాచ్యములు.

తాత్పర్యము :- శాస్త్రోక్త, శ్రౌత, స్మార్త కర్మలు, సత్యము పలుకుట, తపస్సుచేయుట, బాహ్యేంద్రియనిగ్రహమును కలిగివుండుట, అంతరేంద్రియనిగ్రహమును కలిగియుండుట. త్రేతాగ్నిసంబంధ కార్యములను నిర్వర్తించుట, అతిథిపూజనము చేయుట, మనుష్యసంబంధమైన వ్యవహారములు చక్కబెట్టుట, సంతానమును కనిపెంచి వారిని సంస్కారవంతులుగా చేయుట, సంతతికి సంతతికలుగగా చూచుట, భార్యపట్ల దాంపత్యధర్మమును వహించుట, వీటన్నిటిని స్వాధ్యాయ ప్రవచనములతో అనగా తాను వేదశాస్త్రాదులను చదువుకొనుట, ఇంకొకరికి చెప్పుటతో నిత్యము అనుష్ఠింపదగిన కర్మలుగా చెప్పబడినవి. రథీతరగోత్రోద్భవుడైన సత్యవచసుడను ఆచార్యుడు అన్నిటికన్న సత్యవచనము పలుకుట విశిష్టకరముగా చెప్పెను. పురుశిష్టమహర్షి పుత్రుడగు తపోనిత్యుడను ఆచార్యుడు అన్నిటికన్న తపస్సు ఉత్తమమనెను. ముద్గల మహర్షి యొక్క పుత్రుడగు నాకుడను ఆచార్యుడు స్వాధ్యాయ, ప్రవచనములు అన్ని కర్మలకన్న ఉత్తమోత్తమము అని చెప్పెను. కావున ఇదియే తపస్సు అని నిర్ధారింపబడినది.

వివరణము :- ఈ అనువాకములో ప్రతిఒక్కడు నిత్యము అనుష్ఠింపవలసిన కర్మలు చెప్పబడినవి. ఏ కర్మ ఐనను స్వాధ్యాయ ప్రవచనములు లేనిదే సిద్ధిచేకూరదనునట్లుగా మరల మరల వీటిని

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

చెప్పుటజరిగినది. శాస్త్రమునందు చెప్పబడినరీతిలో శ్రౌత, స్మార్త కర్మలుచేసినచో ఋతమునకు సంబంధించినకర్మలు పూర్తియగును. ఈ కర్మలు చేయుటలో శాస్త్రమును ప్రమాణముగ తీసుకొనవలెను. ఇవి తాను చేయుచు, ఇతరులచేత చేయించవలెనని స్వాధ్యాయ ప్రవచన ములకు ఇక్కడ అర్థము చెప్పుకొనవలెను. అట్లే ఈ అనువాకములో ఇకముందు చెప్పబడు అన్ని కర్మలను తానుచేయుచు, వాటి విశిష్టతను ఇతరులకు తెలిపి, వారుకూడ అనుష్ఠించునట్లు చేయవలెనని అర్థము చెప్పుకొనవలెను.

తపస్సు అనగా నేర్చుకొనవలసిన, చేయవలసిన పనులయందు తపన లేదా శ్రద్ధాసక్తులను కలిగియుండుట. 'అగ్నయశ్చ'-అని చెప్పి నపుడు-జఠరాగ్నికి, దక్షిణాగ్నికి, గార్హపత్యాగ్నికి, ఆహవనీయాగ్నికి సంబంధించిన విషయముగా అనగా తనలోని అగ్నులకు సంబంధించిన విషయముగాను, 'అగ్నిహోత్రంచ' - అనునపుడు బైట చేయవలసిన నిత్యాగ్నిహోత్ర హోమాదులుగాను చెప్పుకొనవలెను. 'మానుషంచ'-అనునపుడు మనుష్య సంబంధమైన వ్యవహారములు అనగా మన పై అధికారులపట్ల **(Superiors)**, మన క్రింద పనిచేయువారి పట్ల **(Subordinates)**, జీతగాండ్రపట్ల, భార్యాబిడ్డలయందు, తదితర బంధు మిత్రులయందు నిర్వర్తించవలసిన బాధ్యత, సత్ప్రవర్తనాదుల విషయముగా చెప్పుకొనవలెను.

'అతిథయశ్చ' - అనునపుడు ఇంటికివచ్చుఅతిథులు, అభ్యాగతు లను విష్ణుస్వరూపులుగానెంచి వారిపట్ల సలుపవలసిన సేవా,కర్తవ్యముల విషయముగా చెప్పుకొనవలెను. 'ప్రజాచ', 'ప్రజనశ్చ' - అనునపుడు సత్సంతానమును పొందుట, అట్టి సంతానముమునకై భార్యపట్ల వహించవలసిన దాంపత్యధర్మమును అవలంబించుట, సంతానమును పొందినతర్వాత వారిపట్ల తండ్రిగా వహించవలసిన పూర్తిబాధ్య

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

తలను బాధ్యతాయుతముగా నిర్వర్తించుట, అటుపైన సంతతికి సంతతి అనగా మనుమలు, మనుమరాండ్రు కలుగుటను అభిలషించి పుత్రీ, పుత్రులకు వివాహాది శుభకార్యములను నెరవేర్చుట అను విషయముగా చెప్పుకొనవలెను.

పైన చెప్పిన అనుష్ఠానములలో అతిముఖ్యమైనవి ఏవి ? ఏవి చేసినచో మిగిలినవన్నియు చేసినట్లే అగును? అను ప్రశ్నలు ఎవరికైన కలిగినచో అట్టి ప్రశ్నలకు దృష్టాంతపూర్వకముగా కొందరు సనాతనాచార్యుల ఉద్దేశ్యములుకూడ ఈ అనువాకమునందు చెప్పబడెను.

రథీతర వంశస్థుడైన ఆచార్యుడు అన్నింటికన్న సత్యవచనమును పలుకుట ముఖ్యమైనదానిగా చెప్పెను. పురుశిష్టి వంశమునకు సంబంధించిన ఆచార్యుడు తపస్సును అన్నిటికన్న ముఖ్యమైనదానినిగా పేర్కొనెను, సత్ -అనగా మంచిగా లేదా విశిష్టముగా ఉండునది అని అర్థమును చెప్పుకొనినచో, కనీసము సత్యవచనమును అనుష్ఠించినచో చాలును అను భావములో రథీతరుడు చెప్పిఉండవచ్చును. ఏ విషయమందైనను ఆచరించవలెనని, నేర్వవలెనని, ఉత్సాహ, కుతూహల, శ్రద్ధాసక్తులను కలిగియుండుటను "తపన" పదమునకు అర్థముగా గుర్తించి, పౌరుశిష్టుడు తపస్సునకు ప్రాధాన్యము ఇచ్చిఉండవచ్చును. చిట్టచివరకు ముద్గలమహర్షి పుత్రుడైన 'నాకుడు' అను ఆచార్యుడు ఈ అనువాకమునందు పునఃపునః చెప్పబడిన స్వాధ్యాయప్రవచనములను అత్యంత అనుష్ఠేయములుగా చెప్పెను. మంచిపనులు, మంచివిషయములు తనకే పరిమితముకాక, ఇతరులకుకూడ వ్యాప్తికలుగుట ముఖ్యము అను ఉద్దేశ్యముతో అన్నిటికన్న మిన్నగా ఇవియే తపస్సులు అని గట్టిగా నొక్కి-వక్కాణించుట జరిగినది. వాస్తవమునకు ఈ ముగ్గురు చెప్పిన వాటిలో ఏ ఒకదానిని స్వీకరించి, ఆచరించినను ఒకదానివలన మిగిలి

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

సవి సిద్ధించి జన్మసాఫల్యము, సార్థకత చేకూరునని తెలిసికొనవలెనే గాని వారికి మార్కులు వేయుటకు ప్రయత్నింపరాదు.

మంత్రము :- అహం వృక్షస్యరేరివా । కీర్తిః పృష్ఠంగి రేరివ । ఊర్ధ్వ పవిత్రో వాజినీవ స్వమృతమస్మి । ద్రవిణగ్ం సవర్చసమ్ । సుమేధా అమృతోఽక్షితః । ఇతి త్రిశంకోర్వేదాను వచనమ్ ॥ 9

టీక :- అహం=నేను, వృక్షస్య = వృక్షమునకు, రేరివా = ప్రేరకుడను, కీర్తిః=ఖ్యాతి లేదా యశస్సు, గిరేః=పర్వతముయొక్క, పృష్ఠం ఇవ=శృంగమువలె లేదా స్థిరత్వమువలె, ఊర్ధ్వపవిత్రః =సన్మార్గముచే పవిత్రుడను, వాజిని+ఇవ = వాజినీవ = సూర్యునియందువలె, స్వమృతమ్ = పాపదోషములంటనివానిగా, అస్మి = అగుచున్నాను. సవర్చసమ్ = వర్చస్సుతోకూడి, ద్రవిణగ్ం=ధనముగల, సుమేధాః = మంచిబుద్ధిగల, అమృతః=మరణములేని, అక్షితః=వికారరహితుడను లేదా దేనివలన దెబ్బతినని, (వాడనుగా అగుచున్నాను) ఇతి=ఈ విధముగా, త్రిశంకోః='త్రిశంకు'అను మహర్షియొక్క, వేదానువచనమ్= వేదవచనము

తాత్పర్యము :- 'వృక్షము' - అనగా (పుట్టి, పెరిగి, వధించుటకు వీలైనదను అర్థములో) సంసార వృక్షముగా గ్రహించి అట్టి సంసార వృక్షమునకు ప్రేరకుడను నేనే అనియు, నాకీర్తి పర్వత శిఖరమువలె అత్యున్నతమనియు, సంసార మంటని స్థితిలో నున్న వాడననియు, సూర్యుని నంటి ఆత్మస్వరూపుడననియు, తేజస్వంతము, ధనవంతము, వికారరహితత్వము, సద్బుద్ధి కలిగినవాడను ,,నేను" అనియు త్రిశంకు మహర్షి యొక్క వేదాంత వాక్యము

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

వివరణము :- పూర్వానువాకములో చెప్పబడిన ఆచరణీయములైన కర్మలనన్నిటిని త్రికరణశుద్ధితో నెరవేర్చుచున్నపుడు ముముక్షుత్వమునకు ఉపాసకుడు దగ్గఅపడును. అట్టి ముముక్షుస్థితిని త్రిశంకుమహర్షి ఈ అనువాకములో ఇచ్చినాడు. బాధ్యతాయుతమైన కర్మలను ఫలాపేక్షారహితముగా నిర్వర్తించినపుడు సాంసారికదోషము అంటదు. అట్టివాడు సంసారములోనున్నను సంసారబంధము అంటదు. కర్మబంధమంటునని కర్మలను త్యజించరాదు. రామకృష్ణపరమహంస చెప్పినట్లు 'జీవియను ప్రయాణీకునకు సంసారమను పడవలో ప్రయాణము తప్పదు. పడవ నీటిలోనే ప్రయాణము చేయవలెను. కాని, పడవలోనికి నీరు ఎక్కరాదు'. అట్లే జీవి సంసారమును సాకవలెను. కాని, జీవికి సంసారమంటరాదు. కాళిదాసుగూడ 'రఘువంశరాజులు సుఖములను తమకు అంటనివిధముగా అనుభవించిరి'('అసక్తఃసుఖమన్వభూత్') అని చెప్పెను. ఇట్టివారు ముముక్షుత్వమునకు దగ్గఅపడుదురు. ఇది సంసారాతీతమైనస్థితి. పండు పండినతర్వాత తీగకు బంధతమవనిస్థితి. చింతకాయ చింతగుల్లఐనస్థితి. పూర్వపు వగరు, పులుపు, పెంకునకంటియుండు సంగము తొలగి, తీపితోనిండి, పెంకుతో సంబంధములేని స్థితి కల్గిన చింతగుల్లతో ఈ ముముక్షుత్వస్థితిని పోల్చవచ్చును. అట్టివాడు ఈ అనువాకములో చెప్పినట్లు విశుద్ధుడే, పవిత్రుడే, దీపిమంతుడే, జననమరణాతీతుడే, చెక్కుచెదరని కీర్తిమంతుడే, ఐహికాముష్మికధనసంపన్నుడే అని అర్థము చేసుకొనవలెను. లేదా ఈ చెప్పినవన్నియు మనలోని 'నాది'కి సంబంధించినవిగా కాక, 'నేను'కు సంబంధించినవిగా అర్థము చేసుకొనవలెను.

మంత్రము :- **వేద మనుచ్యా ఽఽచార్యో ఽంతేవాసిన మనుశాస్తి। సత్యం వద। ధర్మంచర।స్వాధ్యాయా న్మా ప్రమదః। ఆచార్యాయ ప్రియం ధన మాహృత్య ప్రజాతంతుం మా వ్యవచ్ఛేత్సీః। సత్యా న్న ప్రమదితవ్యమ్। ధర్మా న్న ప్రమదితవ్యమ్। కుశలా న్న ప్రమదితవ్యమ్। భూత్యై న ప్రమదితవ్యమ్। స్వా**

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ధ్యాయ ప్రవచనాభ్యాం న ప్రమదితవ్యమ్ । దేవపితృకార్యాభ్యాం న ప్రమదితవ్యమ్। మాతృదేవో భవ। పితృదేవో భవ। ఆచార్యదేవో భవ । అతిథిదేవో భవ । యాన్యనవద్యాని కర్మాణి । తాని సేవితవ్యాని। నో ఇతరాణి। యాన్యస్మాకగ్ం సుచరితాని। తాని త్వయోపాస్యాని। నో ఇతరాణి। యే కే చాస్మ చ్ఛ్రేయాగ్ంసో బ్రాహ్మణాః। తేషాం త్వయా ఽఽసనేన ప్రశ్వసితవ్యమ్ । శ్రద్ధయా దేయమ్ । అశ్రద్ధయాఽదేయమ్। శ్రియా దేయమ్। హ్రియా దేయమ్। భియా దేయమ్।సంవిదా దేయమ్। అథ యది తే కర్మ విచికిత్సా వా వృత్తవిచికిత్సా వా స్యాత్। యే తత్ర బ్రాహ్మణా స్సమ్మర్శినః। యుక్తా ఆయుక్తాః। అలూక్షా ధర్మ కామాస్స్యుః । యథా తే తత్ర వర్తేరన్ । తథా తత్రవర్తేథాః। అథాభ్యాఖ్యాతేషు।యేతత్ర బ్రాహ్మణా స్సంమర్శినః । యుక్తా ఆయుక్తాః । అలూక్షా ధర్మ కామాస్స్యుః । యథా తే తేషు వర్తేరన్। తథా తేషు వర్తేథాః । ఏష ఆదేశః । ఏష ఉపదేశః । ఏషా వేదోపనిషత్ । ఏత దనుశాసనమ్ । ఏవ ముపాసితవ్యమ్ । ఏవ ముచైత దుపాస్యమ్ ॥ 10

టీక :- వేదం = వేదమును, అనూచ్య=బోధించి, ఆచార్యః= ఆచార్యుడు లేదా గురువు, అంతేవాసినమ్ = శిష్యుని లేదా విద్యార్థిని, అనుశాస్తి = శాసించుచున్నాడు, సత్యం = సత్యమును, వద= పలుకుము, ధర్మం = ధర్మమును, చర = ఆచరింపుము, స్వాధ్యాయాత్ = అధ్యయన మునుండి, మా ప్రమదః=పొరపాటుపడకుము, ఆచార్యాయ = ఆచార్యుని కొరకు, ప్రియం = ఇష్టమైన, ధనమ్=ధనమును, ఆహృత్య = ఇచ్చి, ప్రజాతంతుం = సంతతి క్రమమును, మా వ్యవచ్ఛేత్సీః = విచ్ఛిత్తిని కలుగ జేయకుము, సత్యాత్ =సత్యమునుండి, (అనగా సత్యమును పలుకు విషయము పట్ల), న ప్రమదిత

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

వ్యమ్ = పొరపాటు పడకుము, ధర్మాత్ = ధర్మమునుండి (అనగా ధర్మము విషయములో), న ప్రమదితవ్యమ్ = పొరపాటు పడకుము, కుశలాత్ = రక్షణ విషయములో, భూత్యై = శ్రేయస్కరమైన, శుభమైన పనులవిషయములో, స్వాధ్యాయ ప్రవచనాభ్యామ్=చదువు కొనుట, ఇతరులకు చెప్పుట విషయములలో, దేవపితృకార్యాభ్యామ్= దేవపితృకార్యముల నాచరించు విషయములో, న ప్రమదితవ్యమ్ = పొరపాటు పడకుము, (అనగా యథావిధిగా ఆచరింపుము), మాతృ దేవో భవ = తల్లియే దైవముగా కలవాడవు అగుము, పితృదేవో భవ = తండ్రియే దైవముగా కలవాడవు అగుము, ఆచార్యదేవో భవ = గురువే దైవముగా కలవాడవు అగుము, అతిథిదేవో భవ = అతిథియే దైవముగా కలవాడవు అగుము, యాని, = ఏ, కర్మాణి = పనులు, అనవద్యాని = నింద్యములుకావో, తాని = అట్టిపనులే, (త్వయా = నీచేత), సేవితవ్యాని=సేవించదగినవి, ఇతరాణి = ఇతర మైన పనులు, అనగా నింద్యములైనని, నో=వద్దు, వలదు, చేయకుము, అస్మాకం = మా యొక్క, యాని సు చరితాని = ఏ మంచి పనులు కలవో, తాని = ఆ మంచి పనులే, త్వయా = నీచేత, ఉపాస్యాని= ఉపాసించతగినవి. అనగా చేయదగినవి, ఇతరాణి = ఇతరమైన పనులు అనగా మేముచేయు మంచిపనులుకానివి, నో=చేయకుము, యే కేచ = ఎవరైనను, అస్మత్ = మనకంటె లేదా మా కంటె, శ్రేయాగ్ంసః= శ్రేష్ఠులు, (ఐన) బ్రాహ్మణాః = బ్రాహ్మణులు, (నీ దగ్గరకు వచ్చుచున్నచో), తేషాం = వారికి, త్వయా = నీ చేత, ఆసనేన = ఆసనము ఇచ్చుటచేత, ప్రశ్వసితవ్యమ్ = శ్రమను పోగొట్టవలెను, శ్రద్ధయా = శ్రద్ధతో, దేయమ్ = ఇవ్వవలెను, అశ్రద్ధయా = అశ్రద్ధతో, అదేయమ్=ఇవ్వకూడదు, శ్రియా=ఐశ్వర్యముననుసరించి, అనగా తాహతునుబట్టి, దేయమ్ = ఇవ్వవలయును, హ్రియా=సిగ్గు డుచు, దేయమ్=ఇవ్వవలెను, భియా=భయపడుచు, లేదా బిడియ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

పడుచు, దేయమ్=ఇవ్వవలెను, సంవిదా=చక్కగా తెలిసికొనినజ్ఞానము చేత, దేయమ్=ఇవ్వవలెను, అథ=అటుపైన. తే=నీకు, కర్మవిచికిత్సా వా=కర్మనుగూర్చి సందేహముగాని, వృత్తవిచికిత్సావా - ప్రవర్తనను గూర్చి సందేహముగాని, యది=సంభవించినచో, తత్ర=ఆ దేశకాలము లందు అనగా అందుబాటులోనున్న, యే బ్రాహ్మణాః=ఏ బ్రాహ్మ ణులు, సమ్మర్శినః=చక్కగా విమర్శించుటకు లేదా వివరించి చెప్పుటకు సమర్థులును, యుక్తాః = యుక్తమైనవారును, అనగా ఆయాకర్మలను ఆసక్తితో బాగుగా చేయువారును, ఆయుక్తాః = ఇతరులప్రేరణ వలనకాక తమంత తాము ఆచరించువారును, అలూక్షాః=క్రూరస్వభా వము లేనివారును, ధర్మకామాః=ధర్మమునందు ఆదరము కలవారును, స్యుః=అగుచునుందురో, తే=అట్టివారు, తత్ర=ఆ విషయములందు అనగా నీకు సందేహముకల్గిన విషయములందు, యథా=ఏ విధముగా, వర్తేరన్=ప్రవర్తింతురో, తథా=ఆ విధముగా, తత్ర=ఆ విషయము లందు అనగా నీకు సందేహముకల్గిన విషయములలో, వర్తేథాః=ప్రవ ర్తింపుము, అథ=(ఇంకను) అటుపైన, అభ్యాఖ్యాతేషు=దోషులని సంశయింపబడుచున్న వారి విషయమందు, తత్ర=ఆ దేశకాలములందు. అనగా అందుబాటులోనున్న, యే బ్రాహ్మణాః=ఏ బ్రాహ్మణులు, సంమర్శనః=చక్కగా విమర్శించుటకు లేదా వివరించి చెప్పుటకు సమ ర్థులును, యుక్తాః=యుక్తమైనవారును,ఆయుక్తాః=ఇతరుల ప్రేరణలేక తమంత తాము ఆచరించువారును, అలూక్షాః=క్రూరస్వభావము లేని వారును. ధర్మకామాః=ధర్మమునందు ఆదరము కలవారును, స్యుః= అగుచునుందురో, తే=వారు, తేషు=వారివిషయములో, యథా=ఏ విధ ముగా, వర్తేరన్=ప్రవర్తించెదరో, తథా=ఆ విధముగా, తేషు=అట్టి (దోషులని సంశయింపబడు) వారి విషయములో, వర్తేథాః=ప్రవర్తిం చుము, ఏషః=ఈ చెప్పినవిషయము, ఆదేశః = ఆజ్ఞ, ఏషః = ఈ విషయము, ఉపదేశః = ఉపదేశము లేదా సలహా, ఏషా = ఈ విష

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

యము, వేదోపనిషత్ = వేదసారాంశము, ఏతత్ = ఇది, అనుశాసనమ్ = శాసించువాక్యము, ఏవముచ = ఈ విధముగానే కూడా, ఏతత్ = ఇది, ఉపాస్యమ్ = ఉపాసింపదగినది అనగా ఆచరింపదగినది.

తాత్పర్యము :– ఆచార్యుడు శిష్యునకు వేదము నంతయు చక్కగా బోధించిన తరువాత అటుపైన ఆచరించ వలసిన, ఉపయోగకరములైన విషయములను శాసించి చెప్పుచున్నాడు. సత్యమునే పలుకుము, ధర్మమునే ఆచరింపుము, అధ్యయన విషయములో పొరపాటు పడకుము. (ఆచార్యునికి ఏదైన దక్షిణగా సమర్పించ వలెనని అనిపించినచో) – ఆచార్యునికి ఇష్టమైన ద్రవ్యమును తెచ్చియిమ్ము. పుత్రపౌత్రాదులను పొందు విషయక్రమమునకు అవరోధమును కలిగించకుము. సత్యమును పలుకుటలో, ధర్మమును ఆచరించుటలో, రక్షణ విషయములో, శ్రేయస్కరమైన శుభకార్యములను చేయు విషయములో, దేవతా సంబంధమైన, పితృసంబంధమైన పనులను నేరవేర్చు విషయములోను పొరపాటును, ఏమరపాటును పడకుము. తల్లిని, తండ్రిని, ఆచార్యుని, అతిథిని దేవతలుగా భావించి పూజింపుము. నింద్యములుకాని పనులను చేయుము. నింద్యములైన పనులను చేయకుము. మేము చేయు మంచిపనులే చేయుము. మేము ఏదైనా (పొరపాటున) మంచివికానివి చేయుట జరిగినచో వానిని చేయకుము.

మనకంటె అనగా నీకంటె, నాకంటె ఎవరైనా శ్రేష్ఠులైన బ్రాహ్మణులు నీకడకు వచ్చినచో ఎదురేగి, తోడ్కొనివచ్చి, ఆసనము మొదలైనవాటిని కలుగచేసి, వారిని సేవించి, బడలిక తీర్చుము. ఇచ్చునపుడు శ్రద్ధతో ఇమ్ము అశ్రద్ధతో ఈయకుము. నీ సంపద, తాహతునుబట్టి ఇమ్ము. సిగ్గుపడుచు, బిడియపడుచు, ఇచ్చునది ఎవరికో తెలిసికొని ఇమ్ము.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఎప్పుడైనను పనులనాచరించు విషయములో సందేహమువచ్చినపుడు – నీకు అందుబాటులోనుండి, చక్కగా విమర్శించి, విడమరచి యుక్తమైనరీతిలో చెప్పగల సమర్థులును; ఇంకొకరు చెప్పకయే మంచి పనులను ఆచరించువారును; క్రూరస్వభావము లేనివారును; ధర్మము నందు ఆదరాభిమానములు కలవారును ఐన - బ్రాహ్మణులు నీవు సందేహపడు విషయములలో లేదా సందర్భములలో ఏ విధముగా ఆచరించుదురో లేదా ప్రవర్తించుదురో ఆ విధముగానే నీవును అట్లు ప్రవర్తింపుము.

ఎప్పుడైనను దోషులని సంశయింపబడుచున్నవారి విషయములో ఏమి చేయవలెనని సందేహము వచ్చినపుడు – నీకు అందుబాటులో నుండి, చక్కగా విమర్శించి, విడమరచి, యుక్తమైనరీతిలో చెప్పగల సమర్థులును; ఇంకొకరు చెప్పకయే మంచిపనులను ఆచరించువారును; క్రూరస్వభావము లేనివారును; ధర్మమునందు ఆదరాభిమానములు కల వారును ఐన - బ్రాహ్మణులు నీవు సందేహపడు విషయములో ఏ విధముగా నిర్ణయము తీసుకొని ప్రవర్తించెదరో నీవుకూడ అదేవిధమైన నిర్ణయమును ప్రామాణికముగా తీసుకొని ప్రవర్తింపుము.

ఈ పైన చెప్పిన విషయములను ఆదేశముగా తీసుకొనుము. లేదా ఉపదేశముగా తీసుకొనుము. ఈ విషయములన్నియు వేద సారాంశముగా, శాసనవాక్యములుగా ఉపాసన చేయుము. ఇదియే నీకు నిజముగా ఉపాసింప దగిన విషయము.

వివరణము :- వేదవిద్యనంతను ఆమూలాగ్రము బోధించి, వివరించిన తరువాత ఆచార్యుడు శిష్యునికి ఇకముందు పాటింపవలసిన నియమములను (**Instructions**), చేయవలసిన పనులను, ఉండవలసిన

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ప్రవర్తనను గూర్చి ఈ అనువాకములో శాసనపూర్వకముగా చెప్పను. అందుచే దీనిని 'అనుశాసన అనువాకము, అందురు.

బ్రహ్మచర్యాశ్రమములో శిష్యుడు ఆచార్యునివద్ద విద్యలన్నియు పూర్తిచేయును. అటుపైన గృహస్థాశ్రమములో అడుగు పెట్టవలసియుండును. ఆ సందర్భములో ముందుగా "సత్యంవద" అను అనుశాసనముతో ప్రారంభించి, "ఏవ ముపైత దుపాస్యమ్" అను వాక్యమువరకు ఆచార్యుడు శిష్యునకు చెప్పను. ఈ రోజులలోకూడా విశ్వవిద్యాలయములో పట్టా (Degree) ప్రదానము జరిగిన తరువాత ఆ స్నాతకోత్సవసభలో (Convocation Function) పెద్దవారైన ఒకరిచేత విద్యపూర్తిచేసినవారి నుద్దేశించి ఇదేవిధముగా స్నాతకోత్సవ ప్రసంగమును (Convocation Address) ఏర్పాటు చేయుదురు. ఈ అనువాకములో చెప్పిన విషయములు ఇట్టి సందర్భములలో చెప్పినచో ఎంతయో సమంజసముగా, సముచితముగా ఉండును. ఇక ఈ అనువాకములో చెప్పబడిన అట్టి మంచి విషయములకు వివరణ ఈయబడును.

"సత్యంవద"అని ముందుగా చెప్పెను. 'సత్యమునే పలుకుము'అని దీని అర్థము. బ్రహ్మచర్యాశ్రమమును వదలి గృహస్థాశ్రమములో అడుగుపెట్టినపుడు విద్యార్థి ఎన్నో లౌకికవిషయములను ఎదుర్కొన వలసి వచ్చును. ఐనప్పటికి, ఎట్టిపరిస్థితులలోనైనను సత్యమును విడనాడ రాదు. విశ్వామిత్రుడు తపస్సంతయును పూర్తిచేసిన తరువాత దేవతలు వశిష్ఠునిచే విశ్వామిత్రుడు బ్రహ్మర్షి ఆయెనని ఒప్పించిరి. అప్పుడు విశ్వామిత్రుడు వశిష్ఠునితో 'ఈ మాట మొదటనే అన్నచో నీ కుమారులు వందమంది నాచే హతులై ఉండెడివారు కాదుగదా!' అనగా - అప్పుడు వశిష్ఠుడు - "నీవప్పుడు బ్రహ్మర్షివి కావు. మరి నేను నా కుమారులకొఱకై నీవు బ్రహ్మర్షివైతివని ఎట్లు అనృతము పలుకగలను? సత్యం పుత్రశతాద్వరమ్" అనెను. అనగా 'ఒక సత్యవాక్యము వందమంది పుత్రులకన్న శ్రేష్ఠమైనది' అను అర్థములో పలికెను.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

దీనినిబట్టి సత్యమునకు ఎంత ప్రాముఖ్యము కలదో వశిష్ఠునివలన తెలియును. మను ధర్మశాస్త్రములో కూడ "సత్యం బ్రూయాత్, ప్రియం బ్రూయాత్, నబ్రూయాత్ సత్యమప్రియమ్, ప్రియంచ నానృతమ్ బ్రూయాత్, ఏషధర్మస్సనాతనః" అని సత్య, ప్రియ వచనములయొక్క ప్రాముఖ్యము నొక్కి-వక్కా-ణింపబడెను. "సత్యాన్నాస్తి పరోధర్మః, అని ఆర్యోక్తికూడ కలదు. **"There is no religion higher than Truth"** అని దివ్యజ్ఞాన సమాజము వారుకూడ తమ సంస్థకు ముఖ్య సూత్రముగా తెలుపుదురు. "సత్యంవద" అనునప్పుడు **"Speak Truth"** అను ఇంగ్లీషు అనువాదముగాని, 'సత్యమును పలుకుము' అను తెలుగు అనువాదముకాని నూటికి నూరుపాళ్ళు సరిపోయినవని చెప్పుటకు వీలులేదు. సత్యమును పలుకుటయేగాక 'సత్యము పలుకబడునట్లు, సత్యము వర్ధిల్లునట్లు చూడుము'. అను ఒకవిధమైన శాసనపూర్వకమైన ఆజ్ఞగా ఆచార్యుడు శిష్యునికి ఉపదేశించినట్లుకూడ అర్థము చేసికొనవలెను.

"ధర్మంచర" అనగా 'ధర్మమునే ఆచరింపుము' అని అర్థము. ధర్మమనగా న్యాయము, వృత్తి, లక్షణము, కర్మ, స్వభావము అను అర్థములు చాల చెప్పుకొనవచ్చును. కాని, ఇక్కడ హృదయము ప్రబోధించు మార్గములో పనులు చేయుమని ధర్మపదమునకు అర్థము చెప్పుకొనవలెను. ఎందువలననగా ధర్మమునకు పుట్టినిల్లు హృదయము. అందుచేతనే కృష్ణపరమాత్మ ఉపదేశించిన గీతలో ప్రథమశ్లోకము "ధర్మ-క్షేత్రే" అను పదములతో ప్రారంభింపబడినది. హృదయమే ఈ ధర్మక్షేత్రము, కురుక్షేత్రమని పెద్దలు చెప్పుదురు. భారతములో యక్షుడు ధర్మరాజును 'ధర్మాచరణ విషయములో దేనిని ప్రమాణముగా తీసుకొనవలె' నని అడిగినపుడు, ధర్మరాజు "ధర్మస్యతత్త్వం నిహితం గుహాయామ్" అనగా, ధర్మము గుహావైన

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

హృదయమునందు ఉండునని, ఆ హృదయప్రబోధమును ప్రమాణముగ తీసుకొనమని చెప్పెను. ఈ ధర్మమును ధర్మముకొఱకే ఆచరించవలెను. అంతేకాని, ధర్మమును ఆచరించినచో రక్షణ కల్గునను క్షత్రియ ధర్మరీతిలోగాని, ధర్మమును ఆచరించినచో ప్రయోజనము కలుగునను వైశ్యధర్మరీతిలోగాని, ధర్మమును ఆచరించనచో శిక్షింతురను శూద్రధర్మరీతిలోగాని ఆచరించరాదు. 'ఎందుకు ధర్మమును ఆచరించితివి' అని ప్రశ్నించినపుడు 'అట్లాచరించుట ధర్మము కాబట్టి' అను బ్రాహ్మణధర్మరీతిలో మాత్రమే సమాధానము ఉండవలెను. వేరొక హేతువేదియు ధర్మాచరణమునకు కారణము కారాదు. ముందు, వాక్కుతో చేయుకర్మనుగురించి 'సత్యంవద' అని చెప్పి,, ఆ చెప్పిన దానిని కర్మణా చేయుటలో ధర్మబద్ధముగా నుండవలెనని శాసించుట జరిగినది.

"స్వాధ్యాయాన్మా ప్రమదః" అనగా 'అధ్యయనము చేయుటలో పొరపాటు పడకుము' అని అర్థము. 'స్వ + అధ్యయనము' అని విడదీసినచో, 'స్వ' అనగా 'తన - 'శీల, ప్రవర్తనాదుల విషయమై' లేదా 'ఆత్మజ్ఞాన సముపార్జన విషయమై' ఎప్పటికప్పుడు ఆత్మవిమర్శ చేసికొనుచు జాగ్రత్తపడుచుండు' మని గూడ చెప్పుకొనవచ్చును. (తన విషయమై, అన్నపుడు నీవు - నీ గురించి అని ఇక్కడ విద్యార్థి పరముగా అర్థము చెప్పుకొనవలెను). ఇందువలన తనను గురించి తాను ఎక్కువగా నిర్ణయించకుండుటలో **(Over estimation,** పర్యవేక్షణ **(Checking)** జరుగును. ('మా ప్రమదః' అనునది 'పొరపాటు పడకుము' అని ఈ 'పర్యవేక్షణ' అర్థమును సూచించును.) బ్రాహ్మణునకు విధించిన షట్కర్మలలో మొదటిది అధ్యయనము. ఇక మిగిలినవి అధ్యాపనము, యజనము, యాజనము, దానము, ప్రతిగ్రహములు.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

"అధ్యాపన మధ్యయనం యజనం యాజనం తథా ।
దానం ప్రతిగ్రహంచైన బ్రాహ్మణానా మకల్పయత్ ॥

అని, మను ధర్మశాస్త్రము చెప్పును. "చదువుట, చదివించుట, మంచి పనులు చేయుట, చేయించుట, దానమిచ్చుట, ఇతరులిచ్చిన దానమును పుచ్చుకొనుట - ఈ ఆరును బ్రాహ్మణుడు చేయవలసిన పను"లని దీని అర్థము. అందుచే, ప్రతిదినము మంచివిషయములైన వేద శాస్త్రాది గ్రంథాధ్యయనము తప్పక చేయవలెను. ఇంకొకరికి సందేహము వచ్చి నపుడు అడిగినచో నివృత్తి చేయవలెనన్నను, అప్పటికప్పుడు చెప్ప గలిగియుండవలెనన్నను తప్పనిసరిగా మస్తకములోనికి పుస్తకములోని విషయములన్నియు పొరపాటు లేకుండ ఎక్కవలెను. అందులకై నిత్యము అధ్యయనము చేయుట చాల మంచిదని చెప్పుట జరిగినది. ఇక్కడ "ప్రమదః" అనగా "ప్రమాదము" అను అర్థమును చెప్పుకొన రాదు. "ప్రమదః" అనగా 'పొరపాటు' అని చెప్పుకొనవలెను. "ప్రమాదో ధీమతా మపి" అనగా – 'బుద్ధిమంతులుకూడ పొరబడు టకు అవకాశము కలదు' అను అర్థములోనే ఈ ఆర్యోక్తి చెప్పబడి నది. అధ్యయనము నుండి పొరబడరాదు అనగా అధ్యయనము మరువ రాదనియు, అధ్యయనముచేయు పుస్తకములోని విషయములు చెప్పు టలో గాని, చేయించుటలోగాని పొరపాటు రాకూడదనియు అర్థములు చెప్పుకొనవచ్చును.

"ఆచార్యాయ .... మావ్యవచ్ఛేత్సీః" విద్యనంత యు అచార్యునివద్ద నేర్చుకొనిన తరువాత ఆచార్యునికి గురుదక్షిణగా ఏదైన ఈయవలెనని శిష్యునకు అనిపించినచో అపుడు గురువునకు ఇష్టమైనదేదైన తెచ్చి ఈయవలెను. అచార్యుడు నోరు తెఱచి అడుగ రాదు. ఆచార్యుడు అడుగకపోయినను శిష్యుడు తెచ్చియిచ్చుట తప్పు

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

కాదు. ఆ విధముగా శిష్యుడిచ్చిన గురుదక్షిణను గురువు స్వీకరించుట తప్పుకాదు.

బ్రహ్మచర్యాశ్రమములో విద్యపూర్తిగా నేర్చుకొనిన తరువాత శిష్యుడు గృహస్థాశ్రమములో అడుగుపెట్టవలెనను విషయము ఇక్కడ విచిత్రముగ చెప్పబడినది. నాలుగు ఆశ్రమములలో గృహస్థాశ్రమము విశిష్టమైనది. మిగిలిన బ్రహ్మచర్య, వానప్రస్థ, సన్యాసాశ్రమముల వారు ఈ గృహస్థులపైననే తమ భోజనాదికములకు ఆధారపడియుందురు. "యథా మాతరమాశ్రిత్య సర్వే జీవన్తి జంతవః, తథా గృహస్థ మాశ్రిత్య సర్వేజీవన్తి మానవాః" అని మను ధర్మశాస్త్రము చెప్పను. సర్వజంతువులును తల్లిని ఆశ్రయించుకొని బ్రతుకునట్లు సర్వమానవులు గృహస్థును ఆశ్రయించుకొని బ్రతుకుదురని దీని అర్థము. ఈ గృహస్థాశ్రమములోనే స్వార్థపూరితమైన ప్రేమ తననుండి భార్యాబిడ్డలకు, అటుపైన తోటివారికి, వారిపిల్లలకు విస్తరిల్లి విశ్వప్రేమ అలవడుట జరుగును. మరియు, పరంపరాగతముగా వచ్చుచున్న "సంతతిక్రమము అను తంతువును అనగా దారమును త్రుంచవద్దు" అనుఅర్థములో ప్రజాతంతుం మా వ్యవచ్ఛేత్సీః" అని చెప్పబడినది. "నా గురువునుండి నేను వేదమును నేర్చుకొంటిని, నా నుండి నీవు నేర్చుకొంటివి, ఇక ఇంతటితో అనగా నీతో ఈ వేదవిద్య అంతము కారాదు. నీ నుండి నీ శిష్యునికి గాని లేదా పుత్రునకు గాని వేద విద్య సంక్రమించవలెను. కావున, నీవు అట్టి పుత్రుని పొందుటకై వివాహమాడి గృహస్థాశ్రమమును స్వీకరింపుము, మరియు, నీ తాతవలన నీ తండ్రికి శరీరమీయబడినది. నీ తండ్రివలన నీకు శరీరమీయబడినది. ఇక ఇటుపై నీతో ఈ క్రమము ఆగక నీవలనకూడ ఇంకొకరికి పుత్రరూపములో శరీరమీయబడవలెను" అని దీని అర్థము. అనగా విద్యావ్యాప్తి క్రమమునకైనను, వంశాభివృద్ధి క్రమమునకైనను గృహస్థాశ్రమ స్వీకారము యొక్క ప్రాము

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఖ్యమును తెల్పు నుద్దేశ్యముతో - పరంపరాగతముగా వచ్చుచున్న విద్యావ్యాప్తి తంతువునకును, ప్రజాతంతువునకును అవాంతరము రానీయవలదని చెప్పబడినది.

'సత్యాసత్యనిర్ణయములోను; ధర్మాధర్మ నిర్ణయములోను; ధర్మ, సాధనకై ఉపయోగపడు శరీరముయొక్క రక్షణ విషయములోను లోకశ్రేయస్సు, మంగళకరమైన పనులను ఆచరించుటలోను; చదువు కొనుట, ఇతరులకు చెప్పుట అను విషయములోను - ఏమాత్రము పొరపాటు రానీయకుము' అని ఆచార్యుడు చెప్పెను. సత్యమును పలుకుట ధర్మమును ఆచరించుటలనుగూర్చి ఇంతకు పూర్వమే చెప్పబడినది. 'ఇతరులు చెప్పువిషయములలోని సత్యాసత్యములను, చేయు పనులలోని ధర్మాధర్మములను నిర్ణయించి తేల్చుకొనుటలో పొరపాటు పడకుము' అని ప్రస్తుతము చెప్పుకొనవలెను. "శరీర మాద్యమ్ ఖలు ధర్మసాధనమ్" అనగా "ధర్మసాధనమునకు శరీరము ముఖ్యము గదా లేదా ప్రథమముగదా" అని దీని అర్థము. "మంచిపనులు చేయుటకై అవసరమగు ఈ భౌతికశరీరమును 'ఇది పాడు శరీరము, ఇది అశాశ్వతము' అను మెట్ట వేదాంత వచనములు పలుకక, అట్టిశరీరరక్షణకై, ఆరోగ్య విషయమై ఎన్నడును ఏమరుపాటు గాని, పొరపాటుగాని రానీయకుము" అని చెప్పబడినది. (ఈ మెట్ట వేదాంత వచనములు చెప్పుటకు కూడ మరల ఈ నాలుకతో కూడిన శరీరమే కావలెను కదా!) 'ఏవిధమైన పనిచేసినను లోకహితార్థము, లోకకళ్యాణార్థము చేయుమని చెప్పెను. 'లోకము' అనునపుడు ఆ లోకములో పనిచేయువాడుగూడ కలిసియే ఉండును గాబట్టి లోకకళ్యాణము జరిగినపుడు పనిచేయు వానికి, వాని కుటుంబమునకు కూడ మంచి జరుగును. (**Individual is a part of the Universe. Therefore if benefit is done to the Universe the individual will also be benefited**) దీనినే యజ్ఞార్థ కర్మ అందురు.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

'చదువుకొనుటలోను చదివినది ఇతరులకు చెప్పుటలోను పొరపాటు పడకుము' అని తరువాత చెప్పెను. 'చదివినది ఒకటి, ఇతరులకు చెప్పునది మరియొకటి కారాదు. ఏ విధముగా ఆలోచించినను విషయములను వివరించుటలోగాని, వేదవిద్యను ఇంకొకరిచే చదివించుటలోగాని, తను ఆచరించునది ఇంకొకరిచే ఆచరింపచేయుటలోగాని ఏమాత్రము తేడా రాకుండ చూచుకొనుము' అని దీని అర్థము. అనగా .. తనకు, ఇతరులకుకూడ ఒకేరకమైన విద్య, ధర్మము, న్యాయము వర్తింపచేయవలెనని అర్థము చెప్పుకొనచ్చును.

గృహస్థాశ్రమమునందు చేయవలసిన దేవసంబంధకార్యములు, పితృసంబంధకార్యములు, చాల ఉండును. దేవకార్యములనగా యజ్ఞయాగాది కర్మలు, పితృకర్మలనగా శ్రాద్ధాదికర్మలు. ఈ రెంటిని నియమబద్ధముగా శ్రద్ధతో చేయవలెనని చెప్పెను. దేవకార్యములు ఆచరించుటవలన తెలివి, బుద్ధి, ఓజస్సు, భ్రాజస్సు, సృజనాత్మకశక్తి పెంపొందును. పితృకర్మలవలన శౌచము, శారీరిక దారుఢ్యము, వంశాభివృద్ధి మొదలైనవి పెంపొందును.

'మాతృదేవో భవ ... అతిథిదేవోభవ' అనుటలో తల్లి, తండ్రి, గురువు అతిథి - వీరిని దైవములుగా భావించి, పూజించవలెనని నియమించబడినది. దైవములుగా భావించవలసిన వారిలో ఏ క్రమము పాటింపవలెనోకూడ తెలుపబడినది. ప్రప్రథమముగా తల్లిని దైవముగా పూజింపవలెను, అటుతరువాత తండ్రి, గురువు, అతిథి వచ్చుదురని ఇక్కడ చెప్పిన దానినిబట్టి గ్రహించవలెను.

'ఉపాధ్యాయాన్ దశాచార్య, ఆచార్యాణాం శతంపితా, సహస్రంతు పితౄణ్ మాతా, గౌరవే ణాఽతిరిచ్యతే' అనగా 'ఒక ఉపాధ్యాయునికిచ్చు గౌరవముకన్న 10 రెట్లు గౌరవము ఆచార్యుని పట్ల

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

చూపవలెను. ఒక ఆచార్యునకిచ్చు గౌరవమునకు 100 రెట్లు గౌరవము తండ్రికి చూపవలెను. తండ్రికి ఇచ్చు గౌరవముకన్న 1000 రెట్లు ఎక్కువ గౌరవము తల్లిపట్ల చూపవలెను' అని ఈ శ్లోకముయొక్క భావము. ముందు చెప్పబడిన ప్రత్యక్షదైవముల వరుసక్రమమును, ప్రాముఖ్యమును గూడ ఈ శ్లోకము తెలుపును. భారతదేశమున స్త్రీలకు అత్యున్నత స్థానము ఈయబడినదని ఈ క్రింది శ్లోకమునుబట్టి తెలియును.

'యత్ర నార్యస్తు పూజ్యంతే-రమంతే తత్ర దేవతాః ।
యత్రైతాస్తు న పూజ్యంతే-సర్వా స్తత్రాఫలాః క్రియాః ॥

ఈ శ్లోకములో 'స్త్రీలు పూజింపబడినచోట లేదా గౌరవ భావముతో చూడబడినచోట సకలదేవతలు సంతోషించి ప్రసన్ను లగుదురు. తలపెట్టు కార్యములు సఫలములగును. స్త్రీలు ఎక్కడ గౌరవింపబడరో అక్కడ దేవతలయొక్క అనుగ్రహము లేక తలపెట్టిన కార్యములన్నియు నిష్ఫలములగును' అని స్త్రీల ప్రాముఖ్యము చెప్పబడినది. స్త్రీలలోకూడ మాతృమూర్తికి ప్రథమస్థానము ఈయ బడినది. జీవికి పుట్టుకనిచ్చినది, దేహమునిచ్చినది, పెంచినదికూడ తల్లియే. అట్టి తల్లిని ప్రథమదైవముగా భావించుట సహేతుకము. కొడుకు సన్న్యాసమును స్వీకరించినపుడు అట్టి సన్న్యాసికడకు తండ్రి వచ్చినపుడు ఆ సన్న్యాసిరూపములోనున్న కొడుకునకు తండ్రియే నమ స్కరించవలెను. కాని, తల్లి వచ్చినపుడు ఆ తల్లికి సన్న్యాసిరూపములో నున్న కొడుకు నమస్కరించుట తప్పు కాదు. సన్న్యాసియైన శంకరాచా ర్యులవారు తల్లికి అపరకర్మలు చేసిన సంగతి గుర్తుపెట్టుకొనవలెను. తల్లిని తిట్టువారు కలరు. అట్లు తిట్టుటకు కూడ తల్లి ఇచ్చిన శరీరము లేనిదే వేరొక గతిలేదని మరువరాదు. దేవుడు లేడను సందేహము కలుగవచ్చునేమో కాని 'తల్లి లేదనువాడు తానే వుండడు' అని

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

గుర్తించుకొనవలెను. అందువలన తల్లియొక్క ప్రాముఖ్యము ఈ విధముగా ముందు చెప్పబడినది.

దేహమునిచ్చి పోషించిన తల్లి తరువాత శరీరరక్షణ, విద్యా బుద్ధులు చెప్పించుట, క్రమశిక్షణలో పెట్టుట చేసిన తండ్రిని రెండవ ప్రత్యక్ష దైవముగా భావించి, పూజించమని చెప్పబడినది. అటుపైన విద్యనుచెప్పి, రెండవజన్మను ప్రసాదించిన ఆచార్యుని మూడవ ప్రత్యక్షదైవముగా భావించి పూజించమని చెప్పబడినది. 'ఆచార్యుడు' అనగా ఉపాధ్యాయుడు మాత్రమే కాదు, ఉపాధ్యాయుడు క్రొత్త విషయములను తెలిపి, తెలియని విషయములను తేట పరచును. 'ప్రొఫెసర్' అను ఇంగ్లీషు పదమునకు 'ఆచార్యు' డని అనువదించు చున్నారు. అది తప్పు. ఆచార్యుడనగా తను చెప్పు విషయములను ఆచరించువాడు. ప్రాథమిక విద్యాలయములోని ఉపాధ్యాయుడైనను అన్ని విషయములు తెలిసి, ఇతరులకు చెప్పగలిగి, ఆ చెప్పినవాటిని ఆచరించుచున్నచో ఆ ఉపాధ్యాయుడు గూడ ఆచార్యుడగును. నేటి విశ్వవిద్యాలయములలోని ప్రొఫెసర్లు చెప్పుదానికి ఆచరించు వాటికి సంబంధము ఉండనివారే ఎక్కువ. నిజముగా అట్టి ప్రొఫెసర్లు చెప్పునది ఆచరించుటయే జరిగినపుడు వారుగూడ ఆచార్యుడను పదమునకు అర్హులు.ఆచరణలేనివాడు ప్రొఫెసరు అవవచ్చునేమోగాని ఆచార్యు డని పిలిపించుకొనుటకు అనర్హుడు. అట్టి ఆచరణపూర్వకమైన ఆచార్యుని చరణ కమలసేవనము చేయుమనుట చాల సముచితము, సమంజసము. మరియు, ఇట్టి ఆచార్యుని 'గురువు' అను పదముతో గూడ పిలువ వచ్చును.

'గు'కారో అంధకారస్తు, 'రు' కార స్తన్నిరోధకః ।
అంధకార నివృత్త్యాతు, గురు రిత్యభిధీయతే ॥

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

పై శ్లోకము 'గురు' పదమునకు వివరణ తెల్పును. 'గురు' పదము లోని "గు" కారము-గూడు కట్టుకొనిన అజ్ఞానాంధకారమునకు ప్రతీక ఐనచో "రు" కారము అట్టి అజ్ఞానాంధకారమును నిరోధించి, పార ద్రోలి, జ్ఞాన ప్రకాశవంతము చేయుటకు ప్రతీక అని, ఈ విధముగా 'గురు' పదమును గూర్చి అర్థము చేసికొనవలెనని ఈ శ్లోక సారాం శము. మరియు 'ఈ గురువే బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరాత్మక స్వరూ పము, సాక్షాత్తు పరబ్రహ్మ' అని కూడ భారతీయుల విశ్వాసము. అందుచేతనే —

'గురుర్బ్రహ్మ, గురుర్విష్ణుః గురుర్దేవో మహేశ్వరః ।
గురు స్సాక్షా త్పరబ్రహ్మ, తస్మై శ్రీ గురవే నమః ॥

అని, గురుప్రార్థనను చేయుదురు. 'ఒకవేళ మనము తప్పుపని చేసిన పుడు శివుడు కోపించినచో గురువు మనలను రక్షించుటకు నిలబడ గలడు. కాని, గురువే కోపించినచో ఇంక ఎవరు ఆదుకొనగలరు ?' అను అర్థములో —

'శివే రుష్టే గురుస్త్రాతా'
గురౌ రుష్టే న కశ్చన?

అని అనుటకూడా గలదు. అందుచే ఆచార్యుని మూడవ ప్రత్యక్ష దైవముగా భావించి పూజించమని చెప్పబడినది.

భారతీయ సంప్రదాయములో అతిథి, అభ్యాగతులిద్దరును విష్ణుస్వరూపులే! అట్టివారిని దైవములుగా భావించి పూజించమని ఇక్కడ చెప్పబడినది. 'భగవానుడే మనపై కరుణకొలది మనఇంటిలో ఆతిథ్యమును స్వీకరించి మనలను తరింపచేయుటకు అతిథిరూపములో వచ్చు'నని భారతీయుల నమ్మకము. అతిథికి భోజనముపెట్టుట వలన

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

మనజన్మ చరితార్థము ఐనదని భావించవలెనుగాని, అతిథి మనకు ఋణ పడినట్లు,కృతజ్ఞత తెలుపుకొనవలసిన అవసరము ఉన్నవానిగాను భావించరాదు. ఒకనికి అన్నము పెట్టినపుడు అన్నము పెట్టినట్లు గుర్తించుకొనరాదు. కాని, తిన్నవాడు ఆ విషయమును గుర్తించుకొనుట అతని సంస్కారమును తెలియజేయును.

ఎంత పెద్దవారైనను ఎప్పుడైనను పొరపాటుచేయుట తటస్థింపవచ్చును. **(To err is human)** "ప్రమాదో ధీమతామపి" అనగా 'బుద్ధిమంతులుకూడ పొరపాటుపడుటకు,చేయుటకు అవకాశము కలదు' అని దీనిఅర్థము. అందుచే అట్టి పెద్దవారుచేసిన ఆ పనులుకూడ నింద్యములే అగును. 'నింద్యములుకాని పనులనే నీవు చేయవలెను. ఇతరములు అనగా నింద్యములైన వాటిని నీవు చేయరాదనియు; ఈ విషయములో ఆచార్యుడు చేసిన పనులలో మంచి వాటినే చేయుమనియు, ఆచార్యుడైనను పొరపాటున చేయకూడని పనులుచేసినచో అటువంటివాటిని చేయరాదనియు ఆచార్యుడే మొహమాట పడకుండ శిష్యునకు ఇక్కడ చెప్పుచున్నాడు.

ఎప్పుడైనను మనఇంటికి మనకంటెను, మన ఆచార్యుని కంటెను శ్రేష్ఠమైన బ్రాహ్మణుడు వచ్చినపుడు - ముందుగా నమ్రతతో, గౌరవపూర్వకముగా, కూర్చున్న ఆసనమునుండి లేచి, ఎదురేగి, తోడ్కొని వచ్చి, ఆసనములో కూర్చుండచేసి, ఆయన బడలికతీరుటకు తగిన సపర్యలు చేయవలెను. అట్టి ఉత్తములకు ఏదైన సమర్పించవలెనని బుద్ధి కలిగినపుడు కడు శ్రద్ధా భక్తులతో సమర్పించవలెను. అశ్రద్ధ → అవిధేయతను, ఉదాసీనతను నిర్లక్ష్యభావమును, వైముఖ్యమును, పదవీ అధికారమదాంధత్వమును తెలియజేయును. అందుచేతనే "అశ్రద్ధయా అదేయమ్"అని చెప్పబడినది. మనకున్న సంపదను బట్టి, ఐశ్వర్యమునుబట్టి సమర్పించవలెను, అంతేగాని తక్కువధనముకల్గిన

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

వారు సమర్పించినట్లుగా సమర్పించరాదు. అనగా 'మన తాహతునుబట్టి సమర్పించవలెను' అని అర్థము వచ్చుటకు "శ్రియా దేయమ్" అని చెప్పబడినది. ఇట్లు సమర్పించునపుడు - "నేను ఇంతే ఇచ్చుచున్నాను', అని సిగ్గుపడుచు, 'భగవంతుడు నాకు ఎక్కువసంపదను అనుగ్రహించి ఉండినచో ఎక్కువ సమర్పించగల్గి వుండెడివాడనుగదా' అని బిడియ పడుచు సమర్పించవలెనను అర్థములో '(హ్రియా దేయమ్, భియా దేయమ్" - అని చెప్పబడినది. మరియు చిట్టచివరకు ఇచ్చెడిదెవరికో, అది ఏ విధముగా సద్వినియోగపడునో తెలుసుకొని సమర్పించుమను ఉద్దేశ్యముతో "సంవిదా దేయమ్" అని చెప్పబడినది.

ఎన్నిశాస్త్రములు చదివినను, ఎంతమంది పెద్దల ప్రసంగములు విన్నను, ఒక్కొక్కప్పుడు కర్మవిచికిత్స, అనగా - కర్మను గూర్చిన సందేహముగాని, వృత్తవిచికిత్స, అనగా - ప్రవర్తన, ఆచారముల విషయములో సందేహముగాని రావచ్చును. అట్టిసందర్భములో కర్తవ్య నిర్వహణకు ఏమిచేయవలెనో ఇటుపై తెలుపుచున్నాడు. చక్కగా విమర్శించి.విడమరచి, యుక్తమైనరీతిలో చెప్పగల సమర్థులును, ఇంకొ కరు చెప్పకయే మంచిపనులు ఆచరించువారును, క్రూరస్వభావము లేని వారును,ధర్మమునందు ఆదరాభిమానములు కలవారును ఐన - బ్రాహ్మ ణులు నీకు అందుబాటులో వున్నచో వారు నీవు సందేహపడు విషయము లలో లేదా సందర్భములలో ఏ విధముగా ఆచరించి, ప్రవర్తించుదురో నీవును ఆ విధముగా చేయుమని గురువు శిష్యునకు చెప్పెను. ఇక్కడ అట్టి పెద్దలకు వాడిన విశేషములు చాల అవసరమైనవి. ఎంతో దూరములో నున్న పెద్దలనే ఆశ్రయించవలసిన పనిలేదు. అట్టి ప్రవర్త నాదులు కల్గినవారు దగ్గరలో అందుబాటులో ఉన్నచో వారినైనను అడగవచ్చును. వారు స్వయంప్రేరణచేతనే మంచిపనులు చేయు వారుగా ఉండవలెను. క్రూరస్వభావమున్నచో - కోపము, క్రోధము కలిగి, ధర్మనిర్ణయమునకు అజ్ఞానపుపొర అడ్డువచ్చును.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

మరియు, వ్యక్తిగతమైన శత్రుభావమున్నపుడుకూడ ప్రతీకార వాంఛతో అధర్మమును చెప్పుటకూడ జరుగును. అందుచేతనే 'ధర్మము నందు ఆదరముకల్గినవారు మాత్రమే' అను విశేషణము వేయబడినది. మరియు, ఒక్కొక్కప్పుడు దోషులని సంశయింపబడుచున్న వారివిషయములో కూడ ఏమిచేయవలెనను సందేహము రావచ్చును. అప్పుడుకూడ ఇంతకుపూర్వము చెప్పిన లక్షణములన్నియు కల్గిన బ్రాహ్మణులు – వారిపట్ల ఏ నిర్ణయము తీసుకుందురో అదేవిధమైన నిర్ణయమును తీసుకొనుమని చెప్పను. అనగా 'చెప్పబడిన సల్లక్షణములుకల్గిన పెద్దల సలహాలు, నిర్ణయములు నీకు ఎల్లప్పుడును సన్మార్గమును చూపుటకు దోహదపడుగాక! నీవును అట్టి వారి నిర్ణయమును స్వీకరించుటలో వెనుకాడక, మొహమాట పడకుందువుగాక!' అని దీని అర్థము.

'ఇంతవరకు నేను చెప్పినదంతయు నా ఆదేశముగా అనగా ఆజ్ఞగా, Order) తీసుకొనుము' అని గురుభావముతో చెప్పి, "ఒక వేళ నీకు -విద్య నంతయు నేర్పిన తరువాత 'నన్ను ఇంకొకరు ఆజ్ఞాపించుటయా' అను భావము ఉన్నచో నేను చెప్పినదానిని ఉపదేశముగా అనగా సలహాగా తీసుకొనుము" (If you feel that it is **too much to receive the order from me, take what all I have said as suggestion)** అని, చాల మెత్తగా శిష్యునియొక్క మంచినికోరి చెప్పు అర్థములో "ఏష ఆదేశః, ఏష ఉపదేశః "అను వాక్యములు విచిత్రమైన పద్ధతిలో ఈ సున్నితమైన ఉపనిషత్ మార్గములో చెప్పబడినవి. చిట్టచివరకు 'నేను ఇంతవరకు చెప్పినదంతయు వేదములయొక్క సారాంశము. ఈవిధముగా నేచేయుట, ఉపాసించుట మంచిది", అని శిష్యుని వాత్సల్యపూర్వకముగా వెన్నుతట్టి, భావిజీవితాశ్రమమైన గృహస్థాశ్రమమునకు పంపుట జరుగును.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఈ అనుశాసనములో - 'మెట్ట వేదాంతవిషయముగాక, ఆచరణపూర్వకమైన, ఉపాసించదగిన విషయములను గురువు శిష్యునకు చెప్పు'నను మిషతో (నెపముతో) అందరికిని దైనందినజీవితములో ఉపయోగపడు విషయములు ఈ శిక్షావల్లిలో చిట్టచివరకు చెప్పబడినవి.

*   *   *

ఉత్తర శాంతి పాఠము

మంత్రము :- శం నో మిత్ర శ్శం వరుణః । శం నో భవత్వర్యమా । శం న ఇంద్రో బృహస్పతిః । శం నో విష్ణు రురుక్రమః । నమో బ్రహ్మణే । నమ స్తే వాయో । త్వ మేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మాసి । త్వామేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మావాదిషమ్ । ఋతమవాదిషమ్ । సత్త్యమవాదిషమ్ । తన్మా మావీత్ । తద్వక్తా రమావీత్ । ఆవీన్మామ్ । ఆవీద్వ క్తారమ్ । ఓం శా న్తి శ్శా న్తి శ్శా న్తిః ॥

టీక :- ('శం నో మిత్ర శ్శం వరుణః'నుండి 'త్వ మేవ ప్రత్యక్షం బ్రహ్మాసి' అను మంత్రమువరకు పూర్వశాంతిపాఠములో తెలుపబడిన టీకను చూచుకొనవచ్చును. అటుపైన గల పదములకు టీక ఇవ్వబడును). త్వాంఏవ = నిన్నే, ప్రత్యక్షం = ఎదుట కనపడు, బ్రహ్మ = బ్రహ్మమని, అవాదిషమ్ = పలికితిని, ఋతమ్ = ఋతముగా అనగా నిశ్చయాత్మకబుద్ధితో, అవాదిషమ్ = పలికితిని, సత్యమ్ = సత్యముగా, అవాదిషమ్ = పలికితిని, తత్ = అందుచే, మామ్ = నన్ను, ఆవీత్ = రక్షించెను, వక్తారం = ఆచార్యుని, ఆవీత్ = రక్షించెను, మామ్ = నన్ను, ఆవీత్ = రక్షించెను, వక్తారం = ఆచార్యుని, ఆవీత్ = రక్షించెను. ఓం శా న్తి శ్శా న్తి శ్శా న్తిః = తాపత్రయమునకు ఉపశమనము కలుగుగాక !

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

తాత్పర్యము :— పూర్వశాంతిపాఠమునందు తాత్పర్యము, వివరణ పూర్తిగా ఈయబడినవి. ఇక్కడ కొన్ని క్రొత్తపదములు కలవు. అట్టి పదములకు మాత్రము తాత్పర్యము ఈయబడును. పూర్వశాంతిపాఠములో 'బ్రహ్మవదిష్యామి' "ఋతంవదిష్యామి" అను భవిష్యత్కాల అర్థమును సూచించు పదప్రయోగములు కలవు. ఇచ్చట 'బ్రహ్మవాదిషమ్' 'ఋతమవాదిషమ్' అను భూతకాల అర్థమును సూచించు పదప్రయోగములున్నవి. అందుచే తాత్పర్యము ఈ క్రొత్తపదములకు క్రింద తెలిపిన విధముగ మారును.

బ్రహ్మస్వరూపుడవగు ఓ వాయుదేవతా! నిన్నే ప్రత్యక్ష బ్రహ్మగా చెప్పితిని. నిశ్చయాత్మకబుద్ధితో వచ్చు మాటరూపముగా నిన్నే చెప్పితిని. సత్యరూపమైనమాటగా నిన్నే చెప్పితిని. ఆ నీవు నన్ను రక్షించు వానివిగా ఐతివి. ఆచార్యుని రక్షించు వానివిగా ఐతివి. (అని రెండుమార్లు చెప్పను) మా ఆధ్యాత్మిక, ఆధిభౌతిక, ఆధిదైవిక తాపత్రయము శాంతింపబడుగాక!

వివరణము :— పరబ్రహ్మయొక్క అనుగ్రహమువలననే విఘ్నములుకలుగకుండ తన విద్యాభ్యాసమంతయు పూర్తిఅయినదని విశ్వసించి, అందులకు కృతజ్ఞతాపూర్వకముగా - విద్యనేర్చుటకు ముందు తానుచేసిన ప్రార్థనాపూర్వక శాంతిపాఠమునే భూతకాలపద ప్రయోగములతో శిష్యుడు మరల ఈ ఉత్తర శాంతి పాఠమునందు చేయును. కావున, ఇంక వేరుగ వివరణము అవసరము లేదు.

హరిః ఓం తత్సత్ ।

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

" Forwarded free of Cost, and With The Compliments of the Department of Education, Government of India, New Delhi "

శ్రీరస్తు

తైత్తిరీయోపనిషత్తు

ద్వితీయాధ్యాయము - బ్రహ్మవల్లి (ఆనందవల్లి)

(టీకాతాత్పర్య వివరణములు)

పూర్వ శాంతి పాఠము

సహ నా వవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహవీర్యం కరవావహై । తేజస్వి నా వధీత మస్తు మా విద్విషావహై । ఓం శాన్తి శ్శాన్తి శ్శాన్తిః ॥

టీక :- సహనౌ = (గురుశిష్యులమైన) మా ఇద్దఱినికూడ, (పరబ్రహ్మ) అవతు = సంరక్షించునుగాక, సహనౌ = (గురుశిష్యులమైన) మా ఇద్దఱినికూడ, భునక్తు = పాలించునుగాక, సహవీర్యం = కార్యదక్షత, సామర్థ్యమును గూడ, (కలిగియుండి) కరవావహై = (పనులను) నిర్వర్తించెదముగాక, నౌ = మాయొక్క, అధీతం = అధ్యయనము చేయబడినవిద్య, తేజస్వి = తేజోవంతమైనది, అస్తు = అగుగాక, మా విద్విషావహై = (మా ఇరువురి మధ్య అనగా గురుశిష్యులమధ్య) ద్వేషము కలుగకుండుగాక, ఓం శాన్తి శ్శాన్తి శ్శాన్తిః = ఆధ్యాత్మిక, ఆధిభౌతిక, ఆధిదైవిక తాపత్రయమునకు శాంతి కలుగుగాక!

తాత్పర్యము :- (పరబ్రహ్మ) మా గురుశిష్యులిద్దఱిని సంరక్షించునుగాక. (పరబ్రహ్మ) మా ఇరువురిని పరిపాలించునుగాక.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(మేమిద్దఱము) కార్యదక్షత, సామర్థ్యమునుగూడ కలిగియుండి, పనులను నిర్వర్తించెదముగాక. (మా ఇరువురిమధ్య) అభిప్రాయభేద, ద్వేషాది భావములు కలుగకుండుగాక. ఆధ్యాత్మిక, ఆధిభౌతిక, ఆధిదైవిక, తాపత్రయమునకు శాంత్యోపశమనము కలుగుగాక.

వివరణము :- ఇది ఒక చక్కని ప్రార్థన. విద్యారంభమున గురుశిష్యులుగాని, ఇద్దఱు లేక ఇద్దఱుమించి ఏదైన ఒకపనిని చేయుటకు ఉపక్రమించినపుడుగాని ఈ ప్రార్థన చేయుట చాల సమంజసముగాను, సార్థకముగాను ఉండును.

"సహ"అను పదప్రయోగముచే పరమాత్మను ఏది కోరినను స్వార్థబుద్ధితోగాక, తనతోటివారికికూడ తాను కోరినది అందవలెనను సదుద్దేశ్యము, సత్సంకల్పము, సహకారగుణము ద్యోతకమగును. 'సహ నా వవతు' అనగా 'సహ - నౌ - అవతు' అని పదవిభాగము. మరియు, 'సహనౌ అవతు' అను వాక్యమును 'స,' 'హ' నౌ, అవతు, అని విడదీసినచో మరింత వివరణ అవసరమగును. అనగా 'సహ' అను పదమును 'స,' 'హ' అను అక్షరములుగా విడి విడిగా చదివినచో "ఈ 'స','హ'లు ఎవరు? 'స' అను అక్షరము పురుషునకు, లేదా అయ్యవారికి; 'హ' అను అక్షరము ప్రకృతికి లేక అమ్మవారికి ప్రతీకలు. అందువలననే పురుషసూక్తము "సహస్రశీర్షా పురుషః..." అని, "స" అను అక్షరముతో ప్రారంభింపబడును. అట్లే శ్రీసూక్తము, (అమ్మవారి సూక్తము) "హిరణ్యవర్ణాం హరిణీమ్..." అని 'హ' అక్షర సంబంధమైన 'హి'తో ప్రారంభింపబడును. అనగా సమస్త విశ్వమునకు తల్లిదండ్రుల (Parents) వంటివారు, ప్రజ్ఞ (Consciousness) - పదార్థముల (Matter) వంటివారు, కేంద్రము (Centre), -పరిధుల (Cir cumeference వంటివారు, బీజ (Seed) - వృక్షముల (Tree) వంటివారు, ఉచ్ఛ్వాస -

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

నిశ్వాసముల వంటివారును అయిన - ఆదిదంపతులు మమ్ము రక్షించు గాక అనిగూడ అర్థము వచ్చును.

ప్రతి వ్యక్తియొక్క శ్వాసక్రియలో ఉచ్ఛ్వాసమునందు 'సో', నిశ్వాసమునందు 'హం' అను ధ్వనిపూర్వక అక్షరములు వినబడును. ఈ రెంటినీ 'సోఽహం' అను మంత్రముగా, మనలో నిరంతరము మన ప్రమేయము లేకపోయినను జరుగు అజపాగాయత్రీమంత్రముగా చెప్పుదురు, ఉచ్ఛ్వాసము - లీనమును (Involution), నిశ్వాసము - వ్యక్తమును (Evolution) తెలియజేయును. ఈ రెంటినీ జగత్తునకు తండ్రి-తల్లిగా, శివ-పార్వతులుగా భారతీయులు చెప్పుదురు. ఈ రెండక్షరముల 'సోహం' మంత్రమునే వామగతిగా చదివినచో 'హంసో' లేదా 'హంస' అగును. ఈ 'హంస' పక్షినే శరీర గృహమునకు యజమానియైన జీవునిగా చెప్పుదురు. తల్లిదండ్రులకు ప్రతీకలైన 'హం' 'సో'ల కలయికతో జీవుడు వ్యక్తమగునని సూచితము. కాబట్టి 'సహ నౌ అవతు'అనునపుడు 'జగజ్జననీజనకులు మమ్ము రక్షించుగాక' అని ప్రప్రథమముగా ప్రార్థన చేయబడినది.

"సహ" అను పదమునకు మరియొక అర్థమును చెప్పుకొనవచ్చును. 'సహ' అనునపుడు సహకారమును ధ్వనింపజేయును. ఈ 'సహకారము' మమ్ము రక్షించుగాక అను అర్థము వచ్చును. సహకార పదమేట్లేర్పడినది? 'స'-ఉచ్ఛ్వాసమునకు, 'హ' - నిశ్వాసమునకు సంబంధించిన అక్షరములుగా ఇంతకుపూర్వము చెప్పబడినవి. పొరపాటు పడక నిరంతరముజరుగు ఈ ఉచ్ఛ్వాస, నిశ్వాసములమధ్యనుండు సమన్వయసంబంధమును 'సహకార'మందురు. ఈ సహకారమువలననే గదా జీవి బ్రతికి బట్టకట్ట గలుగునది. కావున, మన బ్రతుకునకు, రక్షణకు మొదటి సహకారము - ఈ ఉచ్ఛ్వాస, నిశ్వాసముల మధ్య

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఉన్నది. అందుచే 'ఉచ్ఛ్వాస, నిశ్శ్వాసలమధ్యనుండు సహకార మెట్లుండునో-అట్టి సహకారము మామధ్య(గురుశిష్యులమధ్య) వర్తించి, మమ్ము రక్షించుగాక!' అని అర్థము అనగా 'మేము ఎన్నడును విడిపోకుండ ఉందుముగాక' (విడిపోకుండుట మానసికముగా అని గురుశిష్యుల పట్ల అర్థము చేసికొనవలెను) అని ప్రప్రథమముగా విద్యారంభమున శిష్యునిచే ప్రార్థన చేయబడినది.

ముందుగా "అవతు" అనుటలో రక్షణ విషయము చెప్పబడినది. బ్రతికిబట్టకట్టినపుడేగదా ఏదైన చేయుట. అందుచే, ముందుగా మేము రక్షింపబడుదుముగాక' అని చెప్పబడినది. లేదా, ఇరువురిలోనున్న వాడు మా ఇద్దరిని రక్షించుగాక' అను అర్థమునుకూడ చెప్పుకొనవచ్చును.

తరువాత "భునక్తు" అనుటలో పరిపాలన విషయము చెప్పబడినది. పరిపాలనమనగా 'సాకుట లేదా పోషించుట' అను అర్థములో - 'పోషింపబడుటలోను, జీవితములో పొందు అనుభూతి విషయములోను మా ఇద్దరిలోనున్న వాడు ఒకేవిధముగా ఇద్దఱను పోషించి,అనుభవించి, జీవించునుగాక,' అని చెప్పుకొనవలెను. ఇద్దరిమనస్సులు విడి విడిగాకాక ఇరువురిమధ్య ఇరువురిలోఉన్న వానిమనస్సు వర్తించి, వర్ధిల్లు (దుము) గాక" అని గూఢార్థము.

"సహవీర్యం కరవావహై"అనుటలో'మా ఇద్దరిలోని పరమాత్మ వీర్యముచేతనే మా కర్మలు నిర్వహింపబడుగాక'అని చెప్పుకొనవలెను. ఇక్కడ వీర్యము అనగా ఏపని చేయుటకైనను కావలసిన చురుకుదనము, ప్రయత్నము, దక్షత,సామర్థ్యము అను అర్థములుగా గ్రహించవలెను.

"తేజస్వి నౌ అధీతం అస్తు"అనుటలో 'ఇద్దరినీ వ్యక్తపరుచు ఆ ఒకే తేజస్సు మా ఇద్దరిచేత అధ్యయనమును చేయించునుగాక'.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

లేదా మాచే 'ఆ తేజస్సు అధ్యయనము చేయబడుగాక' అని గూడ అర్థము చేసుకొనవలెను.

"మా విద్విషావహై" అనుటలో మా ఇద్దఱిమధ్య ద్వేష భావము లేక ఒకే అభిప్రాయము వర్తించి ఏకమతము అనగా - ఐకమత్యము (మతము అనగా అభిప్రాయము. ఏకమతమునకు తద్ధిత రూపము ఐకమత్యము) వర్ధిల్లుగాక అని అర్థము చెప్పుకొనవలెను.

ఈ విధముగా ఇద్దఱిమధ్య కలుగవలసినవి కలిగి, తొలగవలసిన ఆధిభౌతిక, ఆధ్యాత్మిక, ఆధిదైవిక తాపత్రయము తొలగి, శాంతి వర్ధిల్లుగాక' అనుటతో ఈ సంప్రార్థనము ముగియును.

* * *

మంత్రము :- బ్రహ్మవిదాప్నోతి పరమ్। తదేషాఽభ్యుక్తా। సత్యం జ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ। యో వేద నిహితం గుహాయాం పరమే వ్యోమన్। సోఽశ్నుతే సర్వా న్కామా న్సహ। బ్రహ్మణా విపశ్చి తేతి। తస్మా ద్వా ఏతస్మా దాత్మన ఆకాశ స్సంభూతః। ఆకాశా ద్వాయుః। వాయో రగ్నిః। అగ్నే రాపః। అద్భ్యః పృథివీ। పృథివ్యా ఓషధయః। ఓషధీభ్యో ఽన్నమ్। అన్నా త్పురుషః। స వా ఏష పురుషో ఽన్నరస మయః। తస్యేద మేవ శిరః। అయం దక్షిణః పక్షః। అయ ముత్తరః పక్షః। అయ మాత్మా। ఇదం పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా। తదప్యేష శ్లోకో భవతి॥. 1

టీక :- బ్రహ్మవిత్ + ఆప్నోతి + పరమ్ = బ్రహ్మవిదాప్నోతి పరమ్ = బ్రహ్మను తెలిసినవాడు ఆ పరబ్రహ్మనే పొందు

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

చున్నాడు, తత్+ఏషా+అభి+ఉక్తా=తదేషాభ్యుక్తా=ఆ విషయమును గూర్చి ఈ మంత్రము చెప్పబడినది, సత్యం - జ్ఞానం-అనంతంబ్రహ్మ= సత్యమనియు, జ్ఞానమనియు, అనంతమనియు ఈ బ్రహ్మను, యః = ఎవ్వడు, గుహాయాం = హృదయమను గుహాయందలి, పరమేవ్యోమన్ = అతి శ్రేష్ఠమైన దహరాకాశమునందు, నిహితం= ఉన్న (వానిగా), వేద = తెలుసుకొనునో, సః = వాడు, సర్వాన్ కామాన్ - అన్ని కోరికలను, విపశ్చితా బ్రహ్మణా = బ్రహ్మను తెలిసిన ఆత్మస్వరూపముతో, సః అశ్నుతే = ఒక్కసారిగా అనుభవించుచున్నాడు, తస్మాత్ =ఆ, ఏతస్మాత్ = ఈ, ఆత్మనః = ఆత్మ నుండి, ఆకాశః = ఆకాశము, సంభూతః = చక్కగా పుట్టెను, ఆకాశాత్ = ఆకాశమునుండి, వాయుః = వాయువు, వాయోః = వాయువువల్లనుండి, అగ్నిః = అగ్ని, అగ్నేః = అగ్నివల్లనుండి, పృథివీ = భూమి, పృథివ్యాః = భూమివల్లనుండి, ఓషధయః = ఓషధులు, ఓషధీభ్యః = ఓషధులనుండి, అన్నమ్ = అన్నము, అన్నాత్ = అన్నమువల్లనుండి, పురుషః = పురుషుడు (పుట్టెను) సః = ఆ. ఏషః = ఈ, పురుషః = పురుషుడు, అన్నరసమయః = అన్నరసమయునిగా (ఉండు), తస్య=ఆ పురుషునకు, ఇదం ఏవశిరః= ఈ శిరస్సే ఆ శిరస్సు, అయం దక్షిణఃపక్షః = ఈ కుడిచేయి దక్షిణ పక్షము, అయం ఉత్తరః పక్షః = ఈ ఎడమచేయి ఉత్తర పక్షము, అయం ఆత్మా = ఈ మధ్యనుండునది ఆత్మ, ఇదంపుచ్ఛం=ఈ తోక, ప్రతిష్ఠా=ప్రతిష్ఠ, తత్ + అపి =ఆ విషయమునుగూర్చి, ఏషశ్లోకః= ఈ చెప్పుశ్లోకము, భవతి = అగుచున్నది.

తాత్పర్యము :- బ్రహ్మను తెలిసినవాడు ఆ బ్రహ్మనే పొందుచున్నాడను విషయమునుగూర్చి ఈ మంత్రము చెప్పబడినది. అట్టి బ్రహ్మ-సత్యము,జ్ఞానము,అనంతమని,హృదయ దహరాకాశమునందు ఉన్నట్టి ఆత్మయేనని ఎవరు తెలుసుకొనునో వాడు తాను తెలిసిన

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

జ్ఞానముతో సకలమనోరథములను ఒక్కసారే అనుభవించును. ఈ ఆత్మవల్లనుండి ఆకాశము, ఆకాశముద్వారా వాయువు, వాయువు నుండి అగ్ని, అగ్నివలన జలములు. జలములనుండి పృథివి, పృథివి నుండి ఓషధులు, ఓషధులనుండి అన్నము, అన్నమువల్లనుండి పురుషుడు పుట్టును. ఆ పురుషుడు అన్నరసవికారము కలవాడు. ఆ పురుషునకు ఈ శిరస్సే శిరస్సు, ఈ కుడిచేయి దక్షిణపక్షము, ఈ ఎడమచేయి ఉత్తరపక్షము. ఈ మధ్యనఉన్నది ఆత్మ, ఈ కనబడునది తోకవలె నుండి ప్రతిష్ఠను పొందుచున్నాడు. ఈ విషయములనుగూర్చి ఈ మంత్రము చెప్పుచున్నది.

వివరణము :- బాగుగా కాలిన పెనముపైన ఉన్న నీటి బిందువు ఏ విధముగా తన నామరూపములను పూర్తిగా పోగొట్టుకొని విశాలాకాశములోనికి లీనమగునో-అదేవిధముగా బ్రహ్మవేత్త దేహమును విడిచినపుడు బ్రహ్మను పొందును. ఆ విధముగా 'పరమాత్మను పొందిన బ్రహ్మవేత్త తనవ్యక్తిగత అస్తిత్వమును ఆ పరమాత్మయందు కలిగియుండునా?' అని సందేహము రావచ్చును. కలిగియుండడనియే సమాధానము ఎందువల్లననగా — ఘటము బ్రద్దలైనపుడు ఘటములోనిచోటు బయటచోటులో లీనమగును. లీనమైన తరువాత 'తనచోటు' అని బగిగిసినట్లు వేరుగా బయటచోటులో వుండదు. నదులన్నియు వేరువేరుగా ఉన్నపుడు వాటియందలినీరు - ఇది - గంగ, ఇది - గోదావరి, ఇది - కృష్ణ అని వుండును. కాని, అవి అన్నియు సముద్రములో లీనమైనపుడు ఆ సముద్రములో ఈ మేరకు గంగ, ఈ మేరకు, గోదావరి, ఈ మేరకు కృష్ణ అని వుండదు. వాటి నామరూపములను పోగొట్టుకొని అన్నియు 'సముద్రము' అను పేరుతోనే పిలువబడును. వేసవి కాలములో నదులలోనినీరు ఇగిరి నీటిఆవిరియై మేఘములుగా మారినపుడు ఆ మేఘమునందు వాటి నామరూపములను పోగొట్టుకొని, ఆ మేఘము వర్షించినపుడు- గంగోత్రిలో

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

పడిన మేఘవునీరు మరల గంగాజలమని, నాసిక్ వద్ద పడినసీరు గోదావరి అని, పడమటికనుమలలో మహాబలేశ్వరమువద్ద పడినసీరు కృష్ణ అని మరల వేరు వేరు పేర్లను పొందుట జరుగును. ఈ ఉదాహరణలను బట్టి బ్రహ్మవేత్త బ్రహ్మను పొందినపుడు ఆ బ్రహ్మయందు తన వ్యక్తిగత అస్తిత్వమును వేరుగా కలిగి యుండడని నిర్ధారణ అగుచున్నది.

ఈ బ్రహ్మమే సత్యము, జ్ఞానము, అనంతము అని అనుభూతిని పొందినవాడు సర్వమును తెలిసినవాడగును. అనగా 'బ్రహ్మ - శాశ్వతుడు, నిత్యుడు, సనాతనుడు' అని తెలియవలెను. నిజమైన అస్తిత్వమునుకలిగినదే - 'సత్యము'. మనము తెలిసికొనుచుపోయి దేనియందు లీనమగుదుమో, అది 'జ్ఞానము'. ఆద్యంతములు లేక ఎల్లప్పుడును ఉండుటయే గుణముగా కల్గుట-'అనంతము'. ఈ మూడులక్షణములును చెల్లువాడు బ్రహ్మ. ఈ లక్షణములు చెల్లునది ఒకటి గలదు. అదియే చోటు. మనలోగూడ హృదయమునందు ఈ చోటుగలదు. అందుచేతనే గుండెకాయలోని దహరాకాశమును హృదయకేంద్రముగను, ఆత్మకు స్థానముగను సమన్వయము చేయుదురు. (1) చోటులో ఇల్లు కట్టినతరువాత ఇంటిగదిలోగూడ చోటు ఉండును. ఇల్లు విడిపోయినపుడు ఇంటిలోని-చోటు చనిపోదు, బైట-చోటులో లీనమగును. అందుచే ఈ చోటు యొక్క అస్తిత్వము సత్యము. (2) బైట-చోటులో లీనమగునని తెలియుటయే జ్ఞానము. (3) ఎన్ని జీవులు పుట్టినను, గిట్టినను తనలో (చోటులో) మార్పు ఉండక ఆద్యంత, వృద్ధిక్షయములు లేనిదై ఉండుట - అనంతత్వము. కావున, చోటు బ్రహ్మవంటిదని, బ్రహ్మకు ప్రతీక అని తెలిసికొనవలెను. ఇది తెలిసినవాడు అవసరముగువానిని తన ప్రమేయము లేకుండగనే అనుభవించగల్గినవాడగును. తన ప్రమేయము లేకుండ అనగా కావాలనుట, తిరస్కరించుటలతో సంబంధము లేకపోవుట. ఎందువల్లననగా కావాలనుకొనుట ఎంత మమకార

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

భావమో అక్కర్లేదని తిరస్కరించుటకూడ అంత అహంకార భావమును తెల్పును.

"యదృచ్ఛాలాభసంతుష్టో ద్వంద్వాతీతో విమత్సరః ।
సమః సిద్ధావసిద్ధౌ చ కృత్వాపి న నిబధ్యతే ॥"

అని గీతాశాస్త్రము చెప్పును. కావున, ప్రాప్తించినవాటికి సంతుష్టిని పొందువానికి ఆర్తతనుబట్టి వానికి కావలసినవి వాటంతట అవి ఏర్పాటై కర్మబంధమంటదు.

ఈ మంత్రములో పరమాత్మనుండి జీవాత్మ ఎట్లు పుట్టుచున్నాడో సృష్టిక్రమ విధానముతో సమన్వయపరచి వివరణ ఇవ్వబడినది. బృహ్మణతత్త్వ ఆత్మనుండి ఆకాశము, ఆకాశమువలన వాయువు, వాయువువలన అగ్ని, అగ్నివలన జలములు, జలములవలన పృథివి, పృథివి నుండి ఓషధులు, ఓషధులనుండి అన్నము, ఆ అన్నము తినుటనుండి జీవుడు ఉత్పత్తి అగుచున్నాడని క్రమము చెప్పబడినది. ఇది చాల అర్థవంతమైన, శాస్త్రీయమైన వివరణ. మన భారతీయులు-'మనకు కనిపించి, నిర్దేశింప వీలగు దానిని ద్రవ్యము' అని నిర్వచించిరి. కనిపించి, నిర్దేశించుటకు వీలగునట్టి ద్రవ్యము ఐదు స్థితులలో ఉండునని చెప్పిరి. వీటినే పంచభూతములు (Five elements) అందురు. ఇవి వరుసగా 1 పృథివి (Solid) 2. ఆపస్సు (Liquid) 3. తేజస్సు లేదా అగ్ని (Fire) 4. వాయువు (Gas) 5. ఆకాశము (Space). వీటి వరుస క్రమములో ఒకదానికన్న ఒకటి సూక్ష్మము (Subtle). సృష్టిప్రక్రియ-సూక్ష్మమునుండి స్థూలమునకు జరుగును. అందుచే, ఆకాశమునుండి స్థితులు మారుచు ఘనపదార్థమైన పృథివి ఏర్పడినదని, దానినుండి పుట్టు ఓషధులను, అన్నమును తినుటచే పురుషుడు పుట్టి, పెరుగుచున్నాడని చెప్పబడినది. ఈ పురుషుని ధ్యేయము 'తాను ఎక్కడనుండి వచ్చినాడో అక్కడకు చేరుట' అని తెలుసుకొనవలెను. నిజమునకు జరుగునది కూడ అదియే. దీనికి ఈ క్రింది ఉదాహరణమును చెప్పుకొనవచ్చును.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఒక వెలుగుచున్న క్రొవ్వొత్తిని గమనించినచో అట్టడుగున ఘనపదార్థపు మైనము, దానిపైన కరుగుచున్న ద్రవరూపములోనున్న మైనము, దానిపైన వెలుగురూపములోనున్న మైనము, దానిపైన వాయురూపములోనున్న మైనము కనబడి, ఆ వాయురూపములోని మైనము అంతకన్న పైనగల ఆకాశములో లీనమగుటను మనము చూచుచుందుము. అందుచే ద్రవ్యము (Matter) మూడు స్థితులలో గాక ఈ ఐదు స్థితులలో ఉండునని భారతీయులు చెప్పుదురు. ఇదివారి విజ్ఞానమునకు నిదర్శనము. కంటితో చూడబడి, వ్రేలితో నిర్దేశింప వీలగు దానిని ద్రవ్యమని భారతీయులు చెప్పుదురు. ఈ నిర్వచన ప్రకారము వెలుగు, చోటులు గూడా ద్రవ్యము యొక్క సూక్ష్మతర, సూక్ష్మతమ స్థితులగును.

పదార్థమయుడుగా వ్యక్తమైనపురుషుని అన్నరసమయు డందురు. ఇక్కడ కొన్ని సమన్వయములు కలవు. అన్నరస పురుషునికి-మన దేహమునకు సమన్వయమును చెప్పుచు, దేహమునకు కనబడు ఈ శిరస్సే వాని శిరస్సనియు, ఈ దక్షిణపక్షమే (బాహువు) వాని దక్షిణ పక్షము లేదా రెక్క అనియు, ఈ వామపక్షమే వాని వామపక్షము లేదా రెక్క అనియు, ఈ మధ్యభాగమే వాని ఆత్మ అనియు. - మన నాభికి దిగువ మిగిలిన భాగమే వాని తోక అనియు, ఒక పక్షి ఆకారముతో సమన్వయపరచి ఇక్కడ చెప్పబడినది. (జీవుని హంస పక్షితో పోల్చి చెప్పుట కూడ కలదు గదా!.) పరబ్రహ్మనుండి - పదార్థమయ జీవుడు వ్యక్తమగునపుడు సరిగా బ్రహ్మమాదిరి లేదా నమూనా (Model) గానే చిన్న పన్నాలో (Small scale) సాధ్యస్థితి (Potential state) లో నున్నవి సిద్ధస్థితి (Manifested state) లోనికి మారి, ఒక మచ్చు (Sample) లేదా అచ్చు (Mould) రూపము (frame) గా వ్యక్తమగునదియే ఈ అన్న రసమయుని రూపము. అనగా కొలతలు తేడా వుండవచ్చునేమోగాని నమూనా (Model) ఒకటే Scale may be different but model is same) అని అర్థము. బైబిల్ (Bible) గ్రంథమునందు చెప్పిన 'God

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

made the man in his own shape and form' అను వాక్యమును ఇక్కడ చెప్పిన ఉపనిషత్ మంత్రములతో సమన్వయపరచుకొనవలెను. ఇది మరియొక సమన్వయము.

'విశాలానంతాకాశమువలె ఉండు పరబ్రహ్మకు - వ్యక్తమైన చిన్న పదార్థమయజీవుడు 'ఒక చెట్టుకు విత్తనమువలె లేదా ఒక కొస (Extension) వలెనుండును' అని చెప్పవచ్చు, ఈ అన్నమయాత్మక పదార్థమయ జీవుడు బ్రహ్మకు పుచ్ఛము లేదా తోక (Extension) అని గూడ గౌణార్థములో అనగా గుణవాచకముగా సమన్వయపరచుకొనవచ్చును. చెట్టులోనున్నవే విత్తనములోగూడ చిన్నపన్నా (Small scale) లో- Law of Correspondences and Correlation ను అనుసరించి ఉండునని సమన్వయము చేసుకొనవలెనను అర్థములో - ఈ శిరస్సే ఆ శిరస్సు, ఈ దక్షిణ పక్షమే ఆ దక్షిణ పక్షము, మొదలైన అర్థములను తెలుపు 'తస్యేదమేవ శిరః'। అయం దక్షిణః పక్షః।...' మొదలైన మంత్రములు ఈ అనువాకమునందు చెప్పబడినవి. ఇది మరియొక సమన్వయము.

'తనను పూర్తిగా అనుకరించి, తనకు సరిపోవు నమూనాతో (Model), తన వ్యక్తమునకు తోకవలె, (Like an extension) కొస మెఱుపువలె నుండు ఈ అన్నమయాత్మనివలన పరబ్రహ్మ సృష్టి స్పష్టముగా వ్యక్తమై ప్రతిష్ఠనొందుచున్నది' అను అర్థములో 'ఇదంపుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా' అని అనువాకాంతమునందు చెప్పబడినది.

మంత్రము :- అన్నాద్వై ప్రజాః ప్రజాయన్తే । యాః కాశ్చ పృథివీగ్ం శ్రితాః । అథో అన్నేనైవ జీవన్తి । అథైనదపి యన్త్యన్తతః। అన్నగ్ం హి భూతానాం జ్యేష్ఠమ్ । తస్మాత్సర్వౌషధముచ్యతే। సర్వం వై తేఽన్నమాప్నువన్తి। యేఽన్నం బ్రహ్మో

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

పాసతే । అన్నగ్ంహి భూతానాం జ్యేష్ఠమ్ । తస్మాత్సర్వౌషధ ముచ్యతే । అన్నాద్భూతాని జాయన్తే । జాతాన్యన్నేన వర్ధన్తే । అద్యతేఽత్తి చ భూతాని । తస్మాదన్నం తదుచ్యత ఇతి । తస్మాద్వా ఏతస్మాదన్నరసమయాత్ । అన్యోఽన్తర ఆత్మా ప్రాణమయః । తేనైష పూర్ణః । స వా ఏష పురుషవిధ ఏవ । తస్య పురుష విధతామ్ । అన్వయం పురుషవిధః । తస్య ప్రాణ ఏవ శిరః । వ్యానో దక్షిణః పక్షః । అపాన ఉత్తరః పక్షః । ఆకాశ ఆత్మా । పృథివీ పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా । తదప్యేష శ్లోకో భవతి ॥ 2

టీక :- అన్నాత్ = అన్నమువలన, ప్రజాః = ప్రజలు, ప్రజాయన్తే వై = పుట్టుచున్నారు గదా! యాః + కాః + చ = ఏవైతే, పృథివీం = భూమిని, శ్రితాః = ఆశ్రయించి ఉన్నవో (అవి అన్నియు అన్నమువలన పుట్టుచున్నవి), అథో = ఇంకను, అన్నేన + ఏవ = అన్నముచేతనే, జీవన్తి = జీవించుచున్నవి, అథ = ఇంకను, ఏనత్ = ఈ అన్నము ననుసరించి, అపి = మరల, యంతి + అంతతః = (దానిలోనికి) లయమును పొందుచున్నవి, అన్నం = అన్నము, భూతానాం = జీవులలో, జ్యేష్ఠమ్ = ప్రధాన లేదా శ్రేష్ఠమైనది, తస్మాత్ = (అగుట) వలన, సర్వౌషధమ్ = అందరికిని మందునాటిదని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నది, యే = ఎవరు, అన్నమ్ = అన్నమును, బ్రహ్మ = బ్రహ్మముగా, ఉపాసతే = ఉపాసించుచున్నారో, తే = వారు, సర్వమ్ = సకలమగున, అన్నమ్ = అన్నమును, ఆప్నువంతి = పొందుచున్నారు, అన్నమ్ = అన్నమే, భూతానాం = జీవులలోపల, జ్యేష్ఠమ్ హి = ముందు పుట్టినది, తస్మాత్ = (అగుట) వలన, సర్వౌషధమ్ = సర్వులకు ఔషధమని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నది, యే = ఎవరు, అన్నమ్ = అన్నమును, బ్రహ్మ = బ్రహ్మముగా, ఉపాసతే = ఉపాసించుచున్నారో, తే = వారు, సర్వమ్ = సమస్తమును

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

అప్నువంతి వై = పొందుచున్నారు గదా, అన్నాత్ = అన్నమువలన, భూతాని = ప్రాణులు, జాయంతే = పుట్టుచున్నవి, జాతాని = (అట్లు) పుట్టిన (ప్రాణులు), అన్నేన = అన్నముచేతనే వర్ధంతే =వృద్ధి పొందుచున్నవి, అద్యతే = ఆ (అన్నము) భూతములచేత భక్షింపబడు చున్నది, భూతాని = జీవులను, అత్తి చ = (అన్నము) తినుచున్నది గూడ, తస్మాత్ = అందువలన, తదన్నం = అది అన్నమని, ఉచ్యతే= చెప్పబడుచున్నది, (ఇతి = ఈ విధముగా) తస్మాత్ = ఆ, ఏతస్మాత్ = ఈ, అన్నరసమయాత్ = అన్నరసమయమైన ఆత్మకంటె, అన్యః = ఇతరుడగు, ప్రాణమయః = ప్రాణమయుడగు, అంతరః = భేదము గలవాడగు, ఆత్మా = ఆత్మ (కలడు), తేన = అట్టి ప్రాణమయ ఆత్మ చేత, ఏషః = ఈ అన్నరసమయ ఆత్మ, పూర్ణః = పరిపూర్ణుడగును, సః = ఆ, ఏషః = ఈ (ప్రాణమయాత్మ), పురుషవిధ ఏవ = పురుషా కారుడే, వై = కదా, తస్య = ఆ అన్నరసమయుని యొక్క, పురుష విధతామ్ = పురుష విధత్వమును, అను = అనుసరించియే, అయమ్= ఈ ప్రాణమయాత్మ, పురుషవిధః = పురుషవిధుడగుచున్నాడు, తస్య= ఆ ప్రాణమయ పురుషునకు, ప్రాణఃఏవ = ప్రాణమే, శిరః = శిరస్సు, వ్యానః= వ్యాన వాయువు, దక్షిణః పక్షః=దక్షిణ బాహువు (రెక్క)' అపానః=అపాన వాయువు, ఉత్తరః పక్షః=వామ బాహువు(రెక్క), ఆకాశః = సమాన వాయువు, ఆత్మా = మధ్య భాగము, పృథివీ = భూమి, ప్రతిష్ఠా = ప్రతిష్ఠాకరమగు, పుచ్ఛం = తోక, తదపి = ఆ విషయమును గూర్చి, ఏషః = ఈ చెప్పబోవునట్టి, శ్లోకః = శ్లోక మంత్రము, భవతి = అగుచున్నది.

తాత్పర్యము :- అన్నమునుండి ప్రజలు పుట్టుచున్నారు. అంతే కాక, ఈ పృథివిని ఆశ్రయించిన వన్నియు అన్నమువల్లనుండియే పుట్టుచున్నవి. ఆ విధముగా పుట్టినవన్నియు అన్నముచేతనే జీవింప

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

బడుచు, చిట్టచివరకు అన్నమునందే లీనమయిపోవుచున్నవి. అన్నము ప్రాణులకంటె ముందది అగుటవలన, అన్నమయమగు వాటికెల్ల అన్నము కారణమై, అన్నమునుండి పుట్టి, అన్నముతో వృద్ధిచెంది, చివరకు ఆ అన్నములోనికే లీనమగుట జరుగును. అందుచే సకల ప్రాణులకును అన్నము ఔషధమువంటిది. ఈ విధముగా అన్నబ్రహ్మమును ఉపాసించువారు అన్నజాతమును పొందెదరు. ఈ అన్నము – భూతములకంటె జ్యేష్ఠము, శ్రేష్ఠము అగుటవలన సర్వౌషధమగుచున్నది. మరియు, భూతములచేత భక్షింపబడుచున్నదికనుకను, భూతములను భక్షించుచున్నదికనుకను అన్నమని చెప్పబడుచున్నది. ఈ అన్నముకంటె భిన్నముగాను, వేరైనదగు ప్రాణమయమయిన ఆత్మ గలదు. ఆ ప్రాణమయాత్మ ఈ అన్నమయాత్మకు పరిపూరకమై పరిపూర్ణమగును. అందువలన శిరము, పక్షము, మధ్యము, పుచ్ఛములచేత పక్షి ఆకారము గల అన్నమయాత్మునివలెనే ఈ ప్రాణమయాత్మకుడు కూడ పురుషవిధుడై ఉన్నాడు. ఆ పురుషాకారుడైన ప్రాణమయాత్మునకు ప్రాణము .. శిరస్సు; వ్యానము - దక్షిణ పక్షము, అపానము - ఉత్తర పక్షము; ఆకాశము – ఆత్మ, భూమి - తోక అగును. ఈ విషయమును గూర్చియే ఈ మంత్రము చెప్పచున్నది.

వివరణము :- 'ప్రజ' అనగా 'చక్కగా పుట్టినది' అని అర్థము. సృష్టి ప్రక్రియ (Creativity) వేరు, ప్రజా సంసర్గము (Reproductivity) వేరు. సృష్టి ప్రక్రియలో భౌతిక పదార్థములు ఉండవలసిన పనిలేదు కాని, ప్రజాసంసర్గమునందు ఉండవలెను. సృష్టి - ప్రజ్ఞాత్మకము, ప్రజా సంసర్గము - ద్రవ్యాత్మకము. ద్రవ్యాత్మకమైనప్పుడే 'చక్కగా - పుట్టుట' అను ప్రక్రియకు నిండు అర్థము చేకూరును. ప్రదర్శనకై ఒక నాటకమును వ్రాయగోరి, ఒక కవి కథను, పాత్రలను, పాత్రల స్వభావాదులను, సన్నివేశములను, అంకముల విభజనను, కథాంతమును ఊహించుకొనుటతో ఆ కవిమనస్సులో ఆ నాటకమునకు సృష్టి

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ప్రక్రియ పూర్తగును. ఆ విధముగా ఊహించినవాటిని కాగితముపై వ్రాయగలిగి, ఆ నాటకము ప్రదర్శన జరిగినపుడు మాత్రమే ఆ నాటకమునకు ప్రజాసంసర్గ భాగము గూడ పూర్తగును. కాని, కాగితముపై వ్రాయుటకు కాగితము, సిరా, కలము మొదలైనవి లేనిచో ప్రదర్శనకు వీలవదు. అప్పుడు ఆ నాటకమునకు సృష్టి ప్రక్రియ మాత్రమే జరిగినదని తెలుసుకొనవలెను. అప్పుడు ఆ కవి మనస్సెట్లుండునో ప్రజాసంసర్గము లేనిచో సృష్టికర్తకు గూడ అట్లే ఉండును. అనగా, సృష్టిప్రక్రియకు ప్రజాసంసర్గము తోడైనపుడు మాత్రమే సృష్టికి నిండుదనము చేకూరి పరిపూర్ణమగునని అర్థము.

స్థావర, జంగమాత్మకమగు ప్రజా సమూహము పూర్తిగా ద్రవ్యాత్మకము. సూక్ష్మమునుండి స్థూలమునకు జరుగు సృష్టిప్రక్రియలో చిట్టచివరిస్థితి పృథివీతత్త్వమునకు సంబంధించినది. ఇది అన్నమయ కోశమునకు సంబంధించినది. అందుచే ప్రజలు పుట్టుటగాని, పెరుగుటగాని, లీనమగుటగాని- అన్నమునుండి, అన్నమువలన, అన్నములోనికి జరుగునని తెలుసుకొనవలెను. భర్త అన్నము తిని, భార్య అన్నము తిని జీవించువారైనచో వారిద్దఱికిని అన్నమును తిను కొడుకే పుట్టును. ఇందువలననే "యాఃకాశ్చ పృథివీగ్ం శ్రితాః। అన్నాద్వై ప్రజాః ప్రజాయన్తే" అని చెప్పబడినది. అనగా 'పృథివిని ఆశ్రయించినవారు ఆ పృథివికి సంబంధించిన అన్నమువలననే పుట్టుచున్నారు' అని అర్థము. ఈ అన్నము రసాయనిక ధాతువులుగా మార్పు చెందుచు, చిట్టచివరకు శుక్రముగా మారును. దానినుండి మరల ద్రవ్యాత్మకమగు ప్రజ పుట్టును. పంచభూతముల మధ్య సంబంధమును భార్యాభర్తల మధ్య సంబంధముతో పోల్చి చెప్పవచ్చును. ఈపంచభూతములలో ప్రతి క్రింది భూతము భార్యవంటిదైనచో, దాని ప్రక్కనే పైన వున్నభూతము భర్తవంటిదగును. ఉదాహరణకు - పృథివి భార్యవంటిదైనచో ఆపస్సు భర్తవంటిది. అనగాపృథివి - క్షేత్రమును సమకూర్చగా. ఆపస్సు -

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(శుక్రము) బీజమును సమకూర్చును. ఇట్లే ఆపస్సును భార్యగా సమన్వయపరచిన-చో తేజస్సు భర్త అగును. మరియు, తేజస్సు భార్య ఐనపుడు వాయువును భర్తగాను, వాయువు భార్య ఐనపుడు ఆకాశమును భర్తగాను సమన్వయపరచుకొనవలెను.

అన్నము ప్రజలచేత తినబడుటచేతను, ప్రజలను అన్నముతినుటచేతను దానికి ఆ పేరు వచ్చినది. దప్పిక ఐనవుడు నీటిని మనము త్రాగుదుము. అట్లని నీటిలోనికి దూకినపుడు ఆ నీరే మనలను త్రాగును. అదేవిధముగా ఆకలి వేసినపుడు అన్నమును తిందుము. మితిమీరి తినిన-చో ఆ అన్నమే మనలను తినును. అందుచే, పుట్టుటకు పెరుగుటకు, చివరకు లీనమగుటకు కూడ ఈ అన్నమే కారణమగుచున్నది. అందువలననే సర్వభూతములకు అన్నము శ్రేష్ఠము, జ్యేష్ఠము ఐన ఔషధమువంటిదని చెప్పబడినది. ఓషధులు అనగా ఉషస్సు స్థానమును పొందబడినవని అర్థము. సూర్యకిరణములు తెల్లగానుండును. 'ఆ సూర్యకిరణములను గుఱ్ఱములతో పోల్చి, అవి చెట్ల ఆకులందు ప్రవేశించినపుడు, ఆ సూర్యుడు హరిదశ్వుడగుచున్నా'డని మహాసౌరము, ఆదిత్య హృదయము చెప్పెను. అనగా 'కిరణజన్య సంయోగక్రియ **(Photo synthesis)** జరిగి, ఆకులలో పచ్చదనమునకు కారణమైన పత్రహరితము **(Chlorophyll)** ఉత్పత్తియగును.' అనునది శాస్త్ర సమన్వయము. ఇదేవిధముగా సూర్యకిరణములు చంద్రునిపై పడి చంద్రుని నుండి పరావర్తనము చెంది సస్యములు, ఓషధులు పెంపొందింపబడుచున్నవి. ఇక్కడ కూడ ఓషధీపతి ఐన చంద్రునివలన ఈ ప్రజా సంసర్గ ప్రక్రియ నెరవేర్పబడుచున్నది. ఇది కూడ అన్నమునకు సంబంధించిన ప్రక్రియయే!

ఒక స్థితికి ఇంకొక స్థితికి మధ్య గల సంధిని అన్నము అనుట ఎక్కువ శాస్త్రీయము. "సర్వం వై తే ఽన్నమాప్నువంతి" అనగా

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

సర్వులు అన్నమును పొందుచున్నారు. ఆకలి అను దేవతను మృత్యు వుతో సంకేతించుదురు. పెరుగుటకు లేదా పెంపొందింపబడుటకు ఆకలి ఉండవలెను. ఆకలి ఉన్నపుడు మరియొకటి తినబడవలెను. ఈ తిన బడుటను మృత్యువు అని ఇక్కడ సమన్వయపరచిన చో - 'సర్వులును అన్నమును తిని, అన్నమునుపొందుచున్నారు' అనుటకు అర్థము చెల్లును. నిజమునకు అన్నమయశరీరుడు అన్నమును తినుట జరుగుచున్నది. ఐనను ఈ రెంటిని 'మనిషి' - 'అన్నము' అని వేరువేరు పదములతో చెప్పుచుందుము. ఆభరణములను ధరించు స్త్రీగూడా బంగారముతో చేయబడినచో, ఆ బంగారు అభరణములను ధరించుటలో వ్యామోహ పడదు. రెంటికిని భేదమున్నట్లు భ్రమకల్గినపుడే ధరించుట జరుగును. ఈభ్రమ కల్గునట్లుచేయునది యే మాయ. అదేవిధముగా అన్నము వేరు, మనిషి వేరుగా ఈ మాయవలన భ్రమచెందుదుము. కాని, నిజమునకు రెంటికిని సారతః భేదములేదని గుర్తించవలెను. అందుచేతనే దానిని 'తత్'అను పేరుతో పరబ్రహ్మముగా"తస్మాత్ అన్నం తదుచ్యత ఇతి" అని మంత్రము చెప్పుచున్నది. ఇటుపైన ఈ అన్నమయాత్మకుని కన్న వేరుగా ప్రాణమయాత్మకుడు ఉండునని, ఈ రెండును పరస్పర పరి పూరకములని, అందుచేతనే ప్రాణమయాత్మకునికి కూడ అన్నమయా త్మకునికి చెప్పినట్లుగనే శిరస్సు, దక్షిణ పక్షము, ఉత్తర పక్షము, ఆత్మ, పుచ్ఛము వరుసగా ప్రాణము, వ్యానము, అపానము, ఆకాశము, పృథివి అను సమన్వయము చెల్లునని చెప్పబడినది. ఈ సమన్వయమును జాగ్రత్తగా అర్థముచేసుకొనవలెను.

ప్రాణము చైతన్యాత్మకము. అనగా **Activity** ని తెలియ జేయును. ప్రాణమయాత్మకు ప్రధానమైనది ఈ చైతన్యము కనుకనే ప్రాణమయాత్మకు ప్రాణము **(Activity)**-శిరస్సుగా,అనగా-ప్రధానమైన అంగముగా గౌణార్థములో అనగా గుణవాచకముగా చెప్పబడినది.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

'వ్యానము' అనగా వ్యాపింపజేయుటకు లేదా విస్తరింపజేయుటకు కారణమైన బలము. దీనినే అపకేంద్ర బలము లేదా కేంద్రమునుండి పరిధివైపునకు పనిచేయు బలము (Centrifugal force) లేదా 'అపకర్షణ' అందురని ఇంతకు పూర్వపు అనువాకములో చెప్పబడినది. అదే విధముగా అపానమనగా వికర్షించగలుగుటకు, లేదా విడవగలుగుటకు కారణమైన బలము. దీనినే 'వికర్షణ బలము' (Force of out going or repulsion or expulsion) అందురు. ప్రాణబలముతో ఈ వ్యాన, అపాన బలములు సహకరించినపుడే చైతన్యము పరిపూర్ణమగును. లేనిచో ఏకగతి మార్గముగా (one way traffic) ఉండును. అందువలన వ్యాన, అపానములు ప్రాణమయాత్మకునకు దక్షిణ, ఉత్తర పక్షములుగా చెప్పబడినవి. పక్షము అనగా బాహువు, లేదా రెక్క, చేయి (hand) అను అర్థములు చెప్పకొనవచ్చును. ఈ పక్షమనునది గూడ గౌణార్థముగనే వాడబడినది. ఉదా: పనిలో సహాయపడు వ్యక్తులలో ప్రముఖపాత్ర వహించు ఇద్దరు వ్యక్తులను ఆ పనిని నిర్వర్తించువాడు 'ఈ ఇద్దరు నాకు రెండు చేతులవలె పనిచేసిరి' అనునపుడు, 'సరస్వతీదేవికి సంగీతము, సాహిత్యము రెండు కన్నులు లేదా రెండు పక్షములు' అనునపుడు గూడ చేతులు, కన్నులు, పక్షములనునవి గౌణార్థములో చెప్పబడినవేగదా! ఆంగ్లభాషలో గూడ ఈ పద్ధతి గలదు. ఉదా:

These two persons are right hand and left hand to me అనునపుడు,

'Prime Minister is the pillar of India' అనునపుడు,

'Rose is the queen of the garden' అనునపుడు గూడ

right hand, left hand, Pillar, queen అను పదములు Metaphor అను రూపకాలంకారములో (figure of speech) చెప్పబడినవి. ఈ ఉదాహరణలలో భావమును అర్థము చేసుకొను విధముగానే - 'ప్రాణమయాత్మక పురుషునకు ప్రాణము - శిరస్సు, దక్షిణ పక్షము-వ్యానము, ఉత్తర పక్షము-అపానము' అనినపుడుగూడ అర్థము చేసుకొనవలెను.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

శరీరములోని చైతన్యమునకంతకు హృదయస్పందన మాతృక అగును. ఈ హృదయస్పందనము (pulsation) వలననే ఊపిరితిత్తుల సంకోచ, వ్యాకోచములు; శ్వాసలోని ఉచ్ఛ్వాస, నిశ్వాసములు మొదలగు చైతన్యాత్మక వ్యాపారములు మనలో జరుగుచున్నవి. ఆ హృదయములో నున్నవాడే ఈ హృదయస్పందన చేయించుచున్నాడు. ఆ హృదయములో నున్నది 'దహరాకాశముగారు' (Sample space in heart) బయట ఉన్న చోటునకు (space) స్పందించుగుణముండును. (Space pulsates అనునది శాస్త్రీయ సత్యము.) బయట చోటునకు హృదయములోని చోటు (దహరాకాశము) సమూనాయే (sample) కాబట్టి, ఆ స్పందించుగుణము ఈ దహరాకాశమునకు గూడ వుండును, అందువలన చైతన్యాత్మకమైన ప్రాణమయపురుషునకు ఈ దహరా కాశమును'నాథుడు' లేదా 'ఆత్మ' (Supreme superior) అను అర్థములో 'ఆకాశ – ఆత్మా' అని చెప్పబడినది.

ఈ ప్రాణమయాత్మునిపై ఆధారపడుచు, ఉచ్ఛ్వాసము జరుగునపుడు ఈ పృథివీతత్వదేహమునందు పొట్టపైకి లేచుట, నిశ్వాసము జరుగునపుడు పొట్టలోపలకు సంకోచించుట మొదలగు చైతన్యాత్మక వ్యాపారములు నిర్వర్తింపబడుచున్నవి. పక్షి తన ఇష్టప్రకారము తోకను త్రిప్పును. అనగా తోకకు స్వాతంత్ర్యము లేదు, అట్లే ఈ పృథివ్యాత్మక దేహమునకు స్వాతంత్ర్యము లేదు. పక్షికి తోక ఎటు వంటిదో, ప్రాణమయాత్మునకు ఈ పృథివ్యాత్మక దేహము అటువంటి దను గౌణార్థములో, ప్రాణమయాత్మునకు-'పృథివీపుచ్ఛం' అని చెప్ప బడినది. ఇక ప్రతిష్ఠ సంగతి. నిజమునకు ప్రాణము మీద ఆధారపడిన దైనను, లోకములో అందరికిని కనిపించుటకు వీలుగానుండి 'అన్ని పనులను చేయుచున్నది ఈ దేహమే' అనునది భ్రాంతి అయినను_ దానిని ప్రతిష్ఠగా అనగా తన గొప్పతనమే అను పేరు పొందునది ఈ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

పృథివ్యాత్మక దేహమేనని ఈ 'పృథివీపుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా' అను మంత్రము అనువాకాంతమునందు చెప్పబడినది.

మంత్రము :- ప్రాణం దేవా అనుప్రాణన్తి। మనుష్యాః పశవశ్చయే। ప్రాణో హి భూతానా మాయుః। తస్మా థ్సర్వా యుష ముచ్యతే। సర్వమేవ త అయుర్యన్తి। యే ప్రాణం బ్రహ్మోపాసతే। ప్రాణో హి భూతానా మాయుః। తస్మా థ్సర్వా యుష ముచ్యత ఇతి। తస్యైష ఏవ శారీర ఆత్మా। యః పూర్వస్య। తస్మా ద్వా ఏతస్మా ప్రాణమయాత్। అన్యోన్తర ఆత్మా మనోమయః। తేనైష పూర్ణః। సవా ఏష పురుష విధ ఏవ। తస్య పురుష విధతామ్। అన్వయం పురుష విధః। తస్య యజు రేవ శిరః। ఋగ్దక్షిణః పక్షః। సామోత్తరః పక్షః। ఆదేశ ఆత్మా। అథర్వాఙ్గిరసః పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా। తదప్యేష శ్లోకో భవతి॥ 3

టీక :- ప్రాణం = ప్రాణమును, దేవాః = (శరీరమును నడుపు శక్తి దేవతలందరూ, అనుప్రాణన్తి = (ఈ) ప్రాణము ననుసరించియే పనిచేయుదురు, యే మనుష్యాః = ఏ మనుష్యులు, పశవః = పశువులు (గలరో) (వారును ప్రాణము ననుసరించియే పనిచేయుచున్నారు), ప్రాణః = ప్రాణము, భూతానాం = జీవులకు, ఆయుః = ఆయుర్దాయము లేదా జీవనము. తస్మాత్ = అందువలన, సర్వాయుషమ్ = అందరికిని జీవనమని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నది, తస్యపూర్వస్య = ఇంతకుముందు చెప్పిన అన్నమయాత్మునకు, శారీరః = అన్నమయ శరీరమునందు పుట్టిన, యః ఏషః = ఏ ప్రాణమయుడు కలడో, సః = వాడే, ఆత్మా = ఆత్మ, తస్మాత్ ఏతస్మాత్ ప్రాణమయాత్ = ఆ ఈ ప్రాణమయాత్మకుని కంటె, అన్యః = వేరైన, మనోమయః ఆత్మా = మనోమయుడగు ఆత్మ. అంతరః = లోపలవుండు వాడు (కలడు),

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

తేన = ఆ మనోమయాత్మచేత, ఏషః = ఈ ప్రాణమయాత్మ, పూర్ణః = పరిపూర్ణుడు, లేక పరిపూరకుడు, సః ఏషః = ఆ ఈ మనోమయాత్మ, పురుష విధః ఏవ = పురుషాకారము గలవాడే, తస్య పురుష విధతామ్ అను=ఆ ప్రాణమయాత్మ యొక్క- పురుషాకారము ననుసరించి. అయం పురుష విధః = ఈ మనోమయాత్మ (కూడ) పురుషాకారము కలవాడు, తస్య = ఆ మనోమయాత్మకునకు, యజుః= యజస్సు, శిరః = శిరస్సు, ఋక్ = ఋక్కు-, దక్షిణః పక్షః = దక్షిణ పక్షము, సామ = సామము, ఉత్తరః పక్షః = ఉత్తర పక్షము, ఆదేశః = అనగా విధి వ్రాత, ఆత్మా = ఆత్మ, అథర్వాంగి రసః = అథర్వాంగిరునిచే కనుగొనబడినది, (వానికి), పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా=తోకవలె ప్రతిష్ఠ చెందుచున్నది, తదప్యేష శ్లోకో భవతి = ఆ విషయమును గూర్చియే ఈ మంత్రము అగుచున్నది.

తాత్పర్యము :- శరీరమునునడుపు శక్తిదేవతలందరును ప్రాణమును అనుసరించియే పనిచేయుదురు. మనుష్యులు, పశువులు కూడా ఈ ప్రాణమును అనుసరించియే పనిచేయుచున్నారు. కావున, 'ప్రాణము సమస్త భూతములకును జీవన కారకము' అని చెప్పబడుచున్నది. అందుచే, పూర్వము చెప్పబడిన అన్నమయాత్మకు ఈ ప్రాణమయుడు ఆత్మ. ఈ ప్రాణమయునికన్న వేరైన మనోమయాత్మకును కూడ లోన కలడు. ఆ మనోమయాత్మకుని చేతనే ఈ ప్రాణమయుడు పరిపూర్ణుడగుచున్నాడు. ఈ మనోమయాత్మకుడు కూడ ప్రాణమయాత్మకుని వలెనే పురుషాకారము కలవాడు. ఆ మనోమయాత్మకునకు యజుర్వేదము - శిరస్సు; ఋగ్వేదము - దక్షిణ పక్షము; సామవేదము - ఉత్తర పక్షము; ఆదేశము - ఆత్మ; అథర్వాంగిరుడను మహర్షి చేత కనుగొనబడిన అథర్వణవేదము ఈ మనోమయాత్మకునకు తోక (**Model or sample**) వలె ఉండి ప్రతిష్ఠాకరమగుచున్నది. ఈ విషయమును గూర్చియే ఈ మంత్రము చెప్పుచున్నది.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

వివరణము :- ఇంతకు పూర్వపు అనువాకములో అన్నమయా త్మకుని ప్రాముఖ్యము చెప్పబడినది. సమస్త భూతములకు అన్నము ఆధారభూతమని, సర్వౌషధమని చెప్పబడినది. ఈ అనువాకములో అంతకన్న మిన్న యినదియు, అన్నమయ పురుషుడు గూడ ఆధారపడి వుండునదియునైన ప్రాణమయాత్మకుని గూర్చి ఈ అనువాకములో చెప్పబడుచున్నది. పైకి చూచుటకు శరీరము కదులుచున్నదని అని పించినప్పటికి, దానంతటది కదలలేదని, ఏదో ఒక శక్తి దీనిని నడిపించు చున్నదని పరిశీలన మీద తెలియును. నిజముగా శరీరమే దానంతటది కదలగలదన్నచో శవము కూడా కదలవలెను గదా! కాబట్టి, శరీరము దానంతటది కదులుటలేదు. శవమునకు – జీవికి తేడా ఏదైతే ఉన్నదో అది శరీరమును నడిపించుచున్నదని తెలుసుకొనవలెను. ఆ తేడాయే ప్రాణము. ప్రాణము యొక్క ఉనికి శ్వాసను బట్టి తెలియును. అందుచే శ్వాస ప్రాణమని సమన్వయపరచినచో ఈ ఉచ్ఛ్వాస, నిశ్వాసాత్మకమైన ప్రాణమువలననే శరీరము కదులుచున్నదని తెలియును. శరీరమునకు ఈ ప్రాణప్రదాత ఎవరు ? శరీరము రాగి తీగ వంటిది, ప్రాణము విద్యుత్తువంటిది. ప్రాణప్రదాత యైన సూర్యుని చుట్టును అయస్కాంత ధర్మము గల భూమి తిరుగుచుండుటచే విద్యుదయస్కాంత ప్రేరణ (Electro magnetic induction) వలన మధ్యనున్న చోటులో విద్యుత్తు (Electricity) అను ప్రాణము (Vital force) పుట్టును. దానిని భూమిపైన గల భూతములన్నియు స్వీకరించి ప్రాణులగును. 'సూర్యుడు' అను కట్టుగుంజచుట్టును భూమి మొదలైన గ్రహములు పశువులవలె తిరుగుచుండుటవలననే ఈ గ్రహముల మీది ప్రాణులను 'పశువులు' అనుట కూడ జరిగినది. ఈ పశువులన్నిటికి ఈశుడు లేక పతి - 'పశుపతి' అని శైవపురాణము చెప్పును. అందుచేతనే "మనుష్యాః పశవశ్చయే" అను మంత్రములో మనుష్యులు, పశువులు కూడ ఈ ప్రాణముపైననే ఆధారపడుచున్నారు. ఈ ప్రాణమే వారికి ఆయు

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ర్ధాయము, జీవనము, అని చెప్పబడినది. అందుచే, పూర్వము చెప్పిన అన్నమయాత్మక శరీరమునకు ప్రస్తుతము ప్రతిపాదించిన ప్రాణ మయాత్మకుడు - ఆత్మ అని తెలుసుకొనవలెను.

మరల ఈ ప్రాణమయాత్ముని కంటె భిన్నమైన, మరింత సూక్ష్మ ముగా లోపల నుండు మనోమయాత్ముడు కలడు. ఆ మనోమయాత్ముని చేతనే ఈ ప్రాణమయాత్ముడు పరిపూర్ణుడగును. ఆ ప్రాణమయుని వలెనే ఈ మనోమయుడు కూడ పురుషాకారుడు. కాని, ఈ మనో మయునకు యజుర్వేదము - శిరస్సు, అని చెప్పబడినది. శిరస్సు **(Brain)** సంకల్పములకు కేంద్రము. యజుర్వేదముకూడ కర్మాచరణా త్మకము. కర్మములు సంకల్పములననుసరించి జరుగును కాబట్టి, మనో మయునకి శిరస్సు యజుర్వేదమని చెప్పబడినది. "ఋక్ దక్షిణః పక్షః" అనగా దక్షిణ పక్షము 'ఋగ్వేదము' అని అర్థము. 'ఋక్' అనగా ఋకారము. గొంతులో స్పందనవలన పుట్టు రేఫము **(Trill)** ను 'ఋ'కారము అందురు. నాలుక చివర పుట్టు రేఫమును 'ర'కారమందురు. వాక్కునకునాంది- ఈ మొదటి రేఫము అనగా ఋకారము (దీనినే 'రిషభము' అందురు) (వృషభముయొక్క అంకె ధ్వనిలో ఈ'రిషభము' ఉండునని సంగీతకారుల నిర్ణయము) ఈ ఋకార సహకారముతోనే ఏ వాక్కైనను ఉచ్చరింపబడును. అందుచేతనే "వాగేవ ఋక్" అనిరి. ఇట్టిది దక్షిణ పక్షము కాగా, సామవేదము ఉత్తర పక్షమగును. వాస్తవమునకు రిషభము ఒక్కటియే అన్ని వాక్కులుగా వ్యక్తమవ లేదు. శ్వాస దానికి జతపరుపబడినపుడు మిగిలిన అక్షరములన్నియు నాలుక, దంతములు, తాలువు, పెదవుల సహాయముతో ఉచ్చరింప బడును. కావున, ఏ అక్షరము వ్యక్తమగుటకైనను ఒక ప్రక్క రేఫము, రెండవ ప్రక్క శ్వాస జతపరుపబడవలెను. అందుచే ఈ మనోమయా త్మకుని సంకల్పము వ్యక్తమగుటకు ఋక్సామలు దక్షిణ, ఉత్తర పక్ష ములవలె (ఱెక్కలవలె) వర్తించునని గౌణార్థముగా సంకేతింపబడినవి.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

'ఆదేశ ఆత్మా' అనగా 'ఈ విధముగా వ్యక్తమవవలెను' అను ఆదేశమే ఈ మనోమయునకు ఆత్మ అని అర్థము. దీనిని అర్థము చేసు కొనుట కష్టము. భూమి సూర్యుని చుట్టును ఎందుకు తిరుగుచున్నది? ధర్మమునకు కట్టుబడి. పంచదార ఎందుకు తియ్యగా ఉన్నది? 'తియ్యగా ఉండవలెను' అను సత్యమునకు కట్టుబడి. అనగా భూమిపట్లను, పంచ దార పట్లను ఈ ధర్మము, సత్యములు ఆదేశములవంటివి. అందుచే వాటి ఆ యా ధర్మములకు అట్టి ఆదేశము 'ఆత్మ' అగును. అదేవిధముగా మనో మయ పురుషునకు 'ఈ విధముగా ఉండవలెనని చెప్పు ఆదేశము'- ఆత్మ అగును. "అథర్వాంగిరసః పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా" - అథర్వాంగిరుడనగా అథర్వుడు. ఈ అథర్వుడు అథర్వణాత్మకుడు. అనగా అథర్వణ వేదము చేత సంకేతుడు. 'నిర్మాణము ఇట్లుండవలెను' అని చెప్పగా దాని ప్రకారము నిర్మాణమును జరుపువాడు అథర్వుడు. 'ఇట్లుండవలెను' అని చెప్పినవాడు ముందు ఉండగా, ఆ ప్రకారము ఉన్నవాడు తరువాత ఉండును. అధికారి 'ఈ విధముగా' చేయవలెనని చెప్పగా, క్రింది ఉద్యోగి 'ఆ విధముగా' చేయును. అందుచే ముందుండు 'అధికారిపై ఈ ఉద్యోగి ఆధారపడి తరువాత ఎట్లుండునో, మనోమయ పురుషునకు ఈ అథర్వుడు ఆ విధముగా ఉండును' అను అర్థములో "అథ" (తరువాత) అను ఉప సర్గతో 'అథర్వుడు' అనుట జరిగినది. అనగా సంకల్పములు - ముందు, ఆచరణలో వ్యక్తమగుట - ఆ తరువాత జరుగును. కాబట్టి, సంకల్పుడు - మనస్సు అవగా, ఆచరణ - అథర్వుడగును. స్వతంత్రుడు కాకపోవుట చేతను, తరువాతివాడు **(subordinate)** అగుటచేతను ఈ అథర్వుని పుచ్ఛముతో అనగా తోకతో గౌణార్థముగా పోల్చిరి. ఈ అథర్వునినే 'అంగీరసుడు' అని కూడ అందురు. ఈ 'అథర్వ' పదము నుండి 'అథ ర్వణ' పదము పుట్టినది. దానినుండి యజ్ఞములో 'అథర్వుడు' అను పేరు పుట్టినది. మనస్సులోని సంకల్పము అథర్వునివలన కల్పలోకములో జరుగునప్పుడే - సంకల్పమునకు ప్రతిష్ఠ చేకూరును కావున, 'అథ ర్వాంగిరసః పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా' అని చెప్పబడినది.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

మంత్రము :- యతో వాచో నివర్తంతే । అప్రాప్య మనసా సహ । ఆనందం బ్రహ్మణో విద్వాన్ । న బిభేతి కదాచనేతి । తస్యైష ఏవ శారీర ఆత్మా । యః పూర్వస్య । తస్మాద్వా ఏతస్మాన్మనోమయాత్ । అన్యోఽన్తర ఆత్మా విజ్ఞానమయః । తేనైష పూర్ణః । స వా ఏష పురుషవిధ ఏవ । తస్య పురుషవిధతామ్ । అన్వయం పురుషవిధః । తస్య శ్రద్ధైవ శిరః । ఋతం దక్షిణః పక్షః । సత్య ముత్తరః పక్షః । యోగ ఆత్మా । మహః పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా । తదప్యేష శ్లోకో భవతి ॥ 4

టీక :- యతః = ఎవనివల్లనుండి, వాచః = వాక్కులు, మనసా సహ = మనస్సుతో కూడ, అప్రాప్య = కూడి వుండక, నివర్తంతే = వెనుకకు తిరుగుచున్నవో (అట్టి, బ్రహ్మణః = బ్రహ్మము యొక్క, ఆనందం = ఆనందమును, విద్వాన్ = ఉపాసించుచున్నవాడు, కదాచన = ఒకప్పుడును, నబిభేతి = భయపడడు, తస్యపూర్వస్య = ఇంతకు పూర్వము చెప్పిన ప్రాణమయాత్మనకు, శారీరః = ప్రాణమయ శరీరమునందు పుట్టిన, ఆత్మా ఏషః ఏవ = మనోమయమునకు ఆత్మ ఇతడే, తస్మాత్ ఏతస్మాత్ మనోమయాత్ = ఆ ఈ మనోమయాత్మ కంటె, అన్యః = వేరైనట్టి, అంతరః ఆత్మ = లోపలనుండు ఆత్మ, విజ్ఞానమయః వై = విజ్ఞానమయుడు గదా, తేన = ఆ విజ్ఞానమయుని చేత, ఏషః = ఈ మనోమయాత్మ, పూర్ణః = పరిపూర్ణుడు, సః ఏషః = ఈ విజ్ఞానమయాత్మ, తస్య = ఆ మనోమయాత్మ యొక్క, పురుష విధతామ్ = పురుష విధానమును, అను = అనుసరించి, పురుష విధః = పురుషవిధుడగుచున్నాడు, తస్య = ఆ విజ్ఞాన మయాత్మనకు, శ్రద్ధా ఏవ శిరః = శ్రద్ధయే శిరస్సు, ఋతమ్ = ఋతము, దక్షిణః పక్షః = దక్షిణ పక్షము, సత్యమ్=సత్యము, ఉత్తరః పక్షః = ఉత్తర పక్షము, యోగః = ఈ రెంటి కలయిక, ఆత్మా = ఆత్మ, మహః =

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

మహత్తత్వము, పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా = తోకగా ప్రతిష్ఠ చెందుచున్నది, తదప్యేష శ్లోకో భవతి = ఆ విజ్ఞానమయుని గూర్చియే ఈ మంత్రము అగుచున్నది.

తాత్పర్యము :- మనస్సుతోసహా వాక్కులు సైతము ఎవని వల్ల నుండి వానిని పొందకయే వెనుకకు మరలుచున్నవో-అట్టి బ్రహ్మ యొక్క అనందమయ స్వరూపమును ఉపాసించువానికి - దేనివల్ల నుండి భయము లేదు. ఇంతకు పూర్వము చెప్పబడిన ప్రాణమయాత్మునకు- ప్రాణమయ శరీరమునందు పుట్టినవాడు మనోమయాత్మ. మరియు, ఈ మనోమయాత్మకంటె వేరుగా విజ్ఞానమయాత్ముడు గూడ లోన గలడు. వానిచేతనే మనోమయుడు పరిపూర్ణుడగుచున్నాడు. ఆ మనోమయాత్మ పురుషాకార విధానమువలెనే ఈ విజ్ఞానమయుడు కూడ పురుష విధత్వమును పొందుచున్నాడు. అతనికి శ్రద్ధ - శిరస్సు, ఋతము - దక్షిణ పక్షము, సత్యము - ఉత్తర పక్షము, యోగము - ఆత్మ అగును, మహత్వము - తోగాక ప్రతిష్ఠ చెందుచున్నాడు ఆ విజ్ఞానమయుని గూర్చియే ఈమంత్రము చెప్పుచున్నది.

వివరణము :- ఇంతకు పూర్వపు అనువాకములో మనోమయ శరీరుని గూర్చి చెప్పబడినది. ప్రాణమయుని కంటె ఇతను పైవాడు. కారణమేమనగా ఉచ్ఛ్వాస, నిశ్వాసములమీద ఆధారపడినది ప్రాణము కాగా, సంకల్పముమీద ఆధారపడినవి ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసములు. శ్వాస-జీవునికి ప్రాణకారణముకాగా, జీవుని ఉత్పత్తికి - తల్లిదండ్రుల 'దాంపత్యము వహించవలె'నన్న ఒకనాటి సంకల్పము కారణమగును. ఆ సంకల్పము వారి మనస్సులనుండి పుట్టినదికాని వారి శ్వాసనుండి కాదు. అందుచే శ్వాస, దానిమీద ఆధారపడిన ప్రాణము - సంకల్పమునకు స్థానమైన మనస్సుమీద ఆధారపడినవి. అందుచే, 'ప్రాణమయుని కన్న మనోమయుడు మరింత సూక్ష్మమైనవాడు, మిన్న ఐనవాడు' అని చెప్ప

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

బడినది. ఈ అనువాకములో ఈ మనోమయుని కన్న, 'విజ్ఞానమయుడు' అను మరియొక పురుషుని ప్రతిపాదించుట జరుగును.

మనస్సు, వాక్కు కూడ చేర లేని, నిర్వచించలేని, ఒకవేళ చేరినను ప్రవేశింపలేక వెనుకకు తిరుగుచోట బ్రహ్మము యొక్క ఆనంద స్వరూపము ఉండును. దేనినైన వర్ణించుటకు—ఊహ, వాక్కు కావలెను. మనస్సు ఊహించును. శ్వాసతో మాట్లాడుట జరుగును. దేనిని గురించి ఐనను చెప్పవలసినపుడుగాని వర్ణించవలసినపుడుగాని ఈ వాక్కు, మనస్సులు కావలసియుండును. కాని, ఆనందమును గూర్చి చెప్పవలసి వచ్చినపుడు ఈ రెండును పనికిరావు. ఆనందము యొక్క పొలిమేరలకు వెళ్ళగలుగునేమోగాని లోనికి ప్రవేశించలేవు. అందుచే, ఇక్కడ "యతో వాచో నివర్తంతే అప్రాప్య మనసా సహ" అని చెప్పబడినది. దీనిని అర్థము చేసుకొనుటకు ఈ క్రింది ఉదాహరణను చెప్పుకొన వచ్చును.

"ఈ రోజు మీ ఇంటిలో ఏమి కూర"? అని ప్రశ్నించగా "కాకరకాయ" అని ఒకడు సమాధానము చెప్పును. "కాకరకాయ ఎట్లుండును"? అని ప్రశ్నించగా రెండవవాడు వర్ణించును. "దానిరుచి ఎట్లుండును"? అని మరల ప్రశ్నించగా "చేదుగా నుండును" అని రెండవవాడు సమాధానము చెప్పును. "ఆ కూర నీకేల ఇష్టము"? అని ప్రశ్నించినచో సమాధానము ఏదియు లేదు. "ఆ కూర నాకు ఇష్టము గనుక" అని ప్రశ్నయే సమాధానముగా చెప్పుకొన వలసిన స్థితి ఇది. ఇట్టి స్థితి వద్దనే అతనికి ఆ కూరవలన ఆనందము కలుగుచున్నది. అందుచే దీనిని ఆనందమయ స్థితి అందురు. అట్టి ఆనందమయుని గూర్చి తరువాత అనువాకములో చెప్పబడును. అతనిని వాక్కులుగాని, మనస్సుగాని చేరలేక అనగా నిర్వచించలేక, వెను తిరుగును. అనగా ఇది-'ప్రశ్నయే సమాధానముగా వెనుకకు

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

మరలు-చోటు' అని ఇక్కడ అర్థము చెప్పుకొనవలెను. ఇట్టి ఆనందమయుని ఉపాసించువాడు దేనికిని భీతి చెందడు. విజ్ఞానమయకోశము నకు ఇటు - మనోమయుడు, అటు - ఆనందమయుడు ఉండును. అనగా ఎరుగున్న వాటికి, అనుభూతికి మధ్య తెరవలె విజ్ఞానమయుడు ఉండును. జనన, మరణాతీత స్థితియందు జీవించువాడు ఆనందమయుడుగా ఉండును. జననమైనను, మరణమైనను అతనిని బాధించదు. 'మరణమే బాధించనపుడు ఇంక దేనివల్ల భీతి చెందును?' అను అర్థములో "న బిభేతి కదాచనేతి" అని చెప్పబడినది.

విజ్ఞానమయుడు మనోమయాత్మునిలోనే ఉండును. మనోమయాత్మునిలో నున్న, మనోమయాత్మునికన్న భిన్నమైన విజ్ఞానమయాత్ముని చేత మనోమయుడు పరిపూర్ణుడగును. ఈ విజ్ఞానమయుడు గూడ ఆ మనోమయుని వలెనే పురుష విధత్వమును పొందును. ఈ విజ్ఞానమయాత్మునకు శిరస్సు - శ్రద్ధ అని చెప్పబడినది. విజ్ఞానము అనగా విశేష జ్ఞానము. ఆ జ్ఞానము శ్రద్ధావంతునికే లభించును (శ్రద్ధావాన్ లభతే జ్ఞానమ్-గీత). ఎడతెగని ఏకాగ్రత, ఆసక్తులను శ్రద్ధ (**Spirit of Constancy**) అందురు. విజ్ఞానమయునికి శ్రద్ధ - శిరస్సు. అనగా 'విజ్ఞాన సముపార్జనకు శ్రద్ధ ముఖ్యము అని అర్థము' (శ్రద్ధ శిరస్సు వంటిది అని గుణవాచకముగా చెప్పబడినది). దక్షిణ పక్షము ఋత మనియు, ఉత్తర లేక వామపక్షము సత్యమనియు చెప్పబడినది. శాస్త్రాను సారము బుద్ధితో నిశ్చయింపబడిన విషయమును 'ఋత' మందురు ఆ విధముగా చెప్పబడిన ఋతము వాక్కాయములచేత అనుష్ఠితమైనచో దానిని సత్యమందురు. ఉదాహరణ : 'పంచదారలో ఈ ఈ అణువులు పరమాణువులు కలసి ఈ ఈ నిర్మాణములో ఉండుటచే పంచదార తియ్యగా నుండవలెను' అని శాస్త్రకారులు నిర్ధారించిన దానిని ఋతమందురు. పంచదారను నాలుకమీద వేసుకొని

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

తియ్యగా నుండునని తెలుసుకొను విషయమును సత్యమందురు. ఈ ఋతము, సత్యములు విజ్ఞానమయునికి కుడి, ఎడమ పార్శ్వముల వంటివి. అనగా కుడి, ఎడమ చేతులవంటివి అనగా చాల ముఖ్యము అని అర్థము (మనము గూడ ఒక ముఖ్యుడు దూరమైనచో నా కుడిచేయి పోయినట్లుగా ఉన్నది అందుము. అనగా అంత ముఖ్యము అని అర్థము) ముఖ్యముగా విజ్ఞానమయునికి అటు సిద్ధాంతము (**Theory**) ఇటు ప్రయోగము (**practical**) రెండును ముఖ్యము. ఇవి రెండును ఇచ్చట ఋతము, సత్యములతో పోల్చబడినవి. ఈ ఋతము, సత్యములను రెండు ఎద్దులనుకొనినచో, ఆ రెండింటిని కాడికి కుడి, ఎడమల సంధించినచో అనగా యోగించినచో (అనగా జత చేసినచో) విజ్ఞాన పురుషుని జీవన యానము సాగును. అట్టి 'యోగము' విజ్ఞాన పురుషునికి 'ఆత్మ'వలె పనిచేయునని అర్థము. అందుచేతనే "యోగ ఆత్మా"అని చెప్పబడినది. ఎంతో శ్రద్ధతో, సత్యము చెడకుండా ప్రకృతి తనయందు అంతర్యామిని సౌందర్యవంతముగా వివిధ ఆకార, పుష్ప పరిమళములతో అలంకరించుచున్నట్లు—విజ్ఞాన పురుషునికి ఆత్మజ్ఞాన సాధన కొరకై శ్రద్ధా, సత్యములు యోగింపబడవలెనని ఇందలి పరమార్థము. శ్రద్ధా, సత్యములను యోగించిన విజ్ఞానమయుడు ఆత్మ జ్ఞానము సిద్ధించి మహా తేజస్వంతుడగును. ఆత్మజ్ఞానము సిద్ధించిన విజ్ఞానమయాత్ముడు నడుచుచుండగా అతని వెనుక అతని కీర్తి, తేజస్సు, గొప్పతనములు మహానుభావ లక్షణములుగా "మహః" అను గుణవిశేషముతో తోకవలె వెన్నంటి, పేరు ప్రక్కన డిగ్రీలు, బిరుదులు ఖ్యాతిని చేకూర్చునట్లు ప్రతిష్ఠను చేకూర్చునను అర్థములో 'మహః పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా' అను మంత్రము అనువాకాంతమునందు చెప్పబడినది.

మంత్రము :— విజ్ఞానం యజ్ఞం తనుతే । కర్మాణి తనుతేఽపి చ । విజ్ఞానం దేవా స్సర్వే । బ్రహ్మ జ్యేష్ఠ ముపాసతే ।

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

విజ్ఞానం బ్రహ్మ చేద్వేద । తస్మాచ్చేన్న ప్రమాద్యతి । శరీరే పాప్మనో హిత్వా । సర్వా న్కామా న్సమశ్నుత ఇతి । తస్యైష ఏవ శారీర ఆత్మా । యః పూర్వస్య । తస్మాద్వా ఏతస్మా ద్విజ్ఞానమయాత్। అన్యోఽన్తర ఆత్మాఽఽనన్దమయః। తేనైష పూర్ణః। స వా ఏష పురుష విధ ఏవ। తస్య పురుషవిధతామ్। అన్వయం పురుషవిధః । తస్య ప్రియ మేవ శిరః । మోదో దక్షిణః పక్షః । ప్రమోద ఉత్తరః పక్షః। ఆనంద ఆత్మా । బ్రహ్మ పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా। తదప్యేష శ్లోకో భవతి ॥ ౫

టీక :– విజ్ఞానం = విజ్ఞానము, యజ్ఞం తనుతే = యజ్ఞమును చేయుచున్నది, అపిచ = మరియు, కర్మాణి = విధిత కర్మలను, తనుతే= చేయుచున్నది, సర్వే దేవాః = దేవతలందరును, జ్యేష్ఠమ్ = పెద్దది ఐన, విజ్ఞానం బ్రహ్మ = విజ్ఞానమను బ్రహ్మమును. ఉపాసతే = ఉపాసించుచున్నారు, విజ్ఞానం బ్రహ్మ = విజ్ఞాన బ్రహ్మమును, వేదచేత్ = తెలిసికొని, తస్మాత్ = విజ్ఞాన బ్రహ్మమునుండి, న ప్రమాద్యతిచేత్ = పొరపాటుపడని యెడల, శరీరే = శరీరమునందు గల, పాప్మనః = పాపములను, హిత్వా = వదలి, సర్వాన్ కామాన్ = సమస్త కామములను, సమశ్నుతే = పొందుచున్నాడు, యః = ఏ విజ్ఞానమయుడు (ఇప్పుడు చెప్పబడినాడో) (సః = ఆ) ఏషః ఏవ = ఈ విజ్ఞానమయుడే, తస్యపూర్వస్య = వెనుక చెప్పబడిన మనోమయునకు, శారీరః_మనోమయ శరీరమందుపుట్టిన, ఆత్మా = ఆత్మ, తస్మాత్ = ఏతస్మాత్ విజ్ఞానమయాత్ = ఆ ఈ విజ్ఞానమయుని కంటె, అన్యః = ఇతరుడగు, ఆనందమయః = ఆనందమయుడు. అంతరః = లోపల ఉండువాడగు, ఆత్మా = ఆత్మ, తేన = చేత, ఏష పూర్ణః = ఈ విజ్ఞానమయుడు పరిపూర్ణుడగుచున్నాడు, స ఏషః = ఆ ఈ ఆనందమయుడు, పురుషవిధః ఏవ వై = పురుషాకారము గలవాడే అగుచున్నాడు,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

తస్య=ఆ విజ్ఞానమయుని యొక్క, పురుష విధతామ్ అను=పురుషాకార త్వమును అనుసరించి, అయం = ఈ ఆనందమయుడును, పురుష విధః= పురుష విధత్వమును పొందుచున్నాడు, తస్య = ఆ ఆనందమయునకు, ప్రియం ఏవ = ప్రియమే, శిరః = శిరస్సు, మోదః = మోదమే, దక్షిణః పక్షః = దక్షిణ పక్షము, ప్రమోదః = ప్రమోదము, ఉత్తరః పక్షః = ఉత్తర పక్షము, ఆనందః = ఆనందము, ఆత్మా = ఆత్మ, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము, పుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా = తోకగాకలిగి ప్రతిష్ఠ చెందు చున్నాడు, తదప్యేష శ్లోకో భవతి = ఆ ఆనందమయుని గూర్చియే ఈ మంత్రము అగుచున్నది.

తాత్పర్యము :- విజ్ఞానమే అనగా విజ్ఞానవంతుడే యజ్ఞమును అనగా నిష్కామ కర్మను ఆచరించుచున్నాడు. మరియు, లౌకిక కృత్య ములు గూడ విజ్ఞానము చేతనే చేయబడుచున్నవి. దేవతలందరు ఈ విజ్ఞాన బ్రహ్మనే అందరికంటె పెద్దదిగా ఉపాసించుచున్నారు. ఇట్టి విజ్ఞాన బ్రహ్మను సరిగా అర్థము చేసుకొనుటలో పొరపడనిచో శరీర ములో ఉన్నపుడే అందలి పాపములను వదలి, సమస్త కామములను పొందును. ఈవిజ్ఞానమయుడు పూర్వానువాకములో చెప్పిన మనోమయ శరీరునకు ఆత్మ. విజ్ఞానమయునికంటె వేరుగను, విజ్ఞానమయుని లోప లను సూక్ష్మమైన ఆత్మగా ఉండుటచే ఈ విజ్ఞానమయుడు వానిచే పరి పూర్ణుడగుచున్నాడు. అందుచే విజ్ఞానమయుని పురుషాకారత్వమును అనుసరించియే ఈ ఆనందమయుడు గూడ పురుషాకారుడగుచున్నాడు. ఆ ఆనందమయపురుషునకు ప్రియమే - శిరస్సు, మోదమే - దక్షిణ పక్షము, ప్రమోదము - ఉత్తర పక్షము, ఆనందము - ఆత్మగాను ఉండి బ్రహ్మత్వమును పొందిన స్థితిని తోకగా కలిగి ప్రతిష్ఠను పొందు చున్నాడని ఈ మంత్రము చెప్పుచున్నది.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

వివరణము :- పూర్వానువాకములో విజ్ఞానమయుని శరీరము గూర్చి చెప్పబడినది. మనోమయుని కంటె ఇతను పైవాడు. కారణమేమనగా మనస్సంకల్పమునకు ముందు ఒక ప్రణాళిక ఉండ వలెను. ఉదాహరణ :- ఇంటి నుండి బయలుదేరుటకు మనస్సు సంక ల్పింపగా "ఎక్కడకు బయలుదేరవలెను ? ఎవరిని కలుసుకొన వలెను ? ఏమి చేయవలెను ?" అను ఒక ప్రణాళిక వుండును. ఆ ప్రణాళికా వివరములే విజ్ఞానము. అందుచే మనస్సంకల్పము కన్న విజ్ఞానము ముందుగా నుండును. ఈ కారణమువలన మనో మయునికన్న విజ్ఞానమయుడు మున్నుగాను, మిన్నగాను ఉండవలెనని ప్రతిపాదింపబడినది. అట్టి విజ్ఞానమయుని వలననే యజ్ఞార్థ కర్మలన్నియు నిర్వహింపబడును. మనము చేయు అన్ని పనులు మనకోసము కాదు, యజ్ఞార్థమే అని ఈ విజ్ఞానము తెలియచేసి కార్యోన్ముఖులను చేయును. ఈ విజ్ఞానము మన వ్యక్తిగతకర్మలనుగూడ పరబ్రహ్మమునందు విస్తరింపచేయును. కర్మలను అర్థవంతము చేయును. ఈ ఉద్దేశ్యము తోనే "విజ్ఞానం యజ్ఞం తనుతే, కర్మాణి తనుతేఽపిచ" అని ఈ మంత్రములో చెప్పబడినది.

దేవతలందరు ఈ విజ్ఞానబ్రహ్మనే జ్యేష్ఠునిగా ఉపాసన చేయుచున్నారని చెప్పుటలో చాల అర్థమున్నది. తాపీపనివాడు గాని, వడ్రంగిగాని, లేదా కూలీగాని, కూలీలపై మేస్త్రీగాని, ఒక ఇంటిని కట్టునపుడు అందరును ఇంటి ప్లానును బ్లూ ప్రింట్‌గా ఇచ్చిన ఇంజనీరు చెప్పిన ప్రకారమే చేయుదురు. వారందరు ఇంజనీరునే తమ పనులకన్నిటికి అధికారిగా, జ్యేష్ఠునిగా ఉపాసింతురు. అదేవిధముగా శరీర నిర్మాణములో కంటికి సంబంధించిన దేవత, చెవికి సంబంధించిన దేవత ఈ విధమైన దేవతలందరు, శరీరములో ఎన్ని కన్నులుండ వలెనో, ఎన్ని చెవులుండవలెనో, ఎన్ని పళ్ళు ఉండవలెనో నిర్ణయించుట విజ్ఞానమయుడైన ఒకని నిర్ణయప్రకారమే జరుగును. అట్టివాడు

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

లేనిచో రెండు కన్నులకు బదులు మూడు కన్నులు, ఒక గుండెకు బదులు మూడు గుండెలు ఈ విధముగా ఇష్టము వచ్చిన రీతిలో, అస్త వ్యస్తముగా రావచ్చును. ఇంటిని కట్టునపుడు బ్లూ ప్రింట్‌లో గూడ కిటికీల సంఖ్య, ద్వారముల సంఖ్య, గోడల పొడవు, మందము మొదలైన వివరములనన్నిటిని ఇంజనీరు తెలుపును. అదేవిధముగా శరీరములో అవయవదేవతలందరిపైన పనిచేయు విజ్ఞానమయుని నిర్ణయ ప్రకారమే అన్నియు ఏర్పాటగును. అందుచేతనే "విజ్ఞానం దేవాస్సర్వే బ్రహ్మ జ్యేష్ఠ ముపాసతే" అనగా, విజ్ఞానబ్రహ్మను సర్వదేవతలు జ్యేష్ఠునిగా ఉపాసించుచున్నారని చెప్పబడినది.

విజ్ఞానమును తెలుసుకున్నంతకాలము, దాని ఆధిక్యమును పొరపడనంతకాలము శరీరమునందుగల పాపములను విడచి సమస్త కామములను పొందుచున్నాడని చెప్పబడినది. సైకిలు స్వారిలో బ్యాలెన్సు చెడనంతకాలము క్రిందపడుట జరుగదు. మంచుగడ్డ ఉష్ణోగ్రత సున్నా డిగ్రీలు దాటక ఉంచబడునట్లు చేయునంతకాలము అది మంచుగడ్డ స్థితిలో నుండును. 'చాలకాలము సున్నాడిగ్రీల వద్దనే ఉంచితిమిగదా!' అని ఒక సమయములో ఉష్ణోగ్రతను పెంచినచో అది మంచుగడ్డగా ఉండుట జరుగదు. అదేవిధముగా ఇంజనీరు చెప్పునదేమి అని స్వంత నిర్ణయము తీసికొనినపుడు ఇంటికి బదులు బందులదొడ్డి రావచ్చును. అదేవిధముగా విజ్ఞానమును బ్రహ్మగా గుర్తించనపుడు శరీరములోని అవయవములు గూడ అవకతవకలుగా రావచ్చును. అందుచే విజ్ఞానమును బ్రహ్మగా తెలుసుకొన్నంతకాలము దేనియందును పొరపాటు జరుగుట ఉండదని ఇక్కడ చెప్పబడినది. "శరీరే పాప్మనో హిత్వా" అను మంత్రమునందు శరీరమునందలి పాపములను వదలి అని చెప్పబడినది. 'పురుషుడు బ్రహ్మ అగుచుండగా శరీరములో ఈ పాపాత్ము డెవరు ?' అను శంక రావచ్చును. దీపములో - వత్తి, చమురు, అగ్ని ఇవి అన్నియు విడివిడిగా మంచివే. కాని, అవి అన్నియు కలిసి దీపము

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

వెలుగుచున్నపుడు పొగ, మసి, ఏర్పడును. అట్లే యజ్ఞోపవీతములో దారములు, దారములలోని ప్రత్తి ఇవన్నియు మంచివే. కాని, చిక్కు పడినపుడు "చిక్కు" అనునది క్రొత్తగా వచ్చినది. ఇది నిజమునకు దారమునందుగాని, ప్రత్తియందుగాని లేదు. అందుచేత శరీర నిర్మాణములో గూడ అన్ని అవయవములు విడివిడిగా మంచివే కాని, అవి ఒక భౌతికశరీరముగా రూపొందినపుడు-దీపమునకు 'మసి'వలె, యజ్ఞోపవీతమునందు 'చిక్కు' వలె పాపము లేర్పడును. వీటిని తిట్టుకొనరాదు. భగవద్గీతలో 'కృష్ణుడు' ఆ పాపములు గూడ నేనే అనినాడు. ఐన మరి ఏమి చేయవలెను? గాజు చిమ్నీకంటిన మసిని తుడిచి వాడుకొనునట్లు, చిక్కును విడదీసి యజ్ఞోపవీతమును ధరించినట్లు-శరీరములో పుట్టిన పాపములను వదలి, శరీరమును సత్కర్మకై వినియోగించవలెననియు, మరియు చిట్టచివరకు - వాసయోగ్యము కాని అద్దె ఇంటిని మార్చి క్రొత్త యింటిని ఎట్లు ఎన్నుకొందుమో అట్లే శరీరము వాసయోగ్యము కానపుడు ఆ పాపశరీరమును వదలి వేరొక క్రొత్త శరీరమును ఎన్నుకొనవలెనను అర్థమును గూడ ఇక్కడ చెప్పుకొనవచ్చును. ఆ విధముగా విజ్ఞానబ్రహ్మయందు పొరపాటుపడక శరీరమునందలి పాపములను వదలినవాడు సమస్త కామములను పొందుచున్నాడు. అనగా యజ్ఞార్థముగా పనిచేయుచున్నాడు కావున, సర్వసౌకర్యములు కల్పింపబడునని అర్థము. కోరికలు ఉండకూడదు. కాని, కోరికలు వాటంతట అవి తీరుచున్నప్పుడు అనుభవించుట తప్పుగాదు. గవర్నమెంటుఆఫీసులో ప్రజలకు కావలసిన పనులు చేయుచున్నపుడు కలెక్టరుగారికి నౌకర్లు, డ్రైవర్లు, కారులు, రైలు ప్రయాణములో రిజర్వేషన్లు తను కోరకుండగనే ఏర్పాటై కోరికలు తీరుచున్నవి. అట్టివి అనుభవించుట తప్పుగాదు. ఇట్టి అర్థములో "సర్వాన్ కామాన్ సమశ్నుత ఇతి" అనగా సమస్త కామములను పొందుచున్నాడని ఇక్కడ చెప్పబడినది.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఇంతకు పూర్వము మనోమయుని గూర్చి చెప్పినట్లుగానే విజ్ఞాన మయుడు గూడ మనోమయ శరీరునకు అంతరములోని ఆత్మగా అర్థము చేసుకొనవలెను.

విజ్ఞానమయ నికంటె విజ్ఞానమయునిలో సూక్ష్మముగా వాని ఆత్మవలె, వానికన్న వేరగు ఆనందమయుడు ఒకడున్నాడని, ఆ ఆనంద మయునిచేతనే విజ్ఞానమయుడు పరిపూర్ణుడగుచున్నాడని ఇచ్చట ప్రతి పాదింపబడును. ఈ ఆనందమయుడు విజ్ఞానమయునికన్న పైవాడు. ఇంజనీరు కన్న ఇంటి గృహస్థుగా ఈ ఆనందమయుని - విజ్ఞానమయుని పైవాడుగా ఊహించవలెను. ఇంజనీరుని 'ఎందుకు ఈ కిటికీలు ? ఎందు లకు ఈ ఇల్లు ?' అని ప్రశ్న వేసినచో వాని సమాధానము ఇంటి గృహస్థు చెప్పును. ఇంటిలో ఇంజనీరు ఉండడు. గృహస్థే ఉండును. ఆ గృహస్థు యొక్క కష్టఫలితమైన డబ్బుతోనే ఇంటికి సంబంధించిన కిటికీలు, ద్వారములు, గోడలు; ఇంజనీరు, మేస్త్రీ తదితర కూలీలకు జీతములు ఏర్పాటగుచున్నవి. అట్లే ఈ ఆనందమయుని వలననే విజ్ఞాన, మనో, ప్రాణ, అన్నమయులు తయారుచేయబడి, వానిపై ఆధారపడి ఉన్నారని తెలుసుకొనవలెను. 'ఎందులకు ఈ ఇల్లు?' అని ప్రశ్న వేసినపుడు 'ఇంటిలో ఉండి ఆనందించుటకు' అన్నదే సమాధానము అందుచే, ఏ పని యొక్క ధ్యేయమైనను ఆనందమే! అది అన్నిటికి తుది మెట్టు. ప్రపంచములో జరుగు సుఖ, దుఃఖ సన్నివేశములన్నియు ఈ ఆనంద మయస్థితిలోనున్న వానికి ఆనందమునే చేకూర్చును. హరిశ్చంద్ర నాటకమును చూచుచున్నపుడు, దుఃఖ సన్నివేశములు వచ్చినపుడు గూడ, పాత్రధారులు చక్కగా నటించునపుడు ప్రేక్షకుడు చూచి ఆనందించుట మన మెఱిగిన విషయమే! అనగా నాటకములో దుఃఖ సన్నివేశములను చూచుటకూడ తన ఆనందమునకే అని తెలుచున్నది. ఇది క్రీడ (Play) వంటిది. పసిపిల్లవాడు నడుచునపుడు, క్రిందపడుట

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

జరుగును. ఐనను మరల లేచి, నడచి, ఆడుకొనక మానడు. వానిని 'పడినావు గదా మరల నడచుట ఎందులకు' అని అడిగినచో సమాధానము చెప్పక మరల నడుచును. అనగా నడచుట, పడుట, ఆడుట ఇవి అన్నియు అతని క్రీడలోని భాగములే. అట్లే ప్రపంచములోని సుఖములు, దుఃఖములు ఈ ఆనందమయునికి అనుభూతి భాగములే తప్ప మంచి, చెడ్డలు కావు.

'ఈ ఆనందమయపురుషునికి ప్రియమే శిరస్సు' అని చెప్పబడినది. అనగా ఇతనిశిరస్సునందు అనగా ఆలోచనా కేంద్రమునందు మోసము, కుటిలత, లౌక్యము ఉండవు. కేవలము ప్రేమ ఉండును. అనగా Unifier గా ఉండునుగాని Utilisег గా వుండడు. అందరికిని శుభము జరుగుట ఇతనికి ముఖ్యము, 'మనిషికి శిరస్సు ఎంత ముఖ్యమో ఈ ఆనందమయునికి, ప్రేమ అంత ముఖ్యము' అను అర్థములో "తస్య ప్రియమేవ శిరః" అని చెప్పబడినది. ఇతనికి మోదము దక్షిణ పక్షమని, ప్రమోదము ఉత్తర పక్షమని చెప్పబడినది. మోదమనగా సంతోషము. ప్రమోదమనగా మిక్కిలి సంతోషము. ఉదాహరణ : మామిడి పండు ఎదురుగా ఉన్నపుడు దానిని కొని తినవచ్చునని తెలిసినపుడు కలుగునది మోదము. దానిని కొని స్వంతము చేసికొనినపుడు కలుగునది ప్రమోదము. స్వంతమైన తరువాత తినునపుడు కలుగునది ఆనందము. అందుచే ఇక్కడ ఆనందమయునికి మోదము, ప్రమోదము దక్షిణపక్షము, ఉత్తరపక్షములవంటివి కాగా ఆనందము ఆత్మవంటిదను అర్థములో "మోదో దక్షిణః పక్షః, ప్రమోద ఉత్తరః పక్షః ఆనంద ఆత్మా" అని చెప్పబడినది. అనగా ఇష్టవస్తు దర్శనము, ఇష్టవస్తు ప్రాప్తి, ఇష్టవస్తు అనుభవములను వరుసగా ఈ మోద, ప్రమోద, ఆనందములుగా చెప్పవచ్చును. ఈ ఆనందమయాత్మకుడు నిరంతరము బ్రహ్మానందస్థితిలో ఉండును. అట్టి బ్రహ్మానందస్థితి ఈ ఆనందమయునికి

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

తోకవలె అనగా పేరునకు ప్రక్కగా డిగ్రీ లేదా బిరుదు (title) వలె ఉండి ప్రతిష్ఠను పొందుచుండును లేదా, బ్రహ్మానందమునకు జీవులలోని ఆనందమయుడు తోక (extended sample of Bliss) నంటివాడు అని గూడ అర్థము చెప్పుకొనవచ్చును.

మంత్రము :- *అసన్నేవ స భవతి । అసద్బ్రహ్మేతి వేద చేత్ । అస్తి బ్రహ్మేతి చేద్వేద । సంత మేనం తతో విదురితి । తస్యైష ఏవ శారీర ఆత్మా । యః పూర్వస్య । అథాతోఽను ప్రశ్నాః । ఉతావిద్వానముం లోకం ప్రేత్య । కశ్చన గచ్ఛతీ3 , ఆహో విద్వా నముం లోకం ప్రేత్య । కశ్చిత్స మశ్నుతా3 ఉ । సో ఽకామయత । బహుస్యాం ప్రజాయేయేతి । స తపో ఽత ప్యత। సతప స్తప్త్వా । ఇదగ్ం సర్వ మసృజత । యదిదం కించ । తథ్సృష్ట్వా । తదేవాను ప్రావిశత్ । తదను ప్రవిశ్య । సచ్చ త్యచ్చా భవత్ । నిరుక్తం చానిరుక్తం చ । నిలయనం చానిలయ నం చ । విజ్ఞానం చావిజ్ఞానం చ । సత్యం చానృతం చ సత్య మ భవత్ । యదిదం కించ । తథ్సత్యమిత్యాచక్షతే । తదప్యేష శ్లోకో భవతి ॥* 6

టీక :- బ్రహ్మ = బ్రహ్మము (లేదా సర్వాంతర్యామి), అసత్ = లేదు, ఇతి = అని, (యః = ఎవడు) వేదచేత్ = తెలిసికొనినచో, సః = వాడు, అసన్ ఏవ = లేనివాడే, భవతి = అగుచున్నాడు, బ్రహ్మ = బ్రహ్మము (లేదా సర్వాంతర్యామి) అస్తి ఇతి = కలదని, వేదచేత్ = తెలిసికొనిన యెడల, తతః = అందువలన (సః = వాడు), సంతం = ఉన్నవానినిగనే, విదుః = తెలుసుకొనుచున్నారు, యః = ఎవడైతే (ఆనందమయుడైన బ్రహ్మముగా

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

తెలుసుకొనబడుచున్నాడో), సః = వాడు, ఏషః ఏవ = తెలుసుకొను వాడే, తస్య పూర్వస్య=పూర్వము ప్రతిపాదింపబడినవాని, శారీరః= శరీరముగాగల, ఆత్మా = ఆత్మ, (ఏషః = వీడే) అథ = అటుపైన, అతః = కావున, అనుప్రశ్నాః = అను ప్రశ్నములు (వివరింపబడును) అవిద్వాన్ = అవిద్వాంసుడు, ప్రేత్య = మరణించి లేదా ఈ లోకమును విడిచి, అముం లోకం = ఈ పరమాత్మను, గచ్ఛతీ3 ఉత = పొందునా (లేక పొందడా), కశ్చిత్ విద్వాన్= విద్వాంసుడగువాడు, ప్రేత్య = మరణించి లేదా ఈ లోకమును విడిచి, అముం లోకం = ఈ పరమాత్మను, ఆహోసమశ్నుతా3 ఉ=పొందునా పొందడా, సః = ఆ బ్రహ్మము, బహు = అనేకముగా, స్యాం = కావలయును, ప్రజాయేయ=పుట్టవలయును, (అని), ఇతి = ఈ విధముగా, అకామయత= కోరెను, సః = ఆ బ్రహ్మము, తపః = తపస్సును, అతపత్యత = చేసెను, సః = ఆ బ్రహ్మము, తపః = తపస్సును, తప్త్వా = చేసి, ఇదమ్ = ఈ కనబడుచున్న, సర్వమ్ = సమస్తమగు జగత్తును, అసృజత = సృజించెను, యత్ = ఏ, ఇదం కించ = ఈ సృజింపబడినది గలదో, తత్ = దానిని, సృష్ట్వా = సృజించి, తత్ ఏవ = ఆ సృజించిన దానినే, అనుప్రావిశత్ = అను ప్రవేశము చేసెను, తత్ = ఆ సృజింపబడిన దానిని, అనుప్రవిశ్య = ప్రవేశించి, సత్ చ త్యత్ చ అభవత్ = ('ఏది ? ఏమి ?' అని ఒకరినొకరు ప్రశ్నించుకొను ప్రశ్నలకు సమాధాన స్వరూపముగా) అంతర్యామిగా అయ్యెను, నిరుక్తంచ = నిర్వచింప వీలైనదిగా, అనిరుక్తంచ = నిర్వచింప వీలులేనిదిగా, నిలయనంచ = ఆశ్రయముగలదిగా, అనిలయనంచ=ఆశ్రయ విహీనమైనదిగా, విజ్ఞానంచ = విశేషముగా తెలియబడిన జ్ఞానముగా, అవిజ్ఞానంచ = విశేషముగా తెలియబడని జ్ఞానముగా, సత్యంచ = సత్యమైన దానిగా, అనృతంచ = అసత్యమైన దానినిగా, సత్యమ్ = ఈ సత్యము (బ్రహ్మము), అభవత్ = ఆయెను, యత్ = ఏ, ఇదం కించ = ఈ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

చెప్పబడిన కొంచెము, తత్ = అదియే, సత్యం ఇతి = బ్రహ్మమని, ఆచక్షతే = పలుకుచున్నారు, తదప్యేష శ్లోకో భవతి = ఆ విషయమే ఈ మంత్రము చెప్పుట అగుచున్నది.

తాత్పర్యము :- ఎవడు బ్రహ్మను లేదా సర్వాంతర్యామిని లేడనుచున్నాడో వాడును ఆ అనుచున్న క్షణములో లేనివాడే అగును. సర్వాంతర్యామి ఉన్నాడని తెలుసుకొనిన క్షణములో వాడును ఉన్నవానిగనే అగుచున్నాడు. ఈ తెలుసుకొనుచున్నవాని శరీరమునందలి ఆత్మే ఆ బ్రహ్మ. ఇటుపైన కొన్ని ప్రశ్నల ప్రసక్తి ఉండును. అవిద్వాంసుడు ఈ లోకమును విడిచి పరమాత్మను పొందునా? తిరిగి ఈ లోకమును పొందునా? విద్వాంసుడు ఈ లోకమును విడిచి పరమాత్మను పొందునా తిరిగి ఈ లోకమును పొందునా? (ఈ ప్రశ్నల తరువాత పరమాత్మనుండి సృష్టి వచ్చిన విధమును గురించి చెప్పబడును.) పరమాత్మ ఒక్కడు అనేకముగా కావలయునని కోరెను అందులకై తపస్సు చేసెను. తపస్సు చేసి, ఈ కనబడుచున్న సమస్త జగత్తును సృజించెను. ఈ కించిత్ జగత్తును సృష్టించి, ఆ సృష్టించిన దానినే అనుప్రవేశించెను. అట్లు సృజించిన ప్రపంచమును ప్రవేశించి 'ఏది? ఏమి?' అని ఒకరినొకరు వేయు ప్రశ్నలకు సమాధాన స్వరూపముగా అయ్యెను. నిర్వచింప వీలైనదిగాను, వీలులేనిదిగాను; ఆశ్రయము కలదిగాను, లేనిదిగాను; విశేషముగా తెలియబడు జ్ఞానముగాను, తెలియబడని జ్ఞానముగాను; సత్యాసత్యములుగాను, సత్యమైన సర్వాంతర్యామి అయ్యెను. ఈ కనబడు కించిత్ ప్రపంచమే బ్రహ్మ స్వరూపమని పలుకుదురు. ఆ విషయములే ఈ మంత్రమునందు చెప్పబడుచున్నవి.

వివరణము :- ఈ అనువాకములో సర్వాంతర్యామి అస్తిత్వమును గూర్చి చర్చింపబడును. ఎంతో శాస్త్రీయముగా, హేతువాదబద్ధముగా, విజ్ఞానాత్మకముగా ఈ చర్చ జరుగును. మొట్టమొదటగా

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

'ఈ ప్రపంచముగా విచ్చుకొనిన బ్రహ్మము ఒకడు ఉన్నాడు' అని ఎవడు తెలుసుకొనునో ఆ తెలుసుకొనిన క్షణములో వాడును ఉన్నాడనియు, లేడనిన క్షణములో వాడును లేడనియు, ఏకపక్షముగా దభాయించి చెప్పినట్లు అనిపించును. దీనిని అర్థము చేసికొనుటకు కొన్ని ఉదాహరణలను చెప్పుకొనవలెను. ముందుగా దేవుని అస్తిత్వమును గూర్చి అజ్ఞాన భావములు కలుగకుండుటకు కొన్ని ఉదాహరణలు వివరింపబడును.

దేవుడు (సర్వాంతర్యామి) లేడని కొందరు సిద్ధాంతీకరించి చెప్పుచునే ఆ లేని దేవుని తిట్టుచుందురు. వారి అజ్ఞానమునకు ఇంతకన్న వేరే నిదర్శనమక్కఱలేదు. దేవుడు లేనపుడు, ఆ లేని దేవుని తిట్టుట - మానసిక అనారోగ్యలక్షణమును, దేవుడు ఉన్నపుడు తిట్టుట - తన సిద్ధాంతమునకే వ్యతిరేకతను తెలియజేయును. కావున, ఏ విధముగా చూచినను తిట్టుట అజ్ఞానమే అగును.

మరికొందరు దేవుడు (God) లేడనుచునే " Anti God Association)" అని ఒక సంఘమును పెట్టుదురు. God లేడని చెప్పినపుడు ఆ లేనివానికి వ్యతిరేకముగా ఒక సంఘమును పెట్టుట అర్థములేని విషయము.

ఒకడు ఒక వస్తువు ఉన్నదని చెప్పినను, లేదని చెప్పినను - ఆ వస్తువు ఉన్నదియే అగును. వానిపట్ల ఆ వస్తువు నిజముగా లేకపోవుట అనగా - ఆ వస్తువు ఉన్నట్లుగాని లేనట్లుగాని వానికి తెలియక పోవటమే! అంతకు పూర్వము ఉన్నదానిని గుఱించి మాత్రమే అది వున్నట్లుగాని, లేనట్లుగాని చెప్పగలుగుట జరుగునని గ్రహించవలెను. ఇట్టి విషయమే భగవద్గీతలో "నాసతో విద్యతే భావో నాభావో విద్యతే సతః" అని చెప్పబడినది. దీని వివరణ రాబోవు అనువాకములో తెలుపబడును. ఇక ప్రస్తుతానువాకమునకు సంబంధించిన మంత్రముల భావము ఉదాహరణ ప్రాయముగా వివరింపబడును.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

శనగపిండితోనే తయారైన ఒకజంతిక ఒకరోజున ఒక్క క్రొవ్వొక్క 'అసలు శనగపిండి లేదు' అనినదనుకొనుడు. వెంటనే తెలియబడు విషయమేమనగా - ఆ జంతిక కూడ లేకపోవుట. కారణము? శనగపిండి లేనిదే జంతిక రాదుకదా! అదే జంతిక 'శనగపిండివున్నది', అన్న క్షణములో ఆ జంతికకుకూడ వుండుటకు అవకాశముండును. ఇట్లే బంగారపుగొలుసులోని ఒక చిన్నరింగు బంగారము లేదనినపుడు తానుగూడ వుండదు. బంగారము ఉన్నదన్నపుడు తాను కూడ ఉండుటకు అవకాశముండును. మట్టితోచేయబడిన ఒక కుండను చూచి 'ఇది కుండ' అనినపుడు - ఆ మట్టి 'పోనిస్తూ' అని ఊరుకొనుట చూచి మనము ఇంకను బరితెగించి- కుండలో మట్టి వున్నదనిగూడ అందుము. దీనిని వ్యుత్క్రమదృష్టి (Vision of inversion) అందురు. మట్టి శాశ్వతమైన దైనను, తాత్కాలికమైన కుండకు ప్రాధాన్యమిచ్చుట జరిగినది. ఈ ఉదాహరణలో సర్వాంతర్యామిని మట్టితోను, కుండను ఈ దైహికజీవిగాను పోల్చి అర్థము చేసికొనవచ్చును.

పై ఉదాహరణలలో జంతిక, రింగు, కుండ—ఇవి విరూపణము చెందవచ్చునేమోగాని అవి వరుసగా శనగపిండి, బంగారము, మట్టితో చేయబడి, నిండిన వేగదా!

'సర్వాంతర్యామి ఉన్నాడా ? లేడా ?' అను ప్రశ్న 'చక్కెర తీపిగావుండునా ? వుండదా ?' అను ప్రశ్నవంటిది. చక్కెరతినుచున్నవాడు తీపిగానుండునని ఎట్లును చెప్పును. ఒకవేళ తిననివాడు తీపిగా ఉండదని చెప్పినచో పంచదారకు తీపివుండక మానదుకదా! ఒక గదిలో ఒకడు నిద్రించుచున్నాడు, మరియొకడు మెలకువగాఉన్నాడనుకొనుడు. అపుడు ఆ గదిలోనికి ఒక తేలువచ్చినచో గదిలో తేలు ఉన్నట్లా? లేనట్లా? మెలకువగాఉన్నవానికి తేలుఉండును, ప్రక్కనే నిద్రపోవువానికి తేలు వుండదు. సరిగా ఈ ఉదాహరణయే తేలుకు

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

బదులు సర్వాంతర్యామిని, మెలకువగా ఉన్నవానికి బదులు విద్వాంసుని, నిద్రపోవువానికిబదులు అవిద్వాంసుని ప్రతిక్షేపించి విమర్శించుకొనినచో ఈ మంత్రములో చెప్పిన విషయము ఎంత శాస్త్రీయమైనదో, హేతువాదబద్ధమైనదో, విజ్ఞానాత్మకమైనదో తెలియును. రేఖాగణితప్రకారము గూడ ఈ క్రిందివిధముగా వివరించ వచ్చును. వృత్తలేఖిని ఒంటికాలి కొనను పుస్తకముపై ఆన్చి, పెన్సిలుఉన్న కాలి కొనను గుండ్రముగా త్రిప్పినచో వృత్తపరిధి ఏర్పడును. ఈ పరిధి మీద అనంతమైన బిందువులుండును. ఆ బిందువులన్నియు ఏర్పడుటకు ప్రస్తుత ఉదాహరణములో ప్రారంభ ఆధారబిందువు కేంద్రమేగదా! వాస్తవమునకు ఆ కేంద్రమువద్ద వృత్తలేఖిని కాలిని నొక్కి-బట్టి ఈ పరిధి, దానిపై బిందువులు వచ్చినవి. అటువంటెది పరిధిలోని ఒక బిందువు అసలు ఆ కేంద్రబిందువునే లేదనుట దాని అజ్ఞానమును తెలియచేయును. ఈ ఉదాహరణలో కేంద్రము దేవుడు లేక సర్వాంతర్యామి ఐనచో, అనంతబిందువులతోకూడిన వృత్తపరిధిని అనేక జీవభూత వస్తుజాలముతో గూడిన ఈ ప్రపంచముగా గుర్తించవలెను. పైథాగరస్ ఈ విషయమును **'Centre is the begining and ending of the circle'** అని చెప్పెను. మరియొక ఉదాహరణ : ఒక మనిషి కలగనుచున్నాడనుకొనుడు. కలలో కనపడు వ్యక్తులు, వస్తువులు, సన్నివేశములు, ఈ కనపడు ప్రపంచమువంటివి. కలగనువాడు దేవునివంటివాడు. కలలోని ఏ వస్తువైనను కలగనువాడు లేడనినచో తానుకూడ ఉండదుకదా! ఇట్టి ఉదాహరణలతో ఇన్ని విధములుగా ఈ మంత్రమును సమన్వయపరచుకొనవచ్చును. అటువంటి సర్వాంతర్యామికూడ ఈ శరీరములోని ఆత్మగానే ఉండును. ఆయనకు మరల ప్రత్యేకమైన దివ్యాత్మ వుండదు. ప్రతివ్యక్తి మొత్తములో ఒక యూనిట్ కాబట్టి ఆ 'మొత్తము వానికి' మరల వేరొక ఆత్మవుండదు. సినిమా తెరపై హీరో, హీరోయిన్, విలన్ మొదలైన వారందరికి ఆకృతులలో

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఏ తెరవున్నదో వారందరునుఉన్న నేపథ్యము (Back ground) నకు గూడ అదే తెర వర్తించునుగాని వేరొక ప్రత్యేకమైన తెరవుండదు. ఈ అర్థములో "తస్యైష ఏవ శారీర ఆత్మా యఃపూర్వస్య" అను మంత్రము చెప్పబడినది. మరియు, ముందుచెప్పిన విజ్ఞానమయునికి ఈ ఆనందమయుడు ఆత్మ అనిగూడ చెప్పుకొనవచ్చును.

తరువాత రెండు ప్రశ్నలు ఈ మంత్రములో వేయబడినవి. ఇవి రెండును పైన ప్రతిపాదించిన సర్వాంతర్యామి తత్త్వమునకుఅనుబంధమైన ప్రశ్నలు. విద్వాంసుడు మరణించి, అనగా ఈ లోకమునువిడిచి పరమాత్మలోకమును చేరునా, తిరిగి ఈ లోకమునే చేరునా ? అట్లే అవిద్వాంసుడు మరణించి అనగా ఈ లోకమునువిడిచి, పరమాత్మ లోకమును చేరునా, తిరిగి ఈ లోకమునేచేరునా? ఈ రెండుప్రశ్నలకు ఈ మంత్రములో సమాధానము చెప్పినట్లు అగుపడదు. కాని, మనమే ముందుచెప్పిన విషయములను బట్టి సమాధానములను రాబట్టుకొనవలెనని ఉద్దేశించినాడని అనుకొనవలసియుండును. విద్వాంసుని మెలుకువతో ఉన్న వానితో పోల్చినచో. అవిద్వాంసుడు అనగా నిద్రపోవువాడు నిద్రపోవుచున్నంతవరకు గదలోని తేలులోకములోనికి వెళ్ళడు. తన సుషుప్తిలోకములోనే తానుండును. అనగా,అవిద్వాంసుడు పరమాత్మ లోకమును చేరలేడని అర్థము. అనగా, తాను మరణించి ఈ లోకమునువిడిచినను మరల మరల ఈ లోకములోనే పుట్టుచుగిట్టుచు ఉండును. మెలకువగా ఉన్నవాడు తేలును గుర్తించుట జరుగును. అనగా తేలులోకమున ఉండును. అట్లే, విద్వాంసుడు మరణించి ఈ లోకమును విడిచినపుడుగూడ పరమాత్మలోకములో నుండును.ఇక్కడ పరమాత్మలోకమనగా ఆనందలోకము. విద్య, అవిద్య అనగా విజ్ఞానమునకు ఇటువైపు, అటువైపు అనగా విజ్ఞానమయకోశమునకు ఇటు వైపు, అటువైపువుండునవి. ఈ విజ్ఞానమయకోశమునుదాటి ఆనందమయకోశమును చేరుట అతికష్టము. ఈ విజ్ఞానకోశములోనున్నంత వరకు తెలియుచున్నట్లేవుండునుగాని తెగదు.ఎవడోఒకడు దాటివెళ్ళుట

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

జరుగును. వాడుమాత్రము ఆనందమయకోశములోనికి అడుగుపెట్టి "ఓహో" అనియు, "ఆహా" అనియు అక్కడ ఆనందానుభూతినిపొందు నని చెప్పునుద్దేశ్యముతో "ఆహో విద్వాన్ సముం లోకం ప్రేత్య కశ్చిత్స మశ్నుతా3 ఉ" అను మంత్రము ఇచ్చట చెప్పబడినది. మరియు, అవి ద్వాంసుడు 'చచ్చిపోవును'. విద్వాంసుడు 'చచ్చివుండును' అనగా He is aware of his consciousness even if he were to die. అని అర్థము. ఒకవేళ విద్వాంసుడు ఈ లోకమునువదలి పెట్టినను ఆనందమయుడైన పరమాత్మను అనుభవించునుసుమా! అని అర్థము. మంత్రములోని 'ఉ' అనుఅక్షరమునకు 'సుమా' అని అర్థము.

ఇటుపైన ఒంటిగింటి రామలింగమువలెవున్న పరమాత్మ ఈ కనపడు ప్రపంచముగా ఎట్లయ్యెనో వివరింపబడును ఒక్కడుగానున్న పరమాత్మ అనేకముగా కావలయునని కోరుకొనెను. అందులకు తపస్సు చేసెను. తపస్సుచేసి, ఈ కనపడుచున్న సమస్తజగత్తును సృజించెను. సృజించి, ఆ సృజించినదానినే అనుప్రవేశించెనని చెప్పబడినది. వర్ష ఋతువులో ఆకాశమునందు దట్టముగా పట్టిన మేఘము అనుగ్రహముతో వర్షించినపుడు వర్ష బిందువులేర్పడును. అదేవిధగా అనేకముగా కావలయునని కోరిన పరమాత్మనుండి ఇంత మందితో ఈ ప్రపంచము ఉద్భవించినదని సమన్వయపఱచు కొన వచ్చును. మేఘుడుగానున్నపుడు ఒక్కడే (Uni) ఉండి, వర్షబిందువు లుగా మారినపుడు అనేకము (Vers) గా మారుట జరిగినది. కలనుకనక పూర్వము - కలగనువాడు ఒక్కడే! కలనుకనినపుడు ఆ కలలో తానే అనేకముగా అగుటజరుగును. అట్లే పరమాత్మగా ఉన్నపుడు ఒక్కడే (Uni) ప్రపంచముగా మారినపుడు అనేకముగా (verse) మారుట జరిగినది. అనగా (Uni has become verse, and hence there is Uni-vere). Universe అనగా విశ్వము. పరమాత్మ ఇట్లనుకొనుట సృష్టికి సంకల్పము. మరల అనేకమును ఒకనిగా అవవలెనని కోరుట సృష్టికి

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

వికల్పము లేక ప్రళయమునకు సంకల్పము. పరమాత్మయొక్క ఈ సంకల్ప, వికల్పములే సృష్టి, ప్రళయములుగా గుర్తింపవలెను. ఒక మనిషి ఎంతోమందిగా, ఎన్నో సన్నివేశములుగా అగు కలను కనుటతో పరమాత్మ సృష్టిసంకల్పమును, అదేమనిషికి మెలకువ వచ్చుటతో ప్రళయమును అర్థముచేసికొనవలెను. స్వప్నములోనివారందరు ఆ మనిషిమనసుతో చేయబడినవారే! ఇది నిజమునకు మిథ్య. మెలకువ వచ్చినపుడు వారందరును కలనుకనువాని మనస్సులో లీనమగుట జరుగును. ఇది యదార్థము. ఇదే విధముగా పరమాత్మ సృష్టిగా మారినపుడు ఆ సృష్టిలోనిదంతయు మిథ్య, ప్రళయములో అదిఅంతయు లీనమై పరమాత్మ ఒకడుగా నిల్చుట సత్యము. ఈ దృష్టితోనే శంకరాచార్యులవారు "బ్రహ్మసత్యమ్ జగన్మిథ్య" అనిరి.

మనిషి నుండి వాక్కు ఎట్లు పుట్టునో పరమాత్మనుండి ఈ ప్రపంచము అట్లు వ్యక్తమైనది. భగవంతుడు ఉచ్చరించిన మహావాక్యమే ఈ కనబడుసృష్టి. ఆ మహావాక్యములోని పదములు, అక్షరములే స్థావరజంగమాత్మకములు. ఆ మహావాక్యమును గుఱించి ఇక్కడ చెప్పబడుచున్నది. ఆ వాక్యము "సోకామయత, బహు స్యాం ప్రజా యేయేతి" అని ఇక్కడ చెప్పుకొనవచ్చును. అనగా 'ఇంతమందిగా అవవలెనని పరమాత్మ కోరెను' అని అర్థము. పరమాత్మ ఈ విధముగా అనుటలో సృష్టివ్యక్తమైనదని మనము సమన్వయపఱచుకొనవలెను. పదమునకు – పదములోని అక్షరములకు, వాక్యమునకు-వాక్యములోని పదములకు, వాక్యార్థమునకు - వాక్యమునకు మధ్యగల సంబంధమెటువంటిదో సృష్టికారునకు – సృష్టికి మధ్యగలసంబంధము అటువంటిదని తెలుసుకొనవలెను. సరిగా ఇదేవిధముగా బైబిల్‌నందు **John's revealation**గా **"First there was the word. The word was with the God. He uttered forth the word. And hence, there is the world"** అని వ్రాయబడిఉండును. దీనికి తెలుగులో "ఆదిలో ఒక వాక్యముం

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

డెను. అది ఆయన చెంతనే ఉండెను. ఆయన దానిని ఉచ్చరించగా ఈ ప్రపంచము ఉద్భవించెను" అని చెప్పుదురు. వాస్తవమునకు ఆదిలో వున్నది-ఇంగ్లీషు బైబిల్‌లో చెప్పినట్లుగా Word అను పదమును కాదు, తెలుగు బైబిల్‌లో చెప్పినట్లుగా "వాక్యము"ను కాదు. అది "అక్షరము" ఆ అక్షరమునే "ఓం" అని భగవద్గీతలో "ఓమ్ ఇత్యేకాక్షరం బ్రహ్మ" అను శ్లోకములో చెప్పబడును. బ్రహ్మ అనగా బృహ్మాణము చెందువాడు. అనగా చక్కగా విచ్చుకొనువాడు. అనగా సృష్టిగా విస్తరించువాడు. ఎవరీ బ్రహ్మ? అక్షరుడు. అనగా నశించనివాడు. అక్షరమనగా Letter or Alphabet అని కూడ అర్థము ఉన్నది. ఆ అక్షరము ఏదనగా "ఓం" అని భగవద్గీత సమాధానము చెప్పును, పతంజలి యోగసూత్రములలో కూడ "తస్యవాచకః ప్రణవః" అని చెప్పబడును. "The verbal expression of God is Pranava" అనగా ఆ బ్రహ్మము పేరు ప్రణవము అని దీనిఅర్థము. ప్రణవమనగా ఓంకారము అను అర్థమే కాక ప్ర=ఒకటి, నవ=తొమ్మిది. కాబట్టి, ప్రణవమనగా "ఒకటినుండి తొమ్మిది"అని అర్థముకూడ గలదు. సృష్టిని నవబ్రహ్మలు చేయుదురు. అనగా ప్రజాపతులసంఖ్యకూడ తొమ్మిది. వీరే ఒకటి నుండి తొమ్మిదివరకుగల అంకెలు. కాబట్టి సృష్టిఅంతయు ఈ 'ఒకటి నుండి తొమ్మిదివరకుగల' అక్షరమునుండి విచ్చుకొనును. అనగా ప్రణవమునుండి ఉద్భవించునని మనము సమన్వయపఱచుకొనవలెను. (ఈ 'ప్రణవము', 'ఓం'లకు సంపూర్ణముగా శిక్షావల్లిలో వివరణ ఈయబడినది). భగవద్గీతలోని ఈ వివరణయే అన్నిటికన్న ఎక్కువ శాస్త్రీయమని చెప్పుకొనవచ్చును.

పరమాత్మ ఒక్కడు, ఇంతమందిగాఉండు సృష్టిగా మారు ప్రక్రియనుగూర్చి భగవద్గీతలోని నాలుగవఅధ్యాయమైన జ్ఞానయోగములో మొట్టమొదటనే రెండు శ్లోకములు కలవు. అవి-

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

1. ఇమం వివస్వతే యోగం ప్రోక్తవానహమవ్యయమ్ ।
వివస్వాన్ మనవే ప్రాహ, మను రిక్ష్వాకవే ఽబ్రవీత్ ॥

2. ఏవం పరమ్పరాప్రాప్త మిమం రాజర్షయో విదుః ।
స కాలేనేహ మహతా యోగో నష్టః పరన్తప ॥

మొదటి శ్లోకమునకు - "నేను" మంత్రమును మొదట సూర్యునకు చెప్పితిని. అతడు మనువునకు చెప్పెను. మనువు ఇక్ష్వాకునకు చెప్పెను". అని అర్థము. ఇక్కడ 'మంత్రమును చెప్పితిని' అని ఉన్నదిగాని ఏమంత్రము నిచ్చెను? శ్లోకమంతయు వెతికినను ఆ మంత్రము. ఏదియో తెలియదు. కాని శ్లోకములోనే కలదు. అది "అహం, అవ్యయమ్" అనుచోటకలదు. వ్యయముకానిది - అవ్యయము. అనగా క్షరము కానిది. అనగా అక్షరము. అదే "నేను" (I am). బైబిల్ నందు Burning bush ను గూర్చి మోసెస్ (Moses) చెప్పిన "I am that I am" ను ఈ 'నేను'తో సమన్వయము చేసికొనవలెను. ఈ 'నేను'ను ఇచ్చట మంత్రముగా గుర్తించుకొనవలెను. ఈ "నేను" మొదట సూర్యునికి ఉపదేశింపబడినది. అనగా మనలోని ప్రజ్ఞకు "నేను" ఉపదేశింపబడినది. (Solar Initiation). అటుపైన సూర్యునివలన మనువునకు ఉపదేశము జరిగినది. అనగా మనలోని ప్రజ్ఞనుండి 'మనస్సు'నకు ఉపదేశము (Lunar Initiation) జరిగినది. అటుపైన మనువునుండి ఇక్ష్వాకునకు ఉపదేశము జరిగినది. అనగా మనస్సునుండి ఈ భౌతిక శరీరమునకు ఉపదేశము (Planetry Initiation) జరిగినది. ప్రళయస్థితిలో ప్రపంచమంతయు పరమాత్మలో లీనమై పరమాత్మ ఒక్కడు ఉండును. అట్టి పరమాత్మను నిద్రించుచున్న మనిషితో పోల్చినచో, పరమాత్మనుండి సృష్టి ఏర్పడు ప్రక్రియను-నిద్రించుచున్న మనిషి మేల్కొను ప్రక్రియతో పోల్చవచ్చును. ఇది మూడు అంచెలుగా జరుగును. ముందు మనిషియొక్క ప్రజ్ఞ మేల్కొనుట, అటుపైన

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

మనస్సు మేల్కొనుట, అటుపైన శరీరము మేల్కొనుట జరుగును. నిద్రించుచున్నపుడు భార్య, పిల్లలు, స్నేహితులు, డబ్బు, అప్పులు ఉద్యోగము, జీతము మొదలైనవన్నియు వానిలో లీనమై వాడొక్కడు ఉండును. దీనిని యోగస్థితిగా పోల్చవచ్చును. అనగా ఇది 'అన్నియు లీనమై ఒకటిగా ఉన్న యోగము'. ప్రజ్ఞ, అటుపైన మనస్సు, ఆపైన భౌతిక దేహము మేల్కొలుపబడుటతో పూర్తిగా మెలుకువ వచ్చి ఒకటిగా వున్న యోగస్థితి నష్టమై భార్య, బిడ్డలు, స్నేహితులు, జీతము డబ్బు, అప్పులతో నిండిన ప్రపంచములోనికి మారెను. దీనినే "యోగోనష్టః" అను మాటల కర్థముగా చెప్పుకొనవలెను. అనగా నిద్రించుచున్న ఒకడు ఇంతమందిగా అగు ప్రక్రియగా యోగస్థితి నష్టమైనదని అర్థము చెప్పుకొనవలెను. అంతేకాని, కృష్ణుడు చెప్పిన యోగము 'కొంతకాలము బాగున్నది, అటుపైన భ్రష్టుపట్టి, నష్టమైనది' అను అర్థమును చెప్పుకొనరాదు. ఇది పరమ ఆధ్యాత్మికమైన విషయము. కృష్ణుడు వేరుగ ఒక యోగము పార్టీని, జెండాను ఏర్పఱచలేదు. ('పరన్తప!' అనగా అర్జునా! అని సంబోధన).

ప్రస్తుత ఉపనిషత్తులోని "సోఽకామయత బహుస్యాం ప్రజాయేయేతి" అను మంత్రమునకు భగవద్గీతలోని ఈ రెండుశ్లోకములకు పైన ఇచ్చిన "యోగం, అహం, అవ్యయమ్,... యోగోనష్టః" అను పదములతో అన్వయించి అర్థము చేసికొనవలెను.

"సతపోఽతప్యత । సతపస్తప్త్వా ।
ఇదగ్ం సర్వమసృజత । యదిదంకించ ।
తథ్సృష్ట్వా । తదేవాను ప్రావిశత్ । తదనుప్రవిశ్య ।"

పై మంత్రములలో ఒక్కొక్క క్రియ రెండు రెండుసార్లు వేర్వేరు రూపములలో వాడబడినది. అతప్యత - తప్త్వా,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

అసృజత-సృష్ట్వా, అనుప్రావిశత్ - అను ప్రవిశ్య, అనునవి ఆ క్రియల యొక్క జంటరూపములు. భూత కాలక్రియలను, భూత కాల అసమాపక క్రియలను ఈ జంటలు తెలుపును. సృష్టిఅంతయుజరిగెను-అట్లుజరిగి, అను ఈ రెంటిమధ్య చెప్పబోవు విషయముండును. అనగా ఇంగ్లీషులో 'Occurred - Having occurred". అనుటవంటివి. ఇది ఒక చిత్రమైన పద్ధతి. తాతముత్తాతలకథలను మనుమలు,మునిమనుమలచే చెప్పించుట భారతఇతిహాసములో మనకుబాగుగ తెలియును. అదేరకమైన పద్ధతిలో సృష్టినిగురించి భూత కాల అసమాపకక్రియలతో ఇక్కడ చెప్పుట జరిగినది.

చోటులో ఒకచోట ఉష్ణోగ్రత పెరిగి, వెలుగై అటుపైన వెలుగురవ్వలు ఏర్పడినచో ఆ ఒక్కొక్క వెలుగురవ్వ ఒక్కొక్క సూర్యునిగా అగును. ఈ మొత్తము చోటులో ఒక వేడిముక్కను లేదా ఒక వెలుగురవ్వను ఏర్పఱచు ప్రక్రియను తపస్సు అనవచ్చును. ఈ విధముగా 'చోటు అను పరబ్రహ్మ తననుండి వేరు వేరు వెలుగు రవ్వలు - అను జీవప్రజ్ఞలను ఉద్భవింపజేయుటకు తపస్సునుచేసెను, ఆ విధముగా తపస్సుచేసి'- అని చెప్పుటకు 'స తపోతప్యత' 'సతప స్తప్త్వా' అని చెప్పబడినది.

ఈ కనపడు కాస్త్రప్రపంచమును సృజించెనని చెప్పుటకు " యదిదంకించ । ఇదగ్ంసర్వమసృజత । " అని చెప్పబడినది. మనముగూడ ఒకరికి ఒకపనిని అప్పచెప్పినపుడు పనిఅంతయు అప్పచెప్పి నను "ఈ కాస్తపని చేసిపెట్టుము" అని అందుము, ఇక్కడ 'కాస్త' అనునపుడు మొత్తముపనియే అగును. అట్లే 'యదిదఁకించ' అను-చోట ఈ కాస్త ప్రపంచమును అనునట్లుగా అర్థము చేసుకొనవలెను. మరియు, ఈ భూత కాలఅసమాపకక్రియలలో 'చేసెను - చేసి' మొదలైనవి ఉపయోగించుటలో ప్రతిసృష్టికి ముందు ఇట్లే జరుగునని,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

అవి ఎప్పుడునూ ఇదేవిధముగా జరుగుచునే ఉండునని తెలుపును. అనగా సృష్టియొక్క ఆవర్తన ధర్మము (**Periodicity**) తెలుపును. ఈ సృష్టి జరుగుటను **Light of objectivity is born from the subjective darkness** గా అర్థము చేసుకొనవలెను. దీనినే ఐతరేయ బ్రాహ్మణములో **birth of objectivity** అనగా 'ఐతరేయము' అనగా 'ఇతరముయొక్క పుట్టుక' అనిరి. అనగా పరమాత్మ ఒక్కసారి 'నేను' అనుట తోడనే ఒక్కొక్క - చోటునుండి 'నేను' 'నేను' 'నేను' అని ఇతర నేనులు వ్యక్తమగుట. అనగా చోటు అను పొలములో 'నేను' అను విత్తనములు వేసి "నేనులు" అను చేనులను పండించుకొనుట- అను విధముగా ఈ సృష్టి ప్రక్రియను అర్థము చేసుకొనవలెను.

"తత్సృష్ట్వా! తదేవాను ప్రావిశత్" ఈ ప్రపంచమును సృష్టించి, దానిలో తను ప్రవేశించెను. అనగా "తానువేరు. ప్రపంచము వేరు, తనలో నున్నదివేరు, ఈ ప్రపంచములో ఉన్నది వేరు" అనునట్లుగా కాక "తానే ఈ ప్రపంచము, తనలో ఉన్నదే ఈ ప్రపంచములో ఉన్నది, ప్రపంచములో తాను ఉన్నాడు" అను పద్ధతిలో ఈ ప్రపంచ మును సృష్టించెను. అనగా శనగపిండి, నెయ్యి, పంచదారలతో లడ్లు చేసినట్లుగాక, 'నీరు మంచుముక్కలుగా మారుట' అను ప్రక్రియగా అర్థము చేసుకొనవలెను. **Bottomless Bottles** ని అనగా అడుగులేని సీసాలను గోదావరిలో ముంచినచో ప్రతిసీసాలోను గోదావరి వేరు వేరుగా ఉన్నట్లు, ప్రతిజీవిలోను తానే ఉండునట్లుగా ఈ సృష్టి ప్రక్రి యను నెరపెను.

"సచ్చత్యచ్చాభవత్" పరబ్రహ్మ నిర్గుణుడని చెప్పుదురు. దానికన్న గుణాతీతుడు అని చెప్పుటఎక్కువ సమంజసము. విత్తనములో చెట్టు కనిపించనంతమాత్రమున విత్తనము వృక్షతత్వ రహితము కాదు గదా! విత్తనములో రాబోవు చెట్టుయొక్క వృత్తాంతమంతయు గుప్త

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ముగా (Latent or potential) నిక్షిప్తమై సాధ్యస్థితిలో వున్నది. అట్లే గ్లాసులోని నీటిలో పంచదార, పటిక బెల్లము, ఉప్పు పూర్తిగా కరిగి లీనమై ఉన్నస్థితిలో ఆ నీటిని చూచి, అందు ఏమియు లేవనుకొని నిర్గుణత్వముతో పోల్చుట పొరపాటే అగును. మరల స్ఫటికీకరణము (Recrystalisation) జరిగినపుడు అవి అన్నియు బయట పడును. అట్లే సృష్టి అంతయు గుప్తముగా పరమాత్మయందు ప్రళయ స్థితిలోనుండగా పరమాత్మ నిర్గుణుడు అనరాదు. నిజమునకు ఏమియు లేనిదానినుండి ఏదియురాదు. ఏమియు లేనట్లు కనపడు ప్రళయస్థితిలో నున్న పరమాత్మనుండి అన్నియు ఉన్నట్లు కనపడు (From seeming nothingness to apparent something) సృష్టి ఏర్పడు చున్నట్లుగా భావించవలెను. ఈ సృష్టి, ప్రళయములు రెండును ఆ పరమాత్మ యందే జరుగును. కాని, వాటికి పరమాత్మ అంటక అతీతుడుగా నుండును. అనగా పరమాత్మ గుణాతీతుడే కాని కేవలము నిర్గుణుడు, సగుణుడు కాదు. అనగా 'గుణము, నిర్గుణము ఎవరియందు చెరియొక 50 శాతమో ఆయనను పరమాత్మ' అని అనవచ్చును. అట్టి గుణాతీతు డైన పరమాత్మను అర్థము చేసికొనుటకు అతని అస్తిత్వమును గూర్చి ఏది? ఏమి? అని ఒకరినొకరు ప్రశ్నలు వేసికొనినచో — ఆ ప్రశ్నలకు సమాధానముల స్వరూపముగా అంతర్యామి ఈ సృష్టిగా మారెను - అను అర్థమును ఇక్కడ చెప్పుకొనవలెను.

"నిరుక్తం చానిరుక్తంచ" పరమాత్మ-గుణము, నిర్గుణముల రెంటికి అతీతుడు. అట్టి పరమాత్మ - నిర్వచించుటకు వీలైనట్లుగాను, వీలులేనట్లుగాను ఉండునను అర్థములో ఈ మంత్రము చెప్పబడినది. వ్యక్తమైన పరమాత్మ స్వరూపమును సృష్టిగాచూసి మనము నిర్వ చించగలము. కాని, అవ్యక్తమైనపరమాత్మను నిర్వచించుటకు కుదర దు. మరియు, అతడు ఆనందమయుడు ఆనందమును ఏమాటలతోను నిర్వచించలేము. ఒక మధురపదార్థమును తినువాడు తను పొందు

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఆనందమును ఎదుటి వానికి నిర్వచించలేడు. ఇది కేవలము ఎవరికి వారికి అనుభూతికి సంబంధించినదే. అందుచేతనే ఇంతకుపూర్వము ఆ ఆనందమయునిగూర్చి "యతో వాచో నివర్తంతే। అప్రాప్యమనసా సహ" అని చెప్పుట జరిగినది. "నాయమాత్మా ప్రవచనేన లభ్యః" అనిగూడ పరమాత్మనుగురించి ఇచ్చిన మంత్రము. అందుచే నిర్వచించుటకు వీలైనట్లు, వీలుకానట్లుఉండు రెండులక్షణములు ఎవరికి చెల్లునో అతడు 'పరమాత్మ', 'పరబ్రహ్మము'. అని బ్రహ్మవేత్తలు పలుకుదురు.

"నిలయనం చానిలయనంచ" నివాసము కలిగినవానిగాను నివాసము లేని వానిగాను అర్థముచేసికొనవలెను. ఈ 'చోటు' అను పరబ్రహ్మ మన దహరాకాశములో ఉన్నపుడు మనశరీరమను గృహము నిలయముగా కలిగినవాడగుచున్నాడు. బైట ఉన్నచోటుగా ఉన్నపుడు అనిలయుడుగా ఉన్నాడు కాబట్టి, నిలయము, అనిలయము రెండును ఎవరికి చెల్లునో అతను పరమాత్మగా తెలుసుకొనవలెనని అర్థము.

"విజ్ఞానం చావిజ్ఞానంచ" విజ్ఞానమునకు లొంగినట్లు, లొంగనట్లు ఈ రెండును పరమాత్మకు చెల్లును. ఏదోఒక శాస్త్ర చర్చతో మనకు పరమాత్మ తెలిసినట్లే అనిపించును. కాని, చివరకు ఆ విజ్ఞానమునకు ఆవలగా లొంగని రీతిలో పరమాత్మ ఉండును. విశేషమైన జ్ఞానము ఉండుటకవకాశము కలిగిన నర, యక్ష, కిన్నెర, దేవతలలోను, విజ్ఞాన రహితమైన పాషాణాది ఖనిజసంపదలోకూడ పరమాత్మ ఉండగలడని అర్థము.

"సత్యం చానృతంచ" సత్యమనగా మనకళ్ళకు కనబడునది. అసత్యమనగా మనకళ్ళకు కనబడనది. అని అర్థము చెప్పుకొనినచో ఈ రెండును కలిసి నిజమైన సత్యమని, ఆ నిజమైనసత్యమే పరబ్రహ్మ అని ఈ మంత్రము చెప్పెను.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఉదాహరణ :- ఒకతరగతిలో ఒకవైపు కొందరుబాలురు, వారికి ఎదురుగా రెండవవైపు మరికొందరుబాలురు ఉన్నారనుకొనుడు. అట్టి తరగతిలో వారిరువురికి మధ్య ఉపాధ్యాయుడు ఒకనాణెమును దానిబొమ్మను, మొదటిబాలురవైపునకును, బొరుసును, రెండవవైపు వారికిని కనపడునట్లు పట్టుకొని, 'నాణెమనగానేమి ?' అని ప్రశ్న వేసినచో, మొదటి వైపువారికి బొమ్మకనపడుటచే నాణెమనగా 'బొమ్మ' అనుట వారికి సత్యము, బొరుసు అసత్యము. రెండవవైపువారికి బొరుసు కనపడుటచే వారికి నాణెమనగా 'బొరుసు' అనుట వారికి సత్యము, బొమ్మ అసత్యము. అందుచే, ఇద్దరికిని నిజమైన సత్యము ద్యోతకము కావలెనన్నచో, వారికి తెలిసినసత్యము, సత్యముకానట్లుకనబడు అసత్యము – ఈ రెండునుకలిసి సత్యమగునని గ్రహించవలెను. ఈ అర్థములో "సత్యం చాఅనృతం చ సత్య మభవత్" అను మంత్రము చెప్పబడినది. 'ఈ విధముగా ఈ సృష్టిలో పరమాత్మఅస్తిత్వము చెల్లుచున్నదని చెప్పుచున్నారు'. అని ఈ అనువాకాంతమునందు "తథ్సత్యమిత్యాచక్షతే" అని చెప్పబడినది.

మంత్రము :- అస ద్వా ఇద మగ్ర ఆసీత్ । తతో వై సదజాయత। తదాత్మానగ్ం స్వయమకురుత। తస్మాత్తత్సుకృత ముచ్యత ఇతి । యద్వైతత్సుకృతమ్ । రసో వై సః । రసగ్ం హ్యేవాయం లబ్ధ్వాఽఽనన్దీ భవతి । కో హ్యేవాన్యాత్కః ప్రాణ్యాత్ । య దేష ఆకాశ ఆనందో న స్యాత్ । ఏష హ్యేవానన్దయాతి । యదా హ్యేవైష ఏతస్మిన్నదృశ్యేఽనాత్మ్యేఽనిరుక్తేఽనిలయనేఽభయం ప్రతిష్ఠాం విందతే । అథ సోఽభయం గతో భవతి । యదా హ్యేవైష ఏతస్మిన్నుదర మంతరం కురుతే ।

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

అథ తస్యాభయం భవతి । తత్త్వేవ భయం విదుషో ఒమన్వానస్య । తదప్యేష శ్లోకో భవతి ॥ 7

టీక:- ఇదమ్ = ఈ కనపడు ప్రపంచము, అగ్రే = ఇంతకు ముందు, అసత్ వై = గుప్తరూపములో లేదా సాధ్యస్థితిలో (Potential State) ఆసీత్ = ఉండెను, తతః = అట్టి సాధ్యస్థితినుండి, సత్ = ఈ కనపడు నామరూపాత్మక ప్రపంచము, అజాయత = పుట్టెను, తత్ = ఆ సాధ్యస్థితిలోని బ్రహ్మము, ఆత్మానం = ఈ నామరూపాత్మక ప్రపంచమును, స్వయం అకురుత = తనంతట తాను చేసెను లేదా తననుగా చేసెను, తస్మాత్ = అందువలన, తత్ = ఆ సాధ్యస్థితిలోని బ్రహ్మమే, సుకృతం ఇతి = దీనికర్త అని లేదా కర్తృకమని, ఉచ్యతే = చెప్పబడుచున్నది, సుకురుతం = అట్టికర్తయగు, లేదా కర్తృకమగు. తత్ = ఆ బ్రహ్మము, యత్ వై = ఏదికలదో, సః = వాడు లేక అది, రసః = రసస్వరూపము లేదా రసస్వరూపుడగు, అయం = ఈ బ్రహ్మ, రసమ్ హి ఏవా = రసమునే, లబ్ధ్వా = పొంది, ఆనందీ = ఆనందము కలవాడు, భవతి = అగుచున్నాడు, యత్ = ఎందువలన, ఏషః = ఈ, ఆనందః = ఆనందము, ఆకాశే = దహరాకాశమునందు, నస్యాత్ = లేనియెడల, కః ఇ ఏవ = ఎవరు, అన్యాత్ = అన్న, ప్రాణ. మనో, విజ్ఞానమయాత్ముడు కాక ఇంకొకడు, కః = ఎవడు, ప్రాణ్యాత్ = స్వీకరించును, ఏషః హి ఏవ = వీడే, ఆనందయాతి = ఆనంద పెట్టుచున్నాడు, ఏషః = వీడు, యదాహిఏవ = ఎప్పుడైతే. అదృశ్యే = కనపడనట్టియు, అనాత్మ్యే = శరీరరహితుడైనట్టియు, అనిరుక్తే = నిర్వచింపవీలు లేనట్టియు, అనిలయనే = నివాసము లేనివాడైనట్టియు, ఏతస్మిన్ = ఈ పరబ్రహ్మమునందు, అభయం = భయము లేని, ప్రతిష్ఠాం = స్థిరస్థితిని, విందతే = పొందుచున్నాడో, అథ = అటుపైన, సః = వాడు, అభయం = అభయమును

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

గతః భవతి = పొందినవాడగుచున్నాడు, యదా = ఎప్పుడు, ఏషః = వీడు, ఏతస్మిన్ = ఈ బ్రహ్మమునందు, ఉదరమంతరం = కించిత్ భేదమును, కురుతేహి = చేయునో, అథ = అప్పుడు, తస్య = వానికి, భయం = భయము, భవతి = అగుచున్నది, అమన్వానస్య = 'బ్రహ్మము కంటె భిన్నముగా లేదు' అని తలంచని, విదుషః = విద్వాంసునకు కూడ, తత్ తు ఏవభయం = అదేభయము (అగును), తదప్యేష శ్లోకో భవతి = ఆ విషయమును గూర్చియే ఈ మంత్రము అగుచున్నది.

తాత్పర్యము :- ఈ కనబడు ప్రపంచము ఇంతకుముందు అవ్యక్తస్థితిలో బ్రహ్మముగా నుండెను. ఆ అవ్యక్త బ్రహ్మమునుండి ఈ నామరూపాత్మకమగు ప్రపంచము పుట్టెను. ఆ అవ్యక్తబ్రహ్మ ఈ ఈ వ్యక్తప్రపంచమును తానే, లేదా తననుగానే చేసెను. అందు వలన ఆ బ్రహ్మమే ఈ వ్యక్తప్రపంచమునకు స్వయంకర్తృకమని చెప్పబడుచున్నది. ఆ స్వయంకర్తృకమగు బ్రహ్మము రసస్వరూపము. ఆ బ్రహ్మము రసమునే పొంది ఆనందించుటలో తననితానే రసమయునిగా అనుభవించుచున్నాడు. ఈ దహరాకాశములో అట్టివాడే లేని యెడల ఎవడు ఈ అన్న, ప్రాణ, మనో, విజ్ఞాన మయాత్మకుని ఆనంద పెట్టగలడు? కనబడనట్టియు, శరీరరహితుడైనట్టియు, నిర్వచింప వీలు లేనట్టియు, నిలయరహితుడైనట్టియు ఐన దహరాకాశబ్రహ్మమునందు ఈ ఆనందమయాత్మకుడు భయములేనిస్థితినిపొంది, నిత్యాభయరహితుడగును. ఈ పరబ్రహ్మమునకు తనకు స్వల్పభేదమును ఊహించిననాడు భయమును పొందుచున్నాడు. విద్వాంసుడైనను బ్రహ్మముకంటె భిన్నముగా తననుగుర్తించినచో అట్టిభయమునే పొందుచున్నాడు. ఆ విషయమునుగూర్చియే ఈ మంత్రము అగుచున్నది, అనగా చెప్పుచున్నది.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

వివరణము :- సాధారణముగా ఏదైన వస్తువు మన కళ్ళకు కనపడుచున్నపుడు అది ఉన్నట్లుగాను, కనబడనప్పుడు లేనట్లుగాను మనము చెప్పుదుము. కాని, ఇట్లు చెప్పుట అంత సత్యము కాదు. గ్లాసులో పంచదార ఉన్నపుడు గ్లాసులో పంచదార ఉన్నదని అందుము. అదే గ్లాసులో నీరుపోయగా పంచదార కరిగివున్నపుడు గ్లాసులో పంచదార కనపడదు. అట్టిస్థితిలో పంచదార లేదనుట అజ్ఞానమగును. కరిగివుండనప్పుడు వున్న పంచదార స్థితిని సిద్ధస్థితి (Manifested state) అందురు. నీటిలో చక్కగా కరిగి లీనమైఉన్న పచదారస్థితిని సాధ్యస్థితి (Potential state) అందురు. ఇదే విధముగా ఈ కనపడు ప్రపంచమంతయు బ్రహ్మముయొక్క సిద్ధస్థితి. ప్రళయములో ఈ ప్రపంచమంతయు ఆ బ్రహ్మమునందు లీనమై ఉండును. అట్టి బ్రహ్మమునే అవ్యక్త బ్రహ్మము అందురు. ఈ అవ్యక్తబ్రహ్మ లేనట్లు అనిపించినను ఆ స్థితి నుండియే దృశ్యప్రపంచము వ్యక్తమగును. వేదమునందు అవ్యక్త బ్రహ్మమును 'అసత్' అనియు, వ్యక్తమైన దృశ్యప్రపంచమును 'సత్' అనియు చెప్పుదురు. 'సత్', 'అసత్' లను 'భావము' 'అభావము' అని గూడ అనవచ్చును.

భావము, అభావములను గూర్చి భారతీయులు వేదాంత, తర్క శాస్త్రములలో చాల నిశితమైన అభిప్రాయములు చెప్పిరి. 'భవము' అనగా 'పుట్టుట' లేదా 'భౌతికముగా ఉండగల్గు స్థితి' అను అర్థములు చెప్పుకొనవచ్చును. 'భవము' నుండి ఏర్పడినమాట 'భావము' కాబట్టి, కళ్ళకు ఎదురుగా కనబడగల్గువస్తువు స్థితిని ఆ వస్తువుయొక్క 'భావస్థితి' అని, ఆ విధముగా కనబడగల్గలేని వస్తువు స్థితిని ఆవస్తువు యొక్క 'అభావస్థితి' అని చెప్పుకొనవచ్చును. ఈ అభావ స్థితినే 'లేమిడి' అని గూడ అందురు.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఒక గురువు తన శిష్యుని పిలిచి—'ప్రక్కగదిలో ఒక మరచెంబు ఉన్నది పట్టుకుర'మ్మనెను. ఆ శిష్యుడు ప్రక్కగదిలోనికి వెళ్ళి తిరిగి వచ్చి 'లేద' నెను. అప్పుడు గురువు—'లేదని ఎట్లు చెప్పగల'వనెను. 'నేను స్వయముగా వెదికితిని. ఆ చెంబు లేదు'- శిష్యుడనెను. అప్పుడు గురువు శిష్యునితో 'లేని చెంబును ఎట్లు వెదకితి'వనెను. శిష్యుడు కొంచెము తత్తరపడి, సమాధానము చెప్పుటకు తడబడెను. అప్పుడు గురువు శిష్యునితో —

"ఏదైన ఒక వస్తువును వెదుకునపుడు భౌతికముగా ఆవస్తువు మన బుద్ధిలో వుండకపోయిననూ, ఆవస్తువుయొక్క ఆకార పరిమాణాదులు మన బుద్ధిలో వుండును. ఆవిధముగా మన బుద్ధిలో వున్న ఆ వస్తువును ఆధారముగా చేసికొని బయట భౌతికముగా అట్టి వస్తువు ఉన్నదీ లేనిదీ వెదుకుట జరుగును. కాబట్టి, ఒక వస్తువునకు 'భావస్థితి' 'అభావస్థితి' - ఇవి రెండును ఉన్నవని తెలిసికొనుము" అని చెప్పెను.

పూర్వము గురువులు శిష్యులకు 'భావము - అభావము' లను తెలుపుటకు ఇట్టి ప్రాయోగిక శిక్షణను ఇచ్చెడివారు. ఇట్టి విషయములు తర్కశాస్త్రమునందు 'బాధ' అను అధ్యాయములో చాలవుండును. తర్కశాస్త్రమును బాధాంతమువఱకును, వ్యాకరణమును భాష్యాంతము వఱకును చదువుకొనవలెనని పెద్దలు చెప్పుదురు.

అభావములోగూడ నాలుగు విధములుండునని చెప్పిరి.

1. ప్రాగభావము 2. ధ్వంసాభావము 3. అన్యోన్యాభావము 4. అత్యంతాభావము. వీటి వివరణగూడ అవసరము.

1. ప్రాగభావము : (ప్రాక్+అభావము) అనగా, ఒక వస్తువు తయారవబడి ప్రపంచములోనికి భౌతికముగా రాకపూర్వము అది

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

లేదుకదా ! ఆవిధమైన ఆ వస్తువుయొక్క లేమిడిని (అభావస్థితిని) 'ప్రాగభావము' అందురు. ఉదా : ఒక పెన్ను తయారుకాబడక పూర్వము ఆ పెన్ను యొక్క లేనిస్థితి.

2. ధ్వంసాభావము : (ధ్వంస+అభావము) అనగా, ఒకవస్తువు తయారవబడి ధ్వంసమై ప్రపంచములో దాని ఉనికి లేనపుడుగూడ ఆవస్తువు లేదుగదా! అప్పుడు లేకపోవు ఆ వస్తువుయొక్క స్థితిని ధ్వంసాభావమందురు. ఉదా : కుండపగిలిన తరువాత గూడ అదివుండదుగదా! ఆ ఉండని కుండ యొక్క లేనిస్థితి.

3. అన్యోన్యాభావము : (అన్యోన్య + అభావము) అనగా ఒక వస్తువు వేరొక వస్తువు వలె ఉండలేకుండు స్థితిని 'అన్యోన్యాభావము' అందురు. ఉదా : పెన్ను పుస్తకమువలె ఉండలేదు. అనగా పుస్తకము వలె ఉండలేని పెన్ను యొక్క స్థితి.

4. అత్యంతాభావము : (అత్యంత + అభావము) అనగా, పూర్తిగా ఉండుటకు వీలులేని వస్తువుయొక్క లేకుండుస్థితిని ఆ వస్తువు యొక్క 'అత్యంతాభావము' అందురు. ఉదా : గొడ్రాలిబిడ్డ. (ఉండుటకు అసలు వీలులేదుగదా) కుందేటి కొమ్ము మొదలగునవి.

[భావము - అభావములను గూర్చి భారతీయులకు గల ఇట్టి నిశిత, నిశ్చితాభిప్రాయములను విదేశీయ శాస్త్రజ్ఞులు గూడ గ్రహించిరి. గామా (γ) కిరణముల శోషణ ప్రక్రియలో జంటసృష్టి (Electron positron pair formation) దృగ్విషయమును వివరించునపుడు (Dirac) అను శాస్త్రజ్ఞుడు పైనచెప్పిన భావము, అభావములకు సంబంధించిన విషయములను మనసులో పెట్టుకొని-అంతరిక్షములో అభావ స్థితినుండి ఎలక్ట్రాన్ను అదృశ్యమైన ఖాళీ ప్రదేశమును 'డిరాక్ హోల్' (Dirac hole) అనుచు, దానిని ఒక ఊహాకణముగా ప్రతిపాదించెను.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఆ కణముయొక్క భౌతిక స్థితిని అనగా భావస్థితిని ఆండర్సన్ (Anderson) అను శాస్త్రజ్ఞుడు విశ్వకిరణముల (Cosmic rays) ఉనికిని వివరించునపుడు ప్రాయోగికముగా ఆవిష్కరించెను. ఆ కణముపేరు పాజిట్రాన్ (Positron).]

"నాసతో విద్యతే భావో, నాభావో విద్యతే సతః" అనగా 'లేనిదానికి ఉనికిలేదు, ఉన్నదానికి లేమిలేదు' అని భగవద్గీతకూడ చెప్పును. అందుచే ఇప్పుడు కనబడుప్రపంచరూపముగానున్నబ్రహ్మ లేకపోవుట, లేనటువంటి బ్రహ్మ ప్రపంచముగా వ్యక్తమగుట జరుగదు. ఈ ప్రంపచమంతయు తనలోనేతానుగా అ బ్రహ్మము ఉండెను, మరల తనతోనే తనను స్వయముగా ఈ ప్రపంచముగా చేసెను. **(It has made Itself from Itself by Itself)** అను అర్థములో "తదాత్మానగ్గం స్వయమకురుత" అను మంత్రము చెప్పబడినది. ఆ విధముగా జరుగుటవలననే ఈ ప్రపంచము ఆ బ్రహ్మముయొక్క 'స్వయంకర్తృక'మని చెప్పబడుచున్నది. ఇది ఒకవిశిష్టమైన కృత్యము. ఈ కృత్యమునందు పనిచేయువాడు లేదా తయారుచేయువాడు, తయారుచేయబడునది ఒకటే. 'ఇంకొకరిమీాద ఆధారపడక, ఆశ్రయించక, ఇంకొక ముడిసరకుతో నిమిత్తములేక, తనకుతానే, తననే పెట్టుబడిగాపెట్టుకొని ఈ ప్రపంచముగా వ్యక్తమగుట ఒక విశిష్టమైనకృత్యము' అను అర్థములో "తస్మాత్ తత్సుకృత ముచ్యత ఇతి" అని చెప్పబడినది. (ఉదా : సాలెపురుగు గూడు కట్టునట్లు.)

తనకుతానే ఈ ప్రపంచముగామారు ఆ బ్రహ్మము రసస్వరూపుడు. ఆ విధముగా ప్రపంచముగా వ్యక్తమగుటలో ఆనందమును పొంది పూర్తిగా ఆనందమయుడగుచున్నాడు. పంచదారను తినునప్పుడు పొందు తీపిరుచియొక్క అనుభూతి, మరియు,ఆనందము ఎక్కడనుండివచ్చినవి. పంచదారకు దానంతట దానికి తీపిలేదు. నాలుకకు

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

కూడ దానంతటదానికి తీపిలేదు. కాని నాలుకపై పంచదారను వేసుకొనినప్పుడు చక్కని తీపిరుచియొక్క అనుభూతినిపొంది, ఆనందించుట జరుగుచున్నది. పంచదారకు దానంతటదానికి తీపియున్నను, లేదా నాలుకకు దానంతట దానికి తీపి తెలిసినను, ఒక శవముయొక్క నాలుకపై పంచదారను వేసినపుడుకూడ అట్టి అనుభూతి కలిగి ఆనందించుట జరుగవలెను. కాని, ఇట్లు జరుగదు. కాబట్టి, నిజమైన రుచి, దానికిసంబంధించిన అనుభూతి అటు పంచదారకు, ఇటు నాలుకకు సంబంధించినవి కాక, ఆ రెండును ఏ పదార్థముతో చేయబడినవో అట్టి బ్రహ్మముయొక్క ఆనందమయునికి సంబంధించినవిగా తెలుసుకొనవలెను. ఈ క్రింది ఉదాహరణ ఈ విషయమును వివరించును.

పంచదారచిలకను చూచినపుడు పిల్లవానికి ఆనందముకలుగును. అప్పుడాపిల్లవానికి ఆనందకారణము పంచదారచిలక అని సాధారణముగా అనుకొందుము. కాని, ఇది సరికాదు. ఆ పంచదార చిలకను చూచుచున్నపుడు పిల్లవానికి తనలో ఏ చోటునందు మార్పు వచ్చునో ఆ చోటు నిజమైన ఆనందకారణమగును. వాస్తవమునకు ఆ చోటు - బింబము, పంచదారచిలక - ప్రతిబింబము అగును. కాని, మనదృక్పథము సరిగా దీనికి వ్యతిరేకముగా నుండును. పంచదార చిలకను బింబమని, మనలో దానిని చూసినపుడు మార్పుకలుగుచోటును ప్రతిబింబమని అందుము. దీనిని వ్యుత్క్రమదృష్టి (**Vision of inverson**) అందురు. పంచదారచిలక బదులు ఏ తీపిపదార్థమును లేదా ఇష్టమైన వస్తువును చూచినను పిల్లవానిలో అదేచోట మార్పువచ్చి, ఆనందము కలుగును. కాబట్టి, పిల్లవానిలో ఈ చోటు - బింబము బాహ్యప్రపంచములోని తీపిపదార్థము లేదా ఇష్టమైవస్తువు మొదలగునవి - ప్రతిబింబములు అగును. ఈ చోటును మనలోని బ్రహ్మయొక్క ఆనందస్వరూపముగా తెలుసుకొనవలెను. పరబ్రహ్మయొక్క

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఈ ఆనందస్వరూపమొక్కటే బింబమనియు, ప్రపంచములోని మిగిలిన వస్తువులన్నియు - ప్రతిబింబములనియు తెలుసుకొనవలెను. "విశ్వం దర్పణ దృశ్యమానవగరీ" అనుశ్లోకమును గాని, "ఒక సూర్యుండు సమస్త జీవులకు తానొక్కొక్కడై తోచు" అను పద్యమునుగాని పైన చెప్పిన విధముగా అర్థము చేసుకొనవలెను. కాబట్టి, 'అన్నమయ, ప్రాణమయ, మనోమయ, విజ్ఞానమయ, ఆనందమయాత్మకుడుగా వ్యక్తమైన ఆ బ్రహ్మ తప్ప ఇట్టి ఆనందానుభూతిని ఎవరుపొందగలరు' అను అర్థములో "రసో వై సః। రసగ్గ్ హ్యేవాయం లబ్ధ్వాఽఽనందీభవతి। కోహ్యేవాన్యాత్కః ప్రాణ్యాత్" అను మంత్రము చెప్పబడినది.

మనలో ఆనందమును పొందువాడు ఎవడు? మనలో అతనికి స్థానమెక్కడ? అన్నియుఉన్నట్లుగా కనబడు ఈ ప్రపంచము ఏమియు లేనట్లుగా కనపడుదానినుండి **(From seeming nothingness to apparent something)** వ్యక్తమగును. నియమిత ఘనపరిమాణమును, ద్రవ్యరాశినికలుగు భౌతికపదార్థమంతయు - అవిరెండును లేనట్లు కనబడు ఆకాశమునుండియే ఉత్పన్నమగును. "ఆకాశాద్వాయుః..... అద్భ్యఃపృథివీ" అని ఇంతకుపూర్వమే ఈ వల్లిలో చెప్పబడినది. అందుచే, పృథివ్యాప స్తేజోవాయువ్యాత్మకమగు ఈ ప్రాణిగూడ అట్టి ఆకాశమునుండియే ఉత్పన్నమవవలెను. అట్టి ఆకాశము దహరాకాశముగా ప్రతిజీవిలోను ఉండును. మనలో బ్రహ్మనుగూర్చి 'వీడు' అని చెప్పగల్గునట్టి చోటుగా, ఈ దహరాకాశమును అర్థముచేసుకొనవలెను. మనిషికి ద్రస్సు, అడ్రస్సు ఎటువంటివో ఈ దహరాకాశమునకు ఈ శరీరము అటువంటిదని తెలుసుకొనవలెను. ఈ దహరాకాశాత్మక ఆనందమయపురుషుడే మనలో ఆనందమును పొందువాడు. అట్టి కనపడని, శరీరరహితుడైన, నిర్వచింప వీలులేని, ఆధారరహితుడైనట్టి పరబ్రహ్మయొక్క అంశయే ఈ జీవుడని తెలుసుకొనినప్పుడు ఎన్న

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

డును భయమునుపొందడు. రెంటికి ఏమాత్రము భేదము గుర్తించినను విద్వాంసుడైనను భయమును పొందును. అనగా, ఈ సమస్త ప్రపంచము, ఆ బ్రహ్మమేనని, మరల వేరొక రెండవవస్తువు లేదని తెలిసిన నాడు భయపడుట ఉండదు. భయపడువాడు, భయపెట్టువాడు లేదా భయపెట్టునది వేరుగా ఉన్నపుడు భయము ఉండును. అనగా, తాను కాక వేరొకటి ఉన్నపుడు గాని, మరియొకరి వలన గాని తనకు భయము కలుగవచ్చును. కాని, అన్నియు బ్రహ్మముయొక్క అంశములే అని తెలిసినపుడు భయము కలుగదుగదా! మన కుడిచేయి ఎడమచేతిని చూచి భయపడదు. అవి రెండును ఒకే మనిషికి సంబంధించినవగుటయే గదా ఇందులకు కారణము. ఎంత విజ్ఞానవంతుడైనను ఈ విషయము తెలియనిచో తననుండి వ్యక్త బ్రహ్మ ప్రపంచమును వేరుగా చూచి భయపడుట జరుగును. చోటులో సూది మొనఉంచినచో, ఆ సూది మొన ఎంత చోటును ఆక్రమించునో దానిని "ఉదరము" అందురు. ఈ మాత్రము తేడా చూచిననూ భయమును పొందుట జరుగునను అర్థములో "యదా హ్యేవైష ఏతస్మిన్నుదరమంతరం కురుతే। అథ తస్య భయం భవతి। తత్త్వేవ భయం విదుషో ఽమన్వానస్య" అను మంత్రములలో చెప్పబడినది. 'పరిస్థితులవల్ల భయము కలుగుచున్నదికదా?' అని సందేహము రావచ్చును. అట్టి పరిస్థితులు అంతకు పూర్వము మనము పడిన కక్కుర్తి వలన ఏర్పడి, మనము భయపడవలసిన అవసరమునకు దారితీయునని తెలుసుకొనవలెను. అనగా, మనలో లోసుగు, కక్కుర్తి లేనివాడు భయపడవలసిన అవసరముండదని అర్థము.

దైవ విగ్రహములకు 'అభయముద్ర', 'వరదముద్ర'అని రెండు రకముల ముద్రలు (చేతి అభినయములు) వుండును. వారిని సేవించినపుడు మనము ఏమి చేసినను భయము కలుగదని, కావలసినవన్నియు ప్రసాదింపబడి లోటువుండదని కొందఱు అనుకొందురు. కాని, ఇది

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

సరిగాదు. భయపడుపనులను మనలోని ఏ ప్రవృత్తివలన మనము చేయు దుమో దానిని మనలో లేకుండ చేయునది అభయముద్ర అనియు, మన అర్హతనుబట్టి ఎప్పుడు ఏవి కావలసియుండునో వాటిని ఏర్పాటు చేయు నది వరదముద్ర అనియు గ్రహించవలెను.

మంత్రము :- భీషాఽస్మా ద్వాతః పవతే । భీషోదేతి సూర్యః । భీషా ఽస్మాదగ్నిశ్చేంద్రశ్చ । మృత్యుర్ధావతి పంచమ ఇతి । సైషా ఽఽనందస్య మీమాంగ్ంసా భవతి । యువా స్యా త్సాధు యువాఽధ్యాయకః। ఆశిష్ఠో దృఢిష్ఠో బలిష్ఠః । తస్యేయం పృథివీ సర్వా విత్తస్య పూర్ణా స్యాత్। స ఏకో మానుష ఆనందః। శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య। తే యే శతం। మానుషా ఆనందాః స ఏకో మనుష్యగంధర్వాణా మానందః । శ్రోత్రియస్య చాకా మహతస్య । తే యే శతం మనుష్యగంధర్వాణా మానందాః । స ఏకో దేవగంధర్వాణా మానందః । శ్రోత్రియస్య చాకామహ తస్య । తే యే శతం దేవగంధర్వాణా మానందాః । స ఏకః పితౄణాంచిరలోకలోకానా మానందః । శ్రోత్రియస్య చాకామహ తస్య । తే యే శతం పితౄణాంచిరలోకలోకానా మానందాః । స ఏక ఆజానజానాం దేవానా మానందః । శ్రోత్రియస్య చాకామహ తస్య । తే యే శత మాజానజానాం దేవానా మానందాః । స ఏకః కర్మదేవానాం దేవానా మానందః । యే కర్మణా దేవా నపి యంతి । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య । తే యే శతం కర్మదేవా నాం దేవానా మానందాః । స ఏకో దేవానా మానందః । శ్రోత్రి యస్య చాకామహతస్య । తే యే శతం దేవానా మానందాః । స ఏక ఇంద్రస్యానందః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య। తే యే

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

శతమిన్ద్రస్యానందాః । స ఏకో బృహస్పతేరానందః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య । తేయే శతం బృహస్పతే రానందాః । స ఏకః ప్రజాపతే రానందః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య। తే యే శతం ప్రజాపతేరానందాః । స ఏకో బ్రహ్మణ ఆనందః । శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య । స య శ్చాయం పురుషే । యశ్చాసావాదిత్యే। న ఏకః । స య ఏవం విత్ । అస్మాల్లోకా త్ప్రేత్య। ఏత మన్నమయ మాత్మాన ముపసంక్రామతి । ఏతం ప్రాణమయ మాత్మాన ముపసంక్రామతి । ఏతం మనోమయ మాత్మాన ముపసంక్రామతి । ఏతం విజ్ఞానమయ మాత్మాన ముపసంక్రామతి । ఏత మానందమయ మాత్మాన ముపసంక్రామతి। తదప్యేష శ్లోకో భవతి ॥ 8

టీక :- అస్మాత్ = పరబ్రహ్మమువల్లనుండి, భీషా = భయముచేత, వాతః = వాయువు, పవతే=వీచుచున్నది, సూర్యః = సూర్యుడు, భీషా = భయముచేత, ఉదేతి = ఉదయించుచున్నాడు, అగ్నిఃచ = అగ్నియును, ఇంద్రఃచ = ఇంద్రుడును, అస్మాత్ = ఈ పరమాత్మనల్లనుండి, భీషా = భయముచేతనే, (వారి వారి బాధ్యతలను నిర్వర్తించుచున్నారు), పంచమః = ఐదవవాడగు, మృత్యుః = మృత్యుదేవతయు, ధావతి=పోవుటను నిర్వర్తించుచున్నాడు,ఆనందస్య= ఆనందముయొక్క, సా + ఏషా = ఆ ఈ, మీమాంస = విచారణ, భవతి = అగుచున్నది, యువా = యౌవనము కలవాడును, సాధు యువా = యువకుడై సాధుత్వముకలవాడును, అధ్యాయకః = అధ్యయనముచేయువాడును (వేదాధ్యయనము) ఆశిష్ఠః=భోగ్యవస్తువులను సకాలమునందు అనుభవించువాడును, దృఢిష్ఠః=దృఢత్వముకలవాడును, బలిష్ఠః = బలవంతుడును, స్యాత్ = కలిగియున్న,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

తస్య=వానికి, ఇయంపృథివీ=ఈ భూమి, సర్వా=అంతయు, విత్తేన = ధనముచేత, పూర్ణా = పొందబడినది, స్యాత్ = అయి, (ఉండునో అట్టివాని ఆనందము), ఏకః = ఒకటి, లేదా ప్రమాణము (ఐన) ఆనందః = ఆనందము, మానుషః = మనుష్యసంబంధమైనది (ఆనంద మగును) తే=అ, మానుషాః = మనుష్యసంబంధములగు, ఆనందాః= ఆనందములు, శతం = నూరు, మనుష్యగంధర్వాణాం = మనుష్య గంధర్వులకు, ఏకః = ఒకటియగు, ఆనందః = ఆనందమగుచున్నది, అకామహతస్య=కామముచేత హతుడుకాని, శ్రోత్రియస్యచ=శ్రోత్రి యునకుకూడ, (అనగా శ్రుతులమార్గములను అనగా వేదమార్గము లను అనుసరి చి జీవించువానికి). (ఇటుపైన ఇదేవిధమైన అర్థములతో ఆనందమునకు సంబంధించిన మానములు ఇవ్వబడును. తాత్పర్యములో ఇవి తెలుపబడును).....పురుషే = పురుషునియందు, అయం = ఈ ఆనందస్వరూపమగు పరమాత్మ, యః = ఎవడో, సఃచ = వాడును, యః చ ఆదిత్యే = సూర్యునియందు ఎవడున్నాడో, సఃచ=వాడును, ఏకః = ఒక్కడే, యః = ఎవడు, ఏవంవిత్ = ఈ విధముగా తెలుసు కొనుచున్నాడో, సః = వాడు, అస్మాత్ లోకాత్ = ఈ లోకము నుండి, ప్రేత్య = విడచి, ఏతం = ఈ, అన్నమయం = అన్నమయు డగు, ఆత్మానం = ఆత్మను, ఉపసంక్రామతి = పొందుచున్నాడు. అట్లే ప్రాణమయుడగు, మనోమయుడగు, విజ్ఞానమయుడగు, ఆనంద మయుడగు ఆత్మను, ఉపసంక్రామతి = పొందుచున్నాడు, తదప్యేష శ్లోకో భవతి=ఆ విషయమునుగూర్చియే ఈ మంత్రము అగుచున్నది.

తాత్పర్యము :— పరబ్రహ్మమునకుభయపడి వాయువు వీచు చున్నాడు. సూర్యుడు ఉదయించుచు, అస్తమించుచున్నాడు. అగ్ని, ఇంద్రుడు, ఐదవవాడగు యముడుకూడ ఆ పరబ్రహ్మమునకు భయపడి వారి వారి పనులను నిర్వర్తించుచున్నారు. ఇక ఇటుపైన ఆనందము యొక్క మీమాంస లేదా చర్చ జరుగును. యువకుడును, సాధుత్వము

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

కలవాడును, వేదాధ్యయనము చేయువాడును, శిష్టాచారసంపన్నుడును, ధృఢవంతుడును, బలవంతుడును, కోరికలు తీరి ఈ భూమిని పొందిన వాడునుఐన ఒకనియొక్క ఆనందము మానుషఆనందము అగును. దీనిని ఒక ప్రమాణముగ తీసికొనినచో, ఇట్టి వంద మానుషానందములు ఒక మనుష్య గంధర్వానందమగును. కోరికలచే బాధింపబడని శ్రోత్రియుడు కూడ ఇట్టి ఆనందమును పొందును. వంద మనుష్యగంధర్వానందములు ఒక దేవగంధర్వానందమునకు సమానము. కోరికలచే బాధింపబడని శ్రోత్రియుడు దానినిగూడ పొందును. వంద దేవగంధర్వానందములు చిరలోకలోకులకు, పితరులకు ఒక ప్రమాణ ఆనందమగును. చిరలోకలోకుల, పితరుల నూరు ఆనందములు ఆజానజులగు దేవతల యొక్క ఒక ఆనందమునకు సమానము. ఆజానజులగు దేవతల నూరు ఆనందములు కర్మదేవులగు దేవతలయొక్క ఒక ఆనందమునకు సమానము. కర్మదేవులగు దేవతల నూరు ఆనందములు దేవతలయొక్క ఒక ఆనందమునకు సమానము. దేవతలయొక్క నూరు ఆనందములు ఇంద్రునియొక్క ఒక ఆనందమునకు సమానము. నూరు ఇంద్రానందములు ఒక బృహస్పత్యానందమునకు సమానము. నూరు బృహస్పత్యానందములు ఒక ప్రజాపత్యానందమునకు సమానము. నూరు ప్రజాపత్యానందములు ఒక బ్రహ్మానందమునకు సమానము. ఇట్టి ఆనందములన్నియు కోరికలచే బాధింపబడని శ్రోత్రియుడు కూడ పొందును. ఇన్ని విధములుగా పురుషునియందు ఆనందమును పొందు ఆనంద స్వరూపుడైనవాడు ఎవడో, ఈ కనబడు సూర్యునిలో ఉన్నవాడును వాడే! ఎవరు ఈ విధముగా తెలుసుకొని, ఈ లోక విషయములందు అపేక్ష లేనివాడగునో – వాడు ఈ అన్నమయుడగు ఆత్మను, ప్రాణమయుడగు ఆత్మను, మనోమయుడగు ఆత్మను, విజ్ఞానమయుడగు ఆత్మను, ఆనందమయుడగు ఆత్మను పొందుచున్నాడని ఈ మంత్రము చెప్పుచున్నది.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

వివరణము :- ఈ అనువాకమునందు ఆనందముయొక్క కొలతలు, ప్రమాణములు చెప్పబడును. దీనికిముందు మనలో ఆనందమును అనుభవించు వానియొక్క వైశిష్ట్యము చెప్పబడును. మొట్టమొదటనే అట్టి ఆనంద స్వరూపుడైన పరబ్రహ్మవల్ల నుండి వాయువు, సూర్యుడు, అగ్ని, ఇంద్రుడు చివరకు మృత్యుదేవతకూడ భయపడుచు, వారి వారి విధ్యుక్త ధర్మములను నిర్వర్తించుచున్నారని చెప్పబడుచున్నది 'భయపడుట' అనునది చిత్రమైన పద్ధతిలో వాడబడినది. మనము తప్పనిసరిగా చేయవలసిన పనులను చేసి తీరుచుందుము. ఆకలి వేసినప్పుడు అన్నమును తినుచుందుము. నిద్ర వచ్చినపుడు నిద్రపోవుదుము. ఇవి తప్పనిసరిగా మనముచేయుపనులు. ఇవి చేయకుండ ఉండలేము. ఈ పనులు మనపట్ల ఎటువంటివో వాయువునకు వీచుట, సూర్యునకు - ఉదయాస్తమానములు మొదలైనవి గూడ వారికి అటువంటివే! అట్లే, ఉప్పు ఉప్పగానుండక తప్పకపోవుట, పంచదార తియ్యగానుండక తప్పకపోవుట, నీరు పల్లమునకే ప్రవహించక తప్పకపోవుట మొదలైనవన్నియు వాటి వాటి సహజధర్మములు. 'ఎవరికో భయపడి అవి ఆ యా ధర్మములను నిర్వర్తించుచున్నవా ?' అని ప్రశ్న రావచ్చును. మనము ఆనందమును పొందుటకు మనలోని కన్ను - చూచుచు, చెవి - వినుచు, ముక్కు - వాసన చూచుచు, నాలుక - రుచిచూచుచు. చర్మము - స్పర్శసుఖమును పొందుచు ఉండవలెను. అప్పుడు మనలోని మనస్సు వీటిద్వారా ఆనందమును పొందును. ఐనచో, 'మనస్సునకు భయపడి ఈ జ్ఞానేంద్రియములు వాటి వాటి పనులను నిర్వర్తించుచున్నవా?' అను ప్రశ్న ఎటువంటిదో ప్రస్తుతవిషయమునందలి ప్రశ్నకూడ అటువంటిదే. ఈప్రశ్నలకు సమాధానము ఒక్కటే! ఆనందమునుపొందుట పరమావధి. అది పొందుటకు ఎన్నోరకములుగా విధ్యుక్తధర్మములు పాటింపబడవలెను. అట్లు పాటించువారు వేరు వేరుగా నున్నను అనుభవించువాడు ఒక్కడే!

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఆయన పేరు 'Cannot be otherwise గారు' అనవచ్చును. ఈయనయే మనలోవున్న బ్రహ్మానందముగారు. 'ఈ ఒక్కనియొక్క చెప్పు చేతలలో మిగిలినవి వాటి వాటి విధ్యుక్తధర్మములను నిర్వర్తించును'. అను ఉద్దేశ్యముతోనే ఈయనకు భయపడి అవి పనిచేయుచున్నవని చెప్పుట జరిగినది. అంతేగాని, భయమనగా అతను కొట్టునని, దెబ్బలుతగులునను ఉద్దేశ్యముతో కాదు. 'సత్యము' అను ధర్మమునకు ప్రభువు ఆనందమయుడగు పరమాత్మ అగుచుండగా – ప్రపంచముగా వ్యక్తమైన ఆ పరమాత్మయొక్క సమస్తాంశములు సత్యసామ్రాజ్యస్థాపనకై నిర్వర్తించు బాధ్యతలే వాటి వాటి సహజధర్మములని ఈ మంత్రము యొక్క సారాంశము.

ఇటుపైన ఆనందమునుగూర్చి మీమాంస ఉండును. ఒక విషయమునుగూర్చి ఇదమిత్థమని ప్రయత్నముచేయుటను 'మీమాంస' అందురు. ఆనందమునుగూర్చి, దానిలోగల పొరలవంటి చిన్న చిన్న ఆనందములగూర్చి ఇచ్చట చెప్పబడును. ఒక యువకుడును, సాధుస్వభావముగలవాడును, వేదాధ్యయనము చేయువాడును, శిష్టాచార సంపన్నుడును, దృఢగాత్రుడును, బలిష్ఠుడును, సర్వభూమిని తనధనముగా భావించి పరిపూర్ణత చెందినవాడును ఐన ఒకడు పొందు ఆనందమును ఒకప్రమాణ ఆనందముగా తీసుకొనిరి. దీనినే ఒక మానుష ఆనందము అందురు. ఇది ఒక రూపాయినోటువంటిది. ఒక రూపాయి నోటుకు కొన్ని రెట్లువిలువగల రూపాయిలనోట్లుగూడా వుండును. అదే విధముగా ఈ మానుషానందమునకు కొన్ని రెట్లు ఎక్కువలోఉండు ఆనందములుగూడ ఇక్కడ ప్రతిపాదింపబడును.

ప్రమాణ ఆనందమయునకు చాల విశేషణములు చెప్పబడినవి. అతను ముసలివాడైనచో వయోధర్మములవలనవచ్చు ఇబ్బందులు ఆనందమునకు అడ్డుపడును కాబట్టి యువకుడనియు, యువకుడైనను కోపిష్ఠి,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

క్రూరుడు ఐనచో ఇబ్బందులప్పాలై ఆనందమునకు తానే అవరోధమును కల్పించుకొనును కాబట్టి సాధువై ఉండవలెననియు, నిత్యము అధ్యయనము చేసినవాడై ఉండవలెననియు, (అట్లు చేయనిచో యుక్తాయుక్తవివేచన, ధర్మాధర్మవిచక్షణ, న్యాయాన్యాయవిచారణ లేనివాడై, నిత్యానిత్యములు తెలుసుకొనలేక ఆనందమునకు తానే అవరోధముగా తయారగును.) ఎంత చదివినను చదివినదానిని ఆచరణలో పెట్టనిచో అది వృథాఅగును కాబట్టి అధ్యయనముచేసిన వాటిని ఆచరణలోపెట్టు శిష్టాచారసంపన్నుడుగ ఉండవలెననియు ఇక్కడ చెప్పబడినది. మరియు, దృఢమైనగాత్రము అనగా దెబ్బలను తట్టుకొన గలుగు శరీరమును కలిగియుండవలెను. ఒక వేళ దెబ్బ తగిలనను తక్కువకాలములోనే దాని ఫలితమునుండి తట్టుకొని, యథాస్థితిని పొందు శరీరమని చెప్పుటకు దృఢిష్ఠపదము వాడబడినది. ధృఢత్వము భౌతిక శరీరమునకు సంబంధించినదైవుండగా, బలము కేవలము శరీరమునకే కాక ప్రాణమయ, మనోమయ, విజ్ఞానమయములకుకూడ వర్తించును. కొందరు శరీరముచే సన్నగాఉన్నను – సంకల్పబలము, ఆత్మబలము ఎక్కువగానుండువారు ఉందురు. ఇక్కడ బలమను పదము ఆ అర్థములో వాడబడినది.

'జగమునంతయు ఏలకలిగినవాడును' అను అర్థముతోపాటు 'ఈ పృథివినంతను ధనమయమను భావములో పరిపూర్ణుడైనవాడు' అను అర్థమును—"పృథివీసర్వావిత్తస్య పూర్ణాస్యాత్" అను మంత్రమునకు చెప్పుకొనవలసియుండును. "ధనమగ్ని ర్ధనంవాయుః ధనం సూర్యో ధనంవసుః" అని శ్రీసూక్తఫలశ్రుతి చెప్పునుగదా! ఇన్ని గుణవిశేషణములు కలవాడు పొందు ఆనందము ఒక మానుషఆనందమః అని ప్రమాణముగ తీసుకొనబడినది. ఇట్టి ఆనందము కోర్కెలచే పీడింపబడని శ్రోత్రియునకు కూడ సిద్ధించునని "శ్రోత్రియస్య చాకామహతస్య" అని చెప్పబడినది. అంతేకాక, ఇంక ముందుముందు

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

గూడ అన్నిరకముల ఆనందములును కోర్కెలులేని శ్రోత్రియునకు దక్కగలవని ప్రతిసారి నొక్కి వక్కాణింపబడుట జరుగుచుండును. ఇక్కడ కామము అనగా కేవలము స్త్రీపురుషసంబంధమునకే పరిమితముకాదు, ఇంద్రియములకు సంబంధించిన ఏ విషయ వాంఛలైనను కామమే అగును. ఇటుపైన మానుషానందముకన్న మిన్నయైన ఆనందములు కలవనియు, అవన్నియు మానుషానందమునకు కొన్ని వందల, వేల రెట్లుగా ఉండుననియు చెప్పబడును. చిట్టచివరకు అన్నిటికన్న మిన్నయైన ఆనందము బ్రహ్మానందముగా చెప్పబడును. ఇది అన్ని ఆనందములకు తుదిమెట్టు. ఇది వెయ్యిరూపాయలనోటు అనుకొనినచో-మిగిలిన ఆనందములు వందరూపాయలు, యాభైరూపాయలు, ఇరవైరూపాయలు, వగైరాల వంటివి. అనగా మిగిలిన ఆనందములు గూడ బ్రహ్మానందములోని భాగములే కాని వేరుకాదు. మనము అత్యంతసంతోషమును తెలుపువిషయమునుగాని, సన్నివేశమునుగాని బ్రహ్మాండముగనున్నదనియో లేదా బ్రహ్మానందముగానున్నదనియో అందుము. ఇక్కడ చెప్పిన మనుష్యగంధర్వ దేవగంధర్వ, చిరలోకలోక పితర, ఆజానజదేవ, కర్మదేవ, దేవ, ఇంద్ర, బృహస్పతి, ప్రజాపతి, బ్రహ్మానందము లన్నియు కోర్కెలులేని శ్రోత్రియుడు గూడ పొందునని చిట్టచివరకు మరల ప్రస్తావించబడెను. ఒక వస్తువునుకోరుట ఎప్పుడు జరుగుననగా ఆ వస్తువు - మనము వేరైనపుడు, ఆ వస్తువును మననుండి వేరుగా గుర్తించినంతవరకు ఆ వస్తువును పొందవలెనన్న అభిలాష పెరుగుచుండును. అప్పుడు మనకు - దానికి దూరము పెరుగుచుండును. అట్లుగాక, ఈ ప్రపంచములో 'అన్యము అనునది లేదు' అను భావము ఆచరణాత్మకముగా కలిగినచో, అప్పుడు 'తను దేనిలోని భాగమో, ఈ కనబడునవన్నియుకూడ దానిలోని భాగములే' అని తెలియును. అప్పుడు ఈ విశ్వమంతయు ఒకే పరమపురుషునిగా పరబ్రహ్మముగా గుర్తించుటజరిగి ఇతరమును పొందవలెనను కోరికకు

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

తావుండదు. అట్టిస్థితిలో ఉన్నవాని యోగక్షేమములను "నేను"వహించును. అనగా ఆ ఒక్క "నేను" అను పరమపురుషునిదే తనలోని అంశముల బాధ్యత అగును. ఈ అర్థములోనే "అనన్యాశ్చింతయంతో మాం ... వహామ్యహం" అని భగవద్గీతలో చెప్పబడినది. అట్టిస్థితిలో ఉన్నవాని ఆనందమే బ్రహ్మానందము. కోరికలు లేకపోవుట చేతనే గదా ఇది సిద్ధించినది. అందుచేతనే, 'శ్రోత్రియస్యచాకామహతస్య' అనగా కోరికలులేని శ్రోత్రియుడు ఈ చెప్పబడిన ఆనందములన్నిటిని అనుభవించు' నని చెప్పబడినది. 'అంశగా ఈ ఆనందమును అనుభవించువాడు, ఈ మొత్తమునకు ఆనందస్వరూపుడైన పరబ్రహ్మ ఒక్కడే' అను అర్థములో "స యశ్చాయంపురుషే । యశ్చాసావాదిత్యే। స ఏకః" అని చెప్పబడినది. అట్టిస్థితిలో ఈ భౌతిక ప్రపంచలోనే ఉన్నప్పటికిని, ఈ లోకమునువిడిచి ప్రాణమయ, మనోమయ, విజ్ఞానమయ, ఆనందమయాత్మకమైన లోకములను తాను పొందగలడు. మంచి సంగీతమును వినుచున్నపుడు మనము - కూర్చున్న చోటును, ప్రక్కనున్న మనుష్యులను, పాడుచున్నగాయకుని ఈ అన్నిటినీ విడిచి ఆనందమయలోకములో ఉండుట ఎఱిగినవిషయమేగదా ! ఈ విషయమును గూర్చియే ఈ అనువాకాంతములో "ఏత మన్నమయమాత్మానముప... ఏత మానందమయ మాత్మాన ముపసంక్రామతి" అని చెప్పబడినది.

మంత్రము :- యతో వాచో నివర్తంతే । అప్రాప్య మనసా సహ । ఆనందం బ్రహ్మణో విద్వాన్ । న బిభేతి కుతశ్చనేతి । ఏతగ్ం హ వావ న తపతి । కిమహగ్ం సాధు నాకరవమ్ । కిమహం పాప మకరవమితి । స య ఏవం విద్వానేతే ఆత్మానగ్ం స్పృణుతే । ఉభేహ్యేవైష ఏతే ఆత్మానగ్ం స్పృణుతే । య ఏవంవేద । ఇత్యుపనిషత్ ॥ 9

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

టీక :- యతః = ఎవనినుండి, వాచః = వాక్కులు, మనసా సహ = మనస్సుతో గూడ, అప్రాప్య ఏవ=పొందకయే, నివర్తంతే = మరలుచున్నవో, (అట్టి) బ్రహ్మణః = బ్రహ్మముయొక్క, ఆనందం = ఆనందమును, విద్వాన్ = ఎఱిగినవాడు, కుతశ్చన=దేనివల్ల నుండియు, నబిభేతి = భయపడడు, అహం = నేను, సాధు = పుణ్యకర్మలను, కిం+న+అకరవమ్ = కింనాకరవమ్ = ఏల చేయక పోతిని, అహం = నేను, పాపం = పాపకర్మను, కిం అకరవమ్ = ఏల చేసితిని, ఇతి = ఇట్లనెడి (చింత), ఏతం = ఇట్టి బ్రహ్మవేత్తను, న తపతి హవావ = తపింపచేయజాలదుగదా, యః = ఎవ్వడు, ఏవం = ఈ విధముగా, విద్వాన్ = ఎఱుగునో, సః = వాడు, ఆత్మానం = ఆత్మను, స్పృణుతే = బలపఱచుచున్నాడు, యః = ఎవ్వడు, ఏవం = ఈ విధముగా, వేద = తెలుసుకొనుచున్నాడో, సః ఏషః = ఆ ఇతడు, ఏతే ఉభే = ఈ పుణ్యపాపముల రెంటిని, ఆత్మానం = ఆత్మనుగూర్చి, స్పృణుతే = బలపఱచుచున్నాడు, ఉపనిషత్ = ఉపనిషత్తు, ఇతి = ఇది (సమాప్తమైనది)

తాత్పర్యము :- మన మనస్సులుగాని, వాక్కులుగాని, ఎవని వఱకు వెళ్ళి, అతనిని పొందకయే వెనుకకు మరలునో అట్టి బ్రహ్మము యొక్క ఆనందమును ఎఱిగినవాడు దేనివల్లనుండియు భయపడడు. అట్టివానిని తన చిట్టచివరిస్థితిలో గూడ "పుణ్యకర్మలను ఏలచేయక పోతిని? పాపకర్మలను ఏలచేసితిని ?" అను ప్రశ్నలు బాధింపవు. ఈ బ్రహ్మను తెలిసినవాడు ఈ పుణ్యపాపములు రెంటిని పరమాత్ముని లీలావిశేషముగనే భావించును. ఈ విషయములను తెలుసుకొనుచున్న వాడు ఎవడో అతనిని గుఱించియే ఈ ఉపనిషత్తు చెప్పబడుచున్నది.

వివరణము :- ఆత్మశబ్దవాచ్యుడైన పరబ్రహ్మము వాక్కులకు అందువాడు కాదు. మనస్సునకుకూడ లొంగువాడు కాదు.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఈ వాక్కులు, మనస్సు పరబ్రహ్మమువఱకు వెళ్ళునేమోగాని అతనిని ప్రవేశించలేవు. "నాయ మాత్మా ప్రవచనేన లభ్యః" అని ఇందులకే చెప్పబడినది. దీని అర్థమేమనగా వాక్కులచేతగాని, మనస్సుచేతగాని భగవంతుని నిర్వచింపలేము. అతడు ఆనందమయుడు. మనము ఆనందమును పొందునపుడు ఆ ఆనందమును రంగు, రుచి, వాసన, మొదలైనవాటితో 'ఆనందమనగా ఇది' అని నిర్ణయించగలమా! నిద్రపోవుచున్నపుడు పొందు సుఖానుభూతిని వాక్కులతోను, మనస్సుతోను నిర్ణయింపగలమా? 'ఇది ఎట్లు అసాధ్యమో ఆనందమయుడైన పరబ్రహ్మను నిర్వచించుటగాని.నిర్ణయించుటగాని అట్లే అసాధ్యము'అను అర్థములో మనస్సు, వాక్కు-కూడ అతనిని పొందకయే వెనుతిరుగునని అనువాక ప్రారంభములో చెప్పబడినది. ఇట్టి ఆనందమయుడైన బ్రహ్మను అనుభూతిగా ఆనందించువాడు దేనికిని భయపడడు. నిద్రలో సుఖమును అనుభవించువాడు ఇతర చింతలుగాని, భయములుగాని ఏ విధముగా పొందడో – ఇట్టి స్థితిని పొందినవాడుగూడ ఆనందలోకములోనే ఉండునుగాని, క్రిందిలోకములోనికి దిగజాఱడు. మరియు, ఆ స్థితిలో ఉన్నవానికి తన భార్యాబిడ్డల విషయముగాని, తన డిగ్రీలుగాని, జీతముగాని, సన్మాన, అవమానములుగాని, ఇతరులు మెచ్చుకొనుట–తిట్టుకొనుటలు గాని; తాను 'ఇవి చేసితిని', 'అవి చేయలేదు' అను శంకలుగాని ఏమియును ఉండవు. వీటన్నిటికి అతడు అతీతుడుగా పరమాత్మలో ఐక్యమై ఆనందలోకములోనే విహరించును. ఇట్టి పరమాత్మలోకములో అన్యమనునది లేక కేవలము ఆనందస్థితి వర్తించును. ఈ స్థితినే 'కైవల్యము' లేదా 'మోక్షము' అందురు. ఈ స్థితిని 'ఆత్మానందము', 'బ్రహ్మానందము' అని గూడ అందురు. ఈ స్థితిని మచ్చుకి ప్రతిరోజు నిద్రలో మనము అనుభవించుచున్నాము. **The conditioned Will will de absorbed and become one with the unconditioned Will in the state of this experience.** అట్టి స్థితిలో –

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

పొందువాడు వేరు, పొందబడునది వేరు అని ఉండక తానే బ్రహ్మము, బ్రహ్మమే తానై ఉండును. కాబట్టి, 'అట్టి వానిని గూర్చియే ఈ ఉపనిషత్తు చెప్పబడుచున్నది'. అను అర్థములో "య ఏవం వేద ఇత్యుపనిషత్" అను మంత్రము చెప్పబడినది. అంతేకాని 'ఎవరైతే దీనిని తెలుసుకొనునో' అను సవాలు (ఛాలెంజ్) కాదు. ఇటుపైన మరల ఉత్తరశాంతి పాఠముగా 'సహనావవతు' మంత్రము చెప్పబడును.

ఉత్తర శాంతి పాఠము

సహ నా వవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహ వీర్యం కరవావహై । తేజస్వి నా వధీత మస్తు మా విద్విషావహై । ఓం శాన్తి శ్శాన్తి శ్శాన్తిః ॥

ఈ శాంతిపాఠమునకు టీకా, తాత్పర్య, వివరణములు ముందే తెలుపబడినవి. కావున మరల ఇక్కడ తెలుపుటలేదు.

హరిః ఓం తత్సత్

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

శ్రీరస్తు

తైత్తిరీయోపనిషత్తు

తృతీయాధ్యాయము - భృగువల్లి

(టీకాతాత్పర్య వివరణములు)

పూర్వ శాంతి పాఠము

—*—

సహ నా వవతు । సహ నౌ భునక్తు । సహవీర్యం కర వావహై । తేజస్వి నా వధీత మస్తు మా విద్విషావహై । ఓం శాన్తి శ్శాన్తి శ్శాన్తిః ॥

టీక :- సహనౌ = (గురుశిష్యులమైన మా ఇద్దఱినికూడ, (పరబ్రహ్మ) అవతు = సంరక్షించునుగాక, సహనౌ = (గురుశిష్యుల మైన) మా ఇద్దఱినికూడ, భునక్తు = పాలించునుగాక, సహవీర్యం = కార్యదక్షత. సామర్థ్యమును గూడ, (కలిగియుండి) కరవావహై = (పనులను) నిర్వర్తించెదముగాక, నౌ = మాయొక్క, అధీతం = అధ్యయనము చేయబడినవిద్య, తేజస్వి = తేజోవంతమైనది, అస్తు = అగుగాక, మా విద్విషావహై = (మా ఇరువురి మధ్య అనగా గురు శిష్యులమధ్య) ద్వేషము కలుగకుండుగాక, ఓం శాన్తి శ్శాన్తి శ్శాన్తిః = ఆధ్యాత్మిక, ఆధిభౌతిక, ఆధిదైవిక తాపత్రయమునకు శాంతి కలుగుగాక!

తాత్పర్యము :- (పరబ్రహ్మ) మా గురుశిష్యులిద్దఱిని సంరక్షించునుగాక. (పరబ్రహ్మ) మా ఇరువురిని పరిపాలించునుగాక.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(మేమిద్దఱము) కార్యదక్షత, సామర్థ్యమునుగూడ కలిగియుండి, పనులను నిర్వర్తించెదముగాక. (మా ఇరువురిమధ్య) అభిప్రాయభేద, ద్వేషాది భావములు కలుగకుండుగాక. ఆధ్యాత్మిక, ఆధిభౌతిక, ఆధిదైవిక తాపత్రయమునకు శాంత్యోపశమనము కలుగుగాక.

వివరణము :- ఇది ఒక చక్కని ప్రార్థన. విద్యారంభమున గురుశిష్యులుగాని, ఇద్దఱు లేక ఇద్దఱుమించి ఏదైన ఒకపనిని చేయుటకు ఉపక్రమించునపుడుగాని ఈ ప్రార్థన చేయుట చాల సమంజసముగాను, సార్థకముగాను ఉండును.

"సహ" అను పదప్రయోగముచే పరమాత్మను ఏది కోరినను స్వార్థబుద్ధితోగాక, తనతోటివారికికూడ తాను కోరినది అందవలెనను సదుద్దేశ్యము, సత్సంకల్పము, సహకారగుణము ద్యోతకమగును. 'సహ నా వవతు' అనగా 'సహ - నౌ - అవతు' అని పదవిభాగము. మరియు, 'సహనౌ అవతు' అను వాక్యమును 'స,' 'హ' నౌ, అవతు, అని విడదీసినచో మరింత వివరణ అవసరమగును. అనగా 'సహ' అను పదమును 'స,' 'హ' అను అక్షరములుగా విడి విడిగా చదివినచో "ఈ 'స,' 'హ'లు ఎవరు? 'స' అను అక్షరము పురుషునకు, లేదా అయ్యవారికి, 'హ' అను అక్షరము ప్రకృతికి లేక అమ్మవారికి ప్రతీకలు. అందువలననే పురుషసూక్తము "సహస్రశీర్షా పురుషః..." అని, "స" అను అక్షరముతో ప్రారంభింపబడును. అట్లే శ్రీసూక్తము, (అమ్మవారి సూక్తము) "హిరణ్యవర్ణాం హరిణీమ్..." అని 'హ' అక్షర సంబంధమైప 'హి'తో ప్రారంభింపబడును. అనగా సమస్త విశ్వమునకు తల్లిదండ్రుల (Parents) వంటివారు, ప్రజ్ఞ (Consciousness) - పదార్థముల (Marter) వంటివారు, కేంద్రము (Centre) - పరిధుల (Circumference) వంటివారు, బీజ (Seed) - వృక్షముల (Tree) వంటివారు, ఉచ్ఛ్వాస -

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

నిశ్వాసముల వంటివారును అయిన - ఆదిదంపతులు మమ్ము రక్షించు గాక అని గూఢ అర్థము వచ్చును.

ప్రతివ్యక్తియొక్క శ్వాసక్రియలో ఉచ్ఛ్వాసమునందు 'సో', నిశ్వాసమునందు 'హం' అను ధ్వనిపూర్వక అక్షరములు వినబడును. ఈ రెంటినీ 'సోఽహం' అను మంత్రముగా, మనలో నిరంతము మన ప్రమేయము లేకపోయినను జరుగు అజపాగాయత్రీమంత్రముగా చెప్పుదురు. ఉచ్ఛ్వాసము - లీనమును (Involution), నిశ్వాసము - వ్యక్తమును (Evolution) తెలియజేయును. ఈ రెంటినీ జగత్తునకు తండ్రి-తల్లిగా, శివపార్వతులుగా భారతీయులు చెప్పుదురు. ఈ రెండక్షరముల 'సోహం' మంత్రమునే వామగతిగా చదివినచో 'హంసో' లేదా 'హంస' అగును. ఈ 'హంస' పక్షినే శరీర గృహమునకు యజమానియైన జీవునిగా చెప్పుదురు. తల్లిదండ్రులకు ప్రతీకలైన 'హం' 'సో' ల కలయికతో జీవుడు వ్యక్తమగునని సూచితము. కాబట్టి 'సహనా అవతు' అనునపుడు 'జగజ్జననీజనకులు మమ్ము రక్షించుగాక' అని ప్రప్రథమముగా ప్రార్థన చేయబడినది.

"సహ" అను పదమునకు మరియొక అర్థమును చెప్పుకొనవచ్చును. 'సహ' అనునపుడు సహకారమును ధ్వనింపజేయును. ఈ 'సహకారము' మమ్ము రక్షించుగాక అనుఅర్థము వచ్చును. సహకార పదమెట్లేర్పడినది? 'స'-ఉచ్ఛ్వాసమునకు, 'హ' - నిశ్వాసమునకు సంబంధించిన అక్షరములుగా ఇంతకుపూర్వము చెప్పబడినవి పొరపాటు పడక నిరంతరముజరుగు ఈ ఉచ్ఛ్వాస, నిశ్వాసముల మధ్యనుండు సమన్వయ సంబంధమును'సహకార' మందురు. ఈ సహకారమువలననే గదా జీవి బ్రతికి బట్టకట్ట గలుగునది. కావున, మన బ్రతుకునకు, రక్షణకు మొదటి సహకారము - ఈ ఉచ్ఛ్వాస, నిశ్వాసముల మధ్య

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఉన్నది. అందుచే 'ఉచ్ఛ్వాస' నిశ్వాసలమధ్యనుండు సహకార మెట్లుండునో-అట్టిసహకారము మామధ్య (గురుశిష్యమధ్య) వర్తించి మమ్ము రక్షించుగాక!' అని అర్థము. అనగా 'మేము ఎన్నడును విడి పోకుండ ఉందుముగాక' (విడిపోకుండుట మానసికముగా అని గురు శిష్యుల పట్ల అర్థము చేసికొనవలెను) అని ప్రప్రథమముగా విద్యా రంభమున శిష్యునిచే ప్రార్థన చేయబడినది.

ముందుగా "అవతు" అనుటలో రక్షణ విషయము చెప్పబడినది బ్రతికిబట్టకట్టినపుడేగదా ఏదైన చేయుట. అందుచే, ముందుగా మేము రక్షింపబడుదుముగాక' అని చెప్పబడినది. లేదా, ఇరువురిలోనున్న వాడు మా ఇద్దఱిని రక్షించుగాక' అను అర్థమునుకూడ చెప్పుకొనవచ్చును.

తరువాత "భునక్తు" అనుటలో పరిపాలన విషయము చెప్పబడి నది. పరిపాలనమనగా 'సాకుట లేదా పోషించుట' అను అర్థములో- 'పోషింపబడుటలోను, జీవితములో పొందు అనుభూతివిషయములోను మా ఇద్దఱిలోనున్న వాడు ఒకేవిధముగా ఇద్దఱినిపోషించి, అనుభవించి జీవించుగాక', అని చెప్పుకొనవలెను. ఇద్దఱిమనస్సులు విడివిడిగా కాక ఇరువురిమధ్య ఇరువురిలో ఉన్న వానిమనస్సు వర్తించి, వర్ధిల్లు(దుము) గాక" అని గూఢార్థము.

"సహవీర్యంకరవావహై" అనుటలో 'మాఇద్దఱిలోనిపరమాత్మ వీర్యముచేతనే మా కర్మలు నిర్వహింపబడుగాక' అని చెప్పుకొనవలెను. ఇక్కడ 'వీర్యము' అనగా ఏపని చేయుటకైనగు కావలసిన చురుకు దనము, ప్రయత్నము, దక్షత, సామర్థ్యము అనుఅర్థములుగా గ్రహించ వలెను.

"తేజస్వి నౌ అధీతం అస్తు" అనుటలో 'ఇద్దఱినీ వ్యక్తపరుచు ఆ ఒకే తేజస్సు మా ఇద్దఱిచేత అధ్యయనమును చేయించునుగాక'

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

లేదా మాచే 'ఆ తేజస్సు అధ్యయనము చేయబడుగాక' అని గూడ అర్థము చేసుకొనవలెను.

"మా విద్విషావహై" అనుటలో మా ఇద్దఱిమధ్య ద్వేష భావములేక ఒకే అభిప్రాయము వర్తించి ఏకమతము అనగా - ఐకమత్యము (మతము అనగా అభిప్రాయము. ఏకమతమునకు తద్ధిత రూపము ఐకమత్యము) వర్ధిల్లుగాక అని అర్థము చెప్పుకొనవలెను.

ఈ విధముగా ఇద్దఱిమధ్య కలుగవలసినవి కలిగి, తొలగవలసిన ఆధిభౌతిక, ఆధ్యాత్మిక, ఆధిదైవిక తాపత్రయము తొలగి, శాంతి వర్ధిల్లుగాక' అనుటతో ఈసంప్రార్థనము ముగియును.

* * *

మంత్రము :- భృగు ర్వై వారుణిః । వరుణం పితర ముపససార । అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి । తస్మా ఏతత్ప్రోవాచ । అన్నం ప్రాణం చక్షు శ్శ్రోత్రం మనో వాచ మితి । తగ్ం హోవాచ । యతో వా ఇమాని భూతాని జాయన్తే । యేన జాతాని జీవన్తి । యత్ప్రయ న్త్యభిసంవిశ న్తి । త ద్విజిజ్ఞాసస్వ । త ద్బ్రహ్మేతి । స తపో௨తప్యత । స తప స్తప్త్వా ॥ 1

టీక :- వారుణిః=వరుణుని పుత్రుడైన, భృగుః = భృగువు, వరుణం = తండ్రియైన వరుణుని, ఉపససార వై = దగ్గఱకు వెళ్ళెను, భగవః=భగవంతునితో సమానుడైన పూజ్యుడా (తండ్రీ), బ్రహ్మ= బ్రహ్మనుగూర్చి, (అనుభవింపచేయు విద్యను)అధీహి ఇతి=అధ్యయనము చేయించవలసినది (అని అడిగెను), (అప్పుడు తండ్రి), అన్నం ప్రాణం చక్షుః శ్రోత్రం మనః వాచమ్ ఇతి=అన్నము, ప్రాణము, చక్షుస్సు,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

వాక్కు ఇవి బ్రహ్మప్రాప్తికి ప్రవేశమార్గములని, ఏతత్ప్రోవాచ = ఈ విధముగా పలికి, యతః = ఎవనివలన, ఇమాని భూతాని = ఈ భూతములు, జాయన్తే = పుట్టుచున్నవో, జాతాని = పుట్టిన భూతములు, యేన = ఎవనిచేత, జీవన్తి = జీవించుచున్నవో, యత్ ప్రయన్తి = (ప్రళయమునందు) దేనిని పొందుచున్నవో, అభిసంవిశన్తి = ఏకత్వమును పొందుచున్నవో, తత్ = అది, బ్రహ్మ ఇతి = బ్రహ్మమని, ఉవాచ హ=చెప్పెను, ('దానినిగూర్చి తెలుసుకొనుము' అని ప్రోత్సహించెను) సః = భృగువు, తపః అతప్యత = తపస్సు చేసెను, సః = ఆ భృగువు, తపఃతప్త్వా = తపము చేసి—

తాత్పర్యము :— వరుణునియొక్క పుత్రుడగు భృగువు తండ్రి దగ్గఱకు వెళ్ళి 'ఓ పితృదేవా! నాకు బ్రహ్మవిద్యను ఉపదేశింపుము' అని కోరెను. అప్పుడు ఆ తండ్రి "నాయనా! అన్నము, ప్రాణము, చక్షుస్సు, శ్రోత్రము, మనస్సు, వాక్కు ఇవి బ్రహ్మప్రాప్తికి ద్వార భూతములు. ఎవనివలన ఈ సమస్తభూతములు పుట్టుచు, ఎవనిచేత జీవించుచు, ప్రళయమునందు దేనిని జేరి తాదాత్మ్యమును పొందుచున్నవో అది బ్రహ్మమని తెలుసుకొనుము" అని ఉపదేశపూర్వకముగా చెప్పుటతో - ఆ భృగువు ఆ విషయమై తపస్సుచేసెను. ఆ విధముగా తపస్సుచేసి - (తరువాత అనువాకములో అన్వయము).

వివరణము :— తైత్తిరీయోపనిషత్తులోని, ప్రధానమైన మూడు వల్లులలో, మూడవదైన ఈ భృగువల్లిలో .. "కనబడు సృష్టిలోని సమస్త భూతముల ఉనికికి కారణము ఎవరు?" అను ప్రశ్నకు సమాధానము ఎంతో విజ్ఞానాత్మకముగా వివరింపబడును.

'కారణము' నుండి 'కార్యము'నకు సృష్టి వ్యక్తమగును. మన మెఱుగున్న ఉదాహరణలో చెప్పవలెనన్నచో పంచభూతాత్మకమైన

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

'మన దేహము' అను కార్యమునకు 'మన తండ్రి' కారణమగుచున్నాడు. అందువలననే ఈ భృగువల్లిలోని బ్రహ్మనుగూర్చినప్రశ్న అనగా కారణమును గూర్చినప్రశ్న 'కార్యరూపములోనున్న కొడుకైన - భృగువు' వేయగా 'కారణరూపములోనున్న తండ్రైన - వరుణుడు దానిని వివరించును. (The Effect is questioning its Origin for their Cause of existence). ఈ సంభాషణారూపములోని వివరణ అందుచేతనే చక్కని వేదార్థప్రతిపాదకమైనది. మరియు, ఈ భృగువు, వరుణుడు భార్గవ గోత్రోద్భవులు. అనగా, తెల్లని తేజస్సునకు సంబంధించిన వంశములోనివారు. మనలో వీరికిసంబంధించిన ధాతువు శుక్రము. తండ్రి శుక్రమునుండి - పుత్రుని పంచభూతాత్మకమైన దేహము ఉద్భవించును. అనగా, శుక్రబిందువు - కారణము, పుత్రుని దేహము - కార్యము. ఈ రెంటికి వరుసగా 'తండ్రీ - కొడుకులుగా' - 'వరుణుడు - భృగువు' అను వారలు సంకేతములుగా తీసుకొనబడిరి.

మనలో వెన్నెముకకు అడుగుభాగమున మూలాధారచక్రము (Base centre) వద్ద మనకు పశ్చిమదిక్కు వుండును. ఈ మూలాధారమునందే సమస్త ద్రవ్యసృష్టికి కేంద్రము ఉండును. యోగదండమునకు అనగా, వెన్నెముకకు పై అగ్రమునందు భృకుటికి (కనుబొమ్మల మధ్యభాగము) ఎదురుగా ఆజ్ఞాచక్రము (Eye brow centre) వుండును. ఇది మనదేహమునకు తూర్పుదిశను తెలియచేయును. ఇది 'సంకల్పము'నకు, 'ప్రజ్ఞ'కు గుర్తుకాగా, అడుగునవున్న మూలాధార చక్రము 'కల్పము'నకు, 'ద్రవ్యము'నకు కేంద్రమగును. సంకల్పము కల్పముగా, లేదా ప్రజ్ఞద్రవ్యముగా మారుటలో కారణ - కార్యములవలె; తండ్రీ - కొడుకులవలె: శుక్రబిందువు- పిండములవలె మూలాధారకేంద్రమువద్ద ఈ వరుణుడు - భృగువులు సంకేతింపబడిరి. అందుచే, కార్యమునకు సంకేతింపబడిన భృగువు, కారణముగా సంకే

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

తింపబడిన వరుణుని తనసందేహమును ప్రశ్నగా అడిగి తెలుసుకొనుట ఎంతయో సముచితము. మరియు, 'కొడుకు తన సందేహములను తండ్రిద్వారా తెలుసుకొనవలెను, తండ్రి పరంపరాగతముగా వచ్చుచున్న విద్యావిషయములను కొడుకునకు ఉపదేశపూర్వకముగా అందీయవలెను' అను సంప్రదాయముగూడ ఇచట పాటింపబడుచున్నది.

భృగువు - తనతండ్రియైన వరుణుని సమీపించి బ్రహ్మమును ఉపదేశించుమని కోరగా – "అన్నము, ప్రాణము చక్షుస్సు, శ్రోత్రము, మనస్సు, వాక్కు- ఇవి బ్రహ్మప్రాప్తికి ద్వారభూతములు, వీటిద్వారా బ్రహ్మమును తెలిసుకొనవలెను, మరియు మనము ఏ విషయము తెలుసుకొనవలెనన్నను ఈ చెప్పబడినవి ఉపకరణములగును. అందుచే, నీకున్న వీటిని ఉపయోగించి బ్రహ్మము నెఱుగుటకు ప్రయత్నింపుము". అని తండ్రి కొడుకునకు ఉపదేశించెను. మరియు ఇంకొకవిధమైన ఉపదేశమునుగూడ చేసెను. అది ఏమనగా "ఈ కనపడు సమస్త భూతముల ఉనికికి కారణము ఏది" అను ప్రశ్నకు సూటిగా ఆలోచించినచో ఇవి ఎవనినుండిపుట్టి, ఎవనివలన పోషింపబడి, చివరికి ఎవనిలోనికి లీనమగుచు తాదాత్మ్యస్థితిని పొందుచున్నవో అట్టి (వా)దానిని బ్రహ్మముగా తెలిసికొనుము" అని సలహా ఇచ్చుట. ఇది తండ్రి కొడుకునకు సలహాను ఉపదేశపూర్వకముగా చేయుట మాత్రమే! ఈ సలహాను అనుసరించి స్వానుభవపూర్వకముగా పూర్తి సమాధానమును పొందుట కొడుకైన భృగువు బాధ్యత. అందుచే భృగువు సూక్ష్మమైన ఈ విషయమై తపస్సు చేసెను. 'తపస్సుచేసి' అను అర్థములో 'సతప స్తప్త్వా' అను మంత్రము ఈ అనువాకములో చెప్పబడినది. 'ఎంతకాలము తపస్సుచేసెను ? అని ప్రశ్న వేసుకొనినచో 'ఈ ప్రశ్నకు సరైన సమాధానము వచ్చులుకై నరజాతి ఎంత కాలము తపన (**Fiery aspiration**) చెందినదో-అంత కాలము తపస్సు చేసి' అని అర్థమును చెప్పుకొనవలసియుండును.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

తపస్సు అనగా తపన చెందుట. అనగా ఒక విషయమును తెలుసుకొనుటకై అనుక్షణము ఆవిషయముపై బుద్ధిని రాపాడించుట. ఇట్లు చేయుటలో వ్యక్తిగత మనస్సు (Individual mind) విశ్వాత్మకమనస్సు (Cosmic mind) తో శ్రుతి లేక సంధానము (Tune అగుట జరుగును. ఈ సంధానమును లేదా (Tuning) ను తపస్సుగా భావించవచ్చును. ఇట్టి సంధానము జరిగినపుడు విశ్వములో లీనమైవున్న శాశ్వతసత్యములు వ్యక్తిగతమనస్సునకు స్ఫురించును. ఈ క్రింద తెలుపబడిన ఉదాహరణలు ఈ విషయమును వివరించును.

"ఒక వస్తువు ఒక ద్రవములో మునిగియున్నపుడు ఆ వస్తువు కొంతభారమును కోల్పోయినట్లగుపడును. ఆ విధముగా కోల్పోయినట్లగుపడుభారము — ఆ వస్తువుచే తొలగింపబడిన ద్రవభారమునకు సమానము" అనునది భౌతికశాస్త్రములో ఆర్కిమెడీస్ సూత్రము. "వస్తువు కోల్పోయినట్లు అగుపడు భారము - ఆ వస్తువుచే తొలగింపబడిన ద్రవభారమునకు సమానమగునని ఎవరు చెప్పిరి ?" అని ఒక విద్యార్థిని అడిగినచో - అప్పుడు ఆ విద్యార్థి — 'మా టీచరు చెప్పిరి' అనును. ఆ టీచరును 'మీకెవరు చెప్పిరి?' అని అడిగినచో 'సైన్సు టెక్స్టుపుస్తకములో ఉన్నది' అనును. ఆ టెక్స్టుపుస్తకమును వ్రాసిన గ్రంథకర్తను అడిగినచో 'ఒక ఇంగ్లీషు సైన్సుపుస్తకమునుండి అనువదించితిని' అని చెప్పును. ఇదే విధముగా ఆ ఇంగ్లీషు సైన్సు పుస్తకమును వ్రాసినవారిని - "చేపా చేపా ఎందుకెండలేదు. . . . . ." అని పాతకథలో అడుగునట్లు అడుగుచూ పోయినచో చిట్టచివరకు ఆర్కిమెడీస్ వద్దకు వెళ్ళి ఆగవలసియుండును. ఆ ఆర్కిమెడీస్ నుగూడా 'నీకెవరు చెప్పిరి?' అని అడిగితిమనుకొనినచో అప్పుడు ఆ ఆర్కిమెడీస్ ఏమి చెప్పును? తను చెప్పకపూర్వము ఆ సూత్రము ఎక్కడను లేదు గదా! ఆ సూత్రములోని ఈ విషయము వెలుగులోనికి వచ్చుటకు ఈ క్రింద తెలిపినవిధముగా జరిగి వుండవలెనని ఊహించవలసియుండును.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

మన అందఱివలెనే ఆర్కి-మెడీస్‌గూడ ఒక రోజు నూతిలో బక్కెట్టు వేయుటగాని లేదా స్నానమాడునపుడు తాను స్నానపు తొట్టెలో వున్నపుడుగాని (రెండవదే నిజమునకు జరిగినది) బక్కెట్టు నీటిలో మునిగియున్నపుడు లేదా తాను నీటిలో మునిగియున్నపుడు కొంతబరువు తగ్గినట్లు అనిపించివుండును. (బరువు తగ్గినట్లు అనిపించుట మనకుగూడ జరుగును. అంతవఱకు మనకు ఆర్కి-మెడీస్‌కు తేడా లేదు. అటుపైన సూత్రములో చెప్పబడిన విషయమే ఆర్కి-మెడీస్, ఒక విజ్ఞానశాస్త్రవేత్త అను విషయమును తెలియజేయును.) "బరువు తగ్గినట్లనిపించుటకు గల కారణమేమైవుండునా?" అనియు, 'ఈ తగ్గినట్లగుపడు భారము ఎంతవుండవచ్చును?" అనియు సందేహములు మనలను పీడించవుగాని ఆర్కి-మెడీస్ విజ్ఞానశాస్త్రవేత్త అగుటచే అతనిని పీడించినవి. ఆ విషయముపై తన బుద్ధిని విశ్వాత్మక మనస్సుతో సంధానపఱచి ఆ విషయమునకు సమాధానము తెలుసుకుతీరవలెనని తపన చెందగా - 'కోల్పోయినట్లగుపడుభారము బహుశః మునిగినవస్తువుచే తొలగింపబడిన ద్రవభారమునకు సరిపోవచ్చునేమో' అని అనిపించుట జరిగివుండవచ్చును. ఈ విధముగా అనిపించుటనే 'అంతః స్ఫురణము' అందురు. స్ఫురణమును తెలుగులో 'తట్టుట' అనవచ్చును. ఈ విధముగా విషయమును తెలుసుకొనుటకై తపనచెందుటను 'తపస్సు' గాను, తత్ఫలితముగా స్ఫురించు సత్యమును 'తపఃఫలము'గాను చెప్పుకొనవచ్చును

మఱియొక ఉదాహరణ :- మనము నివసించుప్రదేశము నందలి అంతరిక్షములో - ఆకాశవాణి ప్రసార కార్యక్రమములు, దూరదర్శిని ప్రసార కార్యక్రమములు - విద్యుదయస్కాంత తరంగ రూపములలో లీనమై వుండును. అవి వున్నట్లు మనము గ్రహింపలేము. కాని, మనవద్దవున్న రేడియో గ్రాహకమును (Radio receiver) లేదా 'టీవీ' సెట్‌ను ఆ ప్రసారకేంద్ర పౌనఃపున్యము (Frequency) నకు

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ట్యూన్ (Tune) చేసినచో - ఆ కార్యక్రమములను మనము విన గలము, చూడగలము. అదేవిధముగా మన వ్యక్తిగత మనస్సునకు అంతరిక్షములోని విశ్వాత్మకమనస్సునకు తపస్సుద్వారా శ్రుతి కుదిరినపుడు, అనగా - Tuning జరిగినపుడు విశ్వములో అంతర్లీనమై ఉండు సత్యములు మనబుద్ధులకుకూడ స్ఫురించును. ఇటుపైన భృగువు స్వానుభవముతో తన తపఃఫలముగా ఏమి తెలుసుకొనెనో అంచెలంచెలుగా చెప్పబడును.

మంత్రము :- అన్నం బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ । అన్నాద్ధ్యేవ ఖల్విమాని భూతాని జాయన్తే । అన్నేన జాతాని జీవన్తి । అన్నం ప్రయన్త్యభి సంవిశన్తీతి । తద్విజ్ఞాయ । పునరేవ వరుణం పితర ముపససార । అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి । తగ్ం హోవాచ । తపసా బ్రహ్మ విజిజ్ఞాసస్వ । తపో బ్రహ్మేతి । స తపోఽతప్యత । స తపస్తప్త్వా ॥ 2

టీక :- (ఈ కనపడు సమస్త భూతములు) అన్నాత్ ఏవ = అన్నము వలన నుండియే, జాయన్తే ఖలు = పుట్టుచున్నవి గదా, జాతాని = పుట్టిన (భూతములు), అన్నేన = అన్నము చేతనే, జీవన్తి=జీవించుచున్నవి గదా, అన్నం=అన్నమునందే, ప్రయన్తి = లీనమగుచు, అభిసంవిశన్తి = తదాత్మ్యమునుపొందుచున్నవి కదా, ఇతి = (అని) ఈవిధమైన (హేతువు బుద్ధికి తపఃఫలముగా తట్టగా) అన్నం = అన్నమును, బ్రహ్మఇతి = బ్రహ్మమని, వ్యజానాత్ = తెలుసుకొనెను, తత్ = ఆ విధముగా, విజ్ఞాయ = తెలుసుకొని, పునః = మరల, పితరం వరుణం = తండ్రియగు వరుణుని, అధీహి భగవో బ్రహ్మ = ఓ పితృదేవా! బ్రహ్మమునుగూర్చి నాకు ఉపదేశింపుము, ఇతి = ఈ విధముగా (అని) ఉపససార ఏవ = సమీ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

పించినవాడాయెను, తమ్ = (ఆ విధముగా తననుసమీపించిన) అతనిని (చూచి), తపసా = తపస్సుచేత, బ్రహ్మ = బ్రహ్మమును, విజిజ్ఞాసస్వ = తెలుసుకొనుము, తపః = తపస్సే, బ్రహ్మఇతి = బ్రహ్మమని, ఉవాచ హ = పలికెను, సః = ఆ భృగువు, తపః అతప్యత = తపస్సు చేసెను, సః = ఆ భృగువు, తపస్తప్త్వా = తపస్సుచేసి –

తాత్పర్యము :– తండ్రిచేసిన ఉపదేశానుసారము బ్రహ్మమును తెలుసుకొనుటకు భృగువు తపస్సు చేసెను. 'అన్నమునుండే సమస్తభూతములు పుట్టుచు, అన్నమువలననే పెరుగుచు, అన్నములోనికే లీనమగుచున్నవి కదా' అని తెలుసుకొని, అన్నమునే బ్రహ్మముగా అభిప్రాయపడెను. మరల తండ్రివద్దకువెళ్ళి బ్రహ్మమును గూర్చి ఉపదేశింపమని ప్రార్థించెను. అప్పుడు తండ్రి పుత్రునితో 'తపస్సుచేత కొంత సాధించినావుగదా! కనుక ఆ తపస్సుచేతనే మరల బ్రహ్మమును తెలుసుకొనుము. ఆ తపస్సునే బ్రహ్మముగా గుర్తించుము.' అని ఉపదేశించెను. అప్పుడు భృగువు మరల తపస్సు చేసెను. తపస్సుచేసి – (ఇటుపైన తరువాత అనువాకములో అన్వయము).

వివరణము :– భృగువు బ్రహ్మము విషయమై తపస్సుచేసినపుడు, ఈ సమస్త భూతములకు మూలకారణము అన్నముగా అభిప్రాయపడెను. జీవులందరు ఆహారమును తినిన తల్లిదండ్రులనుండి పుట్టి, ఆహారమును తాముతినుటవలన పెరుగుచు, చివరకు ఆహారముగా వచ్చు ఓషధులకు మూలకారణమైన పంచభూతములలోనికి లీనమగుచున్నారు. కావున, సమస్త భూతముల ఉనికికి కారణముగా అన్నమునే బ్రహ్మగా అభిప్రాయపడెను. ఈ విధమైన అభిప్రాయము కలుగుట సహజమే. 'జీవులయొక్క ఉనికికి కారణము మొట్టమొదటగా వారి అన్నమయాత్మకమైన దేహమే'అని అనిపించుట పూర్తి సత్యము కాక

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

పోయినను మొట్టమొదటగా తట్టు సత్యము అనుటలో సందేహము లేదు.

"విద్యుద్దీపము కాంతినిచ్చుటకు, రేడియో పాడుటకు, ఫ్యాను తిరుగుటకు కారణము ఏమైయుండునా?" అని ఆలోచించినపుడు కంటికి ఎదురుగా కనబడు బల్బు, రేడియో, ఫ్యాను మొదలైనవే వరుసగా కారణములుగా మొదట అనిపించుట సహజము, అనగా- ద్రవ్యాత్మక కోశమే లేదా అన్నమయకోశమే ఈ సమస్తసృష్టికి - గోచరమగు ప్రథమకారణముగా అనిపించును. భృగువునకుకూడ ఇదేవిధముగా అన్నమే బ్రహ్మముగా అనిపించెను.

అన్నమును బ్రహ్మగా అభిప్రాయపడినను, ఎందులకో తనకు అనిపించినది సత్యము కాకపోవచ్చునని అనుమానము భృగువునకు కలిగి, తన తండ్రిని సమీపించి, తాను తెలుసుకొనిన విషయము ఎంత వఱకు సత్యమో నిర్ణయించి, బ్రహ్మమును ఉపదేశించవలసినదిగా ప్రార్థించెను. (ఈ విధముగా సందేహపడుటకుగల కారణము తరువాత అనువాకములో చెప్పబడును). అప్పుడు, వరుణుడు పుత్రుని నిరుత్సాహ పఱచక "నాయనా! నీవెట్లును బ్రహ్మనుగూర్చి తెలుసుకొను సరి యైనమార్గములోనే ఉంటివి నీలో ఈ సందేహమును పుట్టించినవాని మీదనే మనస్సును లగ్నముచేసి, తపస్సుచేసినచో, నీకే - సత్యము, సమాధానము వ్యక్తమగును" అని ఉపదేశించెను. అప్పుడు భృగువు మరల తపస్సు కొనసాగించెను.

మంత్రము :- ప్రాణో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్। ప్రాణాద్ధ్యేవ ఖల్విమానిభూతాని జాయన్తే। ప్రాణేన జాతాని జీవన్తి। ప్రాణం ప్రయన్త్యభిసంవిశన్తీతి । తద్విజ్ఞాయ। పునరేవ వరుణం పితర ముపససార। అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి। తగ్ం

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

హోవాచ । తపసా బ్రహ్మ విజిజ్ఞాసస్వ । తపో బ్రహ్మేతి ।
స తపోఽతప్యత । స తపస్తప్త్వా ॥ 3

టీక :– ప్రాణాత్ ఏవ ప్రాణమునలననే, ఇమాని భూతాని = ఈ కనపడు సమస్తభూతములు (అనగా ద్రవ్యాత్మకమైన సృష్టి), జాయన్తే ఖలు = పుట్టుచున్నవిగదా, జాతాని = (ఆ విధముగా) పుట్టినవి, ప్రాణేన = ప్రాణముచేత, జీవన్తి = జీవించుచున్నవి, ప్రాణం = ప్రాణమునే, ప్రయన్తి + అభిసంవిశన్తి = పొందుచున్నవి, ఇతి = ఈ కారణమువలన, ప్రాణః=ప్రాణము, బ్రహ్మ+ఇతి = బ్రహ్మము అని, వ్యజానాత్ = తెలుసుకొనెను, తత్, = ఆ విషయమును, విజ్ఞాయ = తెలుసుకొని, పునః = మరల, అధీహిభగవో బ్రహ్మేతి = ఓ భగవత్ స్వరూపుడా! బ్రహ్మమునుపదేశింపుమని, పితరం = తండ్రియైన, వరుణం = వరుణుని, ఉపససార = సమీపించెను, తం = (సమీపించిన) పుత్రుని ఉద్దేశించి, తపసాబ్రహ్మ = తపస్సుచేత బ్రహ్మను, విజిజ్ఞాసస్వ=తెలుసుకొనుము, తపోబ్రహ్మేతి= తపస్సేబ్రహ్మము అని, ఉవాచ హ = పలికెను, సః = ఆ భృగువు, తపః అతప్యత = తపముచేసెను, సః = ఆ భృగువు, తపః తప్త్వా = తపస్సు చేసి - (ఇటుపైన తరువాతఅనువాకములో చెప్పబడును.)

తాత్పర్యము :– 'ప్రాణమువలననే ఈ కనపడు ద్రవ్యాత్మకమైన సమస్తభూతములు పుట్టుచు. ప్రాణముచేతనే జీవించుచు, చివరకు ప్రాణములోనికే లీనమగుచున్నవికదా' అను విషయము తపస్సులోతట్టి ప్రాణమునే బ్రహ్మమని భృగువు అభిప్రాయపడెను. కాని, మరల ఎందులకో సందేహపడి భగవత్స్వరూపునివంటి తండ్రి అయిన వరుణుని సమీపించి బ్రహ్మమునుపదేశింపుమని ప్రార్థించెను. అప్పుడు

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

వరుణుడు తపస్సుచేత బ్రహ్మమును తెలుసుకొనుమని, తపస్సే బ్రహ్మ అని చెప్పగా భృగువు మరల తపస్సు చేసెను.

వివరణము :– క్రిందటి అనువాకములో సమస్త ద్రవ్యముల ఉనికికి ప్రత్యక్షముగా కనబడు అన్నమయాత్మకకోశమే కారణమని, అందుచే, అన్నమే బ్రహ్మ అని అభిప్రాయపడెను. తండ్రి మరల తపస్సు చేయమని ప్రోత్సహించినపుడు ఆ ఆజ్ఞ మేరకు తపస్సుచేయగా- సత్యమునకు మరింత దగ్గరకుచేర్చువిషయము స్ఫురించెను. 'భూతముల దేహములన్నియు కదులుటకు, పెరుగుటకు ప్రాణము ముఖ్యముకదా! ప్రాణము లేని దేహము చైతన్య రహితమైన శవమేగదా! అందుచే, అన్నమయాత్మక దేహమునకు తప్పనిసరిగా ప్రాణము కారణమై తీర వలెను' అని ప్రాణమునే బ్రహ్మముగా భృగువు అభిప్రాయపడెను.

విద్యుద్దీపము కాంతినిచ్చుటకు, రేడియో పాడుటకు, ఫ్యాను తిరుగుటకు కారణములను వరుసగా బల్బు, ఫ్యాను, రేడియో అను కొని ఎవరైన కుగ్రామ కాపురస్థుడు వాటిని తీసుకొని తన ఇంటిలో పెట్టుకొనినచో అవి పనిచేయవుగదా ! అప్పుడు ఇవికాక, ఇవి పని చేయుటకు వేరొక కారణము ఉండి తీరవలెనని, అది నిజమైనవిద్యుత్తు అని తరువాత తెలుసుకొనును. అట్లే, భృగువుకూడ ప్రాణము లేనపుడు- భూతముల దేహములు పనిచేయవని, కావున, ప్రాణము బ్రహ్మమై ఉండవలెనని అభిప్రాయపడెను. ఈ విధముగా తెలుసుకొనిననూ, మరల ఎందులకో తాను తెలుసుకొనినది సరియైన సత్యము కాక పోవచ్చునని సందేహపడి, తండ్రిని సమీపించి, బ్రహ్మోపదేశమును చేయమని కోరెను (ఈ సందేహమునకుగల కారణము తరువాత అనువాకములో చెప్పబడును). తండ్రియైన వరుణుడుగూడ కొడుకును నిరుత్సాహపరచక, కొడుకు సరైనమార్గములోనే

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఉన్నందున అదే మార్గమును కొనసాగించవలసినదని ప్రోత్సహించెను. [ఏ తండ్రియైనను కొడుకును ఈ విధముగా ప్రోత్సహించుట నేర్చుకొనవలెను. అంతేకాని, "నీకు ఏమీ తెలియదు, నీది మట్టి బుఱ్ఱ" అని నిరుత్సాహపరచరాదు, 'తనంతటతానే ఎఱుగున్న విషయము లతో ఎఱుగవలసిన ధ్యేయమును, సత్యమును పొందునట్లు చేయుట ఆర్ష సంప్రదాయమార్గము' అని ఈ భృగుపల్లి చెప్పు ముఖ్య సందేశము].

మంత్రము :- **మనో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ । మనసో హ్యేవ ఖల్విమాని భూతాని జాయన్తే। మనసా జాతాని జీవన్తి। మనః ప్రయ న్త్యభిసంవిశంతీతి । తద్విజ్ఞాయ । పునరేవ వరుణం పితర ముపససార । అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి । తగ్ం హోవాచ । తపసా బ్రహ్మ విజిజ్ఞా సస్వ । తపో బ్రహ్మేతి । స తపో௨తప్యత । స తపస్తప్త్వా ॥** 4

టీక :- మనసః=మనస్సువల్ల నుండియే, ఇమాని భూతాని= ఈ కనబడుభూతములు, జాయన్తే హి ఖలు = పుట్టుచున్నవిగదా, జాతాని = (ఆ విధముగా) పుట్టినవి, మనసా జీవన్తి = మనస్సుచేత జీవించుచున్నవి, మనః ప్రయన్తి అభిశంవిశన్తి = మనస్సునందే లీన మగుచున్నవి, ఇతి = ఈ కారణమువలన, మనోబ్రహ్మేతి=మనస్సే బ్రహ్మమని, యజానాత్ = అభిప్రాయపడెను, తద్విజ్ఞాయ=ఆ విధ ముగా తెలుసుకొని, పునః=మరల, అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి=భగవ త్స్వరూపుడా! (ఓ తండ్రీ) బ్రహ్మమునుపదేశింపుమని, పితరం = తండ్రియైన, వరుణం = వరుణుని, ఉపససార=సమీపించెను, తం = (ఆ విధముగా సమీపించిన) పుత్రునిఉద్దేశించి, తపసా బ్రహ్మ విజిజ్ఞా సస్వ=తపస్సుచేత బ్రహ్మమును తెలుసుకొనుమని, తపో బ్రహ్మేతి=

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

తపస్సే(బహ్మమని, ఉవాచ హ = (వరుణుడు) పలికెను, సః = ఆ భృగువు, తపః అతప్యత=తపస్సు చేసెను, సః=అతడు, తపః తప్త్వా= తపస్సు చేసి - (తరువాత అనువాకములో సమన్వయము)

తాత్పర్యము :- మనస్సునుండియే ఈ భూతములన్నియు పుట్టుచు, జీవించుచు, చివరకు మనస్సులోనికి లీనమగుటకూడ జరుగు చున్నదను సత్యము ద్యోతకమై మనస్సునే బ్రహ్మముగా భృగువు అభిప్రాయపడెను. ఐనను, తనకు కల్గిన ఈ అభిప్రాయము సంపూర్ణ సత్యము కాకపోవచ్చునని సందేహపడి, మరల తండ్రిని బ్రహ్మము నుపదేశింపుమని కోరెను. అందుకు తండ్రి-'తపస్సుచేత తెలుసుకొను ఈ ప్రయత్నమును కొనసాగించుము' అని ఉపదేశించగా భృగువు మరల తపస్సుచేసెను.

వివరణము :- దేహముల ఉనికికి, పెరుగుదలకు ప్రాణమును కారణముగా గుర్తించినను, ఆ ప్రాణము జీవిలో వ్యక్తమగుటకు ముందు జీవియొక్క తల్లిదండ్రుల మనస్సంకల్పము ఉండి తీరవలెనని, అదియునుకాక - ఈ విషయములన్నియు ఆలోచించుటకును, మూల కారణమును తెలుసుకొనుటకై చేయు తపస్సులోను - దేనిని లగ్నము చేయవలెనో-అట్టి మనస్సు తప్పనిసరిగా ప్రాణముకన్న ముందరస్థితిగా ఉండవలెనని అనిపించి మనస్సే బ్రహ్మముగా భృగువు అభిప్రాయ పడెను.

క్రిందటి అనువాకములో అన్నమయకోశము-బల్బు, రేడియో, ఫ్యానులవంటిదని; ప్రాణమయకోశము ఆ బల్బు, రేడియో, ఫ్యానుల గుండా ప్రవహించు విద్యుత్తువంటిదని చెప్పబడినది. ఈ విద్యుత్తుకు పుట్టుకస్థానమైన కారణము మనఇంటిలో లేదు. వీధిలోని విద్యుత్తు స్తంభపు తీగలనుండి మనఇంటిలోనికి ఈ విద్యుత్తు వచ్చును. అట్లే, మన లోని ప్రాణమునకుగూడ, ప్రాణముకన్నపైన లేదా ముందు స్థితిగా

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఒకటి వుండవలెను. ఇదియే 'మనస్సు' లేక 'మనోమయకోశము'అని ఈ అనువాకములో చెప్పబడినది. అనగా 'ఇంటిలోని విద్యుత్తుకు- వీధి లోని విద్యుత్ స్తంభపు తీగలు ఎట్లు కారణమగునో, మనలోని ప్రాణమునకు-మనస్సు ఆవిధముగా కారణమగును'అని సమన్వయమును చేసుకొనవలెను. అందుచేతనే మనస్సే బ్రహ్మమై ఉండవచ్చునని భృగువు అభిప్రాయపడెను.

మనస్సును బ్రహ్మ అనుకొనుట కూడ సమంజసమే! మనస్సు లేనిదే సంకల్పము లేదు సంకల్పము లేనిదే తల్లిదండ్రుల దాంపత్యము లేదు. దాంపత్యము లేనిదే జీవికి ప్రాణప్రతిష్ఠ లేదు. ఈ కారణముగా సమస్త భూతముల ఉనికికి మనస్సే మూలకారణమైన బ్రహ్మముగా భృగువు అభిప్రాయపడెను. కాని, ఇదికూడ సరియైన మూలకారణమై ఉండదని తనకే ఎందులకో సందేహముకలిగి, మరల తండ్రినే ప్రార్థించగా-అందులకు తండ్రి 'తపస్సుచేతనే సమాధానమును రాబట్టుకొని, సందేహనివృత్తి చేసుకొని, సత్యమును గ్రహించుము' అని ఉపదేశించగా భృగువు అట్లే చేసెను.

మంత్రము :- విజ్ఞానం బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ । విజ్ఞానాద్ధ్యేవ ఖల్విమాని భూతాని జాయంతే । విజ్ఞానేన జాతాని జీవంతి । విజ్ఞానం ప్రయం త్యభిసంవిశంతీతి । తద్విజ్ఞాయ । పునరేవ వరుణం పితర ముపససార । అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి। తగ్ం హోవాచ । తపసా బ్రహ్మ విజిజ్ఞాసస్వ । తపో బ్రహ్మేతి ।
స తపోఽతప్యత । స తపస్తప్త్వా ॥ 5

టీక :- విజ్ఞానాత్ ఏవ=విజ్ఞానము వలననే, ఇమాని భూతాని ఈ కనపడు భూతములన్నియు, జాయంతే హి = పుట్టుచున్నవిగదా, జాతాని=(ఆ విధముగా) పుట్టిన భూతములు, విజ్ఞానేన=విజ్ఞానముచేత,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

జీవన్తి=జీవించుచున్నవి, ప్రయన్తి విజ్ఞానం అభిసంవిశన్తి = విజ్ఞానమునందే లీనమగుచున్నవి, ఇతి = ఈ కారణమువలన, విజ్ఞానం = విజ్ఞానమును, బ్రహ్మ ఇతి = బ్రహ్మమని, వ్యజానాత్ = తెలుసుకొనెను, తద్విజ్ఞాయ = ఆ విధముగా తెలుసుకొని, అధీహి భగవో బ్రహ్మేతి = భగవత్స్వరూపుడా బ్రహ్మమునుపదేశింపుమని, పునః = మరల, పితరం = తండ్రిఐన, వరుణం = వరుణుని, ఉపససార = దరిచేరెను, (అప్పుడు ఆ వరుణుడు), తపసా = తపస్సుచేత, బ్రహ్మ విజిజ్ఞాసస్వ = బ్రహ్మమును తెలుసుకొనుము, తపో బ్రహ్మేతి = తపస్సే బ్రహ్మము (అని), తం ఉవాచ హ = ఆ భృగువునకు ఉపదేశించెను, సః = ఆ భృగువు, తపః అతప్యత = తపస్సు చేసెను. సః తపః తప్త్వా = అతడు తపస్సు చేసి - (తరువాత అను వాకములో సమన్వయము)

తాత్పర్యము :- 'ఈ కనబడు పంచభూతాత్మక జగత్తంతయు విజ్ఞానమువల్లనుండియే పుట్టి, పెరిగి, చివరకు దానిలోనికే లీనమగుచున్నది కదా!' అను విషయము ద్యోతకమై విజ్ఞానమే బ్రహ్మమని భృగువు తెలుసుకొనెను. మరల ఎందులకో విజ్ఞానముగూడ బ్రహ్మము అయివుండదని సందేహము కలిగి, తండ్రిని సమీపించి బ్రహ్మమును ఉపదేశింపుమని ప్రార్థించెను. ఆ తండ్రి ఐన వరుణుడు పూర్వము వలెనే తపస్సు చేసి తెలుసుకొనుమని ప్రోత్సహించగా భృగువు మరల తపస్సు చేసెను.

వివరణము :- క్రిందటి అనువాకములో అన్నమయాత్మక ద్రవ్యమునకు, ప్రాణమయాత్మక శక్తికి మనస్సే కారణ భూతముగా (Mind is the origin and source of life force and matter. అనిపించినప్పటికి, మరల తపస్సు చేయుటతో మనస్సు కన్న పైన ఇంకొక కారణము ఉండి తీరవలెనని భృగువునకు అనిపించెను. మనస్సుకన్న

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

పైన కారణమును 'బుద్ధి' అని గ్రహించెను. కారణమేమనగా పంచేంద్రియములద్వారా మనస్సు విషయములను గ్రహించిననూ, చివరకు కర్తవ్యమును తేల్చి చెప్పునది బుద్ధి. అనగా, మనస్సు ప్లీడరు వంటి దైనచో (Receiving Faculty), బుద్ధి జడ్జి వంటిది (Deciding Faculty). బుద్ధిఉండగా మనస్సునుపయోగించు జీవులను - బ్లేడు వుండగా కత్తిపీటతో గడ్డముగీసుకొనుటకు ప్రయత్నించువారుగా అనుకొనవచ్చును. అనగా, మనస్సునకన్న బుద్ధికి ఎక్కువనైశిత్యమున్నదని తెలియవలెను. ఈ బుద్ధి (Intellect) విజ్ఞానమయాత్మకము. జీవించుట - శ్వాసమీద ఆధారపడివుండును. ఆ శ్వాస- ఉచ్ఛ్వాస, నిశ్వాసాత్మకము. ఉచ్ఛ్వాసమునందు ప్రాణవాయువును (oxygen) మాత్రమే పీల్చి, నిశ్వాసమునందు బొగ్గుపులుసు వాయువును (Carbondioxide) వదలునట్లుగా చేయవలెను. చదువువచ్చినను- రాకపోయినను, ఈ విషయము తెలిసినను- తెలియకపోయినను, పసివారైనను- పెద్దవారైననూ, మనస్సు సరిగా పనిచేయుమంచివారిలోనైనను- మనస్సు సరిగా పనిచేయని పిచ్చివారిలోనైనను, ఈ విధమైన శ్వాస ప్రక్రియను జరిపించు విజ్ఞాన దేవతలు తప్పక ఉండి తీరవలెనని భృగువు తన తపస్సువలన తెలుసుకొనెను. బయటవున్న విజ్ఞాన దేవతలకు, వ్యక్తిలోపలవున్న విజ్ఞానదేవతలకు సంధానము చేయునదియే బుద్ధి. ఈ సంధాన ప్రక్రియనే 'దేవాదేవేషు శ్రయధ్వం' అని మహాన్యాసములో చెప్పుదురు.

క్రిందటి అనువాకములో ప్రాణమును - విద్యుత్ప్రవాహముతోను, మనస్సును - వీధిలోని విద్యుత్ స్తంభపు తీగలతోను పోల్చి, అర్థము చేసికొనుట జరిగినది. వీధిలోని విద్యుత్ స్తంభపు తీగలకు కూడా విద్యుత్తు దానంతటది ఆ తీగలకురాదు. ఈ తీగలోని విద్యుత్తునకు ముందు స్థితి పవర్‌హౌస్ (Power house) లో ఉండును.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఆ పవర్ హౌస్ నుండి వీధిలోని విద్యుత్తు స్తంభపు తీగలకు విద్యుత్తు వచ్చును. అట్లే, మనలోని మనస్సునకుగూడా ముందు ఒకటి వుండ వలెనని అదియే 'బుద్ధి' లేక 'విజ్ఞానమయకోశము' అని ఈ అనువాకములో ప్రతిపాదింపబడినది. అనగా 'విద్యుత్ స్తంభపు తీగలకు పవర్ హౌస్ ఎటువంటిదో మనస్సునకు ఈ బుద్ధి అటువంటిది' అని సమన్వయము చేసుకొనవలెను. ఈ కారణమువలన బుద్ధియే బ్రహ్మమైఉండవచ్చునని భృగువు అభిప్రాయపడెను.

బుద్ధిని బ్రహ్మగా అనుకొనుటకూడ సమంజసమే ! కారణమే మనగా ఈ బుద్ధియొక్క విజ్ఞానమువల్ల నే - మనిషి కడుపున మనిషి, కుక్కల కడుపున కుక్క, పక్షుల కడుపున పక్షి పుట్టును. ఏ విత్తనము నుండి ఆ విత్తనము తాలూకు మొక్క లేక చెట్టు ఆ యా విశిష్ట లక్షణములతో, రంగు, రుచి, వాసనలతో మొలకెత్తి ఉత్పత్తి చెందు చుండుట; మనిషికి ఎన్నికన్నులు, ఎన్ని పళ్ళు, ఎన్ని చేతులు, ఎన్ని వ్రేళ్ళు, ఎన్నిగోళ్ళు- వీటి ఆకారములు ఎట్లుండవలెనో అట్లే ఉండుట- ఇవి అన్నియు ఈ విజ్ఞానమునకు సంబంధించినవే! అందుచేతనే, ఈ విజ్ఞానము బ్రహ్మమైవుండునని భృగువు అభిప్రాయపడెను.

'ఎన్నిమెట్లు దాటి దాదాపు ఇక సత్యమును చేరినట్లే' అని అని పించిననూ, భృగువునకు మరల ఎందుకో ఈ విజ్ఞానమునకు పైన ఇంకొక కారణము ఉండితీరవలెనని సందేహము కలిగి నివృత్తి చేసు కొనుటకు తండ్రిని కోరగా, తండ్రి మరల తపస్సు చేతనే సాధించుమని తనయుని ప్రోత్సహించెను. తండ్రిమాటపై భృగువు మరల తపస్సు చేసెను.

మంత్రము :— ఆనందో బ్రహ్మేతి వ్యజానాత్ । ఆనందా ద్ధ్యేవ ఖల్విమాని భూతాని జాయంతే । ఆనందేన జాతాని

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

జీవంతి । ఆనందం ప్రయం త్యభిసంవిశం తీతి । సైషా భార్గవీ వారుణీ విద్యా । పరమే వ్యోమన్ప్రతి ష్ఠితా । య ఏవం వేద ప్రతితిష్ఠతి । అన్నవానన్నాదో భవతి । మహాన్భవతి ప్రజయా పశుభిర్బ్రహ్మ వర్చసేన । మహాన్కీర్త్యా ॥ 6

07482

టీక :— ఆనందాత్ ఏవ = ఆనందము నల్లనుండియే, ఇమాని భూతాని = ఈ కనబడు పాంచభౌతిక జీవరాసులన్నియు, జాయంతే హి ఖలు = పుట్టుచున్నవికదా, జాతాని = (ఆ విధముగా) పుట్టినవి, ఆనందేన = ఆనందముచేత. జీవంతి = జీవించుచున్నవి, ఆనందం ప్రయంతి అభిసంవిశన్తి = చివరకు ఆనందమునందే తాదాత్మ్యమును పొందుచున్నవి, ఇతి = ఈ కారణము వలన, ఆనందో బ్రహ్మేతి = ఆనందము బ్రహ్మ అని, వ్యజానాత్ = తెలుసుకొనెను, సా ఏషా = అట్టి ఈ, విద్యా = విద్య, వారుణీ - భార్గవీ = వారుణీ భార్గవీ (విద్య), పరమేవ్యోమన్ = ఆకాశమునందు, ప్రతిష్ఠితా = ప్రతిష్ఠింపబడినది (గా). యః = ఎవ్వడు, ఏవం = ఈ విధముగా, వేద = తెలుసుకొనునో, సః = వాడు, ప్రతితిష్ఠతి = ప్రతిష్ఠితుడగుచున్నాడు, అన్నవాన్ భవతి = అన్నము కలవాడగుచున్నాడు, అన్నాదః (భవతి) = అన్నాదుడగుచున్నాడు, ప్రజయా = పుత్ర, పౌత్రాదిక సంతానము చేతను, పశుభిః = పశుగణముచేతను, బ్రహ్మవర్చసేన = బ్రహ్మతేజస్సుచేతను, మహాన్ భవతి = మహాశ్రేష్ఠుడగుచున్నాడు, కీర్త్యా = యశస్సుచేతను, మహాన్ = గొప్పవాడుగా (అగుచున్నాడు).

తాత్పర్యము :— 'ఆనందమునల్లనుండియే ఈ కనబడు పంచభూతాత్మక జగత్తంతయు పుట్టి, జీవించుచు, చివరకు దానియందే తాదాత్మ్యమును పొందుచున్నదిగదా!' అను సత్యము భాసించి

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఆనందమునే బ్రహ్మగా భృగువు తెలుసుకొనెను. ఇంతవరకు చెప్ప బడిన ఈ విద్యను 'భార్గవీ వారుణీ విద్య' అందురు. ఇది ఆకాశము నందు ప్రతిష్ఠితమై ఉన్నది. ఈ విధముగా దీనిని తెలుసుకొనువాడు సుప్రతిష్ఠుడై అన్నముచేత, పుత్రపౌత్రాదికముచేత, పశుగణముచేత, బ్రహ్మతేజస్సుచేత వర్ధిల్లి, మంచి కీర్తి మంతుడగుచున్నాడు.

వివరణము :– క్రిందటి అనువాకములో విజ్ఞాన ప్రణాళికను అనుసరించి పంచభూతాత్మక జగత్తు పుట్టి, పెరిగి, లయమగుచున్నదని, అందుచే విజ్ఞానమే బ్రహ్మ అని భృగువు అభిప్రాయపడినట్లుగా చెప్ప బడినది. కళ్ళకు స్పష్టముగా కనబడు అన్నమయ కోశముతో ప్రారం భించి, సూక్ష్మాతిసూక్ష్మమైన విజ్ఞానమయకోశము వరకు ఎక్కడి కక్కడికే, ఏ కోశమునకు ఆ కోశమును **మూలకారణకోశముగా** భ్రమపడుచు, చివరకు విజ్ఞానమయకోశమును చేరువరకు భృగువుతపస్సు కొనసాగించెను. కల్తీలేని అన్నము లేదా ఆహారము ఆరోగ్యమునకు ఎట్లు దారితీయునో – కల్తీలేని విజ్ఞానము ఆనందమునకు అట్లు దారి తీయును. విజ్ఞానమయకోశమును అనుభూతిని పొందిన భృగువునకు 'ఈ విజ్ఞానమునందలి లెక్కలు, ప్రణాళికలు, నియమములు, నిబంధనలు, ఇవి అన్నియు దేనికి? ఇవి ఇట్లుండుటకు గల కారణమేమి? మరొక విధముగా వుండుటకు వీలులేదా? పంచదార ఎందుకు తియ్యగా నుండ వలెను? ఉప్పు ఎందుకు ఉప్పగా నుండవలెను? వాటి ఈ విజ్ఞాన విషయ ములకు కారణమేది?' మొదలైన ప్రశ్నలు పుట్టెను. అట్లే, 'ఒక మనిషికి ఒక ప్రత్యేకమైన విషయముగాని, వస్తువుగాని, కూరగాని ఎందులకు ఇష్టమగుచున్నది?' అను ప్రశ్నలకుకూడా ఈ విజ్ఞానమయ కోశమునుండి సమాధానము లేదు. కాని, 'ఈ ప్రశ్నలన్నియు కలిగి నపుడు అవి ఎంతవరకువెళ్ళి మరల అవే ప్రశ్నలు సమాధాన రూప ములో వచ్చునో అట్టికోశము మరియొకటి కలదని, ఆ కోశముతోనే ఈ విజ్ఞాన, మనో, ప్రాణ, అన్నమయ కోశములు తయారుచేయబడి

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

దానిలోని చిల్లర భాగములుగా ఉండిఉండవచ్చునని ఆ కోశము ఆనందమయకోశము' అని అభిప్రాయపడెను. 'మనిషి జీవించుటగాని, ఆస్తిని పెంచుకొనుటగాని, వస్తువులను అనుభవించుకొనుట గాని, సినిమాలు, నాటకములు మొదలైనవి చూచుటగాని దేనికొరకు?' అని ప్రశ్న వేసికొనినపుడు 'ఆనందము కొరకు' అని సమాధానము వచ్చును. నాటకమును చూచుచున్నపుడు నాయికా నాయకులకు కష్టములువచ్చి కన్నీరు పెట్టుకొనినపుడు, వారిని చూచి తానును కన్నీరు పెట్టుకొనుచూ, బాధపడుచూకూడ చివరకు ఆనందమునే పొందును. అందుచే, ఈ ఆనందము సుఖదుఃఖాతీత మైనది. అట్లే, పసిపిల్లలు ఆడుకొనునపుడు - పరుగెత్తుట, దాగుకొనుట, దుముకుట, క్రిందపడుట, ఏడ్చుట, మరలలేచి పరుగెత్తుట, కొట్టుకొనుట, కలియుట మొదలగునవన్నియు వారి ఆటలో భాగములే! ఇవి అంతయు బయట నుండి చూచుపెద్దలకు అర్థములేనట్లు అనిపించిననూ ఆడుకొనువారికి మాత్రము అవన్నియు క్రీడలోని భాగములే! అట్లే, భగవంతునికి కూడా ఈ సమస్త సృష్టివ్యాపారము - క్రీడయే! పసిపిల్లలకు ఆనందము కొరకు క్రీడ ఎట్లో - భగవంతునికి ఆనందము కొరకు ఈ సృష్టి అట్లు. ఒక మనిషిని 'నీకు వంకాయకూరే ఎందుకు ఇష్టము? అని ప్రశ్న వేసినపుడు 'వంకాయకూర ఇష్టము కాబట్టి' అనునదియే సమాధానమెట్లగునో, 'పంచదార ఎందుకు తియ్యగానుండును'? అని ప్రశ్న వేసినపుడు ఎంత రసాయనిక శాస్త్ర, సాంకేతిక పద ప్రకోపమునురుద్దుచూ కొప్పడిననూ - అది తియ్యగా నుండుటకు కారణమును చెప్పినట్లవదు. తీపిగాతప్ప మరియొకరకముగా ఉండలేకపోవుటయే నిజమైన కారణము. ఐనచో 'అట్లుండుట ఎందులకు?' అని ప్రశ్న వేసినపుడు'ఆ విధముగా ఉండుట దానికి ఆనందము కాబట్టి' అనియే సమాధానమును చెప్పు కొనవలసియుండును, ఈ విధముగా మనకు కలిగెడి ప్రశ్నల న్నింటికి - అవియే కొద్దిగా రూపముమారి సమాధానము లగు

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

చోట ఈ ఆనందమయకోశము వర్తించును. వందరూపాయలనోటులో 50రూపాయలనోటు, 20రూపాయలనోటు, పదిరూపాయలనోటు, ఐదు రూపాయలనోటు కూడా ఏ విధముగా ఇమిడిపోయివుండునో అట్లే, ఈ ఆనందమయకోశములో విజ్ఞాన, మనో, ప్రాణ, అన్నమయకోశములు ఇమిడివుండును. ఇవి చిరుతిండ్లవల్ల పొందు ఆనందములవంటివి గాను, ఆనందమయకోశమును మృష్టాన్నభోజనమువంటిదిగాను, సమన్వయపరచుకొనవచ్చును. కాబట్టి 'ఈకనపడు పంచభూతాత్మక జగత్తున కంతకు మూలకారణము ఈ ఆనందము' అని తెలుసుకొనవలెను. అందుచే ఈ ఆనందమునే బ్రహ్మగా తెలుసుకొని భృగువు బ్రహ్మానందస్థితిని పొందెను.

విద్యుత్తునకు మూలకారణమునుగూర్చి తెలుసుకొను ఉదాహరణలోకూడ పవర్‌హౌస్‌నుండి విద్యుత్తు వచ్చుచున్నది కాబట్టి, ఆ పవర్‌హౌస్ విద్యుత్తునకు మూలకారణముగా తెలుసుకొనబడినట్లుగా చెప్పబడినది. మరియు, ఈ పవర్‌హౌస్ విజ్ఞానమయకోశముతో సమన్వయపరచబడినది. 'ఈ పవర్‌హౌస్‌నకు విద్యుత్తు ఎక్కడనుండి వచ్చినది?' అను ప్రశ్న పుట్టినపుడు ఏదైనసమాధానము వచ్చినచో అది విద్యుత్తునకు మూలకారణముగా చెప్పుకొనవచ్చును. **Hydro electric projec** నందలి పవరుహౌస్‌లోనికి విద్యుత్తు ఎట్లువచ్చుచున్నది? కొంత ఎత్తునుండి నీరు వేగముతోవచ్చి Turbines లోని చక్రములను త్రిప్పినపుడు, అయస్కాంత విద్యుద్వాహకముల మధ్య సాపేక్ష వేగము కలిగి విద్యుత్తు పుట్టుచున్నది. ఇది అంతకు పూర్వము ఇటు వాహకములోగాని, అటు అయస్కాంతములోగాని లేదు. చోటులో విద్యుద్వాహక అయిస్కాంతములమధ్య వేగము వలన ఈ విద్యుత్తు పుట్టుటకు దారితీసినదని చెప్పుకొనవచ్చును. అనగా, చోటులో అవ్యక్తముగానున్న విద్యుత్తు నీటివేగమువలన Turbines తిరుగుటద్వారా వ్యక్తస్థితిని పొందినదని చెప్పుకొనవలెను. కావున చిట్టచివరకు విద్యుత్తునకు మూలకారణము లేదా విద్యుత్తు అవ్యక్త

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ముగా ఉండు ప్రదేశము - 'చోటు' లేదా 'ఆకాశము' అని తేలును. 'పంచభూతాత్మక జగత్తునకంతకు మూలకారణము ఆనందము' అని ఈ అనువాకములో ఇంతకుపూర్వము ప్రతిపాదింపబడినది ఈ ఆనందము హృదయమునకు సంబంధించినది. హృదయములో దహరాకాశము ఉండును. అందుచే, అటు విద్యుత్తుపరముగా ఆలోచించినపుడు దాని మూలకారణము - 'ఆకాశము' అని ఎట్లు తేలినదో, సృష్టికి మూల కారణమైన ఆనందముగూడా ఈ దహరాకాశమునకు సంబంధించినదే అని తేలుట ఈ రెంటికిగల సామ్య, సమన్వయములను తెలుపును.

ఇంతవరకు అంచెలంచెలుగా చెప్పబడిన ఈ విద్యను తండ్రి యగు వరుణుని ప్రోత్సాహమువలన కొడుకైన భృగువు పొందిన ఆనందవిద్యగా, భార్గవీ - వారుణీ విద్యగా చెప్పుదురు. ఈ విద్య తండ్రినుండి కొడుకునకు సంక్రమించిన విద్య. తండ్రి - కొడుకు అగు టలో సంక్రమించు విద్య. తండ్రికొడుకగుటలో ఆనందము కలుగును కాబట్టి, ఈ ఆనందమయకోశవిద్యలో అనుభవమగు ఆపేక్ష, ప్రేమల వలన తండ్రి - కొడుకు అగుట జరిగి, ఆనందమునకు దారితీయును. ఇది హృదయసంబంధమైనది. అందుచేతనే, ఈ విద్య "పరమేవ్యోమన్ ప్రతిష్ఠితా" అనగా, హృదయాకాశమునందు ఉన్నట్లుగా చెప్పబడి నది, జగత్తునకు-ఆకాశములోను, వ్యక్తికి-హృదయములోని ఆకాశ మైన దహరాకాశమునందును ఈ ఆనందమున్నట్లు సమన్వయపరచు కొనవలెను. ఇద్దరు వ్యక్తులమధ్య ఆనందము ఎక్కడ వున్నది? అను ప్రశ్న వచ్చినపుడు 'వారిద్దరిమధ్యఉన్న చోటులో ఉన్నది' అని చెప్పుకొనవలసియున్నది. ఆ చోటును వీరు మంచిగా చేసుకొనినచో 'సుఖం', చెడ్డగాచేసికొనినచో 'దుఃఖం'అగును. ఈ రెండుపదములను 'సు+ఖం', 'దుః+ఖం' అని విడదీసినచో 'సు' అనగా మంచి, 'ఖం' అనగా చోటు; 'దుః' అనగా చెడ్డ, 'ఖం' అనగా చోటు అనుచక్కని వ్యుత్పత్త్యర్థములుకూడ వచ్చును.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఎవడు ఈ చెప్పబడిన విద్యను తెలుసుకొనునో వాడు ప్రతిష్ఠితుడగును. అనగా, 'ఈ సమస్త సృష్టికి ఆనందము మూలకారణమని తెలుసుకొనినవాడు అసలైన సత్యమును గ్రహించినవాడగును' అని అర్థము. అనగా, 'చెక్కుచెదరని సమాధానమును పొంది, అస్థిరత్వము లేనివాడగును' అని అర్థము. ఇట్టి ఆనందమయ కోశములో వర్తించువానికి నిరంతరము ఆనందము తప్ప వేరొకటి వుండదు. ఎక్కువ-తక్కువలను ప్రశ్నలుగాని, ఉన్నది- లేదను విచారముగాని లేక తనకు-అవసరమగు అన్నపానీయాదులతో, పాడిపంటలతో, పుత్రపౌత్రాదికములతో. మంచి బ్రహ్మవర్చస్సుతో వర్ధిల్లి కీర్తిమంతుడగును. 'అన్నవాన్ అన్నాదో భవతి' అనునపుడు 'మనిషికి కావలసిన అన్నమును తాను పొందుచు, ఇతరులకు సమకూర్చుటలో ఆనందమును పొందును' అని అర్థమును చెప్పుకొనవలెను. 'మహాన్ భవతి' అనునపుడు గొప్పవాడు, ధనవంతుడు అను అర్థములు కాక మహనీయమైన లేదా అందరకినచ్చు మంచితనము కలవాడని అర్థము చెప్పుకొనవలెను. 'ప్రజయా పశుభిః' అనునపుడు 'సత్సంతానమును కలిగి దేశ అభ్యున్నతికి వారు తోడ్పడెడివారిగా కారణభూతుడగును' అనియు, 'పశుభిః' అనునపుడు 'సంపదలను పెంపొందించు గోవృషభాది పశుగణములచేత' అను అర్థమును, 'బ్రహ్మవర్చసేన' అనునపుడు 'చక్కగా విషయమును వివరించగల్గిన బ్రహ్మణశక్తివలన కలుగు ముఖకాంతులతో' అనియు, 'మహాన్ కీర్త్యా' అనునపుడు 'ఈ బ్రహ్మవిద్యా విషయములోని ఈ ఆనందమయకోశ అనుభూతిని ఎడతెరిపిలేక పొందుచు ఉండును' అనియు అర్థములను చెప్పుకొనవలెను.

ఈ భృగువల్లియందు భృగువు అవలంబించిన విద్యాపద్ధతి చిత్రమైనది. గణితశాస్త్రములోగాని, రేఖాగణితశాస్త్రములోగాని ఒక ధ్యేయమును చేరుటకు లేదా ఒక విషయమును సాధించుటకు రకరకముల పద్ధతులుండును, కంప్యూటర్లలో గూడ వివిధ పద్ధతులుండును.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

కాని, ఈ భృగువల్లిలో అనుసరించిన పద్ధతి విశిష్టమైనది. బ్రహ్మ విద్యలో ఆత్మదర్శన జ్ఞానమునకై (Subjective knowledge) ఇట్టి సూటి పద్ధతినే సాధారణముగా అవలంబించుదురు. ఈ పద్ధతినే 'తపస్సు' అందురు. మొదటి అనువాకములో ఈ తపస్సు గుఱించి ఇంతకుముందే చెప్పబడినది. "మన ఇంటిలోని రేడియో,·'టీవీ'లను ప్రసార తరంగ దైర్ఘ్యము (wave length) లేదా పౌనఃపున్యము (frequency తో శ్రుతి (tune) చేసినపుడు, ప్రసార కేంద్ర సమాచారమును మన రేడియో, దూరదర్శనయంత్రములు (Television set) గూడ ఎట్లు గ్రహించునో - అదేవిధముగా వ్యక్తిగతమనస్సును (individual mind) - విశ్వాత్మక మనస్సు (Universal mind) తో శ్రుతిచేసినపుడు సత్యము తట్టును. దీనినే 'తపస్సు' గా (Fiery Aspiration) అర్థము చేసికొనవచ్చును" అని చెప్పబడినది.

ఈ భృగువల్లిలో భృగువు పైన తెల్పిన పద్ధతిని అవలంబించుట వలన సత్యమును చేరగలిగెను. ఈ సత్యమును చేరు మార్గములో ప్రతి మెట్టు వద్ద తాత్కాలిక సత్యమును తెలిసికొని, మరల అది సరికాదని, అనుభవమున్న తండ్రిని అడిగెను. తండ్రియైన వరుణుడు కొడుకు యొక్క తపనకు లోలోననే సంతోషపడి, తను ఏ మాత్రము అసలైన సత్యమును బయటపెట్టక, ఆ తపస్సునే కొనసాగించి తెలుసు కొనుమనెను. కారణమేమనగా - ఒక సమస్య వచ్చినపుడు శిక్షకుడు దాని పరిష్కార మార్గమును చెప్పివేసినచో శిక్షితుడు జ్ఞానములో ఎదుగుటకు అవకాశము తక్కువగును. (wisdom grows not in a solved problem but in solving a problem) . ఈ పద్ధతి పిల్లలయెడ అవలంబించినచో తెలివితేటలు గల పిల్లల విషయములో వారంతకు వారే విషయములను తెలిసికొని సమస్యలను పరిష్కరించుకొనగల్గునట్లు చేయవచ్చును. ఈ విధముగా చేయుటవలన వారి ధీశక్తికి పదును పెట్టి, వారిలో నిక్షిప్తమై వున్న నైపుణ్య, దక్షతలను (Innate skill and

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

talents), సృజనాత్మకశక్తిని (creativity) పెంపొందింపజేయవచ్చును. (దేవేంద్రనాథ్ ఠాకూరు తన పిల్లలయెడ ఈ పద్ధతినే అవలంబించెడివాడు. వినాయకచవితి పండగ వచ్చినపుడు ఆయన తన పిల్లలకు రాగిడి మట్టిని (బంక మట్టిని) ఇచ్చెడివాడేగాని, మట్టి వినాయకుని బొమ్మ బజారులో కొని పట్టుకువచ్చెడివాడు కాదు. వారికిచ్చిన మట్టితో పిల్లలు తమంతటతామే వినాయకుని తయారుచేసుకొనెడివారు. రవీంద్రనాథ్ ఠాకూరు చిత్రకారుడుగాను, శిల్పిగాను, విశ్వకవీంద్రునిగాను తయారగుటకు తండ్రియైన ఈ దేవేంద్రనాథ్ ఠాకూరు యొక్క ఇట్టి దృక్పథము చాల దోహదపడినది).

అన్నమయ (Physical), ప్రాణమయ (Vital), మనోమయ (Mental), విజ్ఞానమయ (Intellectual), ఆనందమయ (Bliss) కోశములను గూర్చి, వాటి మధ్య గల సంబంధములను గూర్చి ఇంతవఱకు చెప్పబడినది. యోగసాధకుడు తన దైనందిన జీవితములో ఆచరించవలసిన కొన్ని సాధన రహస్యములు ఇటుపైన చెప్పబడును

మంత్రము :- అన్నం న నిన్ద్యాత్ । తద్వ్రతమ్ । ప్రాణో వా అన్నమ్ । శరీర మన్నాదమ్ । ప్రాణే శరీరం ప్రతిష్ఠితమ్ । శరీరే ప్రాణః ప్రతిష్ఠితః । తదేత దన్న మన్నే ప్రతిష్ఠితమ్ । స య ఏత దన్న మన్నే ప్రతిష్ఠితం వేద ప్రతితిష్ఠతి । అన్నవా నన్నాదో భవతి । మహాన్భవతి ప్రజయా పశుభి ర్బ్రహ్మవర్చసేన। మహా న్కీర్త్యా ॥

టీక :- అన్నమ్ = అన్నమును, న నిన్ద్యాత్ = నిందించవద్దు, తత్ = అది, వ్రతమ్ = వ్రతమువంటిది, ప్రాణః వా అన్నమ్ =

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ప్రాణమే అన్నము, శరీరమన్నాదమ్ = శరీరము అన్నాదము, ప్రాణే= ప్రాణమునందు, శరీరమ్ = శరీరము, ప్రతిష్ఠితమ్ = ప్రతిష్ఠింపబడి ఉన్నది, శరీరే = శరీరమునందు, ప్రాణః = ప్రాణము, ప్రతిష్ఠితః = ప్రతిష్ఠితమై ఉన్నది (లేదా కూర్పబడి ఉన్నది), తత్ = అందువలన, ఏతత్ = ఈ ప్రాణ, శరీరముల జంట, అన్నే = అన్నమునందు, ప్రతిష్ఠితమ్ = ప్రతిష్ఠితమగుచున్నది, యః = ఎవ్వడు, ఏతత్ = ఈ జంటను, అన్నే = అన్నమునందు, ప్రతిష్ఠితమ్ = ప్రతిష్ఠితమైనదని, వేద = తెలుసుకొనుచున్నాడో, సః = వాడు, ప్రతితిష్ఠతి=ప్రతిష్ఠితు డగుచున్నాడు అన్నవాన్ = అన్నమును కలిగినవాడు, అన్నాదః = అన్నమును పొందువాడును, ఇచ్చువాడును, భవతి = అగుచున్నాడు, ప్రజయా = పుత్రపౌత్రాదికముచేత, పశుభిః=పశుసంపదచేత, బ్రహ్మ వర్చసేన = బ్రహ్మవర్చస్సుచేత, మహాన్ = మహనీయుడై, కీర్త్యా= కీర్తిచేత, భవతి = అగుచున్నాడు.

తాత్పర్యము :- అన్నమును నిందించకూడదు. ఈ నియమము వ్రతముగా పాటించవలెను. ప్రాణమే-అన్నము. శరీరమే-అన్నాదము. ప్రాణమునందు-శరీరము, శరీరమునందు - ప్రాణము ప్రతిష్ఠితమై ఉన్నవి. అందుచే ఈ ప్రాణ శరీరములు అన్నమునందు ప్రతిష్ఠితమగు చున్నవిగా తెలుసుకొనువాడు కూడ ప్రతిష్ఠితుడగును. అంతేగాదు, అన్నమును కల్గినవాడు, అన్నమును ఇచ్చువాడు, అన్నమును పొందు వాడుగాకూడ అగును. మరియు, చక్కని సంతానముచేత, పుష్కల మైన పశుసంపదచేత, స్వచ్ఛమైన వర్చస్సుచేత, కీర్తి చేత మహనీయు డగును.

వివరణము :- ఈ అనువాకములో మనము తినెడి అన్నము పట్ల మనము పాటించవలసిన సాధన రహస్యములలో ఒక రహస్యము చెప్పబడుచున్నది. 'అన్నమును నిందించకూడదు' అనునది మొదటి

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

రహస్యము. భృగువు బ్రహ్మజ్ఞానమును పొందుట తపస్సుద్వారా సాధించెను. ఈ తపస్సు చేయుటకు పంచభూతాత్మకమైన శరీరము ఉండవలెను. ఈ శరీరము అన్నముచే తయారైనది. మరియు, బ్రహ్మజ్ఞానమును పొందుటలో తొలిమెట్టుఐన అన్నమయకోశము భృగువునకు మొదటి గురువుగా పనిచేసెను. అందుచే గురువును ఎట్లు నిందించకూడదో అన్నమునుగూడా అట్లు నిందించకూడదు. 'అన్నంననిన్ద్యాత్' అనుదానికి అన్నమును నిందించరాదని, నిందించుచూ అన్నమును భుజించరాదని రెండు విధములైన అర్థములు చెప్పుకొనవలెను. అనగా చేసిన పదార్థములలో కొంచెము ఉప్పు, కారములలో- తేడాఉండి, రుచి తగ్గిననూ-వాటిని, వాటిని చేసిన వారిని తిట్టరాదు. తనకు నచ్చనిచో-నచ్చినదానిని తినవలెనేగాని, నచ్చనిదానిని తిట్టరాదు. అన్నమును తినుటకుముందు ఎవరిపైనైన కోపముగాని, అసూయ, ద్వేషాదులుగానివున్నచో - అన్నమును తినునపుడు వారుగాని, వారిసంబంధమైన సన్నివేశములుగాని గుర్తువచ్చి కోపముతో తిట్టుకొనుచూ భోజనము చేయరాదు. అప్పుడు భోజనముతోపాటు తిట్లనుగూడా తినినట్లగును. ఆ తిట్లు అసూయవలన, ద్వేషమువలన పుట్టినవిగాబట్టి, అన్నమునుతినుటవలన తాను ఎట్లు పెరుగునో- ఆ తిట్లుతినుటవలన ఆ అసూయాద్వేషాదులుకూడా తనలో అట్లు పెరుగును. కొందరువస్తాదులు తాముతినబోవు రొట్టెలను - పిండిని తయారుచేయునప్పటినుండి ఎంతో శ్రద్ధతో 'ఇదేగదా మనబలమునకు కారణము' అను దృష్టితో వాటిని తయారుచేసి తిందురు. ఆ సమయములో అవాంఛనీయమైన ఏ విషయములు వారి మనస్సులలో ఉండవు. అందువలననే వారికి ఆ విధముగాతిన్న ఆహారము పూర్తిగా వంటబట్టును.

ఇక్కడ మరియొక విషయమునుగూడ చెప్పుకొనవలెను. మనము అన్నపానీయాదులను తీసికొనువిధానము, అప్పటి పరిస్థితులుగూడ మనపై ప్రభావమును చూపును. తల్లి పానీయమును ఇచ్చి

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

నపుడు త్రాగుదుము. అట్లే, స్నేహితుడు ఇచ్చినపుడును త్రాగుదుము. అట్లే, బట్టలషాపులో షాపుయజమాని ఇచ్చినపుడుగూడ త్రాగుదుము. కాని, ఈ మూడు పరిస్థితులలో మనము త్రాగిన పానీయమునకు చాలభేదము ఉండును. షాపుయజమాని మన పెరుగుదలను, ఆరోగ్యమును కాంక్షించి పానీయమును ఈయడు. తరువాత మనముకొనిన బట్టలకు బిల్లువేయునపుడు ఈ పానీయమునకగుఖర్చును కూడ కలిపివేయును. అట్లే, స్నేహితుడు అతిథి మర్యాదలను (Hospitality and formalities) దృష్టిలోపెట్టుకొని మనకు పానీయములను ఇచ్చును. కాని, షాపుయజమాని ఇచ్చునదానికన్న నయమే! ఈ రెంటికీ పూర్తిగా భిన్నముగా తల్లి ఇచ్చిన పానీయము మన పెరుగుదలను, ఆరోగ్యమును ఆకాంక్షించి ఉండును. అట్లే, మనము హోటలులో మరికొంచెము అన్నము ఎక్కువ తినుచున్నపుడు సర్వరు, హోటలుయజమానిగూడ ఏకో తాము నష్టపోవుచున్నట్లు బాధ వారిలో అంతర్లీనమైవుండును. కాని తల్లి ప్రేమతో ఆహారమును పెట్టునపుడు మనము ఎంత తిన్నచో అంత సంతోషించును. ఆ విధముగా తినిన అన్నము - మనకు వంటబట్టుటయేగాక తినుచున్నపుడు తల్లి చూపు ఆపేక్ష, ప్రేమ, అనురాగములనుగూడ మనలో పెంపొందింపజేయును. అందుచే, అన్నమునుతినువిషయములో దానిని తీసుకొను విధాన, పరిస్థితుల ప్రభావము మనపై ఉండునని గ్రహించవలెను.

'అన్నమును నిందించరాదు.' అను నియమమును వ్రతముగా పాటింపవలెనని నిర్ధారింపబడినది. వ్రతము, నోము మొదలైనవిషయములుగా చెప్పినపుడు ఎక్కువ శ్రద్ధా, భక్తులతో నియమము పాటింపబడును. భారతీయ సంప్రదాయములో ఆచారకాండ వెనుకఉన్న శాస్త్రీయత అంతయు ఈ వ్రతనియమాది అనుష్ఠానపూర్వకముగానే చెప్పబడినది. "పూజయేత్ అశనం నిత్యం" అనియు, "పూజితం అశనం నిత్యం, బలమూర్జం చ ఇచ్ఛతి। అపూజితంతు తద్భుక్తమ్,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

తుముభ యో ర్నా యో దిదమ్ ।" అనగా, 'అన్నమును నిత్యము పూజింపుము. అట్లు పూజింపబడిన అన్నము శరీరమునకు బలమును, శక్తిని తేజస్సును ఇచ్చును పూజించని అన్నము అనగా అగౌరవభావముతో చూడబడిన అన్నము ఎంత తిన్నను శక్తి, బలము, వర్చస్సులనీయవు' అని పెద్దలు చెప్పిరి.

శరీరముకన్న ప్రాణముగొప్పదని, అన్నముకన్న ప్రాణము గొప్పదని అభిప్రాయపడుట సరిగాదు. 'ప్రాణమే-అన్నము,' మరియు, 'శరీరమే-అన్నాదము' అగుట వలన ప్రాణ, శరీరములు ఈ అన్నము ద్వారా సంధానింపబడుచున్నవి. అనగా ఈ శరీరము అన్నమును తినును. ప్రాణమునందు శరీరము స్థాపింపబడి ఉండును. అందుచే ప్రాణమును శరీరమునుండి వేరుగా అర్థము చేసుకొనుట పొరపాటు. ఈ జంట - అన్నముతో సంధానింపబడి అన్నమునందు ప్రతిష్ఠింపబడుచున్నదని తెలిసికొనినవాడు తానుగూడా అదేవిధముగా ప్రతిష్ఠితుడగును. 'తిష్ఠ' అనగా స్థిరత్వమును పొందినస్థితి. 'ప్రతిష్ఠిత' అనగా చక్కగా స్థిరత్వమును పొందిన స్థితి. ప్రాణ, శరీరములమధ్య సంబంధము ఎంత స్థిరముగా చెక్కుచెదరకవుండునో - తానుగూడ అంత చెక్కుచెదరని వానిగా వుండునని దీని అర్థము. ఇట్టివాడు అన్నమును కల్గినవాడు, గ్రహించువాడు, ఇచ్చువాడు అగుచు, అందరి హృదయములను స్పృశించిన వాడగుటచే. దయా, దాక్షిణ్యా, సేవా, ఆపేక్షలు కల్గినవాడై - చక్కని సంతానముచేత గో, వృషభాది పశుసంపదచేత, చక్కని వర్చస్సుతో మహనీయుడై కీర్తిమంతుడగును. 'అన్నమును నిందించకుండుట' అను నియమమును ఆచరణలో పెట్టువానికి ఈ చెప్పబడిన ఫలితములు దక్కును. ఇటుపైన మరియొక నియమమును గూర్చి చెప్పబడును.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

మంత్రము :- అన్నం న పరిచక్షీత । తద్వ్రతమ్ । ఆపో వా అన్నమ్ । జ్యోతి రన్నాదమ్ । అప్సు జ్యోతిః ప్రతిష్ఠితమ్, జ్యోతి ష్యాపః ప్రతిష్ఠితాః । తదేత దన్నమన్నే ప్రతిష్ఠితమ్ । స య ఏత దన్న మన్నే ప్రతిష్ఠితం వేద ప్రతితిష్ఠతి । అన్నవా నన్నాదో భవతి । మహాన్భవతి ప్రజయా పశుభి ర్బ్రహ్మవర్చ సేన । మహా న్కీర్త్యా ॥ 8

టీక :- అన్నం = అన్నమును, న పరిచక్షీత = పారవేయ తగదు, తత్ = అది, వ్రతమ్ = వ్రతము, ఆపః = ఉదకములు, అన్నం వై = అన్నము కదా, జ్యోతిః = జ్యోతిస్సు, అన్నాదమ్ = అన్నాదము, అప్సు = జలములందు, జ్యోతిః = జ్యోతిస్సు, ప్రతి ష్ఠితమ్ = ప్రతిష్ఠితమగుచున్నది, జ్యోతిషి = జ్యోతిస్సునందు, ఆపః= ఉదకములు, ప్రతిష్ఠితాః = ప్రతిష్ఠితములై ఉన్నవి, తత్ = అందు వలన, ఏతత్ = ఈ (జ్యోతిస్సు, ఆపస్సుల)జంట, అన్నే = అన్నము నందు, ప్రతిష్ఠితమ్ = ప్రతిష్ఠితమగుచున్నది, (మిగిలిన పదములకు పూర్వానువాకమునందు అర్థములీయబడినవి.)

తాత్పర్యము :- 'అన్నమును పారవేయవలదు'. ఈ నియమ మును వ్రతముగా పాటింపవలయును. ఉదకములే-అన్నము. జ్యోతిస్సు- అన్నాదము అన్నాదమనగా - అన్నమును తినునది. జలములందు - జ్యోతిస్సు అనగా అగ్ని, అగ్నియందు - జలములు ప్రతిష్ఠితములై ఉన్నవి. ఈ అగ్ని, ఉదకముల అను సంధానము అన్నమువల్ల జరుగుచు, అన్నమునందు ప్రతిష్ఠితమగుచున్నదను విషయమును తెలిసినవాడు కూడ ప్రతిష్ఠితుడగుచున్నాడు. అంతియే గాక, అన్నము కల్గినవాడై... కీర్తిమంతు డగుచున్నాడు.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

వివరణము :- అన్నము విషయములో పాటింపవలసిన రెండవ నియమమును ఈ అనువాకములో చెప్పుచున్నాడు. 'అన్నమును పారవేయకుండుట' ఈ రెండవ నియమము. అనగా కావలసినవి మాత్రమే వడ్డించుకొని, వడ్డించుకొనినవన్నియు పారవేయకుండా తినుట. అన్నమును తయారుచేయుటలో కాని, ఒకచోట చేర్చుటలో గాని వృథాగాకుండా చూడవలెను **(There must not be any waste in preparation and procurement of food).** మనకు నచ్చని పదార్థముని ముందే తెలిసినపుడు - వడ్డించునపుడు ముందే వద్దనవలెనుగాని వడ్డించిన తరువాత పారవేయరాదు. భోజనకాలమునకు ప్రాప్తమైన ఆహారమును స్వీకరించడమే యుక్తముగాని, మంచిదికాదని పారవేయుట యుక్తముకాదు. ఈ నియమమునుగూడ వ్రతదీక్షగా పాటింపవలెను. మనము దేనివల్ల వృద్ధి అగుచున్నామో దానినే చేతులారా పారవేయుట మనవృద్ధికి మనమే అడ్డుపడుట అగును. ఇట్లు అన్నమును పారవేసినవానికి - పారవేయునపుడు తెలియదుగాని- "ఏ రకమైన ఆహారమైనను తినుటకు ఉన్నచో చాలును" అనెడి పరిస్థితి తన జీవితములో ఎదుర్కొనవలసివచ్చును.

సాధారణముగా శుభకార్యములయందు, విందులందు అన్నమును సగముతిని, సగము పారవేయుట జరుగుచుండును. పైగా, ఆ విధముగా పారవేయుట వలన ముష్టివారికి, అన్నములేనివారికి తృప్తిజరుగునని గొప్పగా చెప్పుకొనుచుందురు. ముష్టివారికి నిజముగా అన్నమును పెట్టదలుచుకొన్నచో - సగముతినినది, ఎంగిలి చేసినది, పాడై పార వేయుస్థితిలో ఉన్నదానిని, వారి ముఖమున కొట్టుటకన్న - ఎంగిలి చేయని, పాడవని అన్నమును పెట్టుటయే ధర్మము. వండిన అన్నము తాను ఎంగిలిచేయకుండతినగా ఇంకను మిగిలినచో, అట్టి అన్నమును అవతల పారవేయకుండ ఇతరులకు పెట్టవచ్చును. కావున ఎట్టి పరిస్థితు

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

లలోనైనను అన్నము సద్వినియోగమగుట చూడవలెనుగాని, వృథా కానీయరాదని తెలుసుకొనవలెను.

తీసుకొనిన పానీయములు జఠరాగ్నిచే అరుగుచున్నవి. కావున, జలములు - అన్నముకాగా, ఆ జలములను అగ్ని తినుచూ అన్నాదము అగుచున్నది జలమునందు అగ్ని వున్నదనువిషయము చిత్రమనిపించును. ఉదజని, ఆమ్లజని **(Hydrogen & Oxygen)** కలిసి నీటి ఆవిరిగా ఏర్పడినపుడు కొన్ని వేల కెలోరీల ఉష్ణశక్తి పుట్టును. ఇది జలమునందు నిక్షిప్తమై ఉండును. అందుచేతనే జలమునందు అగ్ని ఉన్నదని ఇచ్చట చెప్పబడినది. శరీరములో ఉష్ణాధిక్యతవలన తాపము పుట్టి స్వేదము బహిర్గతమగును. అనగా, జలరూపములోనున్న చెమట - దేహమునకు తాపమును కల్గించిన అగ్నినుండి జనించినదని-దీనినిబట్టి తెలియును. అందుచేతనే ఇచ్చట జ్యోతిస్సునందు జలములు ప్రతిష్ఠితమైనవని చెప్పబడినది. ఇవి రెండునూ ఒకదానికొకటి అన్నము, మరియు అన్నాదము అగుచున్నవి. ఈ విషయమును తెలిసినవాడు అన్నమునుకలిగినవాడై, అన్నమును అరిగించుకొనగల జఠరాగ్నిని కలిగి, అన్నివిధములుగ పూర్వము చెప్పినట్లు యశస్సుతో వర్ధిల్లును.

మంత్రము :- అన్నం బహు కుర్వీత । తద్వ్రతమ్ । పృథివీ వా అన్నమ్ । ఆకాశోఽన్నాదః । పృథివ్యా మాకాశః ప్రతిష్ఠితః । ఆకాశే పృథివీ ప్రతిష్ఠితా । తదేత దన్న మన్నే ప్రతిష్ఠితమ్ । స య ఏత దన్న మన్నే ప్రతిష్ఠితం వేద ప్రతి తిష్ఠతి । అన్నవా నన్నాదో భవతి । మహా న్భవతి ప్రజయా పశుభి ర్బ్రహ్మవర్చసేన । మహా న్కీర్త్యా ॥ 9

టీక :- అన్నం = అన్నమును, బహుకుర్వీత = సమృద్ధిపరచవలెను, తత్ = అది, వ్రతమ్ = వ్రతము, పృథివీ = భూమి, అన్నవై =

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

అన్నముగదా, ఆకాశః = ఆకాశము, అన్నాదః = అన్నాదము, పృథివ్యాం = భూమియందు, ఆకాశః = ఆకాశము, ప్రతిష్ఠితా = ప్రతిష్ఠితమైఉన్నది, ఆకాశే = ఆకాశమునందు, పృథివీ = భూమి, ప్రతిష్ఠితా = ప్రతిష్ఠితమై ఉన్నది, తత్ = అందువలన, ఏతత్ = ఈ (భూమి, ఆకాశముల) జంట, అన్నే = అన్నమునందు, ప్రతిష్ఠితమ్ = ప్రతిష్ఠితమై ఉన్నది, (మిగిలినపదములకర్థములు పూర్వానువాకములో కలవు.)

తాత్పర్యము :- 'అన్నమును సమృద్ధిచేయవలెను,' ఈ నియమమును వ్రతముగా పాటించవలెను. భూమియే అన్నము. ఆకాశము అన్నాదము. భూమియందు - ఆకాశము, ఆకాశమందు - భూమి ప్రతిష్ఠితమగుచున్నవి. ఇవి ఒక దానికొకటి అన్నము, అన్నాదములు. ఈ విషయము తెలిసినవాడు తాను గూడ ప్రతిష్ఠితుడై పూర్వము చెప్పినట్లు అన్నివిధములుగా వర్ధిల్లి కీర్తిమంతుడగును.

వివరణము :-అన్నమునుగూర్చి మరియొక నియమము చెప్పబడుచున్నది. అన్నమును సమృద్ధి చేయవలెను. "అన్నమును ఎక్కువగా సంపాదించవలెను"అనుటకన్న "అన్న మును ఎక్కువగాతయారు చేయవలెను. లేదా సమృద్ధి చేయవలెను." (Try not te earn food but to produce it) అనుట సరియైన పద్ధతి. 'సంపాదించుట' అన్నది నోట్లకట్టలకు చెల్లును కాని, అన్నము విషయములో సరికాదు. అన్నమునకుసంబంధించిన పంటను పండించక నోట్లకట్టలను సంపాదించుటకు ప్రాధాన్యమిచ్చినచో - ద్రవ్యోల్బణమువచ్చి సంచులతో నోట్లకట్టలను తీసుకువెళ్ళి, జేబునకు సరిపడు తినుబండారమును కొనుకొనవలసిన దుస్థితి ఏర్పడును. అందుచే, ఏదేశ ప్రభుత్వమైననూ తిండిగింజలను పండించుటకు ముందు ప్రాధాన్యమిచ్చి, అటుపైన

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

మిగిలిన ద్రవ్యముల ఉత్పత్తికి, ఎగుమతికి ప్రాధాన్య మీయవలెను. ఆ ఎగుమతికూడ మన దేశప్రజలకు సరిపడగా మిగిలినవాటినే ఎగుమతి చేయవలెను. అన్నపానీయములకు సంబంధించినవాటిని - 'ఎక్కువ డబ్బులు వచ్చును గదా' అని స్వదేశప్రజలకు అందకుండా విదేశములకు పంపినచో - నోట్లకట్టల ఎదురుగా కూర్చొని అన్నమునకు బాధపడవలసి వచ్చును. అందుచే, ఎప్పుడునూ నోట్లకట్టలమీదగల దృష్టి నుండి సంపదను పెంపొందించుటవైపు మనదృక్పథము మారవలెను. **(We have to change our out look from money to wealth)** ఒక వ్యక్తిని డబ్బునుఇచ్చి సంతృప్తి పరచలేమేమోగాని అన్నమును పెట్టి సంతృప్తి పరచవచ్చును. అందువల్ల, తృప్తి - అన్నమువల్ల వచ్చునుగాని, డబ్బువల్ల రాదు. అందుచేతనే, ఇచట 'అన్నమును సమృద్ధిచేయుము' అను నియమము చెప్పబడెను. సమృద్ధి చేయుటలో ఒళ్ళుదాచుకొనకుండా, కష్టపడి సాధించుట తప్పుగాదు. కష్టపడకుండా సంపాదించవలెనను మార్గము మాత్రము తప్పు. అందుచే, ప్రతివారును అన్నమును సమృద్ధిచేయుటలో ఎక్కువగా పాలుపంచుకొనినచో ప్రజలకు తిండికి లోటు ఉండదు.

భూమి - ఆకాశమునందును, ఆకాశము - భూమినందును ప్రతిష్ఠితమై ఉన్నవని ఇచ్చట ప్రతిపాదింపబడెను. అధ్యాత్మికము గా చెప్పుకొన్నచో దీనిలో కొంత సాంకేతిక (Symbolic) రహస్యము కలదు. ఇచ్చట 'భూమి' - అనగా 'దేహము,' 'ఆకాశ' మనగా - 'చోటు' జీవియొక్క దేహము ఆకాశములోనున్నది. ఈ దేహములోపల దహరాకాశము ఉన్నది. అందుచే - 'చోటు, దేహములు' అనగా ఆకాశము - భూమి' ఒకదానిలో ఒకటి ప్రతిష్ఠితమై ఉన్నవి' అని చెప్పబడినది. ఇది ఎట్లనగా -చోటులో చెంబువున్నపుడు, ఆ చెంబులోమరల చోటువుండును గదా. నల్లబల్లపై ఒక వృత్తమును గీసినపుడు - నల్లబల్లయందు వృత్తము,వృత్తములోపల మరల నల్లబల్ల వుండునుగదా!

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఈ విధముగా జీవిపట్లకూడా అర్థము చేసికొనవలెను. 'ఆకాశమునందు - దేహము, దేహమునందు - దహరాకాశము ప్రతిష్ఠితమై, ఈ జంటవలన ఆ జీవి సుప్రతిష్ఠితుడగుచున్నాడు' అను అర్థములో "ఎవరు దీనిని తెలుసుకొనుచున్నారో వాడునూ ప్రతిష్ఠితుడగుచున్నాడు" అని చెప్పబడినది. ఇట్టివాడు సుప్రతిష్ఠితుడు అగుటయేగాక ఇంతకు పూర్వము చెప్పినట్లు అన్నాదిక సదుపాయములతో వర్ధిల్లి కీర్తిమంతుడగును. కేవలము బాహ్యార్థము మాత్రమే కావలెనన్నచో 'భూమినుండి అన్నమునకు సంబంధించిన పంట పండుచున్నది. భూమి యందలి జలములను, ద్రవ్యములను సంవత్సర యజ్ఞములో ఆకాశము గ్రహించుచున్నది. అందుచే ఆకాశమునకు - భూమి అన్నము. ఆకాశమునుండి సూర్యరశ్మిని, మేఘములద్వారా వర్షమును భూమి గ్రహించి పంటను పండించుచున్నది. అందుచే ఆకాశము భూమికే అన్నమగును. అన్నము ఈ విధముగా రెంటిని సంధించుచున్నది' అని చెప్పుకొనవచ్చును.

మంత్రము :- న కంచన వసతౌ ప్రత్యాచక్షీత। తద్వ్రతమ్। తస్మాద్యయా కయా చ విధయా బహ్వన్నం ప్రాప్నుయాత్। అరాధ్యస్మా అన్న మిత్యాచక్షతే। ఏతద్వై ముఖతో ఽన్నగ్ం రాద్ధమ్। ముఖతోఽస్మా అన్నగ్ం రాధ్యతే। ఏతద్వై మధ్యతోఽన్నగ్ం రాద్ధమ్। మధ్యతోఽస్మా అన్నగ్ం రాధ్యతే। ఏతద్వా అన్తతోఽన్నగ్ం రాద్ధమ్। అన్తతోఽస్మా అన్నగ్ం రాధ్యతే। య ఏవం వేద। క్షేమ ఇతి వాచి। యోగక్షేమఇతి ప్రాణాపానయోః। కర్మేతి హస్తయోః। గతి రితి పాదయోః। విముక్తి రితి పాయౌ। ఇతి మానుషీస్సమాజ్ఞాః। అథ దైవీః। తృప్తి రితి వృష్టౌ। బల మితి విద్యుతి। యశ ఇతి పశుషు। జ్యోతి రితి నక్షత్రేషు। ప్రజాతి రమృత

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

మానన్ద ఇత్యుపస్థే । సర్వమిత్యాకాశే । తత్ప్రతిష్ఠేత్యు
పాసీత । ప్రతిష్ఠావా న్భవతి । తన్మహ ఇత్యుపాసీత । మహా
న్భవతి । తన్మన ఇత్యుపాసీత । మానవా న్భవతి । తన్నమ
ఇత్యుపాసీత । నమ్యన్తే ఽస్మై కామాః । తద్బ్రహ్మేత్యుపాసీత ।
బ్రహ్మవా న్భవతి । తద్బ్రహ్మణః పరిమర ఇత్యుపాసీత ।
పర్యేణం మ్రియన్తే ద్విషన్త స్సపత్నాః । పరియే ఽప్రియా
భ్రాతృవ్యాః । స యశ్చాయం పురుషే । యశ్చాసా వాదిత్యే ।
స ఏకః । స య ఏవం విత్ । అస్మా ల్లోకా త్ప్రేత్య । ఏత
మన్నమయ మాత్మాన ముపసంక్రమ్య । ఏతం ప్రాణమయ
మాత్మాన ముపసంక్రమ్య । ఏతం మనోమయ మాత్మాన ముప
సంక్రమ్య । ఏతం విజ్ఞానమయ మాత్మాన ముపసంక్రమ్య ।
ఏత మానన్దమయ మాత్మాన ముపసంక్రమ్య । ఇమా ల్లోకా
న్కామాన్నీ కామరూప్యనుసంచరన్ । ఏత త్సామ గాయ
న్నాస్తే । హా3వు హా3వు హా3వు । అహమన్న మహమన్న
మహమన్నమ్ । అహ మన్నాదో3 ఽహమన్నాదో3 ఽహమ
న్నాదః । అహగ్గ్ శ్లోకకృ దహగ్గ్ శ్లోకకృ దహగ్గ్ శ్లోకకృత్ । అహ
మస్మి ప్రథమజా ఋతా3స్య । పూర్వం దేవేభ్యో అమృతస్య
నా3భా ఇ । యో మా దదాతి స ఇదేవ మా3ఽఽవాః ।
అహమన్న మన్న మదన్త మా3ద్మి । అహం విశ్వం భువన
మభ్యభవా3మ్ । సువర్ణ జ్యోతీః । య ఏవం వేద । ఇత్యు
పనిషత్ ॥ 10

టీక :— వసతౌ = వసించుటకువచ్చిన, కంచన = ఎవ్వానిని,
న ప్రత్యాచక్షీత = వలదనకూడదు, తత్ = ఆ విధముగాచేయుట,
వ్రతమ్ = వ్రతదీక్ష వలెను, తస్మాత్ = అందువలన, యయా

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

కయా చ విధయా = ఏదో ఒక విధానముచేత, అన్నమ్=అన్నమును, బహు = సమృద్ధిగా, ప్రాప్నుయాత్ = (నివాసమునందు) ఉండునట్లు చూడవలెను, అన్నమ్ - అన్నము, అస్మై = (ఇంటికి వచ్చిన) వాని కొరకు, ఆరాధి = సిద్ధముగా నున్నది, ఇతి = అని, ఆచక్షతే= పలుకుచున్నారు (పలుకవలెను), అన్నమ్ = అన్నము, ఏతత్ ఈ రాద్ధమ్ = ఇదిగో సిద్ధమైనది, (అని), ముఖతః = నోటితో అను చున్నాడో, అస్మై = అట్టివానికి, ముఖతః = ముందే. అన్నమ్ = అన్నము, రాధ్యతే=పొందబడుచున్నది, అన్నమ్ = అన్నము, ఏతత్ ఈరాద్ధమ్ = ఇదిగో సిద్ధమైనది (అని), మధ్యతః = మధ్యమముగా, (ఇచ్చునో), అస్మై = (అట్టి) వానికొఱకు, మధ్యతః=మధ్యమదశలో, అన్నమ్ = అన్నము, రాధ్యతే = పొందబడుచున్నది, అంతతః = అంతమునందు, అన్నం = అన్నము, ఏతత్ రాద్ధమ్ = సిద్ధమైనదని (అనుచున్నాడో), అస్మై = (అట్టి) వానికొఱకు, అన్తతః = అంత్య దశలో, అన్నమ్ = అన్నము, రాధ్యతే = పొందబడుచున్నది, యః = ఎవ్వడు, ఏవం = ఈ విధముగా, వేద = తెలుసుకొను చున్నాడో, (వాని), క్షేమ ఇతి వాచి=వాక్కునందు క్షేమము ఉండును, యోగక్షేమ ఇతి ప్రాణాపానయోః=ప్రాణాపానములవలె యోగ క్షేమములు, (వెన్నంటినిల్చును), కర్మేతి హస్తయోః=పనులకొఱకు చేతులు వుండిపోవును, గతి రితి పాదయోః = పాదములలో గమనము స్థాపింపబడును, విముక్తి రితి పాయౌ=అనవసరమైనవాటిని పాయువు విసర్జించినట్లు అనవసర దురభిప్రాయములను వదలిపెట్టును, ఇతి మానుషీః = ఇవి మనుష్యసంబంధమైన, సమాజ్ఞాః = జ్ఞానాత్మక ఉపాసనలు, అథ = ఇటుపైన, దైవీః = ఆధిదైవిక ఉపాసనలు, (చెప్పబడును), తృప్తి రితి వృష్టౌ = తృప్తియే - వృద్ధి, బల మితి విద్యుతి = విద్యుత్తు - బలము, యశ ఇతి పశుషు = పశువులందు యశస్సు, జ్యోతిః ఇతి నక్షత్రేషు=నక్షత్రములయందు ప్రకాశము,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఉపస్థే = జననేంద్రియమునందు, ప్రజాతిః అమృతమ్=సంతానోత్పత్తి వలన తండ్రికి అమృతత్వము సిద్ధించి, ఆనన్దమ్=ఆనందముతోనుండుట, సర్వమిత్యాకాశే = సర్వము ఆకాశమునందే ప్రతిష్ఠితమై ఉన్నదని, తత్ = ఆ బ్రహ్మమునైన ఆకాశము, ప్రతిష్ఠా ఇతి = సర్వమునకు ప్రతిష్ఠయని, ఉపాసీత = ఉపాసించవలెను, (అప్పుడు వాడు) ప్రతిష్ఠావాన్ =ప్రతిష్ఠకలవాడు, భవతి=అగుచున్నాడు, తత్ =ఆబ్రహ్మమైన ఆకాశమును, మహః ఇతి=మాహాత్మ్యగుణముకలదానిగా ఉపాసీత= ఉపాసించవలెను, (అప్పుడువాడు), మహాన్ భవతి = మహనీయుడగుచున్నాడు, తత్ =ఆ బ్రహ్మమైన ఆకాశమును, మనః ఇతి=మానవ స్వరూపమని, ఉపాసీత = ఉపాసించవలెను, (అప్పుడు వాడు) మానవాన్ భవతి=సమర్థుడగును, తత్ =ఆ బ్రహ్మమైన ఆకాశమును, నమః ఇతి=నమనగుణము అనగా.వినయగుణముకలదానిగా, ఉపాసీత= ఉపాసించ వలయును, అస్మై = (ఈ విధముగా) ఉపాసించు వానికి, కామాః = భోగ్యమైనవన్నియు, నమ్యన్తే = లోబడు చున్నవి లేదా పొందబడు చున్నవి, తత్ =ఆ బ్రహ్మమైన ఆకాశమును, బ్రహ్మ ఇతి = బృహ్మణశక్తి రూపమని, ఉపాసీత = ఉపాసించవలెను, (అప్పుడు వాడు), బ్రహ్మవాన్ = బ్రహ్మ సమానుడు, భవతి=అగుచున్నాడు, తత్ = బ్రహ్మమైన ఆకాశమును, బ్రహ్మణః = బ్రహ్మమునకు, పరిమర ఇతి = పరిమరమని, ఉపాసీత = ఉపాసించవలెను, పర్యేణం = అట్టివానిని, ద్విషన్తః = ద్వేషించునట్టి, సపత్నాః = ప్రత్యర్థులు, మ్రియన్తే = లోబడుచున్నారు, అప్రియాః = అప్రియులగు, భ్రాతృవ్యాః = సోదరతుల్యులును, పరిమ్రియన్తే =లొంగుచున్నారు, పురుషే=పురుషునియందు, యః చ=ఏ ఆత్మకలడో, సః అయమ్ = ఆ ఈ ఆత్మయు, ఆదిత్యే=ఆదిత్యునియందు, లేదా సూర్యునియందు, యః చ = ఏ ఆత్మకలడో, అసౌ = ఈ ఆత్మయు, సః ఏకః = ఒక్కడే, యః=ఎవ్వడు, ఏవంవిత్ = ఈ విధముగా తెలుసుకొనునో,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

సః = వాడు, అస్మాత్ లోకాత్ = ఈ లోకమునుండి, ప్రేత్య = విడిచి. ఏతమ్ అన్నమయమ్ = ఈ అన్నమయుడగు, ఆత్మానం = ఆత్మను, ఉపసంక్రమ్య = పొంది, అట్లే, ప్రాణమయ, విజ్ఞానమయ ఆనందమయాత్మకుని పొంది, ఇమాన్లోకాన్ = ఈ లోకములను, అనుసంచరన్ = సంచరించుచు, కామాన్నీ = కామానుసారమగు అన్నము గలవాడై, కామరూపి = కామరూపియై, అనుసంచరన్ = సంచరించుచు, ఏతత్ సామగాయన్ = ఈ చెప్పబోవునట్టి సామగానము చేయుచు, ఆస్తే = ఉండును, హా3వు = ఆశ్చర్యముగదా, (మూడుసార్లు) అహం = నేను, అన్నమ్ = అన్నస్వరూపుడను, (మూడుసార్లు), అహం = నేను, అన్నాదః = అన్నాదుడను లేదా అన్నముతినువాడను (మూడుసార్లు), శ్లోకకృత్ = శ్లోకకృత్తు అనగా ఈ చెప్పువానిని, (అగుచున్నాడను), అహం = నేను, ఋతస్య = ఋతముకంటె, దేవేభ్యః = దేవతలకంటె, పూర్వమ్ = ముందు, ప్రథమజాః = మొదట పుట్టినవాడను, అస్మి = అగుచున్నాడను, అమృతస్య = అమృతమునకు, నాభిః = నాభిమాత్రుడను (అగుచున్నాను), యః = ఎవ్వడు, మా = నన్ను, దదాతి = ఇచ్చుచున్నాడో, సఇత్ = వాడే, ఏవం = ఈ విధముగా (నన్ను), ఆవాః = సంరక్షించును, అహం = నేను, అన్నమ్ = అన్నమును, అదన్తమ్ = తినువానిని, అద్మి = తినుచున్నాను, అహం = నేను, విశ్వభువనం = సమస్త ప్రపంచమును, అభ్యాభవామ్ = తిరస్కరించి అతిక్రమించుచున్నాను, సువర్ణజ్యోతీః = (నేను) సువర్ణ దీప్తిమంతుడను, యః = ఎవ్వడు, ఏవం = ఈ విధముగా, వేద = తెలుసుకొనునో, ఇతి = ఈ, ఉపనిషత్ = ఉపనిషత్తు (వానిని గురించియే చెప్పబడినది.)

తాత్పర్యము :- 'గృహమునందు వసింపవచ్చిన వానిని ఎవ్వనిని నిషేధింపరాదు.' ఈ నియమమును వ్రతముగా పాటింపవలెను.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఇందులకై ఏదో ఒక విధానమువలన అన్నము సమృద్ధిగానుండునట్లు తగిన ఏర్పాటులో ఉండవలెను. వచ్చినవారెవరికైనను 'ఇదిగో అన్నము సిద్ధముగానున్నది' అని చెప్పగల్గునట్లుండవలెను. ఈ విధముగా జీవితము మొదటినుండి చెప్పగల్గువానికి మొదటినుండి అన్నాదికమునకు లోటు వుండదు. జీవితము మధ్యభాగమునుండి ప్రారంభించువానికి – మధ్యభాగమునుండే అన్నాదికమునకు లోటువుండదు. జీవిత అవసాన దశలో దీనిని అనుసరించినపుడు - అవసానదశనుండే అన్నాదికమునకు లోటు వుండదు. ఆ అన్నాదికముకూడా తాను పెట్టిన ఆహారమునుబట్టి, ఉత్తమ, మధ్యమ, అధమ ఫలితములలో వచ్చుచుండును. ఈ విషయమును తెలిసి జీవితమును సమన్వయ పరచుకొనవలెను. వాక్కునందు యోగక్షేమములు - ప్రాణాపానముల జంటవలె కలసివుండునని, పాదములు ధర్మాభిముఖముగా చరింపవలెనని, అనవసరమైన దురభిప్రాయాదులను మల. మూత్రములవలె విసర్జించవలెనని గ్రహించవలెను. ఇవి మనుష్య సంబంధమైనవి. ఇక, దైవ సంబంధమైనవి, జ్ఞాన ప్రాప్తి కరమైనవి చెప్పవలెనన్నచో - తృప్తి-వృద్ధినిచ్చునని, బలము విద్యుత్తునందలిదిగా వినియోగపడవలెనని, పశువులు-కీర్తికారకములని, నక్షత్రములందలి స్వయంప్రకాశమువలె వెలుగొందవలెనని,' సంతానోత్పత్తితో అమృతత్వవంతుడై ఆనందమును పొందవలెనని, సర్వము ఆకాశమునందే వున్నదని తెలుసుకొనవలెను లేదా ఉపాసించవలెను. ఆకాశము సర్వమునకు ప్రతిష్ఠయని ఉపాసించినవాడు తానునూ ప్రతిష్ఠితుడగును. ఆకాశమును మహత్వ గుణముగలదిగా ఉపాసించినవాడు తానునూ మహనీయుడగును. ఆకాశమును మనన స్వరూపముగలదిగా ఉపాసించినవాడు తానునూ మనన సమర్థుడగును. ఆకాశమును నమనగుణముగలదిగా ఉపాసించువానికి కావలసినవి చేకూరుచుండును. ఆకాశమును ఉపాసించువాడు తానునూ బృహ్మాణశక్తిగలిగి బ్రహ్మాంతవాడగును. ఆకాశమును

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

బ్రహ్మమునకు పరిమరమని ఉపాసించువానికి ద్వేషించునట్టి ప్రత్యర్థులు తొలగిపోవుదురు. కావలసినవారైనను, అప్రియులైనచో - తొలగి పోవుదురు. పురుషునియందలి ఆత్మ, ఆదిత్యునియందలి ఆత్మ ఒక్కటే అని తెలుసుకొనువాడు ఈ లోకమును విడిచి అన్నమయాత్మను, ప్రాణమయాత్మను, మనోమయాత్మను, విజ్ఞానమయాత్మను, ఆనంద మయాత్మను పొంది భూర్భువస్సువరాది లోకములన్నిట సంచరించ గలిగి, కావలసిన అన్నముగలవాడై, ఇష్టరూపముతో సంచరించుచూ- 'ఆహా! ఎంత ఆశ్చర్యము? నేను అన్నస్వరూపుడను. నేను అన్నాదుడను. నేను ఇట్లనగలుగు శ్లోక కృత్తును. నేను ఈ జగత్తు కంటె, నిశ్చ యాత్మకసత్యము కంటె, దేవతలకంటె ముందువాడను, మొదటి వాడను. అమృతమునకుమూల బిందువువంటివాడను. అన్నస్వరూపుడ నగు నన్ను ఎవడు అన్నార్థులకు ఇచ్చునో వాడే నన్ను సంరక్షించును. నేను అన్నమును తినువానిని తినుచున్నాను. నేను సమస్తవిశ్వమును అతిక్రమించి అతీతుడుగాఉన్నాను, నేను సువర్ణ దీప్తిమంతుడను.' అని సామగానము చేయును. ఈ విధముగా ఎవడు తెలుసుకొనునో వాని కొఅకే, ఆ తెలుసుకొను వానిని గూర్చియే ఈ ఉపనిషత్తు చెప్పబడినది.

వివరణము :- క్రిందటి అనువాకమువరకు అన్నమునుగూర్చి వ్యక్తిగతముగా పాటింపవలసిన వ్రతనియమములు చెప్పబడినవి. ప్రస్తుత అనువాకములో మన ఇంటికి వచ్చెడు వారిపట్ల మనము ఆచ రింపవలసిన కొన్ని వ్రతవిశేషములు చెప్పబడును. "ఎవరైన మన ఇంటికి విశ్రమించుటకుగాని, శ్రమదీర్చుకొనుటకుగాని, నిద్రించుటకు గాని వచ్చినపుడు 'ఉండుటకు వీలులేదు'. అని అనరాదు." అను నియ మము చెప్పబడినది. ఇది చోటుపట్ల మనము తెలుసుకొనవలసిన పరమ సత్యము. మనము ఎన్ని ఋణములైనను తీర్చుకొనగలమేమోగాని, చోటుయొక్క ఋణమును తీర్చుకొనలేము. మన దేహఘనపరిమాణము ఎంతవుండునో అంతచోటు **(our own volume of space)** మనము ప్రపం

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

చమునకు ఋణపడివున్నాము. మనము ఎక్కడ వున్నను, ఎప్పుడు ఏ స్థితిలో ఉన్నను ప్రపంచములోని ఈ చోటు మేరకు ఆక్రమించుకొనుచున్నాము. ఇది డబ్బులు ఇచ్చికొనినదికాదు. అనగా, స్వంతము కాదు. కావున చోటుపట్ల మనము ఈ విధముగా ఋణపడివున్నాము. ఈ చోటు మనదికాదు. మన తాత తండ్రులదికూడ కాదు. మనము చనిపోవునంతవరకు చోటుపట్ల మన ఈ ఋణము తీరనిదే! ఒక వేళ ఇంటిలోఉన్నవుడు ఆ 'ఇంటిస్థలము మనము కొన్నదేకదా' అని అనుమానము రావచ్చును. కాని "ఆ ఇల్లువున్న స్థలముయొక్క పొడవు వెడల్పు వలన కలిగిన భూవైశాల్యమును కొంటిమిగాని, ఎత్తునుబట్టి వచ్చు చోటును కొనలేదుగదా" అని తెలుసుకొనవలెను. కాబట్టి ఇంటిలోని చోటు మన స్వంతముగాదని గ్రహించి, ఎవరైన వచ్చి ఉండుటకు అడిగినపుడు మనము ఆ చోటును ఎట్లు వినియోగించుకొనుచున్నామో వారికిని అట్టి అవకాశము ఈయవలెనని ఈ మంత్రమునకు అర్థము.

ఇంటికి వచ్చినవానికి లేదనకుండా "అన్నము ఇదిగో సిద్ధముగా ఉన్నది. రండి' అని ఆతిథ్యమును ఇచ్చుటకు సరిపడు అన్నము సిద్ధముగానుండునట్లు ఏదో ఒక విధమైన పద్ధతిని ఏర్పాటు చేసుకొనవలెను. ముఖ్యముగా 1) అన్నము తిననివారు 2) ఆకలితో నున్నవారు, 3) మనము తినుచున్నప్పుడు వచ్చినవారు ఐనచో తప్పక వారికి అన్నమును పెట్టి తీరవలెను. 'ఎవరికి అన్నముపెట్టవలెను?' అను ప్రశ్నకు 'ఈ పై చెప్పినమూడును - సరిపోవువానికి' అని సమాధానముగా గ్రహించవలెను.

తల్లిని, తండ్రిని, ఆచార్యుని మాత్రమేకాక మన ఇంటికి అవాంతరముగా వచ్చిన 'అతిథి'నిగూడ దైవముగా ఆరాధించవలెనని శిక్షావల్లిలో అనుశాసన అనువాకమునందు చెప్పబడినది. తల్లి,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

తండ్రి, గురువులకు మనము ఎట్లును ఋణపడివుందుము కాని, అతిథికి ఆ విధముగా ఋణపడి లేకపోయినను ఆ అతిథియందుగూడ దైవ భావమును కలిగియుండమని చెప్పుట భారతీయుల సంస్కారబుద్ధిని తెలియజేయును. అటువంటి అతిథి ఎప్పుడైన మనఇంటికి వచ్చినపుడు పొమ్మనరాదు. పగలువచ్చిన అతిథికన్న సాయంకాలము, రాత్రి పూటలలో వచ్చు అతిథులను అసలు పొమ్మనరాదు. రాత్రికి వారు పడుకొనుటకు ఎక్కడకని పోగలరు? (పూర్వపు రోజులలో హోటల్స్, లాడ్జీలు వుండెడివికావు. మనము వారి వూరు వెళ్ళినపుడుగూడ మనలను వారు అట్లే ఆదరించి అతిథిమర్యాదలు చేయుదురు. కాబట్టి, ఎవరు ఏ వూరు వెళ్ళినను హోటలు, లాడ్జీలు, లేక పోయినను ఇబ్బంది పడెడివారుకాదు. మరియు, హోటలువాడు భోజనము పెట్టుటలో చూపు ప్రేమ, అపేక్షలకన్న గృహస్థు - అతిథిని దైవముగా చూచునుగాబట్టి - ఎక్కువ ప్రేమ, శ్రద్ధలను చూపును).

సాధారణముగా మిగిలిన దేశములలో అతిథులకు అన్నము పెట్టినతరువాత, ఆ అతిథులు **(Guest)** గృహస్థునకు **(Host)** కృతజ్ఞతలు **(Thanks)** చెప్పుకొందురు. కాని, భారత దేశములో 'అతిథి ఇంటికి వచ్చుటను' ఒక వరముగా, గొప్ప అవకాశముగా భావించి వారికి అన్నమును పెట్టిన తరువాత ఆ అతిథులకే గృహస్థు కృతజ్ఞతలు చెప్పును. ('మిగిలిన దేశములకు భారత దేశమునకు భేదమును చెప్పు' మనగా వివేకానందుడు ఒక విదేశస్థునకు ఈ విషయమును చెప్పెను). ఇది భారతీయుల సంస్కారమునకు ఉత్తమ నిదర్శనము.

ఒకరికిపెట్టు అన్నమునుబట్టి మనకు అన్నము లభించును. ఈ ధర్మసూక్ష్మములో మూడురకములైన విషయములు చెప్పబడినవి. ముఖతః, మధ్యతః, అంతతః అను మూడుపదములు ప్రయోగింప బడినవి. ఈ ఒక్కొక్క పదమునకు రెండు, మూడు అర్థములు కలవు.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

నోటితో అన్నముమ తినుట ప్రారంభించిన నాటినుండి అనగా 1) అన్నప్రాశననాడు, 2) జననమరణముల మధ్యగల జీవిత కాలమందు 3) శరీరమును వదలివేయుచు పంచభూతములలో దేహము కలియు చున్నపుడు, ఈ మూడు స్థితులలోను అన్నమువలన తాను ఆరాధింప బడినాడని, అనగా అనుసంధానింపబడినాడని తెలుసుకొనుట ఒక సత్యము. పుట్టినప్పటి మొదటిస్థితినుండి ఇంకొకరికి అన్నముపెట్టు స్వభావము ఉన్నచో మొదటినుండీ తాను అన్నమునకు లోటులేనివా డగునని, మధ్యవయస్సునుండి ప్రారంభించినచో మధ్య వయస్సు నుండి, చివరిదశలో ప్రారంభించినచో చివరిదశలోను అన్నమునకు లోటులేనివాడగునని తెలుసుకొనుట రెండవసత్యము. అన్నము పెట్టు నపుడు గూడ మొదటిరకమైన అన్నమును, ఉత్తమోపచారములతో, అడిగిన వెంటనే పెట్టినచో అట్టి రకమైన అన్నమే, అట్టి ఉత్తమోప చారములతో తానునూ పొందుననీ, మధ్యరకమైన దానిని పెట్టినచో మధ్యరకమైనదానినే పొందునని, మూడవరకమైన భోజనమును పెట్టినచో మూడవరకమైన భోజనమే తానునూ పొందునని తెలుసు కొనుట మూడవసత్యము. అనగా 'నీవు పెట్టినదానిని బట్టి నీకు గిట్టును' (As you sow so you reap) అని ఈ మంత్రములకు అర్థము (బ్యాంకులో వేసుకున్న డిపాజిట్ ధనమునుబట్టి తీసుకొనుట (Withdraw) ఆధారపడి ఉండునని మనకు తెలిసిన విషయమేగదా!)

'**To every action there is always an equal and opposite reaction**' అను దానిని భౌతిక శాస్త్రములో న్యూటన్ మూడవగమన సూత్రముగా చెప్పుదురు. "ప్రతి చర్యకు దానికి సమానముగాను, వ్యతిరేకదిశలోను పనిచేయు ప్రతీకారచర్య ఉండును." అని ఈ సూత్రముయొక్క అర్థము. 'మనము ఒకరికి పెట్టినదానిని బట్టి మనకు గిట్టును' అని ఇంతకు పూర్వము చెప్పిన విషయములోను, 'చేసుకున్న వారికి చేసుకున్నంత మహాదేవా' అను సామెతలో చెప్పిన విషయము

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

లోను, **'As you sow, so you reap', 'The more you give the more you have'** అను ఇంగ్లీషు సామెతలలో చెప్పిన విషయములోను అంతర్లీనమై వున్న సత్యమును భారతీయుల కర్మసిద్ధాంత సారాంశముగా గ్రహించవలెను. కర్మ సిద్ధాంతములో రెండు అంశములు ఇమిడి వుండును. అవి ఒకదానికొకటి పరిపూరకములే (Complimentary)గాని విరుద్ధములు కావు. ఆ రెంటిని 1) విధివ్రాత 2) పురుషప్రయత్నము అనవచ్చును. వీటి అవగాహన సరిగా లేకపోయినచో కర్మసిద్ధాంతము మెట్టవేదాంతమునకే దారితీయునుగాని అందలి సూక్ష్మమైన ఆధ్యాత్మిక దృక్పథమును అర్థము చేసుకొనుట జరుగదు. అందువలన ఒక బీజగణిత శాస్త్రోదాహరణద్వారా ఆ విషయము ముందు వివరింపబడును.

x అను రాశియొక్క విలువ మీద y అను వేరొకరాశియొక్క విలువ ఆధారపడినపుడు $y = f(x)$ అనగా 'y' అనురాశి 'x' అను రాశియొక్క ప్రమేయము ('y' is a function of 'x.') అని వ్రాయుదురు. 'మన పూర్వకర్మనుబట్టి ప్రస్తుత (వర్తమాన) ఫలితములు ఉండును' అని కర్మసిద్ధాంతము చెప్పును. నిన్న అమితముగా తినిన ఆహారమును బట్టి నేడు అజీర్తిగాని, కడుపులో నొప్పిగాని వాంతులుగాని వచ్చుట జరుగుననునది తెలిసిన విషయమేగదా! కాబట్టి, ఈ కర్మసిద్ధాంతమును సంకేతపూర్వకముగా - నేడు = f (నిన్న) అని వ్రాయవచ్చును. లేదా-వర్తమానము = f (భూతకాలము) అని, వ్రాయవచ్చును. రేపు వచ్చుసరికి, 'నేడు → నిన్న' అగును, 'రేపు → నేడు' అగును కాబట్టి, అపుడు ఇదే కర్మసిద్ధాంతమును - రేపు = f (నేడు) అని వ్రాయవచ్చును. దీనినిబట్టి నేడు మనము చేసిన పనులను బట్టి రేపటి మనజీవితము ఆధారపడును లేదా వర్తమానజీవితమును బట్టి భవిష్యజ్జీవితము ఆధారపడివుండునని ఈ కర్మసిద్ధాంతము చెప్పును.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

పై బీజగణిత ప్రకారము వివరించిన కర్మసిద్ధాంతమును జాగ్రత్తగా అర్థము చేసుకొనవలెను. y = f (x) అని వ్రాసినపుడు, x యొక్క విలువమీద y విలువ ఆధారపడునని అర్థముగదా! ఒకవేళ x యొక్క విలువ మారినచో y విలువగూడ మారును. ఒక ఉదాహరణ చెప్పుకొనినచో కర్మసిద్ధాంతములోని సునిశితమైన ఆధ్యాత్మిక విషయము, పురుషప్రయత్నముయొక్క ప్రమేయము, ఆవశ్యకత అర్థమగును. లేనిచో ఇట్టి కర్మసిద్ధాంతము మెట్టవేదాంతములోనికి దారితీయవచ్చును.

వివాహమై ఐదు సంవత్సరములైన భార్యాభర్తలున్నారు. వారికొక కూతురుగూడ గలదు. వారి కాపురము మఱియొక ఐదు సంవత్సరముల తరువాత ఎట్లుండునో తెలుసుకొనుటకు కంప్యూటర్‌ను ఉపయోగించినచో సమాధానము వచ్చును. కాని, ఆ కంప్యూటర్‌కు ఆ భార్యాభర్తల ప్రస్తుతపరిస్థితులను In put గా feed చేసినచో దానినిబట్టి 5 సం॥ తరువాత వారి కాపురము ఎట్లుండునో out put గా సమాధానము వచ్చును. పరిస్థితులు -

1) భర్త ఇంటికి రోజూ ఆలస్యముగా వచ్చుచున్నాడు.

2) కొన్నికొన్ని రోజులు ఇంటికి గూడావచ్చుట లేదు.

3) జీతమునుగూడా సక్రమముగా ఇంటిఖర్చులకు వాడుటలేదు.

4) భార్యకై పండగలకుగూడ క్రొత్తచీర మొదలగునవి కొని పెట్టుటలేదు.

5) భార్య చదువుకొన్నదైనను చాల సహనముతో వుండి సర్దుకుపోవుచున్నది. కాని అప్పుడప్పుడు భర్త ప్రవర్తనకు విసుగు, కోపముగూడ వచ్చుచున్నది.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఈ ప్రస్తుతపరిస్థితులను కంప్యూటర్‌కు In Put గా feed చేసినచో "5 సంవత్సరముల తరువాత ఆ భార్యాభర్తలిరువురు విడాకులు తీసుకొందురు." అని కంప్యూటర్ సమాధానము చెప్పును! ఇది విధివ్రాత వంటిది. ఈ సమాధానము వచ్చునని మనము తేలికగానే ఊహించవచ్చునుగూడా! అయితే 'ఇట్లు జరుగుట తప్పదా ?' అని ప్రశ్న. (Is it destined ?) ఇది జరుగకుండుటకు అవకాశము గలదు. ఎప్పుడు ? ఈ రాబోవు 5 సంవత్సరములలో భర్త ప్రవర్తనమారి ఇంటికి రోజూవచ్చుట, ఇంటి సంగతులను పట్టించుకొనుట, పండుగలకు - భార్యకు, పిల్లకు బట్టలుకొనుట మొదలైన మార్పులు వచ్చినచో - '5 సంవత్సరములలోపునే వారికి ఒక పిల్లవాడుగూడ పుట్టవచ్చును. ఇంటలోనికి క్రొత్తసామానుకొనుట మొదలైనవిగూడ జరుగవచ్చును' అని కంప్యూటర్ సమాధానము ఇవ్వవచ్చును. ఇది పురుష ప్రయత్నఫలితము. దీనిని బట్టి 'వారి జీవితము ఇక ఇంతే! విడాకులు తప్పవు' అని చెప్పుట తప్పుగదా! కర్మ సిద్ధాంతమును సరిగాఅర్థము చేసుకొనని వారు, మెట్టవేదాంతులు ఆ విధముగా చెప్పుదురు, కాని కర్మసిద్ధాంతముపై సరియైన శాస్త్రీయ అవగాహన కలవారు ఆ విధముగా చెప్పరు. జ్యోతిశ్శాస్త్రముగూడ 'Stars will condition you but not compel you' అనియే చెప్పును. అనగా, 'గ్రహములు ప్రతికూలపరిస్థితులను తెలియచెప్పునుగాని, నిన్ను ప్రతికూలమును సృష్టించుకొనమని ప్రలోభపెట్టవు'అని అర్థము కావున, పురుషప్రయత్నమువల్ల ఎన్నోమార్పులు వచ్చుటకు అవకాశముగలదని తెలుసుకొనవలెను. ఒక పాము ఎదురుగా వచ్చుచున్నపుడు - 'మన గీతలో అది కఱవాలని వ్రాసి వున్నచో అది కఱవక మానదు, వ్రాసి లేనిచో కఱవదు' అని అక్కడే నిలబడి మెట్టవేదాంతమును ఎవ్వరును చెప్పరు. ప్రక్కకు తొలగి తప్పించుకొను పురుష ప్రయత్నమును చేయుదురు. అట్లే, ఒకడు రాయిని విసిరినపుడు మనగీతలో అది తగలవలెనని వ్రాసి

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

వున్నచో తగులును, బొప్పికట్టవలెనని వ్రాసియున్నచో బొప్పికట్టును లేనిచో లేదు' అని అక్కడ నేనిలబడరు. దెబ్బనుండి తప్పించుకొను పురుష ప్రయత్నమును తప్పక చేయుదురు. పురుష ప్రయత్నమును చేసిననూ విపత్కర పరిస్థితులను ఎదుర్కొనవలసివచ్చినచో వాటిని తన పూర్వకర్మఫలితముగా, విధివ్రాతగా జమకట్టుకొనుట సరియైన పద్ధతి. అంతేగాని, తాను ఏమియు చేయక, కూర్చుండి విధివ్రాతను తిట్టుకొనుట తప్పు. అనగా విధివ్రాతను హెచ్చరిక (Warning) గాను, పురుషప్రయత్నమును అందుకు తీసికొను జాగ్రత్త (Precaution) గాను అర్థము చేసికొనవలెను. అందుచేతనే ఇవి రెండును ఒకదానికొకటి పరిపూర్వకములని చెప్పబడినవి.

పైన వివరించిన విషయములనుబట్టి మానవునియొక్క ప్రస్తుత, తక్షణ ప్రవర్తన, ప్రయత్నములనుబట్టి రాబోవుకాలములో వాని జీవితవిధానము మారునని చెప్పుటకు సందేహపడరాదు. అందువలననే ప్రస్తుత, తక్షణ ప్రవర్తనలవిషయమై జాగ్రత్తగా ఉండవలెనని ఈ తైత్తిరీయోపనిషత్తునందలి శిక్షావల్లిలోని చివరి అనువాకమునందు ఆచార్యుడు శిష్యునకు అనుశాసనపూర్వకముగా ఉపదేశము చేయును. ఈ భృగువల్లిలోగూడ ఈ చివరిఅనువాకములో ఇదే విషయము - మనోవాక్కాయకర్మలపట్ల వహించవలసిన జాగ్రత్తనుగురించి చెప్ప బడినది. (ఏది ఏట్లుజరుగవలెనో అట్లే జరుగునన్న పుడు-నీతివాక్యములు, సూక్తులు, పెద్దలమాటలు, అనుభవములు అన్నియు దండగయేకదా!) కావున, ఈ విషయమును యోగసాధకుడు తెలిసికొని, వాక్కులను కూడా జాగ్రత్తగా ఉపయోగించవలెను. వాఙ్నియమును కలిగి అవసరమైనపుడు మాత్రమే వాక్కులను ఉపయోగించినచో వాక్కులకు సిద్ధికలిగి, భావిజీవితము క్షేమంకరముగాఉండి ఇతరులకిచ్చు సలహాలు సత్ఫలితములను ఇచ్చును.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

'యోగము' అనగా లేనిదానిని పొందుట. ఆ పొందుటలో గూడా అన్నిటి సమన్వయమును సాధించి పొందుట. 'క్షేమ'మనగా 'ఆ పొందినదానిని నిలబెట్టుకొనుట' ఈ యోగక్షేమములు రెంటిని ప్రాణాపానములవలె విడదీయరాని జంటగా యోగసాధకుడు పొందునని, వానిపాదములు సన్మార్గములోనే ధర్మాభిముఖముగా చరించునని, ఇతరమార్గముల ప్రభావములకు లోనుకావని, ఇది ధ్యేయమును పొందుటలో ముఖ్యమైన ఉపయోగమని ఉపాసించవలెనను అర్థములో "క్షేమ ఇతి వాచి।... కర్మేతి హస్తయోః" అని చెప్పబడినది.

సాధారణముగా ఇతరులపై దురూహలను, దురభిప్రాయములను నిర్లక్ష్య, వైముఖ్యములను కలిగియుండుట సామాన్యమానవుని లక్షణము. ఇట్టి దురూహ, దురభిప్రాయ నిర్లక్ష్య, వైముఖ్యాది దుర్లక్షణములు అనవసరమైనవి. 'మన శరీరములోని మూత్ర, పురీషములను ఎట్లు విసర్జింతుమో అట్లు ఈ పై దుర్లక్షణములను విసర్జించి విముక్తి పొందవలెను' అను అర్థములో 'విముక్తి రితి పాయౌ' అని చెప్పబడినది. ఇంతవరకు బాహ్యముగా మనిషి ఉపాసించవలసిన కొన్ని విషయములు చెప్పబడినవి. ఇకముందు దైవీ సంపత్తికి సంబంధించిన, జ్ఞానప్రాప్తి కారకములైన ఉపాసనములు చెప్పబడును.

మనిషి సుఖమయ జీవితమును పొందుటకు తృప్తి చాల అవసరము. మనము చేయవలసిన ప్రయత్నము పూర్తిగా చేసి అందువలన వచ్చిన ఫలితమును స్వీకరించుట మంచిలక్షణము. ఒక్కొక్కప్పుడు ఎంతకష్టపడిననూ ఆశించిన ఫలితమును పొందలేక పోవచ్చును. అసలు ఫలితమును ఆశించుట సరియైన పద్ధతికాదు. వచ్చిన ఫలితమును స్వీకరించుటయే చేయవలెను (1) యదృచ్ఛా లాభసంతుష్టో ... 2) కర్మణ్యే వాధికారస్తే .... - గీతాశాస్త్రము) ఉన్న

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఆదాయమునుబట్టి ఖర్చుచేసుకొనుట, లేనిదానికి దురాశ పడకుండుట నియమములుగా గలవానికి జీవితము సుగమముగానుండును. తిన్న దానిని తృప్తిగా తినవలెనుగాని లేనిదానిని గూర్చి అరాట పడరాదు. కాబట్టి ఈ తృప్తి లేనిచో మనిషి జీవితములో సుఖశాంతులు ఉండవను ఉద్దేశ్యముతో 'తృప్తి రితి వృష్టౌ' అని చెప్పబడినది.

తీగలలో విద్యుత్తు నిక్షిప్తముగానుండి రేడియోనుపలికించి, విద్యుచ్ఛామరములను ఎట్లు త్రిప్పగలదో అట్లే, మనలో బలము కళ్ళకి కనపడక పోయిననూ మనచే పలికించుట, నడిపించుట, మొదలగు కార్యములను చేయును కావున బలమును విద్యుత్తుతో సమన్వయ పరచుచు 'బల మితి విద్యుతి' అని చెప్పబడినది.

కీర్తి ప్రతిష్ఠలను-సంపదను వినియోగించు పద్ధతినిబట్టి పొందుదు రని, 'సంపద' అనగా 'ఇతరులకు, తనకును కూడ సంతోషమును కల్గించునది, సుఖమును చేకూర్చునది, అభివృద్ధికి కారణమగునది' అని భారతీయుల అభిప్రాయము. అందుతచేనే ధనమనగా నోట్లకట్టలు కాదని-అగ్ని, వాయువు, సూర్యుడు, భూమి, పశువులు మొదలైనవే నిజమైన ధనము లేక సంపద- అని ('ధనమగ్ని ర్ధనం వాయుః ధనం సూర్యో ధనం వసుః......' అని శ్రీ సూక్త ఫలశ్రుతి) అందుచేతనే ఎవరినైనా దీవించునపుడు 'ప్రజయా పశుభి ర్బ్రహ్మ వర్చసేన...' అనగా సత్సాంతానముతో; గో, వృషభాది పశుగణముతో; స్వచ్ఛ మైన వర్చస్సుతో వర్ధిల్లమని భారతీయులు దీవించెడివారు. ఒకరికి దానమిచ్చునపుడుగూడ అభివృద్ధికారకములైన పశువులనుఇచ్చి తమ కీర్తి ప్రతిష్ఠలను పెంపొందించుకొనెడివారు. అందుచే ఇక్కడ 'యశ ఇతి పశుషు' అని చెప్పబడినది.

'తారలు' అను ఉద్దేశ్యముతో ఇచ్చట నక్షత్రములు అన్న పదము వాడబడినది. వాస్తవమునకు రాశిచక్రములో 27 వ వంతును

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

'నక్షత్రమ'ని, ఆకాశములో కనపడుచుక్కలు 'తారల'ని (Stars) తెలియవలెను. కాని, ఇక్కడ నక్షత్రములనగా 'తారలు' అను అర్థమునే చెప్పుకొనవలెను. ఈ తారలు చంద్రునివలె, గ్రహముల వలెకాక స్వయంప్రకాశమైనవి (Self Luminous Bodies). సూర్యుడు మనకు అతి దగ్గరగాఉన్న తారయే! మన లోవెలుగు (Inner light) అనగా ఆత్మ-జ్యోతివంటిది. పరమాత్మ-పరంజ్యోతి. 'తారలవెలుగులు ఎట్లు స్వయంప్రకాశమైనవో, మనలోని జ్యోతిస్వరూపమైన ఆత్మ కూడా స్వయంప్రకాశమానమైనది' అను అర్థములో 'జ్యోతి రితి నక్షత్రేషు' అని చెప్పబడినది.

ఎవరికైనా తనస్థితి చెడనపుడు ఆనందము కల్గును. తను మృతుడు కానపుడు ఆనందము కల్గును. మరణము దుఃఖమును కల్గించును. తన శుక్రమే కుమారుడుగా పుట్టినపుడు తానే మరల పుట్టినట్లు లెక్క. తన శరీరములోని ఒక భాగమే మరల పుత్రుడుగా పుట్టుచున్నాడు. కాబట్టి, తండ్రికి మరణము లేదని భావము. దీనినే మనిషి 'అమృతత్వ వంతుడగుట' అందురు. 'ఇది సిద్ధించునపుడుపొందు ఆనందము ఉపస్థేంద్రియము (జననేంద్రియము) ద్వారా కలిగినది' అను అర్థములో 'ప్రజాతి రమృత మానంద ఇత్యుపస్థే' అని చెప్పబడినది. 'స్థ—అనగా ఉండుట, ఉపస్థ – అనగా గౌణముగా ఉండుట'గా, అనగా 'తండ్రి – కొడుకు అగుటను' 'స్థ – ఉపస్థ అగుట' గా చెప్పుకొనవచ్చును.

ఏమియు లేనట్లుగాకనపడు ఆకాశమునుండి అన్నియువున్నట్లు కనపడు భూలోకమువరకు (From seeming nothingness to apparent something) ఈ సృష్టిజరిగినది. (ఆకాశా ద్వాయుః... అద్భ్యః పృథివీ) కావున, మనముచూచు భౌతికపదార్థమునకు మూలఉత్పత్తి కేంద్రము సూక్ష్మతమమైన ఆకాశము. కాని, 'ఆకాశమునుండి ఏమి పుట్టును?' (ఆకాశం గగనం శూన్యం) అని అన్పించును. కాని, ఆకాశం

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

గగనం పూర్ణం' అని తెలుసుకొనవలెను. ఉప్పు, పంచదార, పటిక బెల్లము మొదలైనవి కరిగియున్న నీటిని చూచినపుడు నీరువలెనే కనపడునుగాని ఆ ఉప్పు, పంచదార, పటికబెల్లములు గోచరించవు. అంత మాత్రముచేత ఆ నీటిద్రావణములో ఆ పదార్థములు లేవని అనుట మన అవివేకము. అదేవిధముగా జగత్తులోని సర్వపదార్థములు చక్కగా కరిగి లేదా లీనమైఉన్న సూక్ష్మతమమైన స్థితిలోని ద్రవ్యమును ఆకాశముగా అర్థము చేసుకొనవలెను. అందుచేతనే పంచభూతములలో దీనిని మొదటిదానినిగా గుర్తించిరి. ఇద్దరిమధ్యచోటు ఈ ఆకాశమే, 'జగత్తులో అన్నిటికన్న అమాయకముగా కనబడునదిఏది?' అని ప్రశ్న వేసినపుడు ఆకాశము లేదా 'చోటు' అని చెప్పవచ్చును. దీనిలోని రహస్యములనే మానవుడు విజ్ఞాన శాస్త్రముద్వారా ఒక్కొక్కటి గ్రహించుచున్నాడు. అందుచే 'సర్వము ఆకాశమునందే ఉన్నది' అను అర్థములో 'సర్వ మిత్యాకాశే' అని ఇక్కడ చెప్పబడినది. 'దీనిప్రతిష్ఠను ఉపాసించి తెలుసుకున్నవాడుకూడ జగత్తుపట్ల, సృష్టిపట్ల, విజ్ఞానముపట్ల, సుస్థిరమైన అభిప్రాయములు లేదా జ్ఞానముకలిగినవాడు అగును' అను అర్థములో 'తత్ప్రతిష్ఠే త్యుపాసీత। ప్రతిష్ఠావా న్భవతి' అని చెప్పబడినది.

ఆకాశమును మహిమాన్వితమైన దానిగా లేదా మహత్తును (Universal mind) కలిగినదానిగా ఉపాసించువానికి ఆ విశ్వమనస్సుతో తనమనస్సు అనుసంధానపరచబడి (Tune) తానుగూడ మహనీయుడగును. కొందరికి 'చోటుకు మనస్సు ఉండునా?' అని సందేహము కలుగవచ్చును, చోటులో చెంబు ఉండుటచే చెంబులో చోటుఉన్నట్లు జగత్తుఅంతానిండివున్న ఈ విశ్వమనస్సులో మనబుద్ధివుండుటచే మన బుద్ధిలోగూడ వ్యక్తిగతమనస్సుఉండుటకు అవకాశమేర్పడినదని తెలియవలెను. వ్యక్తిగతమనస్సు విశ్వమనస్సుతో అనుసంధానము జరిగినపుడే మహత్తరమైన సత్యములు స్ఫురించునను అర్థములో 'మహా

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

న్నవతి' అని చెప్పబడినది. చోటులోని విశ్వమనస్సుయొక్క భాగమే మనిషిలోని మనస్సు. దానిని కలిగినవాడే మానవుడు. అందుచే ఈ ఉపాసనలో సరైన అర్థము తెలిసిన 'మనస్సు'ను కలిగినవాడగుచున్నాడు అను అర్థములో 'మానవాన్నవతి' అని చెప్పబడినది.

సృష్టి - పైనుండి క్రిందకు లేదా ఆకాశమునుండి భూమికి (ఊర్ధ్వమునుండి అధస్సునకు) జరుగునను విషయమునుబట్టి ఆకాశము పైనుండి క్రిందకుదిగుటకు వంగుచూ, వంగుచూ సూక్ష్మస్థితినుండి స్థూలస్థితిని పొందుటలో భౌతిక సృష్టి జరిగినది. "ఇట్లు 'పైనుండి క్రిందకి వంగుట' ఆకాశమునకుకలదని ఉపాసించి తెలిసికొనినవానికి అవసరమగునవన్నియు వాని దగ్గరకు నడిచివచ్చును" అను అర్థములో 'తన్నమ ఇత్యుపాసీత । నమ్యంతే ఽస్మై కామాః' అని చెప్పబడినది.

ఆకాశము విత్తనమువలె అతిసూక్ష్మముగావున్నను ఇంతభౌతిక సృష్టిగా శాఖోపశాఖలతో వృక్షమువలె విచ్చుకొనుచున్నది. ఆకాశము నందుగల ఈ విచ్చుకొనెడిశక్తిని 'బృహ్మణశక్తి' అందురు. ఈ బృహ్మణశక్తికలదానినిగా ఆకాశమును ఉపాసించి గ్రహించినవాడు తానుగూడ అట్టి బృహ్మణశక్తి కలిగి బ్రాహ్మణుడగును ఈ బృహ్మణ శక్తివలననే ఎట్టి విషయమునైనను చక్కగా విపులీకరించి చెప్ప కలుగును. అట్టివాడే బ్రాహ్మణుడు. ఈ అర్థములో 'తద్బ్రహ్మేత్యుపాసీత। బ్రహ్మవాన్నవతి' అని చెప్పబడినది.

చోటు కదలనపుడు ఆకాశమని, కదలినపుడు వాయువని తెలుసుకొనవలెను. విద్యుత్తు, వర్షము, చంద్రకాంతి, సూర్యదీప్తి, అగ్నిప్రభ ఇవి ఈ కదిలెడు చోటునందు అనగా వాయువునందు లీనమగును. ఇట్టి లీనమెనర్చుకొనువాయువును 'పరిమరము' అందురు. చోటు కదులుటనుబట్టి ఆకాశముకన్న వాయువు వేరుగా గుర్తింపబడుచున్నదేగాని రెంటికీ అభేదమే! కాని, ఈ కించిత్ భేదమును

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

తెలియుటకుగాను ఆకాశమునకు - వాయువు 'పరిమరము' అందురు. బ్రహ్మకు ఆకాశమునకుగూడ అభేదమే ! ఐనను, ఇదేవిధముగా బ్రహ్మకు - ఆకాశము 'పరిమరము' అని గుర్తించవలెను. అనగా 'బ్రహ్మకు - ఆకాశమెట్లో, ఆకాశమునకు - వాయువు అటువంటిదని ఉపాసనద్వారా తెలుసుకొనువానికి ఇతరులయెడ భేదభావము, ద్వేష భావము పుట్టదు. అందుచే శత్రువులుఏర్పడుటకు అవకాశమువుండదు. చివరకు అప్రియులలోగూడ శత్రువులుకన్పడరు. ఈ శత్రుభావన రాని ఆత్మస్వరూపుడుగా తయారై తనలో ఎవడువున్నాడో, ఎదుటి వారిలోకూడ వాడేవున్నాడని, వాడే ఆ సూర్యునిలోగూడ వున్నాడని ఈ విధముగా అందరిలోను వ్యక్తమగువాడు ఒకేఒక పురుషుడని తెలుసుకొనుస్థితికి వచ్చునను అర్థములో 'తద్బ్రహ్మణః పరిమర ... య శ్చాసా వాదిత్యే। స ఏకః' అని చెప్పబడినది.('క్షేమ ఇతి వాచి।' నుండి 'స ఏకః।' అను మంత్రమువరకు పరమాత్మయొక్క వ్యక్త వైభవములు చెప్పబడినట్లుగూడ గ్రహించవలెను.)

పైన చెప్పబడిన విషయములలోని ఆంతర్యమును అంతరార్థమును కూలంకషముగా తెలిసికొనినవాడు ఈ లోకమును విడిచి - అన్నమయాత్మని, ప్రాణమయాత్మని, మనోమయాత్మని, విజ్ఞానమయాత్మని, ఆనందమయాత్మని అవసరమునుబట్టి పొందగలడు. అనగా, తాను వచ్చినక్రమము ఆనందమయ, విజ్ఞానమయ, మనోమయ, ప్రాణమయ, అన్నమయకోశములవరుసలోకాగా - భౌతికలోకమును విడుచునపుడు దీనికి సరిగా వ్యుత్క్రమ (తలక్రిందు) మార్గములో అనగా, అన్నమయ, ప్రాణమయ, మనోమయ విజ్ఞానమయ కోశముల వరుసక్రమములో ఆ యా కోశములకు సంబంధించినవానిగా మారుచు చివరకు ఆనందమయాత్మడగునను అర్థములో "స య ఏవం విత్ ... ఆనందమయ మాత్మాన ముపసంక్రమ్య" అని చెప్పబడినది. వెలుగుచున్న కొవ్వొత్తిని పరిశీలించినచో అట్టడుగున గట్టికొవ్వు, దానిపైన ద్రవస్థితిలోని కరుగుచుండెడికొవ్వు, దానిపైన

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

అగ్నిస్థితిలోని వెలుగుకొవ్వు, దానిపైన వాయుస్థితిలోనికొవ్వు కనపడి చివరకు ఆ వాయుస్థితిలోనికొవ్వు ఊర్ధ్వమార్గముగా ఆకాశమును పొందునట్లు ఈ జీవుడు అన్నమయాది కోశములువిడిచి ఆనందకోశమును పొంది ఆనందమయుడగును.

ఒక కోశమునకు ఒక కోశమునకు మధ్యగా ఉన్నదానిని 'సంధి' అందురు. క్రిందికోశము 'అన్నము' ఐనచో, దానిపైకోశము 'అన్నాదము' అగును. అనగా, ప్రతి ప్రక్క-ప్రక్కల కోశముల జంటను అన్న - అన్నాదములజంటగా తెలియవలెను. 'ఈ జంటమీద ఆధారపడియే ఆయా కోశములకు తగినరూపములతో సంచరించుచూ ఉన్నాడు' అను అర్థములో 'ఇమాన్ ల్లోకాన్ కామాన్నీ కామరూప్యనుసంచరన్' అని చెప్పబడినది.

బ్రతుకునకు ఆధారము శ్వాస. శ్వాస - ఉచ్ఛ్వాస, నిశ్వాసముల జంట. ఈ జంటలో ఒడుదుడుకులు ఉన్నపుడుగాని లేదా వియోగమేర్పడినపుడుగాని మరణమునకు దారితీయును. అందుచేతనే ఆరోగ్యవంతునిలో ఉచ్ఛ్వాస, నిశ్వాసములు సమముగా ఒకదాని తరువాత నొకటి సృష్టి - ప్రళయములవలె, వెలుగు-చీకట్లవలె, కంటి రెప్పలు తెరచుట - రెప్పలుమూయుటలవలె, పగలు - రాత్రులవలె, శుక్లపక్షము - కృష్ణపక్షములవలె, ఉత్తరాయణ - దక్షిణాయనములవలె, ఉదయకల్ప - క్షయకల్పములవలె, జరుగుచుండును. బయట నుండి గమనించువానికి వీటి నిరంతర ఆవర్తనము (Periodicity) లో ఒక గానము వినపడును. సమముగా జరుగు ఈ గానమును 'సామగానము' అందురు. ఉచ్ఛ్వాసమును 'హా' అను అక్షరముతోను, నిశ్వాసమును 'ఉ' అను అక్షరముతోను, ఇక్కడ సంకేతించినట్లు అర్థము చెప్పుకొనినచో 'హా'అనునపుడు పెదవులు తెరుచుకొనుటను, ఆ విధముగా తెరుచుకొనినపుడు గాలి లోపలికిపోవుటను సూచించును.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

అట్లే, 'ఉ' అనునపుడు పెదవులు దగ్గరకు వచ్చి మూతపడుటను, లోని గాలి బయటకు నెట్టబడుటను. సూచించును. అదియునుగాక 'హా' అనునపుడు గాలి ఎక్కుటను, దానిననుసరించి జననమును; 'ఉ' అనునపుడు గాలి దిగజారుటను, దానిననుసరించి మరణమును సూచించును. మరియు, 'హా' అనునపుడు నోరు తెరవబడుట - స్వీకరించుటను, 'ఉ' అనునపుడు నోరుమూయబడుట - విడుచుటను తెలియజేయును. ఈ ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసములు లేదా ఎక్కుట, – దిగుటలు లేదా స్వీకరించుట - విడుచుటలు, లేదా జనన - మరణములు, ఒకదానితరువాత ఒకటి జరుగుచుండునని తెలియచేయునట్లుగా 'హా వు' 'హా వు' 'హా వు' అను సామగానము ఈ ఆనందమయుడు చేయునని చెప్పబడినది. ఇది 'ఆశ్చర్యకరమైన విషయము'. అనిగూడా 'హా' 'వు' అను పదములకు అర్థము కలదు.

ప్రతికోశము అన్నము, అన్నాదముకూడ అగుచుండుట వలనను, 'హావు', 'హావు' అను శ్వాసాత్మక సామగాన శ్లోకమును నిరంతరము చేయుచుండువాడగుటచేతను ఆనందమయుడైన 'నేను' - 'అహ మన్నం' అని 'అహ మన్నాదః' అని 'అహగ్గ్ శ్లోకకృత్' అని ఇక్కడ చెప్పబడినది.

గృహయజమాని గృహములో ఉండును. గృహమును కట్టక పూర్వము గృహయజమాని లేడనుట అవివేకము. అట్లే, ఆత్మస్వరూపుడైన జీవుడు దేహమును కట్టుకొనకపూర్వము లేడనుటకూడా అవివేకమే! న్యాయమునకు గృహమునందలి కిటికీలు, ద్వారబంధములు, తలుపులు మొదలైనవాటికన్న, గృహముయొక్క గోడలకన్న, గృహనిర్మాణపు బ్లూప్రింట్ కన్న, 'గృహమునుకట్టవలె'నను మన స్సంకల్పముకన్న, గృహమును కట్టవలెనను నిశ్చయాత్మక బుద్ధికన్న, కట్టుటకు అవసరమగు ద్రవ్యమును సంపాదించుటకు కావలసిన తెలివి

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

తేటలుకన్నకూడా ముందువున్నవాడు ఈ గృహాయజమాని. ఈ తెలివి తేటలను - దేవతలతోను, సంకల్పమును - మనస్సుతోను నిశ్చయాత్మకబుద్ధిని - ఋతముతోను పోల్చినచో, 'వీటన్నిటికన్న గృహమునకు గృహాయజమానివలె వీటన్నిటినీకల్గిన దేహమునకు జీవాత్మ అటువంటి ప్రథముడు' అను అర్థములో 'అహ మస్మి ప్రథమజా... పూర్వందేవేభ్యో' అని చెప్పబడినది. రెండు తరములనుసంధించి, సృష్టియొక్క నిరంతరత్వమును తల్లీ-బిడ్డలమధ్య నాభి ఎట్లు తెలియ చేయునో, 'పరమాత్మ జీవాత్మగా వ్యక్తమగునపుడు "నేను" అనునది అట్టి సంధానమునుచేయును. "ఈ సంధానమువలన బ్రహ్మసూత్రము తెగకుండా 'అవరోధము' అను 'మృతత్వము' లేనిదగు 'అమృతత్వము' ను సిద్ధింపచేయును" అను అర్థములో 'అహం అమృతస్య నాభా ఇ' అని చెప్పబడినది.

ప్రపంచములో ఉల్లి - ఎలుకకు ఆహారము కాగా, ఎలుక - పిల్లికి ఆహారము, పిల్లి - కుక్కకు ... ఈ విధముగా ఒకరికొకరు అన్నము-అన్నాదము (తినబడునది, తినునది) అగుచున్నారు. ఐననూ బ్రతికినంత కాలము జీవులు బ్రతుకుచూ సృష్టికార్యము జరుగుచునే యున్నది. ఒక విధముగా చెప్పవలెనన్నచో 'ఒకరికి అన్నమును ఏర్పాటుచేసినవాడే మరియొకరికి ఈ ఒకరిని అన్నముగా ఏర్పాటు చేయుచున్నాడు' అనునది నిజమేగదా! దీనిని చెప్పుటకే రక్షించుటకు, భక్షించుటకు వాడే కారకుడు. అను అర్థములో 'యో మా దదాతి స ఇదేవ మాఽఽవాః' అని చెప్పబడినది.

అన్నమును, అన్నమును తినువానిని కూడా ఈ 'నేను' తినుచున్నాడు అను అర్థములో 'అహమన్న మన్న మదంత మాద్మి' అని చెప్పబడినది. ఈ పైన చెప్పిన కారణములుగా ఈ 'నేను' చతుర్దశ భువనములకు కారకమైకూడా దానికతీతముగా ఉన్నాడను అర్థములో

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

'అహం విశ్వం భువనమభ్య భవామ్' అని చెప్పబడినది. సూర్యుని తేజస్సు స్వయంప్రకాశము. మరియు, వివిధమైన మంచిమంచి రంగుల నిచ్చునది. మన మెఱుగున్న బంగారమునకు ఈ సూర్యరశ్మిరంగు ఉండుట వల్లనే 'సువర్ణ' మని పేరు వచ్చినది. ఈ సువర్ణ దీప్తి ఎటువంటిదో- సూర్యరశ్మి ఎటువంటిదో ఈ 'నేను'కూడా అట్టి స్వయంప్రకాశ పరంజ్యోతి. ఈ సువర్ణజ్యోతి స్వరూపమైన 'నేను' నుండియే వివిధవర్ణములు, క్షరాక్షరములు మొదలైనవన్నియు ఉత్పత్తియగును. ఈ 'నేను' మాత్రము దేనినుండి ఉత్పత్తికాదు. ఈ 'నేను'-స్వయమ్భూః, స్వయంప్రకాశము (Self manifest, self propelling, self luminous)అను అర్థములో 'నేను' ను గూర్చి 'సువర్ణ జ్యోతిః' అని చెప్పబడినది.

ఈ పైన చెప్పినవిషయములు తెలిసికొనువానికొరకు ఈ ఉపనిషత్తు చెప్పబడినది లేదా 'ఈ పైన చెప్పబడిన విషయములన్నియు ఎవడు తెలుసుకొనుచున్నాడో వానిని గూర్చియే ఈ ఉపనిషత్తు చెప్పబడుచున్నది' అను అర్థములో 'య ఏవం వేద। ఇత్యుపనిషత్' అని అనువాకాంతమునందు చెప్పబడినది.

ఉత్తర శాంతి పాఠము

మంత్రము :- సహ నా వవతు। సహ నౌ భునక్తు। సహ వీర్యం కరవావహై, తేజస్వి నా వధీత మస్తు మా విద్విషావహై। ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః ॥

ఈ శాంతిపాఠమునకు టీకా, తాత్పర్య, వివరణములు ముందే తెలుపబడినవి. కావున, మరల ఇక్కడ తెలుపుట లేదు.

హరిః ఓం తత్సత్

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

"Forwarded free of Cost, and With The Compliments of the Department of Education, Government of India, New Delhi"

అనుబంధము

[గ్రంథవిస్తరణభీతిచేత ఇంతకుపూర్వం కొన్ని ముఖ్య విషయాలకు అసంపూర్ణంగానే వివరణ ఇవ్వబడింది. ఈ అనుబంధంలో అటువంటి ముఖ్యవిషయాలకు మరికొంత వివరణ తెలుపబడుతుంది. – వివరణకర్త]

హ్రస్వ, దీర్ఘ, ప్లుతాలు:

హ్రస్వ, దీర్ఘ, ప్లుతాల గురించి 43, 44 పేజీలలో కొంత వివరణ చెప్పబడింది. ఈ క్రింది శ్లోకంలో మరికొంత విషయాన్ని చూస్తారు.

'ఏకమాత్రో భవేద్ధ్రస్వో
ద్విమాత్రో దీర్ఘ ముచ్యతే
త్రిమాత్రస్తు ప్లుతో జ్ఞేయః'

'హ్రస్వం' అంటే ఒక్క మాత్ర కాలవ్యవధిగాను, 'దీర్ఘం' అంటే – రెండు మాత్రల కాలవ్యవధిగాను, 'ప్లుతం' అంటే మూడు మాత్రల కాలవ్యవధిగాను తెలుసుకోవాలని పై శ్లోకం యొక్క భావం. 'మాత్ర' అంటే ఎంత కాలవ్యవధో పై మూడు పాదాల్లోను లేదు. ఒక చిటికె వేయడానికి పట్టే కాలవ్యవధిని 'మాత్ర' అంటారు.

ఉచ్చారణ దోషాలు :

ఉచ్చారణదోషాలను గురించి 45వ పేజీలో కొంత వివరణ ఇవ్వబడింది. 'సీతారాం', [illegible] ఈ పదాలతో ప్రారంభమైన పదాలను

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

గూడా కలిపి ఈ క్రింది శ్లోకం చిత్రమైన పద్ధతిలో ఉచ్చారణ దోషం వల్ల వచ్చే అనర్థాలను తెల్పుతుంది.

"యద్యపి బహునాధీతే తథాపి పఠపుత్ర వ్యాకరణమ్ ।
స్వజనః శ్వజనో నస్యాత్ సకలం శకలం సకృత్ శకృత్ ॥"

"ఎక్కువ అధ్యయనం చేయలేకపోయినా, ఓ పుత్రా! వ్యాకరణమైనా నేర్చుకో! లేకపోతే, స్వజనం అంటే - తనవాళ్ళు, శ్వజనం అంటే - కుక్కలగుంపుగా మారి; సకలం అంటే - పూర్తిగా (మొత్తము అందరూ); శకలం అంటే ముక్కలైపోయి (విడిపోయి); సకృత్ అంటే ఒక్కసారిగా, శకృత్ అంటే వదలివేయబడతారు (విసర్జింపబడతారు)" అని ఈ శ్లోకానికి అర్థం. అంటే - స్వజన, సకల, సకృత్ పదాలను దంతసహకారంతో ఉచ్చరించవలసిన 'స' కారంతో బదులు తాలు సహకారంతో ఉచ్చరించే 'శ' కారంతో వరుసగా శ్వజన, శకల, శకృత్ పదాలుగా ఉచ్చరిస్తే అసలైన అర్థమే మారిపోయి అనర్థాలకు దారితీస్తుందిసుమా!" అని హెచ్చరిక అన్నమాట!

ఉత్తమ పాఠక లక్షణాలు :

ఉత్తమ పాఠక లక్షణాల గూర్చి 47వ పేజీలో

"మాధుర్య, మక్షరవ్యక్తిః, పదచ్ఛేదస్తు సుస్వరః
ధైర్యం, లయ సమర్థంచ, షడేతే పాఠకాగుణాః"

అని శ్లోకం మాత్రమే ఇవ్వబడింది. ఈ శ్లోకంలో తెలుపబడిన ఉత్తమ పాఠక లక్షణాలు ఇక్కడ వివరింపబడతాయి.

'మాధుర్యం' అంటే చదువుతున్నపుడు చెవులకు ఇంపుగా ఉండటం, 'అక్షరవ్యక్తిః' అంటే పదంలోని ప్రతి అక్షరాన్ని

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

సుస్పష్టంగా ఉచ్చరించడం, 'పదచ్ఛేదః' అంటే వాక్యంలోని పదాలను ఎక్కడ, ఎక్కడ ఆపి విడదీయాలో అక్కడ అక్కడే ఆపి విడదీసి పలకడం, 'సుస్వరః' అంటే శ్రావ్యమైన గొంతు (Melodious Tone)తో స్వరబద్ధంగా ఉచ్చరించడం, 'ధైర్యం' అంటే తాను ఉచ్చరించేది తనకే సందిగ్ధంగా (అనుమానంగా) లేకుండావుండే ధైర్యంతో పలకడం, 'లయ సమర్థం' అంటే తోటివారితో (సహ పాఠకులతో) కలిసి లయ చెడకుండా **(Inter dependent Adjustment)** ఉచ్చరించడం - ఈ ఆరు ఉత్తమ పాఠకుని లక్షణాలని పై శ్లోకానికి అర్థం.

ద్వాదశ ఆదిత్యులు :

సృష్టి ప్రక్రియకు సంబంధించిన 33 కోట్ల దేవతల గూర్చి 72, 73, 74 పేజీలలో వివరణ ఇవ్వబడింది. ఈ 33 సంఖ్యలో 12 ఆదిత్యులు, 11 రుద్రులు, 8 వసువులు, 2 అశ్వినీదేవతలు ఉన్నారని చెప్పి, 73వ పేజీలో ద్వాదశ ఆదిత్యులంటే మేషాది మీనపర్యంతం ఉన్న ద్వాదశ రాశులలో ఒక్కొక్క రాశిలో ఉన్నప్పటి సూర్యుడు ఒక్కొక్క ఆదిత్యునిగా ప్రభావం కలిగి ఉంటాడని చెప్పబడింది. మనకు - ఈ 12రాశులకు, రాశులలో వసించే సూర్యునికి గల సంబంధం ఇక్కడ వివరింపబడుతుంది. (ఏకాదశరుద్రులు, అష్టవసువులు, అశ్వినీ దేవతలు. మనలో ఎవరో 73, 74 పేజీలలోనే చెప్పబడింది.)

ఒక సంవత్సరంలో 12 మాసాలు (నెలలు) ఉంటాయి. అందు వల్ల సంవత్సరాన్ని ఒక పురుషుడుగా ఊహిస్తే లేదా ఒక పురుషునితో పోలిస్తే ఆ సంవత్సర పురుషునికి 12 అంగాలుగా 12 నెలలుంటాయి. పరమాత్మ (spirit) గా సంకేతింపబడే నారాయణుని అంశగా ప్రతి మనిషియొక్క హృదయాకాశంలో (దహరాకాశంలో) ఆత్మగా soul) వున్న సూర్యనారాయణుడు - ప్రతి జీవి భౌతికంగా వ్యక్తమయే టప్పుడు 12 అంగాలుగా విస్తరిల్లి ఉంటాడు. ఆ 12 అంగాలకు 12

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

శాస్త్రములకు సమన్వయించి జ్యోతిశ్శాస్త్రం చెబుతుంది. మేషం – శిరస్సు; వృషభం – ముఖం, కంఠం; మిథునం – చేతులు, శ్వాసనాళాలు; కర్కాటకం – ఊపిరితిత్తులు; సింహం – గుండెకాయ (హృదయం); కన్య – పొత్తికడుపు, ప్రేగులు; తుల – [illegible], నాభి; వృశ్చికం – జననేంద్రియాలు, పురీషస్థానయంత్రాలు; ధనుస్సు – తొడలు; మకరం – మోకాళ్ళు (Knees); కుంభం – పిక్కలు (Calves); మీనం – పాదాలుగా సమన్వయపరచుకోవాలి. ఈ విధంగా 12 రాశులలోను 12 నెలల్లో ఉండే సంవత్సర పురుషునికి, ప్రతి జీవిలోనూ వసించి 12 అంగాలుగా విస్తరిల్లే నారాయణునికి సంబంధించిన మంత్రమైన "ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ" లో కూడ 12 అక్షరాలే ఉంటాయి. ఈ ద్వాదశమాసాత్మక సంవత్సర పురుషుడైన నారాయణుని కీర్తించి చెప్పే గ్రంథమే భాగవతం. అందుకే దానిలో కూడా 12 స్కంధాలుంటాయి. 'వాసుదేవుడంటే 'వసుదేవుని కొడుకు' అని కాకుండా 'సర్వభూతములందు వసించేవాడు' అని అర్థం చెప్పుకోవాలి. వాసుదేవుడంటే ఈ అర్థం చెప్పుకోవాలని సూచించడం కోసమే

"వాసనాద్వాసుదేవస్య వాసితం తే జగత్త్రయం
సర్వభూతనివాసోసి 'వాసుదేవ' నమోస్తుతే"

అనే శ్లోకం చెప్పబడింది.

కాబట్టి మొత్తంమీద ద్వాదశ ఆదిత్యులు, ఏకాదశ రుద్రులు, అష్టవసువులు, అశ్వినీ దేవతలు ఈ విధంగా మనకు, మన శరీరానికి సంబంధించినవారుగానే సంకేతింపబడ్డారని తెలుసుకోవాలి.

షట్చక్రాలు (Vital or Functional Centres) :

మానవ శరీరంలో ఉండే షట్చక్రాలలోని ఆజ్ఞాచక్రం, మూలాధారచక్రం గూర్చి 33వ పేజీలో కొంత ప్రస్తావించబడింది. ఇక్కడ

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

పటసహాయంతో ఆరు చక్రాల స్థానాలను, చక్రాల యొక్క కీలక లక్షణాలను గూర్చి చెప్పబడుతుంది.

మానవ శరీరంలో వెన్నెముక (Spinal Cord) వెంబడి ఈ షట్చక్రాలుంటాయి. ఇవి భౌతికమైనవి కావు. అంటే పదార్థమయమైన అంగాలు కాదు. కాని, మనలో ఉండే పంచభూతాత్మక ద్రవ్యాలను ఈ చక్రాలు నియంత్రణం (Control) చేస్తాయి. మానవ శరీరంలో వీటి స్థానాలు పటం — 1లో చూపబడిన విధంగా ఉంటాయి.

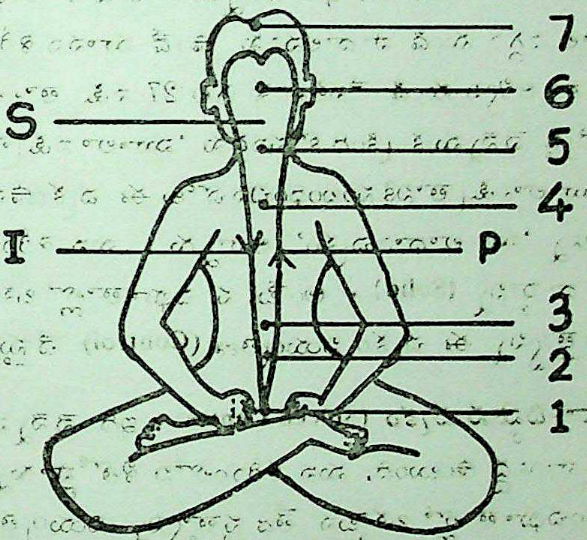

పటం : 1. షట్చక్ర స్థానాలు

1. మూలాధారం I = ఇడానాడి
2. స్వాధిష్టానం P = పింగళానాడి
3. మణిపూరకం S = సుషుమ్నానాడి
4. అనాహతం
5. విశుద్ధి
6. ఆజ్ఞ
7. సహస్రారం

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri
CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

వివరణ : మూలాధారము, స్వాధిష్ఠానము, మణిపూరకము, అనాహతము, విశుద్ధి, ఆజ్ఞ - అనే పేర్లతో ఈ ఆరు చక్రాలను పిలుస్తారు. ఈ ఆరు కాక అన్నిటికన్న పైది, మానవప్రజ్ఞకు లోబడి ఉండకుండా, అతీతంగా వుండే మరో చక్రం వుంది. దాని పేరు 'సహస్రారం'. పటం - 1లో చూపబడిన చక్రాల గూర్చి విడివిడిగా కొంత వివరణ అవసరం.

1. **మూలాధార చక్రం** **Base Centre) :** దీనినే 'ఆధారచక్రము' అనిగూడా అంటారు. ఇది వెన్నెముక క్రింది కొసవద్ద ఉంటుంది. తల దగ్గర నుండి పాదాలవరకు ఉండే మానవ శరీరాన్ని వరుసగా అశ్విని నుండి రేవతివరకు గల 27 నక్షత్రాలతో న్యాసం చేస్తే వెన్నెముక క్రింది కొసవద్దకు 'మూలా నక్షత్రం'వస్తుంది. మూలానక్షత్రానికి సంబంధించినచోట ఈ చక్రండున్నది కాబట్టి దీన్ని 'మూలాధారచక్రం' అన్నారు. మన శరీరంలోని ఘన పదార్థాన్ని **(Solid)** - అంటే, పంచభూతాల్లో ఒకటైన పృథివీ తత్త్వాన్ని ఈ చక్రం నియంత్రణ **(Control)** చేస్తుంది.

2. **స్వాధిష్ఠాన చక్రం (Spleen Centre) :** ఇది వెన్నెముక వెంబడి ప్లీహంవద్ద ఉంటుంది. మన శరీరంలోని శీతోష్ణాగ్నులను అంటే పంచభూతాల్లో ఒకటైన తేజస్తత్త్వాన్ని నియంత్రణచేస్తుంది.

3. **మణిపూరకచక్రం** **(Solar Plexus or Naval Centre) :** ఇది నాభివద్ద ఉంటుంది. మన శరీరంలోని ద్రవపదార్థాలను - అంటే, పంచభూతాల్లో ఒకటైన ఆపస్తత్త్వాన్ని నియంత్రణ చేస్తుంది.

4. **అనాహత చక్రం (Heart Centre) :** ఇది గుండెకాయలో అంటే హృదయకేంద్రంవద్ద ఉంటుంది. మన శరీరంలోని వాయు

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

పదార్థాలను - అంటే, పంచభూతాల్లో ఒకటైన వాయు తత్త్వాన్ని నియంత్రణ చేస్తుంది.

5. విశుద్ధి చక్రం (Throat Centre) : ఇది గొంతువద్ద వుంటుంది. మన శరీరంలోని చోటును - అంటే, పంచభూతాల్లో ఒకటైన ఆకాశతత్త్వాన్ని నియంత్రణ చేస్తుంది.

6. ఆజ్ఞాచక్రం (Brow Centre) : ఇది రెండు కనుబొమ్మల మధ్య భాగ ప్రాంతంలో వుంటుంది. మన మనస్సును నియంత్రణ చేస్తుంది. అంటే, పంచభూతాలకు అతీతంగా ఉండి వాటిని నియంత్రణ చేయగల సామర్థ్యం ఈ చక్రానికి వుంటుంది.

7. సహస్రార చక్రం (Head Centre : ఇది శిరస్సు పై భాగంలో బ్రహ్మరంధ్రంవద్ద ఉంటుది. మన శరీరంతో భౌతికమైన అనుసంధానం లేకపోయినా ఇది ఆరు చక్రాలకు అతీతంగా, గమ్యస్థానంగా వుంటుంది. ఈ చక్రాల వరుసక్రమమార్గాన్నే కుండలినీ యోగంలో సుషుమ్నామార్గం, లేదా 'కులపథం' అంటారు.

పటంలో చూపినట్లుగా సర్పాకారంలో వున్న వెన్నుపాము లోపల వుండే సూక్ష్మాతి సూక్ష్మమైన చైతన్యప్రదేశాన్ని 'సుషుమ్న' అంటారు. ఇది అగ్నితత్త్వము. (ఇది 'S' అనే అక్షరంతో గుర్తింపబడింది) సర్పాకారానికి రెండువైపులా వుండే నిలువు రేఖలలో 'I' అని గుర్తించినదానిని 'ఇడానాడి' అని, 'P' అని గుర్తించినదానిని 'పింగళానాడి' అని అంటారు. పింగళానాడి సూర్యాత్మకము. ఇది స్థూలనుండి సూక్ష్మానికి మారే ప్రక్రియను నిర్వహిస్తుంది (Sublimation) ఇది విద్యుత్తు (Electricity) వంటిది. ఇడానాడి చంద్రాత్మకము. ఇది సూక్ష్మంనుండి స్థూలానికి మారే ప్రక్రియను నిర్వహిస్తుంది. (Mani-

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

(estation, Precipitation or Establishment) ఇది అయస్కాంతత్వము (Magnetism) వంటిది.

ఈశ్వరుడు (Soul) — పరమేశ్వరుడు (Spirit) :

ప్రతివక్తి హృదయంలో దహరాకాశంగా ఉన్నవాడు ఈశ్వరుడని, అందరి వ్యక్తుల వెనుక నేపథ్యంగా (Back Ground) ఉన్నవాడు పరమేశ్వరుడని, 36, 37 పేజీలలో చెప్పబడింది. ఈ విషయం స్పష్టంగా అర్థమయ్యేందుకు పటం - 8లో వివరించబడింది.

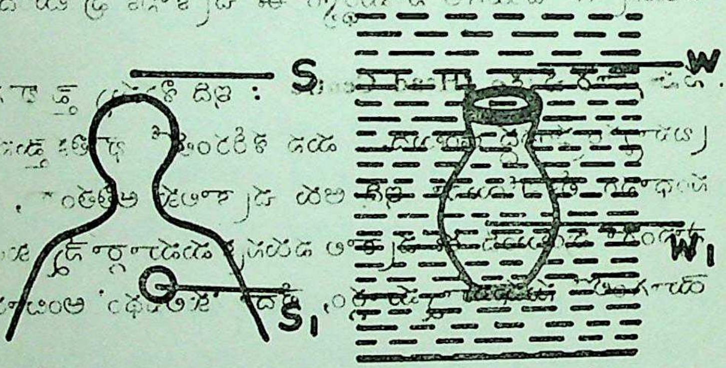

1 2

పటం: 8 ఈశ్వరుడు (Soul) — పరమేశ్వరుడు (Spirit)

మొదటిచిత్రంలో S = నేపథ్యంగా ఉన్న పరమేశ్వరుడు (Spirit)

S_1 = వ్యక్తి దహరాకాశంగా వున్న ఈశ్వరుడు (Soul)

రెండవచిత్రంలో W = నేపథ్యంగా ఉన్న గోదావరి (Spirit)

W_1 = పాత్రలో వున్న గోదావరి (Soul)

వివరణ: నేపథ్యంగా ఉన్న గోదావరిలోను, పాత్రలో వున్న గోదావరిలో ఉన్నది ఒకే ద్రవ్యం అనగా అదే H_2O ...

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

పిలవబడే నీళ్ళని తెలుసుకోవాలి. పాత్రగూడా మంచుతో చేసినదే అయితే ఈ ఉదాహరణ ఇంకా అర్థవంతంగా వుంటుంది అప్పుడు పాత్ర బయట ఉన్నది, పాత్ర లోపల ఉన్నది, పాత్రపదార్థంలో ఉన్న నీ కూడా ఒకే ద్రవ్యం H_2O అవుతుంది. మంత్రపుష్పంలో చెప్పిన 'అంతర్బహిశ్చ తత్సర్వం వ్యాప్యనారాయణ స్థితః' అనే మంత్రానికి ఈ ఉదాహరణ బాగా నప్పుతుంది. 'తత్సృష్ట్వా । తదేవాను ప్రావిశత్ ।' అన్న మంత్రాలకు 180వ పేజీలో ఇచ్చిన వివరణకు గూడా ఈ పటంలోని ఉదాహరణ సరిపోతుంది.

విశ్వమనస్సులో మన బుద్ధి ఉండటంవల్ల, మన బుద్ధిలో గూడా మనస్సు ఉన్నదని 250వ పేజీలో మహత్తు (universal mind), వ్యక్తిగత మనస్సు (Individual mind) లను గూర్చి చెప్పినచోట గూడా ఈ పటంలోని విషయాన్ని సమన్వయపరచుకోవచ్చు.

అట్లాగే, 232వ పేజీలో 'పృథివ్యామాకాశః ప్రతిష్ఠితః, ఆకాశే పృథివీ ప్రతిష్ఠితా ।' అనే మంత్రాలకు చోటులో దేహం, దేహంలో చోటు, ప్రతిష్ఠితమై ఉన్నాయని చెప్పిన దానికి గూడా ఈ పటంలో విషయాన్ని సమన్వయపరచవచ్చు.

ఇంద్రగ్రంథి (Penial Gland) :

"అన్తరేణ తాలుకే। య ఏష స్తన ఇవావలంబతే। సేంద్రయోనిః। యత్రాసౌ కేశాన్తో వివర్తతే। వ్యపోహ్య శీర్షకపాలే ।" - ఇంద్రగ్రంథియొక్క స్థానం మనలో ఎక్కడవున్నదో ఈ మంత్రం చెబుతుంది. దీని వివరణ 81వ పేజీలో కొంత వివరింపబడింది. ఎంత వివరించినా పటంగీసి చూపిస్తేనేగాని సూటిగా, ప్రత్యక్ష్యంగా దీనిస్థానం తెలియదు. పటం - 3, ఈ ఇంద్రగ్రంథి స్థానాన్ని తెలియజేస్తుంది.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

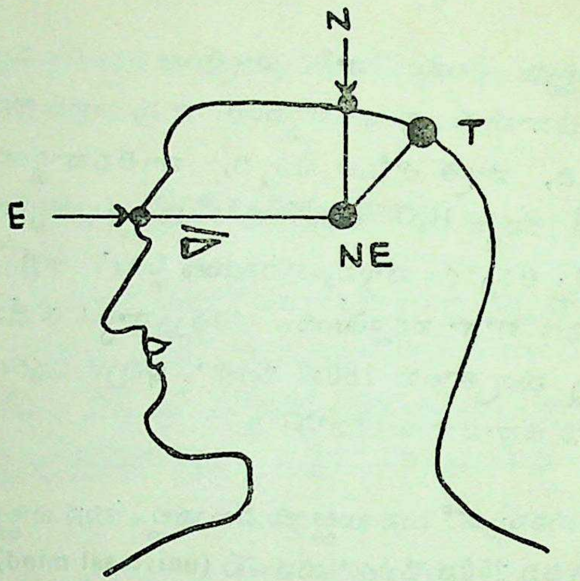

పటం : 3 ఇంద్రగ్రంథి

E = భ్రూ మధ్యం. ఇది మన శరీరానికి తూర్పు
N = బ్రహ్మరంధ్రం. ఇది మన శరీరానికి ఉత్తరం
T = శిఖస్థానం (తలలో వెంట్రుకలు సుడి తిరుగుచోటు)
NE = ఉత్తరం, తూర్పుదిశలు కలిసే ఈశాన్యబిందువు.

వివరణ : జీవునికి రెండు ప్రజ్ఞలుంటాయి. 1 సూర్యప్రజ్ఞ 2. చంద్రప్రజ్ఞ. జీవులలోని సూర్యాత్మకప్రజ్ఞ (**Solar Spark or Electric Vector**) తాను పుట్టబోవు తండ్రి యొక్క సహస్రారం (బ్రహ్మరంధ్రం) వద్దను, చంద్రాత్మకప్రజ్ఞ (**Lunar Spark or Magnetic Vector**) తాను పుట్టబోవు తండ్రియొక్క ఎడమముక్కు ద్వారా ఇడానాడివలన ప్రచోదితమై ఈ ఇంద్రగ్రంథివద్దను 9రోజులుంటాయి. 9వ రోజున తండ్రికి దాంపత్యం వహిద్దామని సంకల్పం కలుగజేస్తాయి. అప్పుడు ఇంద్రగ్రంథివద్దవున్న జీవునిచంద్రప్రజ్ఞ వెన్నెముకలోని సుషుమ్నామార్గంగుండా క్రిందకుదిగి మూలాధారకేంద్రంవద్ద ఉండే

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

శుక్రకణంలో ప్రవేశిస్తుంది. దాంపత్యక్రియలో శుక్రకణంద్వారా తల్లి గర్భంలోప్రవేశించి9 నెలలు అక్కడ మానవరూపంపొందేవరకు పెరుగు తుంది. సూర్యప్రజ్ఞమాత్రం తండ్రిబ్రహ్మరంధ్రంవద్ద ఇన్ని రోజులు వేచివుంటుంది. 9 నెలల తర్వాత జీవుడు ప్రసవింపబడినపుడు ఆ జీవుని బ్రహ్మరంధ్రంవద్దకు ఆ సూర్యప్రజ్ఞ చేరుకొంటుంది. (ఈ 9 నెలలు ఆ సూర్యప్రజ్ఞ తండ్రి బ్రహ్మరంధ్రంవద్ద వుంటుంది. ఒకవేళ జీవుడు ప్రసవింపబడక పూర్వమే తండ్రి చనిపోవడం జరిగితే - తండ్రి బ్రహ్మ రంధ్రంవద్దవున్న జీవునిసూర్యప్రజ్ఞ తల్లిబ్రహ్మరంధ్రంవద్దకు చేరు తుంది.) కాబట్టి. మన శరీరంలో ఆ జీవుని పుట్టుకకుసంబంధించిన మొట్ట మొదటి ఉత్పత్తిస్థానం (యోని) ఈ ఇంద్రగ్రంథివద్ద అని తెలుసు కోవాలి. బ్రహ్మరంధ్రం ఉత్తరదిక్కును, భ్రూ మధ్యం తూర్పుదిక్కుని తెలియజేస్తాయి. కాబట్టి, పటంలో చూపించినట్లు ఈ రెంటిని పొడిగిస్తే కలుసుకునే బిందువు ఈశాన్యబిందువు అవుతుంది ఇక్కడే ఇంద్రగ్రంథి వుంటుంది. శిఖస్థానంనుండి 45'లో గీసిన రేఖను వెనక్కి పొడిగించినా ఈ ఇంద్రగ్రంథిస్థానాన్నే చేరుతుంది. మన శరీరంలో, జీవునియొక్క మొట్టమొదటి ఉత్పత్తిస్థానం ఈశాన్యబిందువు వద్ద కాబట్టే ఇల్లు కట్టేటప్పుడు గూడా ఇంటికి శంకుస్థాపన ఈశాన్య బిందువువద్ద చెయ్యడం జరుగుతుంది. ఈ బిందువును రోజూ మనస్సులో గుర్తుంచుకునేందుకే భ్రూమధ్యంలో బొట్టుపెట్టుకోమని భారతీయులు చెబుతారు. ఈ గ్రంథిలో తేడాలొస్తే, తెలివితప్పటం, ఉన్మాదం, జడత్వం, మూగ, అంధ, బధిరత్వాలు గూడా వస్తాయి. ఈ గ్రంథిలో లోపం లేకపోతే సంగీతజ్ఞానం, భక్తియోగసాధన బావుంటాయి. ఈ గ్రంథి ప్రాంతాన్నే 'మానససరోవరం' అనిగూడా అంటారు. మయుడు ఈ మానస సరోవరంలోంచి అంతకు పూర్వమే నిర్మితమైవున్న మయ సభను బయటకుతీసి ధర్మరాజుకు బహూకరించినట్లు భారతంలో చెప్ప బడుతుంది. ఇదిగూడా జీవుని ఉత్పత్తిస్థానానికి సంబంధించిన కథే!

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసాలు :

పరమేశ్వరుని నిశ్వాసంమీద మన ఉచ్ఛ్వాసం, పరమేశ్వరుని ఉచ్ఛ్వాసంమీద మన నిశ్వాసం ఆధారపడి వున్నాయని 89వ పేజీలో చెప్పబడింది. మనమున్న విశ్వం చుట్టూవున్న చోటును రబ్బరుతో చేసిన ఒక గోళం (**Space globe as Rubber baloon**) లాగా ఊహిస్తే ఈ చోటుగోళానికి సంకోచ, వ్యాకోచ లక్షణాలుంటాయి(Space Pulsates). చోటుకు ఈ స్పందనలక్షణం ఉండబట్టే మన హృదయంలోని దహరాకాశానికి గూడా స్పందనగుణం ఉండి తనంతకు తానే స్పందించి (ఈ స్పందనవల్ల 'లబ్' 'డబ్' అనే ధ్వనులుగూడా వినబడతాయి శ్వాస ప్రక్రియను, రక్త పరిసరణను జరిపిస్తూ మన జీవనానికి, జీవ-దేహ సంబంధానికి కారణమౌతోంది. ఈ విశ్వాన్ని ఒక పురుషునితో పోలిస్తే ఆ పరమపురుషుని స్వయం ప్రేరకమైన ఉచ్ఛ్వాస, నిశ్వాసాలే చోటు గోళానికి ఉండే సందనాత్మకగుణానికి, అనగా సంకోచ, వ్యాకోచాత్మక గుణానికి గల కారణం అని తెలుస్తుంది. ఈ విషయాన్ని పటం - 4 వివరిస్తుంది. ఆ పరమపురుషుణ్ణే పరమేశ్వరుడని, పరమాత్మఅని. భగవంతుడని సంకేతిస్తారు.

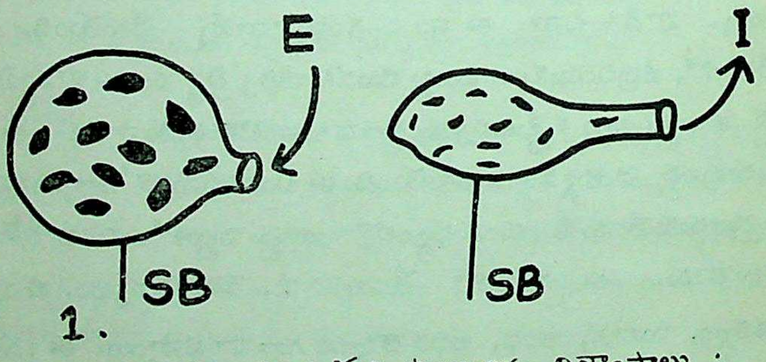

పటం : 4 భగవంతుని ఉచ్ఛ్వాస, నిశ్వాసాలు :
అంతరిక్షగోళం (Space Globe)

I = భగవంతుని ఉచ్ఛ్వాసం E = భగవంతుని నిశ్వాసం
SP = (Space Globe) అంటే చోటు గోళము.

పై పటంలోని బొమ్మలకు వేరే వివరణ అవసరంలేదు.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

పంచభూతాలు (Five Elements) :

పంచభూతాలను గూర్చి 129 పేజీలో చెప్పబడింది. వీటిని, వీటిక్రమాన్ని, వీటిమధ్యగల సంబంధాన్ని గూర్చి ఒక వెలుగుతున్న క్రొవ్వొత్తిని ఉదాహరణగా తీసికొని 130 పేజీలో చెప్పబడింది. అదే విషయం తేలిగ్గా అర్థమవడం కోసం పటం - 5లో చూపబడింది.

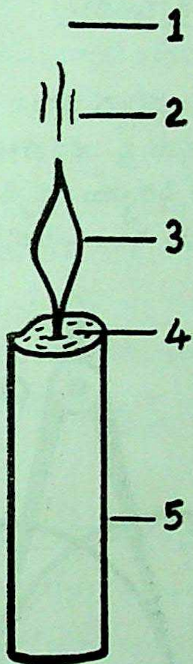

పటం : 5 వెలుగుతున్న క్రొవ్వొత్తి : పంచభూతాలు

1) ఆకాశం 2) వాయువు 3) తేజస్సు 4) ఆపస్ (ద్రవ) 5) పృథివి

వివరణ : ఏమీ లేనట్లు కనబడే (Seeming Nothingness) ఆకాశ తత్త్వంనుండి అన్నీవున్నట్లు కనబడే (Apparent Something) పృథివీ తత్త్వంవరకు అనగా, పై నుండి క్రిందకుదిగే మార్గంలో సృష్టిప్రక్రియ జరుగుతుందని "ఆకాశాద్వాయుః। వాయోరగ్నిః। అగ్నేరాపః। అద్భ్యః పృథివీ।" అనే మంత్రం (బ్రహ్మవల్లిలోని మొదట అనువాక

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

మంత్రం) చెబుతుంది. ప్రళయమార్గం, అంటే - ముక్తిమార్గం సరిగ్గా దీనికి వ్యతిరేకమార్గంలో అంటే క్రిందనుండి పైకి ఉంటుందనే విషయాన్ని పటం - 5లోని వెలుగుతున్న క్రొవ్వొత్తి చక్కగా తెలియచేస్తుంది. (ఈ క్రొవ్వొత్తి ఉదాహరణ 252, 253 పేజీలలో అన్నమయ, ప్రాణమయ, మనోమయ, విజ్ఞానమయ, ఆనందమయ కోశాలను గూర్చి చెప్పేటప్పుడు గూడా వర్తిస్తుంది)

కేంద్రము - పరిధి :

వృత్తంలోని కేంద్రబిందువును సృష్టికర్తతోను, పరిధిపై బిందువులను సృష్టిలోని సమస్త జీవభూత, స్థావరాలతోను పోల్చి 162వ పేజీలో జీవుల అస్తిత్వము సృష్టికర్తపై ఆధారపడివుందని చెప్పబడింది. ఇదే విషయం పటం - 6లో మరింత విపులంగా వివరింపబడుతుంది.

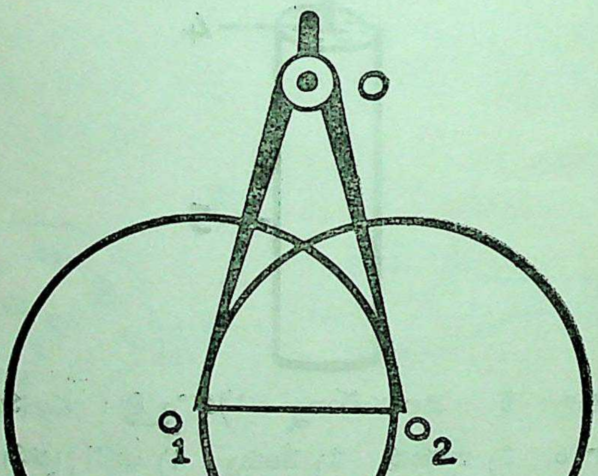

పటం: 6 కేంద్రము - పరిధి (Centre and Circumference)

O_1 - ఒక వృత్తకేంద్రం

O_2 - రెండవ వృత్తకేంద్రం

O - O_1, O_2 కేంద్రాలు ఏర్పడడానికి కారణమైన వృత్తలేఖిని శీర్షకేంద్రం.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

వివరణ : O_1 వృత్తకేంద్రం ఒక మనిషి అనుకుంటే, అతనికి చుట్టూవున్న ప్రపంచమంతా తన కేంద్రానికి సంబంధించిన పరిధిపై బిందువుల్లాగా కనిపిస్తుంది. కాని, O_1 కేంద్రంగా గల వృత్తపరిధిమీాద గల ఒక బిందువు O_2గా తీసికొని, ఆ O_2 ను రెండవ మనిషిగా అనుకుంటే, ఆ రెండవ మనిషికి మొదటి మనిషి తన O_2 వృత్తపరిధిమీాద వుంటాడు. అంటే, ప్రపంచంలో ప్రతి వ్యక్తీ ఒక కేంద్రమే కాకుండా ఇంకొక వృత్తపరిధిమీాద బిందువులాంటివాడని తెలుసుకోవాలి. 'ప్రతి వ్యక్తీ ఒక కేంద్రమైనపుడు, అందరి వ్యక్తులకేంద్రాలకు కారణభూతమైన ప్రధాన కేంద్రం ఎవరు?' అన్న ప్రశ్నకు 'ఈ కేంద్రాలన్నిటికి పైనవున్న వృత్తలేఖిని శీర్ష కేంద్రం' అని జవాబు చెప్పాల్సివస్తుంది. ఈ వృత్తలేఖిని శీర్ష కేంద్రమే (O) భగవంతుడనీ, కాగితంపై గల మిగిలిన కేంద్రాలన్నీ ($O_1 O_2$...) వివిధ వ్యక్తులనీ, వాటి పరిధులే - ఆ వ్యక్తులు సృష్టించుకొన్న ప్రపంచాలనీ అర్థంచేసుకోవాలి. (ప్రతి వ్యక్తి కేంద్రం తాలూకు పరిధిని ఆ వ్యక్తి యొక్క Point of View అని గూడా అనవచ్చు.)

"సయశ్చాయంపురుషే । యశ్చాసావాదిత్యే । సఏకః ।" :

ఈ మంత్రాలనుగూర్చి 191 పేజీలోని బ్రహ్మావల్లి యందలి 8 వ అనువాకానికి, 25 పేజీలోని భృగువల్లి యందలి 10 వ అనువాకానికి సంబంధించిన వివరణలలో ఇవ్వబడింది. ఈ విషయానికి సంబంధించిన సూటివివరణ పటం—7 లో ఇవ్వబడింది.

వివరణ : సూర్యుడు - వస్తువు అనుకుంటే ఆ సూర్యునినుండి వచ్చేకిరణాలు మనలోని మనస్సనే సమతలదర్పణంపై పడి, హృదయం వద్ద సూర్యప్రతిబింబాన్ని ఏర్పరుస్తుందని చెప్పుకోవచ్చు. అందరికీ వస్తువు సూర్యుడే ! మనస్సులనే దర్పణాలు వేరు వేరుగ వుంటాయి కాబట్టి అందరి హృదయాల్లోను సూర్యప్రతిబింబాలుంటాయి. ("ఒక

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

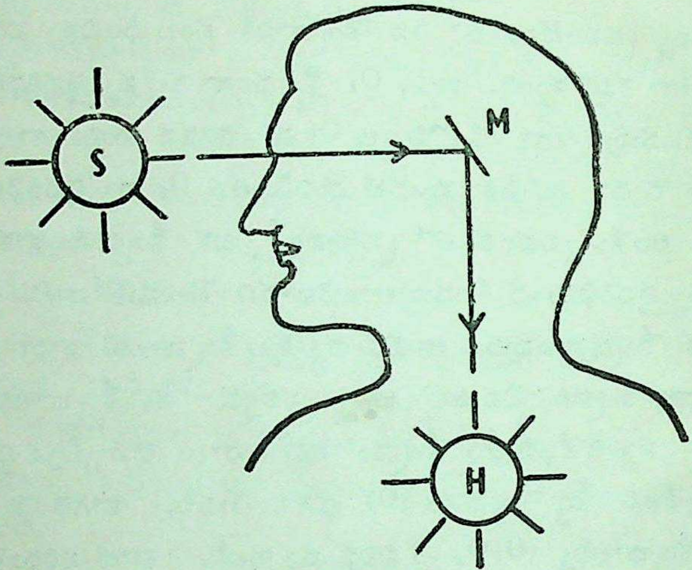

పటం : 7. యశ్చాసావాదిత్యే । స ఏకః ।

S = సూర్యుడు (ఆదిత్యుడు) M = మనస్సు (Mind)

H = హృదయం (Heart)

సూర్యుండు సమస్తజీవులకు తానొక్కొక్కడై తోచు" అన్న పద్యాన్ని ఇక్కడ అన్వయించుకోవాలి) మనస్సనే అద్దం ఎంత స్వచ్ఛంగావుంటే వస్తువుకు బింబానికి తేడా అంత తగ్గి 'రెండూ ఒకటేనా' అని అనిపించేటట్లు ఉంటాయి ఈ స్థితివచ్చినపుడే "స యశ్చాయంపురుషే । యశ్చాసావాదిత్యే । స ఏకః ।" అన్న మంత్రాలకు అనుభూతి చెల్లుతుంది.

పంచకోశములు (Five Sheaths of Human being) :

భృగువల్లిలో అన్నమయ, ప్రాణమయ, మనోమయ, విజ్ఞానమయ, ఆనందమయకోశాలనుగూర్చి మొదటి ఆరు అనువాకమంత్రాల్లోను చర్చించబడింది. 100 రూపాయలవంటి ఆనందమయ కోశంలో వరుసగా 50 రూపాయల, 20 రూపాయల, 10 రూపాయల, 5 రూపాయలవంటి విజ్ఞానమయ, మనోమయ, ప్రాణమయ,

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

అన్నమయకోశాలు ఇమిడేవుంటాయని 219వ పేజీలో చెప్పబడింది. ఈ విషయంతోపాటు మరికొన్ని సాంకేతికవిషయాలవివరణ పటం-8 లో ఇవ్వబడింది.

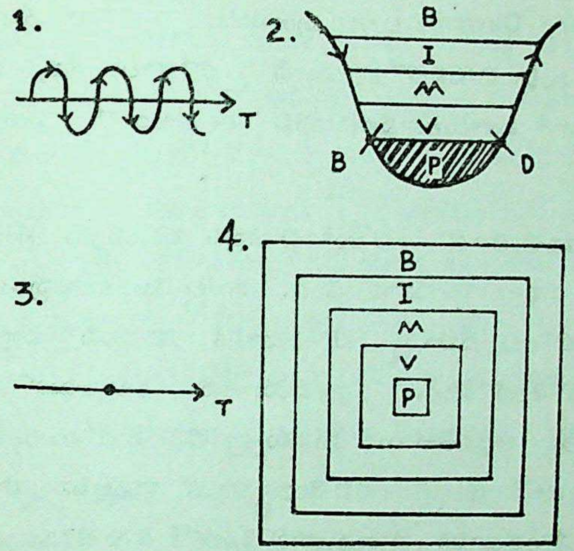

పటం : 8. కాలంతో జీవుని జీవనయానం - పంచకోశాలు

మొదటిచిత్రంలో : T = కాలాన్ని సూచించే అక్షము (Axis)
రెండవచిత్రంలో : B = ఆనందమయ (Bliss) కోశం
I = విజ్ఞానమయ (Intellectual) కోశం
M = మనోమయ (Mental) కోశం
V = ప్రాణమయ (Vital) కోశం
గీతలభాగంలో - P = అన్నమయ (Physical) కోశం
B = జనన బిందువు (Point of birth)
D = మరణ బిందువు (Point of death)

గీతలభాగం జనన మరణాలమధ్య జీవుడు దేహంతో ఉండేభాగాన్ని సూచిస్తుంది

గీతలభాగంలో వంపుకు అట్టడుగునవున్న బిందువు జీవుడు దేహంనుండి ఉపసంహరణ చెందటానికి ప్రారంభస్థితిని (Point of withdrawal) తెలియచేస్తుంది.

మూడవ, నాల్గవ చిత్రాల్లో : B, I, M, V, P వరసగా ఆనందమయాది కోశాలను తెలియ చేస్తాయి.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

వివరణ : మొదటిచిత్రంలో - కాలంతోపాటు జీవుని జన్మజన్మల ప్రయాణమార్గం చూపబడింది. ఇది చూడడానికి నీటిఅలల (తరంగముల) లాగా లేదా ఏకాంతరవిద్యుత్ప్రవాహమార్గం (Path of Alternating Current) లాగా వుంటుంది. పైలోకాలనుండి దిగువ లోకాలకు, మళ్ళీ దిగువలోకాలనుండి పైలోకాలకు జీవునిప్రయాణం ఏకాంతరంగా మారుతూవుంటుందని ఈ పటంలో మొదటిచిత్రం సూచిస్తుంది.

రెండవచిత్రంలో- ప్రత్యేకించి జీవుని ఒకజన్మకు సంబంధించిన జీవనమార్గం విపులంగా చూపబడింది. మొట్టమొదట జీవుడు ఆనందమయకోశంలోంచి దేహాన్ని పొందటానికి కావలసి విజ్ఞానంకోసం విజ్ఞానమయకోశంలోకిదిగి, ఇంద్రియాలను కల్పించుకొనేనిమిత్తం ఇంద్రియాలకు అధిపతిఅయిన మనస్సువుండే మనోమయకోశంలోకి దిగి, దేహం అనే యంత్రం పనిచెయ్యడానికి కావలసిన ప్రాణం అనే విద్యుత్తును పొందడానికి ప్రాణమయకోశంలోకి దిగుతాడు. ఇటుపైన భౌతికమైన దేహాన్ని ఏర్పరచుకోవడంకోసం అన్నమయ కోశంలోకి దిగుతాడు. ఈ అన్నమయకోశంలో తాను ఒక భౌతిక పదార్థమయజీవిగా వ్యక్తమైనప్పటికాలాన్ని జననబిందువు (Time of Birth) అంటారు. ఇప్పటినుండే జీవుడు ఒక పదార్థమయజీవిగా అందరికీ కనబడతాడు. రోజురోజుకు అన్నంతింటూ, స్థూలమైన భౌతికత్వం పెరుగుతూ, పటంలో గీతలభాగంలో అట్టడుగునవున్న ఉపసంహరణ బిందువును (Point of withdrawal) చేరతాడు. ఈ స్థితినిచేరినప్పటి నుండి క్రమక్రమంగా స్థూలమైన భౌతికత్వం తగ్గుతుంది. క్రమ క్రమంగా భౌతికదేహంతో సంధానం తెగిపోతుంది. భౌతికదేహంతో సంధానం తెగిపోయినప్పటి కాలాన్ని మరణబిందువు (Time of death) అంటారు. అప్పటినుండి మళ్ళీ తిరుగుప్రయాణంలో వ్యతిరేకమార్గంలో అన్నమయ, ప్రాణమయ, మనోమయ విజ్ఞానమయకోశాలను దాటి

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ఆనందమయకోశంలో ఉంటాడు. మళ్ళీ రెండవజన్మలో ఇదేరకంగా మొత్తం తంతుఅంతా జరుగుతుంది.

మూడవచిత్రంలో - జీవుడు ఎప్పుడూ ఒకేస్థితిలో వుండాలంటే ఏ మార్పులు జరగాలో చూపబడింది. ఎప్పుడూ ఒకేస్థితిలో వుండాలంటే - మొదటిచిత్రంలో చూపిన వంపుల పరిమితి (Amplitude) తగ్గి శూన్యమవాలి. అంతేకాకుండా వంపులయొక్క-సంఖ్య అనగా జన్మలపౌనఃపున్యము (Frequency of births and deaths) తగ్గాలి. తన విధ్యుక్త ధర్మాలన్నీ చేస్తూ, బాధ్యతలను నిర్వర్తిస్తూ, 'వచ్చిన ఫలితాలు' అనే ఆటుపోట్ల ప్రభావానికి అతీతంగా వున్నపుడు మాత్రమే ఈ స్థితివస్తుంది. ఈ స్థితినే ముక్తసంగస్థితి, లేదా మోక్షస్థితి అంటారు. ఈ స్థితిలోవున్న జీవునికి తనకంటూ ఒకకోరిక వుండదు, అయినా విధ్యుక్త ధర్మాలు అన్నీ చేస్తాడు, సంగాన్ని పెంచుకోడు. అనగా దేనికీ అంటడు. ఈ స్థితిలోవున్న వానిమీద కాల, ప్రదేశాల (Time and space) ప్రభావంగూడా పనిచెయ్యదు. ఇది జన్మరాహిత్యస్థితి కాకుండా జనన, మరణాతీతమైన (It is trancendental but not trancegress) స్థితి. ఈ స్థితిని మూడవచిత్రం తెలియచేస్తుంది.

నాల్గవచిత్రం - 100 రూపాయలవంటి ఆనందమయకోశంలో- 50 రూపాయలవంటి విజ్ఞానమయకోశం, 20 రూపాయలవంటి మనోమయకోశం, 10 రూపాయలవంటి ప్రాణమయకోశం, 5రూపాయలవంటి అన్నమయకోశం ఎలా ఇమిడిఉంటాయో తెలియ చేస్తుంది. ఈ చిత్రంలో చూపించినవిధంగా ఆనందమయకోశంలోనే మిగిలిన కోశాలన్నీ తయారుచేయబడి, ఆ ఆనందమయకోశం భాగాల్లాగానే అవి వుంటాయని తెలుసుకోవాలి.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ముక్తసంగస్థితి ఎలాంటిదో 8వ పటంలోని మూడవచిత్రవివరణలో చెప్పబడింది. జీవికి ఈ స్థితిరావడాన్ని ఒక కొబ్బరికాయ కొబ్బరి కురిడీగా లేదా ఒక వెలగకాయ వెలగపండుగా లేదా ఒక చింతకాయ చింతగుల్ల గామారేస్థితితో పోల్చవచ్చు. (ఈ ముముక్షుత్వం గురించి 100వ పేజీలో గూడా చెప్పబడింది.) కొబ్బరికాయతో జీవిని పోల్చినపుడు దాని గట్టిపెంకులాగా – అహంకారం ఉంటుంది. కొబ్బరిలాగా– పాండిత్యం, ప్రతిభ, పరువు, ప్రతిష్ఠ, పదవీ, అధికారాలు ఉంటాయి. వీటికి– అహంకారానికి ఉండే సంబంధం కొబ్బరికి– పెంకుకీ ఉండే సంబంధంలావుంటుంది. అంటే, రెంటికీ మధ్య 'సంగం' (attachment) బాగావుంటుంది. కొబ్బరికి లోపలఉండే నీళ్ళు జీవిలోని కోర్కెలను తెలియజేస్తాయి.

కొబ్బరికాయ కొబ్బరి కురిడీగామారిన ముక్తసంగస్థితి లోపల వున్న కోర్కెలనే నీళ్ళు ఇగిరిపోయినపుడు వస్తుంది. అప్పుడు, పై పెంకుకి, – కొబ్బరికి మధ్య సంబంధం లేదా సంగం (attachment) ఎలా తొలగిపోతుందో జీవి అహంకారానికి– పాండిత్యాది స్వాతిశయ గుణాలకూ మధ్య సంగం అలా తొలగిపోతుంది. విధ్యుక్తధర్మాలను, బాధ్యతలను నిర్వర్తిస్తూగూడా తానే అవన్నీ చేస్తున్నాననే అహంకారానికి లోనుకాడు. అలాగే వెలగకాయ వెలగపండు అయినపుడు లేదా చింతకాయ చింతగుల్ల అయినపుడు పై పెంకుకు లోపలవుండే గుజ్జు లేదా కండకు సంబంధంవుండదు. పైగా ఇంతకు పూర్వం ఉన్న పచ్చిదనం, పులుపు, వగరు అన్నీపోయి తీపిదనం వస్తుంది. పెంకులోనే ఈ గుజ్జువున్నా పెంకుకు అంటదు. అలాగే, ముక్తసంగస్థితిలో జీవి భౌతిక శరీరంలోనేవున్నా దానికి అతీతుడుగా వుంటాడు. ఈ ముక్తసంగస్థితిలో జీవునికి వచ్చే మార్పులను వరుసగా పటం – 9లో చూపిన విధంగా కొబ్బరికాయ, వెలగకాయ, రబ్బరుబంతి, రబ్బరుబూర, నీటిబుడగలలాగా ఉండే విధంగా అర్థంచేసుకోవచ్చు.

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

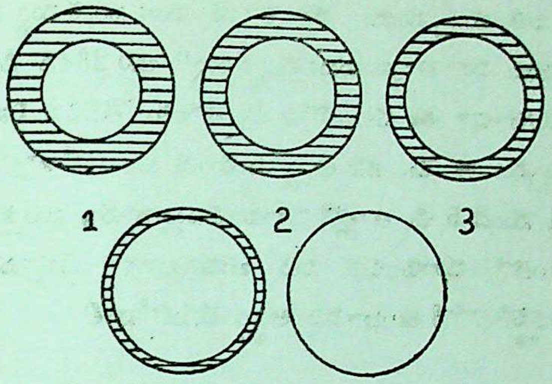

పటం – 9 : ముక్తసంగస్థితి రావడంలో జీవునిస్థితులు.

1. కొబ్బరికాయ 2. వెలగకాయ 3. రబ్బరుబంతి 4. రబ్బరుబూర 5. నీటిబుడగ.

వివరణ : పై 5 చిత్రాల్లో గీతలుగీసినభాగం వాటి వాటి పైనగల పెంకులయొక్క లేదా పొరలయొక్క మందాన్ని, గట్టిదనాన్ని తెలియజేస్తాయి. ఇవి జీవిలోగల అహంకారాన్ని, స్థూలగుణాన్ని తెలియజేస్తాయి. 1 నుండి 5వచిత్రానికి పోతున్నకొలదీ ఈ అహంకారం, స్థూలగుణాలను తెలియజేసే పెంకు లేదా పొరలమందం తగ్గుతూ లోపలవుండే సూక్ష్మగుణమైన ఆనందానికి ప్రాధాన్యం పెరుగుతూ ఉండడం గమనించవచ్చు. చివరకు నీటిబుడగస్థితిలోకి వచ్చేటప్పటికి పై పొర 'ఉందా - లేదా' అన్నట్లుండి లోపలఅంతా ప్రధాన గుణమైన ఆనందమనే గాలి నిండివుంటుంది. ఈ స్థితిలో బయటగాలికి లోపలగాలికి మధ్య- 'ఉండీ - ఉండునట్లు ఉండే' పొరమాత్రమే ఉంటుంది. దీన్ని ముక్తసంగస్థితితో పోల్చవచ్చు.

జీవి అన్నమయ, ప్రాణమయ, మనోమయ, విజ్ఞానమయ కోశాల్లోంచి ఆనందమయకోశంలోకి ప్రవేశించడాన్ని చెప్పే "అస్మాల్లోకా

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

క్రమ్యేత్య। ఏత మన్నమయ మాత్మాన ముపసంక్రమ్య।...... ఏత మానందమయ మాత్మాన ముపసంక్రమ్య" అని 234వ పేజీలో చెప్పిన మంత్రాలకుగూడా ఈ పటంలోని చిత్రాలకు తెలిపిన వివరణను అన్వయించవచ్చును. అంటే, జీవి అన్నమయాది పంచకోశాల్లో ఉన్నస్థితిని వరుసగా 1 నుండి 5 చిత్రాల్లో చూపించినట్లుగాను, ముక్తసంగస్థితిలో 6వ చిత్రంలో చూపించిన నీటి బుడగలాగా ఎప్పుడూ సంపూర్ణమైన ఆనందస్థితిలోనే ఉంటాడనీ అర్థం చేసుకోవాలి.

07482
पुस्तकालय
पुस्तकालय
गुरुकुल कांगड़ी विश्वविद्यालय

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

సవరించుకొనవలసిన కొన్ని అచ్చుతప్పులు

పుటసంఖ్య	పంక్తిసంఖ్య	తప్పు	ఒప్పు
15	6	ప్రతిషా	ప్రతిష్ఠా
36	1	జ్యోతిష్యశ్శాస్త్రము	జ్యోతిశ్శాస్త్రము
37	9	భకవద్గీత	భగవద్గీత
39	11	విదాసముపార్జన	విద్యాసముపార్జన
46	1	నాలుక	కంఠస్థాన
100	18	దీపిమంతుడే	దీప్తిమంతుడే
108	4	ఆచరించినిచో	ఆచరించినచో
108	5	ఆచరించనచో	ఆచరించనిచో
126	13	పృథివ్యాః	పృథివ్యా
230	24	అన్నవై	అన్నంవై
265	7	180వ పేజీలో	170వ పేజీలో

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

లోకాస్సమస్తా స్సుఖినోభవన్తు ।

ఓం శాంతి శ్శాంతి శ్శాంతిః ॥

వెల్కం ప్రెస్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్, బ్రాడీపేట, గుంటూరు-2 ఫోను : 31086

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

GURUKUL KANGRI LIBRARY
Accession
Class on
Cat on
Tag etc.
Checked
Any Other

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

వివరణకర్త

G. L. N. శాస్త్రి

(గొర్తి లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి)

తల్లిదండ్రులు : శేషారత్నం, హనుమచ్ఛాస్త్రి
జన్మస్థలము : వెంకటాపురం (కైకలూరు తాలూకా, కృష్ణాజిల్లా)
జన్మదినము : విక్రమ, ఆశ్వయుజ. శు॥ ద్వాదశి. (12-10-1940)
విద్యాభ్యాసము : B. Sc. - హిందూకళాశాల, మచిలీపట్నం
M. Sc, M. Phil, Ph.D - ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయము, వాల్తేరు
వృత్తి : గుంటూరు T. J. P. S. కళాశాలలో భౌతికశాస్త్రశాఖాధ్యక్షులు
పరిశోధనారంగము : వివిధ జాతీయ, అంతర్జాతీయ వైజ్ఞానిక సదస్సులలో పాల్గొని, నూతన పరిశోధనావిషయ వ్యాసములను ఇప్పటికి 16 వరకు వివిధ వైజ్ఞానిక పత్రికలలో ప్రచురించి, భారతీయ ధ్వని శాస్త్ర (Acoustics), అతిధ్వనిశాస్త్ర (Ultrasonics) పరిషత్తులలో సభ్యులుగా గౌరవింపబడిరి.
ఆర్ష విజ్ఞాన రంగము : 1968 వ సం॥లో **కులపతి ఎక్కిరాలకృష్ణమాచార్య** గారికి శిష్యులై వేద ఇతిహాస జ్యోతిష కావ్య క్రతు విద్యా యోగ హోమియో వాస్తుశాస్త్రములలో సుశిక్షితులైరి. అంతర్జాతీయ ఆధ్యాత్మిక సేవాసంస్థ అయిన జగద్గురు పీఠమునకు సలహాసంఘసభ్యులుగా ఉన్నారు.
రచనా వ్యాసంగము : సంగీత రూపకములు, నాటికలు ప్రబోధాత్మక హాస్యకథా వ్యాసములు ప్రసారమై, ప్రదర్శింపబడి, 'నావాణి' పత్రికలో ప్రచురింపబడుచున్నవి.
ముద్రిత రచనలు : 'ప్రేయరు', 'గాయత్రీ', 'జాతకచక్రమును గుణించుపద్ధతి'.
అముద్రితములు : 'సౌందర్యలహరి', 'శివానందలహరి', 'సంక్షిప్త గృహవాస్తు', 'రామాయణము' 'భారతీయ సంస్కృతి', 'Homoeo and Astrology'.
సేవాకార్యక్రమములు : రాష్ట్ర, రాష్ట్రేతర పట్టణములలో ఆర్షవిజ్ఞాన ప్రసంగములు చేయుచు, వేద, జ్యోతిష శిక్షణాతరగతులు నిర్వహించిరి. గుంటూరు బ్రాడీపేటలో ఒక ఉచిత హోమియో వైద్యాలయమును నిర్వహించుచున్నారు.

'Taittireeyopanishat' (A Guide to Scientific Thought and Practical Utility of Veda)

CC-0. In Public Domain. Gurukul Kangri Collection, Haridwar